

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XII.

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ЛЕГЕНДИ.

Т. I.

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

З М І С Т.

Передне слово	Сторона IX—XI
-------------------------	---------------

I. Біблійні легенди старого завіта.

1. Початок світа А.	3—4
2. Початок світа і перші люди Б.	5—8
3. Початок світа, перший гріх і відкуплене В.	8—13
4. Бог і Сатана А.	13—14
5. Бог і Біда Б.	14—15
6. Бог і Чорт В.	15—16
7. Бунт Ангелів	16—17
8. Прокляті ангели	17
9. Гріх — то війна між Богом і дідьком	17—18
10. Як повстали гори	18
11. Як Бог садив рай	19
12. Адам і Ева	19—20
13. Адамові діти	20
14. Перший гріх	20—21
15. Чому на пальцях нігті	21
16. Звідки пішло „Помагайбіг“	21
17. Як Адам запродав чортові людий	21—22
18. Запропачене і відкуплене людий	22—23
19. Хлопське і бабське волося	23
20. Чому у жінок довге волосе	23—24
21. Як Бог сотворив шляхту	24
22. Сушірка Бога в чортом	24
23. Чорт у вовка між очима А.	25

	Сторона
24. Сотворене вовка Б.	25
25. Чому вільха червена В.	25—26
26. Звідки взяли ся кози	27
27. Звідки взяв ся бузько	27—28
28. Каця	28
29. Волове очко — королик	28—29
30. Чому пчола гине, коли ужалить кого	29
31. Звідки взяли ся воші і блохи	29
32. Божий сьвіт	29—30
33. Про Ноя	30—32
34. Мойсей і сліпий Жид	32
35. Чому можна красти	33
36. Як Мойсей дістав роги	33
37. Через що Жиди паршиві	33
38. Звідки взяли ся цигани	33—34
39. Про Самсона А.	34—35
40. Жолобчук-Самсон Б.	35—36
41. Сила Самсона	37
42. Всякоз диханіє	37
43. Про царя Давида і його смерть	37—38
44. Соломонові проби А.	38—40
45. Соломон і його родичі Б.	41—42
46. Соломонові мудрощі В.	42—44
47. Соломон у сьвіті Г.	44
48. Як Соломон важив бабський розум	45
49. Тільки баб справедливих, як ворон білих	45—46
50. Звідки взяла ся скрипка	46
51. Соломон і його мати	47
52. Як Соломон міряв море А.	48
53. Як Соломон міряв глибину і висоту Б.	49—50
54. Саламон в коваля	50
55. Соломон кухарем	50—51
56. Соломон і жених	51
57. Як Соломон обдурив чортів	51
58. Соломон і його жінка А.	52—54
59. Соломон і його жінка Б.	54—56
60. Давидові ради для Соломона	56—58
61. Соломон і Христос	58—59
62. Сьв. Ілля на весілю	59—60

II. Біблійні легенди нового завіта.

63. Три царі	63—64
64. Втека до Єгипту. — Христос і розбійники на кресті	64—65
65. Про втеку Матери Божої А.	65—66
66. Втека до Єгипту Б.	66
67. Свиня — жидівська тітка А.	66
68. Чому Жиди не їдять свинини Б.	66—67
69. Як Христос бавив ся пташка	67
70. Чому в горах не родить ся так, як на долах	67
71. Звідки взяв ся млин, віл, кінь, скрипка і медвідь	68—69
72. Звідки взяли ся гриби	69—70
73. Звідки взяли ся пчоли	70
74. Жидівський помийник	70—71
75. Як згорів „Ка“ А.	71
76. Від чого названа горівка Б.	71—72
77. Звідки взяла ся табака і люльки А.	72
78. Тютюн і табака Б.	72
79. Звідки взяв ся огонь у кремені	73
80. Чому діти не ходять до року	73
81. Чому люди не знають часу смерти А.	74
82. Чому люди не знають, коли пінуть Б.	74—75
83. Чи знали люди час смерти? В.	75
84. Чому кінь такий ненаситний	75—76
85. Звідки взяла ся собака	76
86. Звідки взяла ся малпа	76
87. Черепахи А.	76—77
88. Заклята риба Б.	77
89. Чому рак має в заді очи	77
90. Чому тепер колос малий А.	77—78
91. Який був колись колос Б.	78
92. „Для пса і kota“ В.	78—79
93. Чому камінь не росте	79
94. Чому ксендзам не вільно женити ся	79—80
95. Чому попом усе мало	80
96. Ненаситний піп	81
97. Богач не лише бідного, але й Бога не хоче знати	81
98. Христос, Петро і підкова	82
99. Як св. Петро був Богом А.	82—83
100. Божий коваль Б.	83—84
101. Батько конем А.	84

	Сторона
102. Як Христос зробив коня з чоловіка Б.	85
103. Сьв. Петро у клопоті А.	86
104. Як сьв. Петра били Б.	86—87
105. Віда з п'яками В.	87—88
106. Чому чоловіки старші від жінок	88—89
107. Христос і дві дівки	89—90
108. Лїнвий парубок і дівка	90—91
109. Як Ісус Христос ночував у бідної вдови	91—93
110. Лакоша баба	93—94
111. Вдовині діти	94—95
112. Церква і коршма	95
113. Як глина крала глину	95—96
114. Сьв. Петро на ярмарку	96
115. Христос із Петром при перевозі А.	96—97
116. Христос із Петром при перевозі Б.	97—98
117. Шлявця гірш собаки	98
118. Мука через гроші	98—99
119. Що більший гріх	99
120. Христос і арендар	99—100
121. Сьв. Петро і Павло — молотники	100—101
122. Ісус Христос і сьв. Павло — лікарі А.	101—103
123. Христос і Циган Б.	103—105
124. Христос і Жид В.	105—106
125. Перший Циган Г.	107—109
126. Про Жида, що роздав свій маєток бідним Д.	109—111
127. Звідки взяв ся вітер Е.	111—113
128. Як Христос відгадував загадки	113
129. Як Христос шукав правди	113—114
130. Чому Русьни гайдамаки	114—115
131. Чому Цигани не мають пристановища	115
132. Про Христові муки	115
133. Звідки взяли ся перли	116
134. Христос і Жиди.	116
135. Ворона.	117
136. Христове воскресенє	117—118
137. Когут А.	118
138. Як когут воскрес Б.	118
139. Христос у неклї А.	118—119
140. Христос і Люципер Б.	119
141. Чому на Великдень так рано відправа В.	119—120

	Сторона
142. Про Юду Іскаріота А.	120—121
143. Юда Іскаріот Б.	121—124
144. Пилат	124
145. Андрей і Петро — рибакі	124
146. Як апостол Павло навернув ся.	124—125
147. Підступи святого Павла А.	125—126
148. Чоловік, що вірував тільки у сьв. Петра Б.	126—127
149. Чуда сьв. Петра	127—129
150. Вовк апостол	129
151. Про Лазаря і його брата	129—130
152. Чоловіче м'ясо	130—131
153. Христос і пупорізка	131—133
154. Дідова і бабина дівка.	133—134
155. Бідак, Христос і апостоли.	134—135

III. Легенди про св'ятих.

(Греко-латинські і польсько-руські).

156. Васильок А.	139
157. Як вишукали хрест Ісуса Христа Б.	139—140
158. Константин і Олена А.	140—149
159. Про царівну, що з нею батько хотів женити ся Б. . .	149—152
160. Царівна Оліяна В.	152—156
161. Про сьв. Остафія	156—161
162. Як три брати спали п'ятьсот літ	161—162
163. Чому на теплому Николая не можна робити А.	162—163
164. Сьв. Николай карає жінку, що не шанувала неділі Б. .	163
165. Сьвятий Николай і три студенти	163—164
166. Сьв. Николай і вовк	164—165
167. Сьв. Николай опікун звірів А.	165—166
168. Як вовк поніс хлопа Б.	166—167
169. Сьв. Николай і злодії	167
170. Сьв. Николай і циган	167—169
171. Сьв. Николай і чудесна скрипка	169
172. Сьв. Николай кумом	169—176
173. Чому не годить ся в гуцульські св'ята робити	176—177
174. Сьвятий Валентий	177
175. Про Геневефу	177—179
176. Сьв. П'ятниця	179—180
177. Про сьв. Варвару	180
178. Християнство на Русі	180—185

VIII

179. Коли московський цар став християнином	185—186
180. Про київську лавру	186
181. Про святих козаків	187—188
182. Костел у Підкаміню	188
183. Хрести перемінені на шибениці	188—189
184. Чудотворний образ	189
185. Чудотворна фігура	189
186. Милитинський Христос	189—190
187. Чудо свв. Івана	190—191
188. Звідки взяла ся чайка	191
189. Звідки взяло ся волове око	191
190. Звідки взяла ся тополя	191—192
191. Звідки взяв ся барвінок	192
192. Пйотровіна, Щепановський і король Болеслав	192—197
193. Святий Щепановський	197

IV. Легенди про недовірків і чарівників.

194. Про вічного Жида А.	201
195. Вічний Жид Б.	201—202
196. Невмирущий Жид В.	202
197. Цар Олександр, що вимагав святе слово з церковних книг	202—203
198. Про Твардовського	203—204
199. Дяк-музика	204—205
200. Записав чортову душу і не пішов до пекла	205—206
201. Про шевця, що записав ся злому духови	206—210
202. Як піяк висвободив грішні душі	210
203. Як стрілець убив чорта А.	211
204. Про грішника стрільця Б.	211—212
205. Убийник власного батька В.	213
206. За гроші — душі	213—214
207. Дідьчі гроші	214
208. Пан — всезнайко	215
209. Розмова звірів на щедрий вечер	215

Передже слово.

Випускаючи в світ отсю нову збірку, мушу сказати кілька слів від себе.

Фольклорна література зростає у всіх народів із року на рік. Та коли у інших народів тримають ся редактори і видавці при публікаванню фольклорних материялів із малими виїтками ще давнішого методу і випускають в одній збірці різні материяли разом (казки, байки, пісні і т. в.), етнографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка постановила видавати свої материяли систематичними збірками, ґрубуючи однородний материял в окремих книжках та втягаючи до нього й давнійші передруки, щоби — на скільки се можливе — дати змогу спеціалістам — мати перед собою, так сказати, *corpus* однородного материялу і улекшити тим чином досліди над ним. Така систематика викликана по просту konieczністю. При теперішнім зрості фольклору трудно спеціалістови мати найрізномроднійші видання, по яких порозсипувані фольклорні материяли; не легка річ зібрати також відповідну бібліотеку тим більше, що багато видань поробило ся бібліографічною рідкістю. Колиж би спеціаліст, що хоче зайняти ся порівняним дослідом якоїсь теми, нав перед собою такі *corpus*-и однородних материялів у різних народів і при тім іще вказану відповідну літературу, се улекшило би значно його працю і заощадило би не раз багато часу, страченого марно на перешукуванню різних, часом навіть маловартних публікацій. В тім напрямі й мусять посувати ся тепер фольклорні видавництва, бо інакше трудности, вказані висше, будуть раз-у-раз побільшувати ся.

Маючи те на оці, етнографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка розпочала вже й винювати свій плян. Вона видала доси окремих збірки анекдоти, казки, повелі, в кішечку минулого року випустила перший том приповідок, а з отсим томом прийшла черга й на легенди. При малих матеріяльних засобах вона не може повести діла так, як би бажала, не може розтягати свого видавництва на цілу територію, заселену українським народом, і на разі обмежаєть ся тільки на Галичину, але з часом може розширить свою працю, що очевидно незвичайно пожадане.

Що до иньших збірок легенд зазначу, що крім невеличкої збірки російських легенд Афанасєва, яка тепер належить до бібліографічних рідкостей, як заборонена рос. дух. цензурою, суцільних збірок легенд доси не було в славянському фольклорі, хоч по різних виданнях надруковано їх не мало. Наслідком того й моя робота була утруднена, головно при подаваню паралель, яких можна у иньших разі було би зібрати більше.

Що до самого видання зібраних мною легенд, то воно буде обіймати два томи. В другім томі буде так само чотири розділи, як у сьому. Розділ V-ий буде обіймати: Легенди про монстри і дивогляди; VI-ий: Легенди про кінець сьвіта; VII-ий: Моралізаційні і філософічні легенди; VIII-ий: Жартливі легенди і сатири на сьвяті теми Крім того буде при другім томі окремий додаток, до якого увійдуть ті легенди, що наспіли в часі друку збірки і не могли вже бути поміщені в відповідних розділах. До обох томів разом буде доданий показчик мотивів, додаткові паралелі та індекс.

Характер отсеї збірки трошки сорокатиї. В ній приходять не тільки різні говори, але й різні роди правописи. Та так мусить бути все, коли на збірку складають ся різні записувачі, а не один. Вправді ніг би редактор уодностайнити правопись, але тоді мусів би брати на себе відвічальність за всякі можливі недокладности або нераз і невірности, особливо при передачі різних звуків у різних говорах. Я не хотів брати її на себе, тому й полишив усе так, як було в оригіналах. Що до вірности записів, то можу ручати тільки за свої власні (при них не клав я свого імени, тільки імя оповідача); дуже докладно позачисувані також тексти д. О. Роздольського — про иньші не можу говорити, бо для того треба б переводити контролю ка місці, що очевидно неможливе тай зрештою й неконечне.

Всіх номерів надруковано в сім томі 209. Коли від того відчислити 44 варіянти, тоді лишить ся 165 номерів, як видно, досить поважне число для одного невеличкого тома. На них зложили ся отсеї за-

писувачі: О Роздольський — 23 тексти; О. Деревянка — 22; А. Веретельник — 14; В. Левинський — 9; О. Галевич — 7; невідомі — 6; др. Ів. Франко — 4; М. Дерлиця — 3; Ю. Якимюк, Л. Гнатшак, А. Крушельницький — кождий по 2; І. Кривецький, Маркевич, М. Ба-жалук, М. Зубрицький, др. В. Щурат, Назарук, М. і Л. Ляторовські, І. Ляторовський — кождий по 1; записаних мною текстів 71, а пере-друкваних із різних давнійших видань 35. Усім тим особам, що від-ступили мені свої матеріали для опублікованя, складаю на сїм місци свою подяку.

Крім того вважаю також своїм обовязком зложити щирю подяку дру Ів. Франкови не тільки за користованє його бібліотекою, але й за цїнні вказівки та ради, яких він часто уділяв мені.

У Львові, 25 грудня 1901 р.

Володимир Гнатюк.

I.

Біблійні легенди старого завіта.

1. Початок світа.

А. С початку, т. є. дуже давно, не було нічо на світі, лиш самі води. Але як Господь Бог возпосив се понад водами, то на воді був дуже великий шум, а з того шуму шое кричало: Хто даст мені руки і ноги, тот буде мені за побратима! — А Бог каже: Розпобратима. Тогди Бог сказав: Най стане се тому, шо у шумі кричне, руки і ноги! Так і стало се. Тогди чорт прийшов ід Богови, каже: Побраті'! — А Бог каже: Розпобраті'! — Ходили вони то ходили водов, парешті Бог сказав, шо треба сотворити землю. А чорт каже: Треба сотворити. — Тогди Бог сказав чортови: Іди на тридевету землю і принеси землі. А як будеш брати землі, то абес так казав: — Земле божа! Беру тебе в іме боже! — А він як брав тої землі, то так казав: — Земле моя, беру тебе во іме моє! — То доки ввійшов на воду, то ніц не приніс землі, бо то усе вода сполокала. Бог каже: Де земля? — А чорт каже: Вода сполокала. — Біже знов і кажи: Земле божа, беру тебе во іме боже! — А чорт пішов тай каже: Земле моя, беру тебе во іме моє! — Чорт доки ввійшов на воду, то вода усе сполокала. А Бог каже: Біже і кажи: Земле божа, беру тебе во іме боже! Чорт пішов тай каже: Земле божа і моя, беру тебе во імя боже і моє! — Тогди чорт виніс тільки за ніхта, як біб. Тогди Бог узев від чорта глину чи землю і зробив так вочіло, малу паланцицу, поблагословив, та як подивили се у оден бік, то очима не стєкли, а як подивили се у другий, то также очима не могли подивити се. І так світ уже новий став. Тогди чорт узев се майструвати: Зробив чорт колесо до фіри, але без дирки, а Бог сказав: Зроби дирку. — Він зробив дирку, тай зклав віз. — Зробив сокиру без топорища. — Бог сказав: Зроби топорище. — Він зробив тай рубав дров. А зробив хату без вікон. Бог сказав: Зроби вікна! Він зробив вікна тай стало у хаті видно. Він дуже осердив се, шо він, шо зроби, то все лихо, тай шукав на Господа Бога сітки. Зачев чорт будувати хату на 20 метрів. Стїна із самого желїза — тай у землю дуже багато закопав так моцно, шо й самий би не виліз із тої хати. А як ві доробив, то пішов із Богом тай сьв. Михаїлом по землі. А чорт то нав дуже красні

ризи. А Бог каже до Михаїла, шоби Михаїл узав тоті ризи, ек будут купати се. А Михаїл съв. каже чортови: Ходїм купати се! — Чорт каже: Ідїм. — Чорт звер ризи тай каже: Ану, ходїм! — А Михаїл каже: Іди ти на перідь, ти май знаєш. — А чорт лиш штрик у воду, а Михаїл ухопив ризи тай утік. А Бог 100 метрів лід поклав, вер чорга так, шо аби чорт не їв бірше хліб. А Михаїл уже був дуже делеко. А чорт прийшов до леду тай не міг вийти. А він ек пішов на тридевету землю, а відти ек розвігнав се, то еще 100 метрів виштрик, тай каже: Ти хлопец, але і я хлопец! — А ек се подивив, шо ризий нена, а він за Михаїлом ек полетїв, тай хотїв Михаїла їмѣти. А Михаїл крикнув: Боже! Уже мене чорт лови. — А Бог каже: Маш мечь, борони се! — А Михаїл ек махнув мечем, а то від чорта одні крила упали, та до Михаїла приросли. А чорт знов дуже летит. А Михаїл каже: Боже! Чорт лови! — А Бог каже: Маш мечь, борони се. — Михаїл ек махнув мечем, а то і другі крила упали, та до Михаїла приросли, тай Михаїл утік, бо мав 6-ро крилий, а чорт лиш одні.

Тогди чорт каже Богови: Ходїм, побратї', ід мої хатї! — А Бог каже: Ідїм розпобратї'! — Прийшли они ід тїй хатї, а чорт: Ану іди, побратї' у хату. — А Бог каже: Іди ти, розпобратї'! — А чорт увїшов у хату, Бог поблагословив, а то двері лиш заперли се. Тогди чорт ек потрес се і заревїв, то стали гори і долини. — І чорт каже: Коли я, Господи, відси вїйду? — А Бог каже: Коли дїти не будут на боханці ходити і ек смерека не буде зеленїти, тогди ти вїйдеш відси. А витак Бог скинув ангелїв до пекла, котрі звут се дїволами.

Они ураз ід тому чортови приходили та радили се, ек то би було, аби смерече усхло. А він їм сказав, шо аби били цвики у смерече, то смерече буде сїнути. Але хоч чорти били у смерече цвики, то однаково нічо не помогало. Тому таке у смеречю суче тверде, ек желїзо.

Вїдтак коли Господь Бог ходив по землі тай каже: Треба сотворити чоловіка. — Тай Бог сотворив чоловіка Адама, а вїдтак і жену Єву. Але они були сразу у раю, а потому вигнав їх на землю, Адам і Єва мусїли працювати. А чорт прийшов ід Адамови тай каже: Подаруй менї того, шо наймильнїйше, а ти его не знаєш. — А Адам каже: Бери. Тай Адам підписав се і з мїзничного пальця кровїю запечатав, а чорт пішов та у Чорне море під білий камїн ісховав. Тай вїдтак чорт ізробив плуг, запрег конї тай дав Адамови, аби Адам орав. Та правда шо Адам дуже орав, коли він підписав се на свої поколїня, шо мав собі чорт брати.

2. Початок світа і перші люди.

Б. То ще Христа не було, тільки була сина вода і білий камінь. І утиць предвічний на тым камені собі спочиваў. Али раз гріло сонце і тьня бóжа была ў воді. А утиць предвічний мовит до тьни своёй: Сатайяніне, выйди відны! І він выйшоў і стаў ко́ло вітця́ небёсного, бо він сотворённый на йа́нгіла від Бóга. І за́раз Бог шле йго ў во́ду, ў глубину́, бо хóче свѣт заснува́ти, бы выны́с землѣ. Мовит: Іди́ і будѣш мовити: Беру́ землѣ ў инья́ Господне! Він пішоў — а він ўже від ра́зу на зле ва́жну — і мовит: Биру́ землѣ ў инья́ своёй. — Ни выны́с нич. — Чо́му́с так не мови́ў, йак йа то́бї наказаў: Биру́ землѣ ў инья́ Господне? — Йа мови́ў. — Непра́ўда. Ану́ йди шче раз. — Він пішоў і са́мо так не выны́с. — Іди́ трэ́тий раз і будѣш мовити: Беру́ землѣ ў инья́ Господне. — Він пішоў і зо злóсти не мови́ў: Беру́ землѣ ў инья́ Господне, ай мовит: Беру́ землѣ ў инья́ йго. І выны́с тѣлько за па́зурами глѣны (опов. пока́ує) і то́то Бог вы́скрептаў шпѣлькоў, мо́же то́го бы́ло тѣлько гї бїб. І Пан Бїх то́то поблагослови́ў і зробило́ сѣа кўсник землѣ. І повідат Бог до Сатайяніна: Лы́гай трóхы, та спи, кой йа де. — А кобы́с нѣа дайак ни звѣў! він мовит Бóгу. — Не бї сѣа. — А Сатайянін мовит: Лы́гай ты ўперѣд. Бог лѣх, тай не спит. А він йно́ лѣх, тай заспаў. А Бог землѣ поблагослови́ў і почала́ рості ў усѣ бóкы. А він сѣа схóпнў: Ого́, ўжес нѣа звѣў! Та почаў завальувати́ землѣ, дўшаў, жи залóнит ў во́ду, тай сѣа назад запа́ле. І де ўпаў, то ннесь там долѣнка йи на землѣ, а де підпнѣаў так, жи до горѣ залóнит, то днесь горá. Йак сѣа йуж зробила́ землѣ́ і Пан Бїг зачѣнат садѣти сад. І десь там было́ пѣатѣро зѣрнѣат і післаў йго Бог: Іди́, принеси́, будемо́ садѣти во́вачї. Він принѣс четвѣро, а пѣате сховаў під йазык собі. А Бог сѣа пѣтат: А де шче пѣате? — Там не было́. — Йак то не было́, колї майиш онѣй під йазыком. — А він вынѣаў, мовит: На, нѣай ти бóде на роспѣ́тїи. — А Бог мовит: Нѣай то́бї бóде на прогна́нїи. І за́раз го заклаў. І днесь, йак сѣа перекста́, він уты́че за мо́ре. А він сѣа поты хреста́ не бойаў.

Не хóче він Бóга слўхати, а Пан Бїг ўзаў і ўмочѣў па́лець ў во́ду і жахнуў і зробѣў сѣа свѣатѣй Михай́л. Бо він і днесь йи а́нгил Михай́л, а не ро́дженѣй, тѣлько сотворённый. І пѣтат сѣа Сатайянін Бóга: А на шчо ти то́то зробѣў? — Ну, на шчо, та тѣ нѣа не хоч слўхати. А він ўзаў, та прѣгоршчави́ воды йак збрѣскаў і йїх сѣа тѣлько наробѣло злѣх, йак травѣ. А Бог сѣа пѣтат: А тѣ шчо рóбѣш? — Ге-ге! Буду́ сѣа с то́боў во́йува́ти. А він собі ўже зробѣў колесни́цу, то́ту шчо грѣвѣт, злѣй. Али Бог мовит: Кобы́ ты пішоў шче пои́рѣвати глу-

бині, ци глыбоко де йи? — Він пішоў і бавиў під водоў і бавиў сорок дніў. Али Бог йак заморовиў воду, на сто локот лыт стаў. Али він сьа здогадаў, жи лишіў на землі колесніцьу і ни дыйшоў, де дво воды йи, али зачаў вертати до горы за колесніцеў, бо жаль му, абї сьвятїй Михайїл ни відобраў. А Михайїл уже й ұзаў. Дўркаў головоў, йак виттам йшоў, ұ лыд — лыд бїльше як на сто сьажень до горы полетьїў. І він выйшоў на зємлю, повідат Бóгу: Теперь сьа будемо воўвати! — А Бог мовит Михайїлови: Порўш ору́жїем сво́йим — бо йуж маїи ў руках того, шчо греміт. І Михайїл йак загрехїў, йак зайшоў бити і ұсы побиў тотї, шчо він зробиў з воды, хыба він сам скóчїў Пáну Бóгу пїт плечé: Ей, даруй жи́гя! І Бог даруваў му, йигó не ұбиў. І теперь йи ў нас до днесь така поведынка, жи він з воды зробиў злых, йак стрьасуваў, і днесь хто знаїи тотó, то йи грїхóм, йак ұмыїи жїнка лишкы, абї так (опов. показуе) стрїасла, абó йак сьа чоловїк мыїи і руками так ма́хне.

Али Бог ұзаў і сотвориў Ада́ма з гліны і десь там до чо́гось припер. Али він, пек му, прибїг, ұвидиў і подьугаў пальцьом. І днесь чéрес тотó на чоловици́ вїсна йи. І дїхнув Бог дўхом на Ада́ма і оживиў сьа. Лых спати, а Бог вы́няў ізь ньóго ребро́ і зробїла сьа жонá Йїва. Він йак сьа пробудиў, гї аш сьа налудиў, бо він сам лыгаў. А йангил Михайїл кли́че: Ада́ме! То жонá твоїá, Йїва. То по вас цылыїй сьвїт бóде. — І нич ни трéба бїло робїти там, даў Пáн Бїг рай Ада́мови і Йїви, навїть ты́то такé бїло, йак теперь нóхоть, то ұсыо такé бїло; не трéба ся бїло ны ўбирати, ны нач. І днесь нїхтó не змёрвæо ў нóхоть. — Али тот злыї наўчиў сьа до Йїви ходїти. А Пáн Бїг ұзаў і упсарчиў огньом рай, абї він там не ходиў. Він прибирáи спóсобоу, йак бы дыстати сьа до Йїви, бо ни мїг вытримати без нéїи. І уробиў си рўру желы́зну, ностáвиў кóроз вогéнь, зробиў сьа так гї ву́ж і корос тотó пересуваў сьа ў рай. А Пáн Бїг тогды ұзаў го і закляў: Бодáс сьа сўваў, пок сьвїга, на чéреви. І ўни й до днесь сьа сўвайут; тоты гáцы, вони й днесь суг; то з ньóго.

І він ұвидишоў ў рай, і ўже тоты вóвачї, шчо Пáн Бїг садиў, ұрóдли. А на ты́м, шчо він сховаў быў під йазык, то найкрасшї йáпка. А він сьа пы́тат Ада́ма: Чо́му ни йиш нонї йáпка? — Гм, Пáн Бїг ми заказаў вїдны йїсти з нóго дéрева. — Е, він собї жалуйи. Нуш, то почкай, йа йду вырвати. Пішоў, вырваў і даў Ада́мови йидно́ і Йїви йидно́. Йїва ўкуси́ла і пролыгла, а Ада́м ўкусиў, ангил заклицáу: Ада́ме, ўжес согрїшиў! — А він сьа йшиў ту за йáпко і ту (ў шиї) зостáло, і до днесь тáкїй йи у хлóпа: бáба прожерла, то́му не маїи йáпка.

Ты́льки Ада́м согрїшиў, ўже нешá тако́го ты́ла гї нóхоть, ўже Ада́м ұстїдат сьа ты́лом. І даў Пáн Бїг Йїви кудельу прїасти, а Ада́мови

восьминачі і роскаль: На, ты прійдзі, а ты доўко́ла се́бе сьд́бачи коплі, быс жиў. І Адам ко́пле, а ўно ўже жито ци шчось стігне йидно́, а друге сходит, а трэ́те шче сьйи́и. А злы́й віткысь надбіг: Шчо роби́ш? — Вьидиш, мо́вит, шчос ми наробіў, жи ўже му́шу копа́ти. — Та чо́му так ко́плеш сьд́бачи? — Бо так ми Бог велы́ў. — Ге-ге! Ёа тва ни так пора́джу. Уста́нь си, та си аш по́ны скоплі, та бі́льше бу́деш ма́ти. А ўна, гі ба́ба, — віткысь: Та уны́ праўду повіда́йут. Уста́нь. — Він ўстаў, а йя́вгуў клі́че: Ада́ме! Роби́ по́кы чо́ла і ўсе голоде́н будеш. А ты, невісто, ды́ти без бо́лызни ни вы́годуи́ш. Йуш прокля́ў. І днесь так йи у нас, жи чолові́к во́ре і сьйи́и, ци пан, ци хто, хто жи́йи і тако́го нема́, жебы́ мо́вну: Ёа ўже сы́тый, не хо́чу бі́льше; хыба́ ўсе кобы́ бі́льше. А ба́ба і днесь тако́й му́кы з ды́тны́ претерпи́т, жи гі́рше ни́где не може бы́ти.

І йак зайшо́у той злы́й там ко́ло Йивы збы́вати час і зробіў йи таку́ ды́тну, жи ма́ла два́йцы́ть шты́ри голоў. І йак зарича́ло під сходо́м со́ньца, то чу́ти было аж на ва́пад, де заходи́ло. І Адам сьа ўстраши́в то́го, не зна́йи, шчо роби́ти. А злы́й мо́вит: Не бі сьа, запи́ши ми, шчо бу́де по то́бі, йа злы́чу, жи ни бу́де хыба́ йидна́. А Адам ни знаў, жи по ным цілы́й сьвіт пі́де. Та́й записав то́то, шчо по ным бу́де і він злы́чуў, хыба́ йидна́ зьста́ла. І зато́го сьа почаў на́рид пло́дити. І то́то сьа вело́ доўго. Поча́ли лю́ди ўже мерэ́ти і ўсьо йде до зло́го, а Бо́гу нема́ нич, бо він закупи́ў. Али Пан Віг даў на сьвіт́и лю́дьом нивы ўса́кі: Жы́то, пше́нїцу, йичи́нь, али ни зна́йу, шчо ко́му оби́цаў. А злы́й мо́вит: А мнїні дашчо́! — Та дам ти вовес. — І злы́й йде доро́гоў, та́й си бесьїду́йи: Вовес, вовес! А ба́ба нади́шла, та́й йн́тат сьа: Шчо́ ви, панцўнейку, бесьїду́йите? — Тот ни хо́че повісти по мнью, ай мо́вит: Шчось ми поўби́цаў Бог і ўжеи забу́ў че́рес те́бе. А Бог быў там не даў, він быў тьаміў, ай жа́луваў ви́са йимў, бо мо́вит, буду́т ты́сны лю́ди, та буду́т вовес йїсти. І днесь йїда́т лю́ди вовес котрі ты́снышшї, хыба́ панство та жиды́ўна́ йїда́т ж жы́та пале́нїцы; ў нас то ме́ле ў мли́ны, а шче вы́шше під го́рами — ни шнас, ны́т, бі́гме — то ў ступи́цы стовче́ вовес, мисит пале́ня і йїст. — Али він пові́дат ба́бі: Анў, че́й ми прига́даш, шчо́ ми Бог даў? — Може жито? — Ай де. — Та пше́нїцу. — Ай де. — Та йичи́нь. — Ай де. — Мо́же біб? — Ай де. — Дось йака́ сьїўба́ йи, шчо лю́ди сьї́ют, та му перейшла́ і ни ўгада́ла шчо. Мо́же зе́рно? — А зе́рно мы нази́вамо вовес. — Ай де. — Та мо́же восе́т? — Восе́т, восе́т. — І днесь че́рез вього ро́дит сьа ў ве́рны восе́т, трэ́та часе́ть, а даде́ йи по́лови́на. Бог зна́йи, ци че́рез то́то, ци ны́т.

Али йидно́го ра́зу ўже Бог йде доро́гоў, та́й гі сумны́й. А він зди́баў йиго: Ты чо́ такы́й сумны́й? Вони́ собі не вы́кали. — А йак

быи, мовит, не быў сумны́й, диви, льўди сьа рóдьат і ўмира́ют і до тебе ўсьо, а до мене нич. — Ге! Йа си закупиў. — А Бог сьа пьтат: А де тоты пьсьма сьут? — О го-го! то далёко! У воды, у скалы, у верёпі. — А ци йи такый, жебы тоты пьсьма вьттам добыў. — Го-го-го! Нема. Хьба йак бы сьа ўрóднў і ўмер і оскрєс, аш тогды добыў бы. І тотó Бог даў, далёко йшло, жи аш сьа ўрóдила Пресьватá Дьлаа Маріаа і дьхнув Бог дўхом на Пресьватў Дьву і рóднў сьа з матєри Сус Христóс. І жиды йигó потóму мўчили. Прийшло робити хрест, роспивати йигó, і с того дєрева, шчо злыи маў вєрньа пид йазыком, криж зробили Ісўсу Христу. А чомў? Бо він шче тогды, йак сховаў пид йазык, то верг і мовнў: На, ньай ти будє на роспйатийи. Він не знаў, жи так сьа стáne І тогды, йак Сўса Христа роспйали, умєр на хресты і оскрєс, пьсьма тоты вьплили і згорили на воды. А дўши до царьства йшли с пєкла три дóбы. Усьи сьвятый Петрó с пєкла вьпустиў, хьба Соломона лишнў, бо й Соломон ўже быў там. Мовит Петрó: Гбсподи, Соломон зьистаў. — Ни бi сьа, мовит, він вьйде свóйиши мўдрощаами. — І він йагурат почаў зрааз заўйязувати, цєрькоў ставити, робити хресты, а вони ўзвали і вьверли Соломона.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

Паралелі: Про те, як Бог дружив із чортом, див. Ястребовъ, Матєриалы. Ст. 119—121. — Киевская Старина, 1887, т. XVIII, ст. 196—197. Про те, як чорт переминив овес на осет, пор. Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 14—15. — Чубинський, Труды, I, ст. 79 і 81. — Гринченко, Етногр. Матєриалы. Т. II. Ст. 15—16. — Максимовичъ, Сочинєня. Т. III. Ст. 489.

Початок сьвіта, перший грїх і відкупленє.¹⁾

В. Ото йидного разу, коли Бог йшче хóднў ў воздухы и возноснў сьа над водами, бьўа фьсáдий тма. И чўи Бог гоўос х пьны. Стўче шатана. Повідат Бог до нього: „Вьйд гó мi!“ — Иак вьшоў шатан і ньóму, и так ходили óба на воздухы (х повітрьу). Зоўнуваў шатан и гварит Бóгу: „Панє, жебы мы сóбi отпочыли!“ — Гварит йóму Бог:

¹⁾ Отєі три оповіданя, записані в Гуцульщині, Войківщині і Лемківщині, стáновлять найповнїйши тексти легенд про початок сьвіта, перших людий, їх грїх, прогнанє з раю і т. д. Побіч них є одначє цїлий рад дрїбнїйших оповїдав, що порушуют або ті самі, або нові мотиви самостійно. З огляду на те, що в кождїм оповіданю приходить усе щось новє, я подаю їх дальше у цїлости одно по однім.

„Иди до исподній, до гӯубіны морской, вынес піску!“ — И вынус, пішоў и вынус. И даў тот пісок Бóгу. Бог тот пісок шпáриў на вóду и стаўо сьа кус зéмлі, што сóбі спочыли. Коли сóбі спочыли, и зáраз сóбі мыслит шáтан: же кéбы Бог фснүү, та же лхне го с той зéмлі до вóды, жебы сьа фтóпиў. Але Бог йако Бог йист вчный и беско-нечный, бес почáтку и бес кіньця. Знаў фшýтку мысль и подумáнья шáтана и спўстаў на нбóго гӯубóкый сон. И зáспнүү шáтана. Тóўды Бог утвэрднүү зéмлю на вóдах и рйук: „Ньай сьа двé чáсти пиднэсе вóды до обвáкиў, а трéтья част ньай зостáне г мóрях!“ — И тóўды сотвóриў сóньце, абы осушыло зéмлю, напоўниў вóду рыбáми, вóздух птáхáми и ствóриў фсы звéіры дубрáўны на зéмлі, йáкы тýлко сунт. Але йак пэдриў на тóйи Бог, што сотвóриў, то фшýтко дóбре бмўо. И тóўды збўдиў шáтана. И зачудўваў сьа шáтан и тóўды повéдат: „Та тóму бы трéба гáзды (господáря) и шафáря, жебы тыи зарйáджаў“.. — Але повéдат: „Засадити бы и óвоц, жебы наў на пóкар“... — Але гвáрит Бог до шáтана: „Иди до гӯубіны морской, там сунт пít скáўоу йáдра, там йи йáдер сым. И вынэсеш тóты йáдра, то йих посáджу“. — И пішоў шáтана и вынус и даў Бóгу йáдер мыст. — „А сéме — звéидўйи сьа Бог шáтана — сéме дé йист?“ — „Не бмўо, пáне“. — Бог му отповéдат: То йуж повéдаш непрáўду“. — И Бог повéдат шáтанóви: „Дáй тóто йáдро!“ — Йак посáдиў тых мыст, а шáтан отповéдат: „Йá не мáм, бож не нáшоў“. — Він отповéдат: „Мáйиш, дáй го!“ — Шáтан отповéдат и по третí раз, же нéма. Бог до нбóго отповéдат: „Рыгний и плун!“ — И выплўваў го, бо він го скóваў пид йазыком. И тéпер повéдат так Бóгу: „Ньай ти бóде на распйáтйи!“ — А Бог му отповéдат: „А тóбi бóде на прогтáнйи!“ — Тóўды пэдриў Бог на тóйи: — „Трéба тóму гáзды и шафáря“. — Увэаў Бог слíны жóўтой и ствóриў з ний чўовéка и дўхнуў до нбóго дўха свóйóго божóго и даў йóму дўшу несмертéльную. Нáзваў йóго чўовéком, иméном Адаи. И повéдат му так: „Зрóблўу тьа гáздом тóму фшýткóму сотвóриньу, кóгре и ствóриў, дам ти цыўый рай и фшýткы звéіры и фшýткы скóты, бóде ти з них вíльно мнэáсо йисти, але йих ховáти и не мучыти, бóде ти з них вíльно скóры на потрéбу ужывáти, але йих не мучыти“. — И так óддаў Бог Адамóви рай! А тóты дэрева Пáнбиг засáдиў фсы ў рáйу; тóто дэрево, кóтре шáтан не хóтыў лáти, то бмўо серед самóго рáйу посáджéне, дэрево йабўонóве, коўо рáйской стўдны. То йак Бог оддáваў рай Адамóви, то му пóвиў так: „Ото, Адáме, мáш цыўый рай, йист твйи и йнэздьвэ му гáздом и шафáрьом и йист твóйи. Вíльно ти фшýтко ў ным йисти и ажывáти, тíлько с тóго йиднóго дэрева тóбi закáзўйи йисти, бо ф тым дэрэвi йист смерт i грíх“. — И так Бог там лйишў Адáма. Йиднóго рáзу прихóдит Бог до Адáма и гвáрит йóму так :

„Адаме, добрі тобі йист ту ў райу?“ — „Добрі йист, пане, тільки же сьа ні цде, бо йивьдъм сьа“. — И спўстиў Пьанбїг на нього твєрдый сон и Адам заснуў. И выньаў му Пьанбїг з лывього бьоку рєбро и зрєбшў му жєну, пїдбочнїцу йього, гьла распорїаджєнья райу и гьла розвесєлїяьа Адама. Даў їи имено Йива. И так жьїли ў райї овоцьами весєго, мїўо и роскїшнї. И прохаджалї сьа коўо той стўднї райской, с котрой выплївалї штьїрї рїкы : Ордан, Тїгрис, Уфрат и Нїў.

Ци на довго zostали ў райї Адам и Йива? Не на довго, бо завїдно бьїўо тього шчьїсьтья, котре льїстаў Адам од Бьога и Йива, то завїдно бьїўо шьатану и гьлядаў пїтстўпства, штобы їїх скусьїти. Прїшоў їйден раз шьатан до райу, зрєбшў сьа гьадом и вьїтяг сьа на їабвїн на тьоту заказану. И прївдрїўа сьа на нього Йива, фєстрашїўа сьа, — а вїн до нїї гьварїт : „Нє бїї сьа, паньї! Мьойн жьаўо тьа не фькусїт! Але скьоштуй їапка тього заказанього, та бьудєш знїати, што їн зьўого, што добрього“. — И она што раз прївєрєўа сьа бьарже на їабвїн, а їапка што раз їи крашше сьа ў бьоках робїли. На їйден раз сьа одважїўа и їапко вїрєўа, и тього їапка фькусьїўа и Адамьовн скьоштувїти даўа. И Адам їапка фькусьїў, скьоштувєў и зьараз пьознаў, же їуж їист гоўїї. И сам сєбе сьа зафьстїдаў (заганьбїў), и так сьа вїдїли обьойн гьоўи и їйдно другього сьа ганьбїўо. И поховалї сьа поза дєрєва, поза корїня. И прїхьодїт Бог — : „Адаме, дє їис?“ — „Схьоваў їим сьа, пане.“ А їак сьа поховалї, то поўкрївалї сьа ўопўшом, гоўоту сьрїў. — Гьварїт Бог до Адама : „Чьо їись сьа схьоваў?“ — „Бо-и, пане, гоўїї“. — А їак ты знаш, же-с гоўїї? Мьожє-с їїў їапко заказанє?“ — „Таг їист, пане“. — „А нашто-с їїў?“ — „Бо мї Йива даўа. Йива мїяьа звєўа и Йива мї даўа“. — А гьварїт Бог до Йивы : „Нашто-с тьото їапко вїрєўа?“ — „Бо мїа гад звїўу“. — Гьварїт Бог до гьада : „Ты бьудєсь сьа на черєвї свьойїм воўочїти и пїсок бьудєш їїстї“ — а до жєны гьварїт : „Ты бьудєш г бьолї тьвьойї дьїти родїти“ — а до Адама гьварїт : „Тьєбе вьїжєну в райу и с тьвьойм жьоньом Йивьом и дам тьобї їньшу зємьљу. Але гьла тьєбе бьудє непўїдна, мьусїш робїти х пьотьї чєўа тьвього, а бьудут ти сьа родїти тєрнїа и бьодакы“. — А до Йивы гьварїт : А ты мьусїш прїястї, жєбы-с прїодьїўа грїшнє тьїўо тьвьойн“. — И так зьосьаў Бог ангєўа Сєрафїма и так вьїгнаў Адама з райу. И так вїстаў рай гьла Адама замкнєнїї.

Тїрєўо то так штьїрї тїсьячы льїт. И пьотьому їшли фьсї дўшы до охтвїанн, так правєдны їак и неправєдны. И пьотьїм, їак вьїстопаўо штьїрї тїсьячы льїт, бєсьїдўїт дўшы мєджє сьобом ў охтвїанн : „Пьовїў Бог до Адама, же не на вїкы нас отшмїрїт од сєбе. А трєба пїти прьосїти Бьога, жєбы нас бьотїль вьїбавїў.“ — А кто пїдє? Фьшїткы так ўрєкли : „Адам їист прьаотцьом, Адама Бог сотвьорїў, Адам з Бьогьом бєсьї-

дѹваѹ, Адам Бѹга вѣдѣѹ, Адам согрѣшыѹ, — Адам нѣай йде Бѹга просѣти!“ — Коли сѣа Адам вѣбраѹ до Бѹга ѳтца просѣти, и прѣшоѹ на двѣ дорѹгы, ййдва бѣѹа дорѹга шырѹка, сыпѣна камѣньом, а дрѹга дорѹга бѣѹа ѹска, тернѣста. И Адам сѣа обѣрнуѹ за дорѹгоѹ шырѹкоѹ. Прѣшоѹ перед ворѹта райскы. Задѹркаѹ до ворѣт райскы, — ворѹта райскы вѣшли, поѣнала го, перевернѹли, збѣли, скервавѣли, обдѣрли до наѣѹа и вышиарѣли. Обѣрнуѹ сѣа з велѣкыи пѣачом и ж жалѣом и прѣшоѹ на дорѹгу ѹску, тернѣсту и за том дорѹгоѹ прѣшоѹ перед ворѹта небѣсны. Задѹркаѹ до ворѣт небѣсны, — обаѣват сѣа ангеѹ бѹжый: „Кто там дѹркаѹ?“ — „Йа Адам, пѣршыи чѹѹвек!“ — „Бо йа ту стоѣѹ штѣри тисѣачы рѹкѣѹ, а йшче нѣкто не дѹркаѹ, аш ты пѣршыи“. — Зѣраз на тѹто ангеѹ бѹжый побѣг перед Бѹга ѳтца и повѣдат му: „Пѣне, прѣшоѹ пѣршыи чѹѹвек до тѣбе, именеом Адам, и прѣсит тѣа о ѹаску альбо о мѣѹсѣрдѣа, жебѣ-с го отгѣнталь, с той невѹлы выпровѣдиѹ“. — Але Бог повѣдат до ангеѹа: „Ид го припрѹват ту!“ — И припрѹвадиѹ ангеѹ бѹжый Адама перед Бѹга ѳтца: гоѹѹго, наѣѹѹго и скырѹаѹленѹго. И повѣдат Бог до Адама: „Пѹшто с прѣшоѹ и што хѹчет?“ — „ѹто, пѣне, прѹшу тѣа, жебѣ-с мѣа отгѣнталь выпровѣдиѹ!“ — А Бог отповѣдат до нѹѹго: „Хѹгѣѹ йис бѣти рѣѹный пѣану тѹѹму, а тѣнер йис найгрѣшый и найгрѣшнѣшый от фшѣткы зѣвѣрѣѹ и скѹтыѹ!“ — Тѹѹды Адам гѣвѣрит до Бѹга ѳтца: „Пѣне, нѣай бѹде мѣѹсѣрдѣа тѹѹи на мѣ!“ — А Бог отповѣдат до Адама: „Што, грѣшнѣку, мѣѹсѣрдѣа мѹѣи йист?! Идиѹ од мѣне, нѣ наш ѹ мѣне ѹаскы“. — И так Адам пѣшоѹ од Бѹга ѳтца без надѣѣи. Але Бог йако Бог пѣсѣаѹ ангеѹа до райѹ, штѹбы му ѹротнѣци райскы одѣали мѣѣты (прѣодѣѹ), жебѣ не прѣнѣус великѹго смѹтку до охтѣани. Та не прѣнѣус ни смѹтку, ни надѣѣи (потѣхы). Пѹтым гѣвѣряѹт сѣватоблѣвы мужѹве меѣже сѹѹѹ с фшѣткы дѹшы: „Выбѣрше меѣже сѹѹѹ сѣватоблѣвы мѹжѣи: прѹрѹка Йизѣкѣѹ, прѹрѹка Йирѣмѣѹ, правѣдного Йѹва, Нафтанаѣѹа, цѣрѣа Давѣда — и так нѣай йѣдѹт просѣти Бѹга ѳтца, жебѣ нас Пѣанбѣг ѳтталъ выбѣвѣѹ, с той охтѣани“. — И коли так сѣа выбѣраѣли сѣватоблѣвы мужѹве, и так йшли до Бѹга ѳтца, аль непрѣстѣнно йшли и хвалѣли Бѹга за дорѹгоѹ, непрѣстѣнно возопѣѹшче и гѹагольшче: „Сѣват! сѣват! сѣват Господ Бог самаѹфт (= сам Бог; поясн. опѣѣдача.)! Исполнѣ небо, исполнѣ и зѣмля сѣѣвы тѹѹѣѣ!“ — Коли прѣшли на двѣ дорѹгы, не обѣрнѹли сѣа за дорѹгоѹ шырѹкоѹ, леи за дорѹгоѹ ѹскоѹ, тернѣстоѹ. Йак прѣшли перед ворѹта небѣсны, сѣпѣваѹчи и просѣачи Бѹга, и стоѣѹат перед ворѹтаи небѣсныа, нѣкто пѣ сѣѣѹ дуркнѣти во ѹрѣта небѣсны. Ангеѹ стоѣѹѣт по дрѹгѣ сторѹны ворѣт и гѣвѣрит йи: „Што не тѹжѣте (дуркѣте) во ѹрѣта небѣсны?“ — Они отповѣли: „Бо не сѣѣше“. — „Чѹм?“ — „Бѹ-зѣе грѣшнѣ“. — Гѣвѣрит ангеѹ бѹжый до Йѹва: „Йѹве, тѹжы во

ўрата!“ — И задўркаў Йоў до ўрат небесных. Отворіў ангеў божыі ворота небесны и лішиў ііх так стойаць. И сам побіг перед Бóга óтца и повідат до Бóга óтца: „Отче, пришли сўугы тво́яа (сўўэи тво́йй) и просьят миўосёрдья тво́го“. — На́ тот час отстуніўа од ньóго праўда, од Бóга óтца, а прішўо миўосёрдья, сёстра праўды, и пристуніўо до Бóга óтца, а праўда пішўа робіти сво́йй устáвы. И повёртат сьа праўда и гварит так до Бóга óтца: „Иак йуж сто́йу шт҃ірі тисьáчы рóкїў и рóбльу праўду, а йшче-и тья не видыўа так весеўóго и радоснóго, йак йис гнэс“... — „А то прібыўа сёстра тво́яа миўосёрдья до мене, кóтра быўа шт҃ірі тисьáчы рóкїў замкнэна, и так весёлы и радўёу сьа ньоў“. — И мовит тоўды Гóспод Бог до мўжїи сьватоблївых и до сўўгїў сво́йїх: „Выбёрте мэдже сóбом чоўовїка, котрый бы нé маў грїху!“ — Отповіў Йоў: „Не йи мэдже нáми чоўовїка без грїху, бо ў грїху зме спўоджэны, ў грїху зме породжэны и грїшны йнáдне“. — И отповіў Бог до Йо́ва: „Йóве, дóбре-с повіў. Итте до охтвáни и сїтте и ждїйте, а йа вам прїшльў сы́на мойóго йндїнорóдного, кóтрый вae оттáнтїль вымповáдїт“. — Йак йшли сьватоблївы мужóўе весеўо од Бóга и фтышно и радóсно, же достáли обїтїнцу, — йак прїшли до охтвáни, так сьпївáли и Бóга хвалїли, аж ў охтвáни сьа робїўа йáснїст. Шатáну быўо завїдно и газдрóсно. Повідат: „Не так скóро то сьа мóже стáти, бо тобы сьа нарóдїти, пóтым гвёрти, на крэсьтї респїáтóму быти, и так ту прїти. А хед бы то аж и так арóбнў, жебы то аж и так быўо, то йа постаўльу ту стоп велїкїй, желїзнїй, тьяшкїй серед охтвáни, то йак бы ту прїшоў, дам до тóго сто́па приковáти тьяшкы гáйдáны, — то йак бы ту прїшоў, то и йóго ту замкнў, то и вїн ту мўсит сьїдїти“.

Кóли Исус Хрїстос сьа нарóднў и респїáтнїй быў и дўша йóго фстунїўа до охтвáни, и повідат шатáна до Хрїста: „Йуж йїст ту? То хóтыў быс мóже фсы дўшы ўвáти? А вїдїш, йакїй йа ту на тебе пляц мaн? Йа ту мaн на тебе стоп постаўлэный и кáйдáны приковáны, и ту тья замкнў, то и ты ту бўдеш“. — А Исус Хрїстос повідат так: „То замкнеш, тїлькó мї фкaж, йак мaн стáти“. — Шáтан стаў коўо сто́па и фкáзaў му: „Так бўдеш сто́йaў ф тых гáйдáнах“. — А гáйдáны трїсли и замкли сьа на шатáны. И так вóстаў шáтан стойаць. Хрїстос обёрнуў сьа до Йўды, кóтрый го прóдаў за трїтцет срїбреникїў Садукáїм, Фарисейїм, старшыны жыдыўскї, и зьвїдуїи сьа го Хрїстос: „Йўдо, што бїльше, цї мого миўосёрдья, цї тво́йїх грїхїў? — Отповіў йóму Йўда, же бїльше йóго грїхїў, йак Хрїстовóго миўосёрдья“. — То отповіў му Хрїстос: „Зостáнеш ту аж до сўду“. — А йшче му Хрїстос не отповіў, же на вїкы, лем до сўду. И так выбáвїў фшїткы дўшы з охтвáни и прїпровáдїў до нéба. Но, и кóнец.

Зам. від Дмитра Семцї в Котáни, 6. серпня 1900 р. О. Роздольскїй.

Паралелі: Різні мотиви про сотворення світа, дивн.: Драгомановъ, Малор. преданія. Ст. 91—92. Тамже, ст. 429—434. — Терещенко, Бытъ рус. народа, V, ст. 44—45. — Чубинський, Труды, I. ст. 142—144. — Етнографічний Збірник. Т. III. Ст. 1—4. Ч. 1—2. — Булаевъ, Историч. Очерки. Т. I. Ст. 437—438. — Караджич, Српске народ. припов. Ст. 93—95. Erben, Vybr. bajе a pov. náг. Ст. 1—5. — Руданський Твори. Т. II. Ст. 93—126. Ст. 232—240. — Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 2—3. — Wisła. Т. IV. Ст. 387—389: Cztery podania o stworzeniu ziemi. — Добровольській, Смол. этн. оборникъ. Т. I. Ст. 224—226 і 229—231. Ч. 8—9. — Романовъ, Бѣлорусскій сборникъ. Т. IV. Ст. 1—10 і 153—155. — Сборникъ за народ. умотв. Т. VIII—XXI, 3. Ст. 98. — Сборникъ матер. д. опис. Кавказа. Т. XVIII. 3. Ст. 64. — Chelchowski, Powieści i opowiadania lud. z okolic Przasnysza. Т. II. Ст. 139—141. — I. Франко, Апокрифи старозавітні. Т. I. С. 7—18 і 325—330. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ч. 780—781. Kolberg, Krakowskie, III, 1—16. — Чтенія Общ. Ист. и Древ. Москва, 1880, IV: Барсовъ, народ. пред. Ст. 1—7.

4. Бог і Сатана.

А. С пирвовіку ми було зміли, кілька води. І ходиў Пав Біг повірх воді і здибаў у йидній місци піни на воді багато, шумі такої. І сказаў до піни: Устаў, Сатано, й ходи. А Сатана ўстаў і пішоў. — Пав Біг ходиў с кумпаньістив, з ангѣлами. А Сатана кричиў на піў світа: Вас ходит по два, по три, та сьа ми паукїнит вам, а йа кілько сам, то шини скушно. — Казаў Бог: І вас би було два, йакби ми не пуслухаў. — А чуў, Божі, пуслухай. — Йди на хори, там стоїт ў йидниці вода. Пльунь і вас буде два! — Сатана йак пішоў, йак ўзаў пльувати, то тьлько сьа намножило, шчо й сам ни маў де стати. Йак пришоў Пав Біг, то з йидної половини поробиў хортн і потручиў на вѣшлю. Так Сатана за дьтїм жидуваў, шчо другїй раз рикаў на піў світа. — А другу половину лашіў Бог дльа нѣго на услугу. А Сатана просиў Бѣга, аби му даў насыньи, аби сьїаў дльа своїмх дьтїм, аби маў чин гудувати. А Бог йишу даў віўса: Іди, Сатано, і сьїй, аби ми забуў, йак сьа називайи, аби казаў, овес, овес, овес. — Приходит сьвятий Михайїл і кажи: Йакого ти му насыньи даў? — Йа му даў віўса. — Шкодѣ дльа нѣго білого хльба, льпши було дѣти освїтїю. Піду йа і йиго замїлю. І сьїу під мїст, а він натходит, Сатана. Михайїл крикнуў: Осѣт! — А він йшоў і сьїаў: Осѣт, осѣт, осѣт. І до шїни сьа рѣдят кульшчий осѣт. І зачиў сатана газдувати. Зробиў сани, шчоби йидиў по сьнигу. Ў корѣткїм чисї сьниг згїнаў. Він зробиў віз. І зробиў йиго ў хатї, ни мїг цїлий витїгнути на двір, бо сьа ни мїг ўльсти у двѣрі. Сатана ўвїну сокиру і вирубаў скїни, аби були шїрші двѣрі, аби сьа ўльзї віз. Пришоў Бог, розьїбраў віз і показаў йишу

віносити на двір по йідному ко́лиси. Ни ніх Сатана́ вийти з Бóгом на лад, на ко́нец. Пішо́у до ковальс́у, каза́у, аби́ поробили ланцухі з ўсилья́кими зашчі́ками і приніс до Бóга і каза́у: Ўбирі́ сьа ў той ланцух, будём прубува́ти, хто буде сьильнїшчий, хто йїго́ урвє́, йа, ци ти. — Ўбирі́ сьа сам, Сатано́, бо йа ни зна́ю йак, а йак йа́ буду́ виды́ти, йак на то́бі стої́т, то йа сьа ўбиру́. — А йак сьи Сатана́ ўбрау́, каза́у Бог: Скі́й, Сатано́, унє́ний, д́ьки сьві́та і со́ньця! — А він застави́у дво́х сво́бїх чортякі́у, аби́ той ланцух перері́зали пилóу, аби́ йїго́ спустї́ли. І ові́ стáли і ўзя́ли рїзати. Йак мїсьиць старї́й, то так ланцух пирирї́зуют, жи сьи тьї́лько трóха тримáйи. А йак мїсьиць новї́й, то й ланцух новї́й і ни мóжут го пирирї́зати нї́коли. Рїзут го цї́лий рік, так го пирирї́зут за цї́лий рік, жи сьи мáло й тримáйи, а йак наста́ни новї́й рік, то й ланцух шче грóпший йак бу́у. Аж буде спущє́ний при кінці́, сьві́та; буде ходї́у і збира́у на́рїд; буде носї́ти ў коно́ўцї́ смо́лу і кру́глий ка́мїнь, шчо́ буде по́верха подї́бний до хлї́ба. А йак наста́ни вилї́кий гóлод, а він ко́го злї́бли, то буде намо́у-йї́у до сє́би: Пі́тпнї́ш мн сьи, то ти дам хлї́ба і водї́. А хоць сьи пі́тпнї́ш, то він ни дасьць, бо й сам не́ буде ма́у.

Зап. 1897 р. в Пужнигах, Бучацького пов. від Тимка Гранишиного.

Паралелї: Чубинський, Труды, I, ст. 191—192. — Тамже, II, ст. 359—360.

Б. Бог і Біда.

Б. То як шче́ не́ було ні не́ба, ні землі́, то Панбі́г ходив собі́ сам по водї́. Аж ту Біда вилї́зла відкись тай ка́же:

— Почека́й, Господи́, і я з тобов пі́ду.

— Та ходи́, — ка́же Панбі́г.

Ідут. Панбі́г, знає́те, у черевчя́тах, а Біда в личачи́щох. Панбі́г іде́ по водї́ як по дошці́, а Біда шчо́ ступит, то все́ в воду аж по ву́ха. Втеперила́ ся, продро́гла, а далї́ кри́чит:

— Йой, Господи́, та сядьмо́ де тро́хи спочити́!

— Добре́, — ка́же Панбі́г.

Узяв він дрі́бочку то́го чо́рного, шчо́ за нї́хтем, видовбав, духнув, на то́то, а з то́го зробив ся кусе́нь землі́, от такий мо́же, як вере́га. Простерло́ ся то́то на водї́ тай плава́є. Посї́дали вони́ на то́то оба́, Біда аж я́зик вивї́сла, так відсапу́є. А Панбі́г сидї́в-сидї́в а далї́ здрї́шав ся, ляг, тай заснув.

— Чекай, — гадає собі Біда, — я тепер знаю що зробити!

Тай підсунула ся тихонько до Пана Бога, взяла его спячого на руки, тай несе аж на край тої верети, щоби вкинути в воду. Ба несе, ба несе, ба несе, а тотя верета все ширша тай ширша робит ся. І все бідї здає ся, що вже от-от до берега близько, вже зачала бігти, а беріг усе перед нею тікає. Вже біда так змучила ся, що ледво дихає, а далї шепнула тихо :

— Господи поможи до берега дійти! — Тогди земля перестала рости. Біда доскочила до берега, розмахнула Богойком тай іно хотїла его шурунути в воду, аж ту земля з під єї ніг висунула ся, Богойко лишив ся на верха, а Біда бовт у озеро, лиш за нев заклекотїло.

Зап. у Долинї, Долинського пов. др. Ів. Франко

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 89—91. — Шейнц, Матеріалы., Т. II. Ст. 342—343.

6. Бог і чорт.

В. Йак Бог сотворїў сьвіт, и сотворїў рай, а нікто не знаў, гльа ко́го, а лем Бог знаў. Та по́тім Бог до то́го райу пісуаў шатана садити овóцы, даў му фсьо, што трéба (што потрі́бно там бы́о): гру́шки, я́бка, чере́сьны, сли́ўки, шквіры. Але він не поса́диў фсьо — : схóваў під я́зык ї́їдно я́дро я́буо́ньове. — „Гльа́чо́го-с, шатане, не поса́диў?“ — „Та яа фсьо поса́диў“. — Бог му пові́дат, же ны́т. — „Шане, поса́диў їи“. — Бог му пові́дат: „Та ци не зна́їу, што наш під я́зыком. Маш я́дро я́буо́ньове (я́пкóво)“. — И прїзнаў сьа и Бог му пові́дат: „То ид поса́д, то бу́де то́бі“. — И він посóу́хаў и пішоў и поса́диў. И Бог сотворїў чо́во́їка и даў ї́ому рай и ка́заў му по тім ра́її ходити и зо ўсы́х овóцїў ї́їсти, а с то́її я́бу́о́ни, с той, што поса́диў шатан, што маў під я́зыком, то с то́го Бог за́казаў ї́їсти дере́ва. — „Во согрїшиш!“ — И по́киль сам бы́, та не ї́ї с то́го дере́ва. Аж йак му даў Бог жéну, помічницю, Ї́їву, она то́уды с то́го дере́ва, звїў ї́її зўїї, жебы с то́го дере́ва урва́ўа. Она пові́ўа, же ї́їм Бог за́казаў, а він сьа до нїї обыват, шатан, же за́ то не ка́же Бог ї́їсти, же бы зна́їи тї́лько, йак и сам Бог. Аж от то́уды звóдиў ї́уж Ада́ма на фшї́тко бо ўрваў я́пко и ї́їви по́даў, она фкусїла и Ада́мови ла́ла. По́тім Бог вы́гнаў ї́їх з ра́її, а шатанóви по́віў, же — : „Бу́деш шмарéный з не́ба за гóрдост, за пыху, за́ то, же-с звїў першо́го чо́во́їка“. — Бо му жаль бы́ўо, шатанóви, же чо́во́їк выльї́лений з глі́ны, а Бог му даў такї́й рай краснї́й. А шатан со́й ўза́ў за́ то зас звї́ст, гварїў Панубóгу :

„Пане, ты вайши йуж чоўовіка и ангеліў, а йа не маю нич, прійатэля жаднога!“ — А Бог му повідат: „Вбэзний с кады на йіден палец воды и шмар за себе, и будеш маў прійатэля, товариша“. — И ўзаў с кады на йіден палец шмарнуў —! стоіт за ним прійатыль його. Йак зачаў с кады воду негати, так фшітку воду выметлў. То маў веліку тму ангеліў тых чорных, што й перээрїти не мїг. И тоўды повідат Панубогу: „Будеше мати, пане, вїйну“ — бо маў дўже войска, йуж маў дўже тых прійатэли. Дозволиў му Бог —: „То май вїйну!“ — То сьа на прўтко в нїи стаўо. Тбўны йак бўысне раз, — шатан скрїчаў: „Пане, страх!“ — „То мой войско йде“ — так Бог. Йак загырнт страшны, — шатан сьа боїт; йак бўысне другїраз, йак загырнт гатын, — найперше старый шатан скочнў и повідат: „Пане, де стану, та тьа нїгда не спойану!“ — И летыў зайїно, ани нїгда не стаў, — летыў и летыў, а тоты за ним падали, за чытырдэсьат днїй и нїчнїй, летьли йак дойч, — так йїх дўже быўо. А старый йак не мїг йуж нїгде мїсьцьа мати, так скрїчаў: „Пане, устаноў йа!“ — И тоўды нїм бўхго и вибїўо нїи пекўо, и пекўо тото йи дльа двэабліў.

Зап. від Петра Боршівчача в Бортїм, в серпнї, 1900 р. О. Ровдольський.

Паралелї: Про те, як чорт робив собі товаришів, дивнї; Драгоманов. малор. преданїя. Ст. 41, ч. 1. — Чубинський, Труды. I. ст. 191. — Шейнъ, Матерїалы. Т. II. Ст. 341—342.

7. Бунт Ангелів.

Йак Панбїг зотворнў сьвіт и фшітку зотворнў, што на сьвітї йїст, и прїшоў і йїдны скаўї и там ў ты скаўї чўїи, же штосм драцле. И до того сьа оыват: „Што там йи ф ты скаўї, же йа о фшіткїи знаю, а о тыи не знаю?“ — И повідат так: „Вїход геў!“ — повідат — што йїст там за йїден?“ — А тот повідат так: „Йа там — повідат — не пїду, бо йа такый брїткый — гварїт, — сваркатын, рога-тын, та йа — повідат — не сьїїну сьа там ўкавати...“ — Але Бог до вього повідат: „Вїйд геў, йа тьа окрашу“. — Но, и вїшоў и Бог го окраснў. Йак го Бог окраснў, тоўды го даў до нєба. И вїн быў першым ангелїом. И быў ў нєбї и сам бнў и повідаў, же сьа му барз цне. И тоўды Бог му повідаў, же —: Идїй — повідат — там до стўднї и омоч мивельный палец и шмар за себе и зробит ти сьа камрат“. — Но, але вїн йак пїшоў, йак зачаў начати пальцы, йак зачаў негати, — так сьа йїх тьїко наробиўо [„Наметаў тма тшоу“ — госпїдар Сенїцьа], што йїх быўо дванатцетєры хоры. Ну, йуж йак йїх там быўо там дўже,

так йуж почали сой крильувати; по́тым сьа збунтува́ли, же йуж б́удут робіти з Бо́гом війну. Повіда́т: „Зроби́ме сой ту — повіда́т — присто́у и ны — повіда́т — Бо́га йуж выжене́ме о́тгаль, мы будеме́ сой са́ны йуж ту, не бойме́ сьа нич!“ — Але Бог сьа на́ то погнѣва́ў и зотвори́ў на́ то перу́на (што гы́ршат). Так Бог йак раз бли́снуў и загы́рмиў, а тот найста́рший шата́н (дья́боў) повіда́т: „А што то він — гва́рит — мѣ-слит? Што то йи! Він сьа з на́ми бу́де биў! — гва́рит. Йак загы́р-миўо други́ раз и трі́сѣо, а він повіда́т: „Што то йи?“ — „Мо́йи вій-ско сьа рыхту́йи“ — так Бог повіда́т. Йак загы́рмило тре́ты раз и трі́сѣо, йак зача́ли з не́ба летьи́ти, то летьи́ли за чотырде́сят дниў и за чотыр-де́сят но́чы, йак дойдж. Ша́тан йак хпаў, то вы́биў со́боў пе́кѣо. И окру́тны зарі́чаў вели́кым гоу́осом. И пото́му, ко́трый хпаў на но́гы, то сьа там фшыткы і нбо́му сході́ли. А ко́трый хпаў на гоу́ову, то сьа ро́збрыс, — то о́зеро там йи. — То там звы́клы быва́ють о́зера, — а́льбо де сьа та́кы нісцьа на зѣмлі трафля́ють, то не́ йист тра́вы, так йак бы выпале́но бы́о. — Та йуж.

Зап. від Анто́на Тыхани́ча в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздо́льський.

Пара́лелі: Житє і Слово, 1895, I, ст. 137—139. Там вказано лі-терату́ру предмета. — Шейнц, Мате́ріалы. Т. II. Ст. 340—341. — Па-мятки укр. мови, т. I. Ст. 11—14 і 325—330.

8. Прокля́ті а́нгели.

Як Па́мбіх вигна́в а́нѣо́лів з не́ба, то вони́ ли́гли со́рок де́нь і со-рок но́чів. Пото́му, як Па́мбіх сказа́в: А́ми́нь! — то де́ який був, та́м зіста́в.

Зап. від ба́тька в Будванові, Теребовельського пов. О. Деревя́нна.

Пара́лелі: Чубни́ський, Труды, I, ст. 16—17. — Памятки укр. мови, т. I. Ст. 12.

9. Грі́м — то війна́ міжє́ Богом і дідько́м.

Діти! Як блиска́є, щоби́сте ся не боя́ли нічо́го! То сьа небо отви́-рас, а сьв. Миха́йло на штири ро́ги стріла́є а́лі духи. То як вас грі́м за́бе, то вам за то́то грі́хи відпу́стят ся. Злий дух ка́же: Я сьа схо́ваю до худо́би! — А Па́н Бі́г ка́же: Я забю́ худо́бину, а тому́ чоло́вікови в де́сятеро надгоро́джу. — А я сьа схо́ваю в чоло́віка! — Я й чоло́-

віка забю і сму гріхи відпущу. — Я ся сховаю в дерево. — А я дерево ровкою, а тебе такій забю.

Раз дві кобіти сиділи під копою. Дивят ся — миш вибігла з під копи. Аж тут грім бух! у тоту миш. З миши зробила ся мазь, а ті кобіти обі грім забив. Тота миш, то був дідько.

Раз пасли ми худобу. Грім забив одного хлопця, геть його ратріскав, а другого оглушив. То той, що його оглушило, три дни лежав наряджений; вже третого дня мали його ховати, а він встав. Питали ся його, як на тамтін сьвітї. Він каже: Міні нічого не вільно вам казати. Сей сьвіт — то лишень гостина, позичений, а тамтой вічний. Найгірній гріх за іглу і за сіль. Як котра жінка крада сіль, то злодійці на тамтін сьвітї буде сипати ся сіль в очей. А через вущко ігли кождий му-сит перелазити.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 180.

Паралелї: Житє і Слово, 1895, I, ст. 218—219 і 372. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 42 і 43—44, ч. 3 і 6. — Етногр. Збірник. Т. IV. Ст. 147. Т. V. Ст. 77, ч. 6. — Романовъ, Вѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 155—156. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самарскаго края. Ст. 282. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 152—153.

10. Як повстали гори.

Госпоть Бох зробіў то́го першого аньо́ла. Не знаю с чо́го, тільки шчо він найстарший ў пеклі. Слаў го раз Госпоть по гліну: бері гліну у імя моє; Госпоть каже — на імя господне. Він берє, каже: беру на моє імя. Але гліна ся не ўзяла. Так два рази. А третій раз уже не змо-внў на імя б́оже, не беру на імя б́оже, но беру гліну на імя його́. За третім разом винїс. І не хотїў ўсьо да́ти, лишїў си ў піску за зубами. Госпоть зробіў, абї він уснуў. Тай заснуваў сьвіт. А їму ў піску за-чала земля ростї. Він ся схопнў, бо му пісок розвередїло. Госпоть велїў ся му оберну́ти до запад сонця і казаў му виплювати. І вирости на поминку ѓори, р́ужні ѓори. А ўсі на запад зверненї.

Зап. в Лікти, Дрогоб. пов. від Ів. Кулиничча 1901, Волод. Левинський.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 15—16. — Чубинський, Труды, I. Ст. 39—40. — Житє і Слово. Т. II. Ст. 195. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 506—507. — Етнограф. Збірник. Т. V. Ст. 161. Ч. 4. — Добровольській, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 232—233.

11. Як Бог садив рай.

Як Пáмбіх садив рай, то дав Анцихристови зерньята, жиби́ йни́у подава́в. А Анцихрист скова́в йди́но зерньи́ і йак Пáмбіх сьи́ відви́рну́в, а він то зерньи́ посади́в. Пáмбіх тогди́ відви́рну́в сьи́ та́й ка́жи: Віт ти-це́р ти будеш прокльóтий і тво́йи дéриво! С того са́мого дéрива зака́ва́в Пáмбіх й́сти й́аука на́шим прарóдичам.

Зап. від батьва в Будзанові, Теробовельського пов. О. Деревинка.

Парахлді: Памятен укр. мови. Т. I. Ст. 15—16.

12. Адам і Єва.

Пан Біг зліпив Адама і Єву з глини та́й ка́же: Ходи́т собі по раю, але абисте не згрішили. А вони обоє були голі і ціле тіло мали роґове, як наші ніхті. А Єва підходила Адама та́й скусила́ его, бо ко́біта то вмі́е гірше чоловіка скусяти. Адам ся розпалив та́й пішов з нею спати і так згрішив. То Пан Біг не я́тко за́казав йому їсти, то тільки дітьом так ся ка́же. Пáн Біг ка́зав їм ся́чого грі́ха не робити. — Адам як згрішив, скова́в ся поза дерево, бо ся встида́в, а Пан Біг ка́же: Ходи сю́да, ходи, не встида́й ся! Види́ш, сповни́в е́сь грі́х! — І з Адама зникла та шкіра роґова, лише ся лишила на ніхтях на пам'ятку. Адам вирва́в допух і покáкривав грі́шне тіло. Ка́же йому Пан Біг:

Наж ти, Адаме, риска́ль і моту́ку,
Іди робити на хлі́ба парту́ку!

А Єву Пан Біг узя́в та́й витру́тив із раю і з не́ї зроби́ло ся дере́во — е́ва. Видите, яка вона ні́цна! Ану лама́й ві́ кілька хоч, то не зломнш, бо жива.

Пішов Адам, робит, робит — нема́ ні́чого ні́ за ним, ні́ перед ним. Аж де́сь у полудне́ при́їс єму́ а́нгел сторо́ж поживу. Ка́же до него Адам: Що́ то та́ке, що́ я роблю́, роблю́, а ні́чого нема́ ні́ за мною́, ні́ передо мною́? — Ка́же єму́ а́нгел: Ти́ скажи́, як за́чинаш робити́: Господи́ допомага́й ми́ні! — На дру́гий раз Адам як став до роботи́, ска́зав: Господи́, допомага́й ми́ні! І від того́ часу́ так му́ все й́шло, що́ й злі́чтити не мож́ було́ того́, що́ Адам ско́нав. — Але Адамови́ було́ дуже́ смутно́. При́йшов до нього́ Пан Біг та́й ка́же: Смутно́ тобі́, Адаме́? Жаль то́бі за жі́нкою́? А види́ш, а ка́зав я то́бі, не поповня́й грі́ха! — Адам ся положи́в спати́, а Пан Біг при́йшов, ви́йнив одно́ ребро́ з Адама та́й з него́ зроби́ла му́ ся жо́на. Він ся пробуджа́в, а вже́ жі́нку ма́в. То ви́ чолові́ки з глини́, а ми́ жі́нки — то́ вже́ з вашого́ ребра́. — Жили́ вони́

собі, працювали на хліб і мали сім синів і вісім доньок. Отжеж то не гріх, коли брат із сестров живе, бо коли на початку світа не був гріх, то й тепер не є. А одна донька не мала пари і була межи братьями і мала діти. То від неї походять оті світові дівчата, що пари не мають.

Житє і Слово, 1894, II, 179—180.

Оповідачка поплутала тут трохи оповіданє, подаючи вперед факт вигнання з раю, і аж опісля сотворенє Еви.

Паралелі: Чубинський, Труды, I., 145—147. — Добровольській, Смоленській этн. сборникъ. Т. I. Ст. 235. Ч. 14.

13. Адамові діти.

Був Адам і Єва, мали дванайцять синів і тринайцять дівок. Сини повинчали ся з сестрами так, що кождий з них брав третю дівку з ряду. На памятку того днесь можна в третім коліні женити ся. Єдна лишила ся і почала плакати, же не має пари. А Адам мовит до неї: „Місти ся межи ними, я ти нич не пораджу!“ З відти пішли завітки і копилці.

Житє і Слово кн. IV, 1895, ст. 96—97.

Паралелі: Житє і Слово, II, 179—180, ч. 3 (кінцевий уступ). — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 157. Ч. 4. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ч. 861.

14. Перший гріх.

То йидного рау завіджаў шатан Адамови и Йиві шчысьства и так сьа постараў, же зробіў таке пітстўпство, што зробіў з Йивоў чуджолство. И потому зашуа груба и маўа хўбица. Йак сьа тот хўбнец ўродіў, маў сьім гоўоў. И она нат тым нарикаўа, и він повідат: „Цит, не пўач, йа го украшу, што не бўде маў деш йїдну гоўоў“. — И потым му сьіст гоўоў зняў, тьлько му лишыў йїдну. За то сьа Пявбіг погнываў и выгнаў Адама з раўу и Йїву. И потым Йїва покутуваўа ў ріцы Ниў, же сьа выпокутўи за тот гріх, а Адам покутуваўа ў ріцы Ордан. Але шатан фсе йїх наводіў до грїху. Прїшоў до Йївы и повідат: „Выйд з вóды, бо йїж йис чыста!“ — И до Адама по сáмо прїходіў, же йїж сьа спокутўаў. И так од грїху сьа не освободїли.

Зап. від Антона Тихавича в Котани, в серпні 1900 р. О. Роздольський.

Паралелі: Чубинський, Труды, I., ст. 146. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. V. Ст. 378—381 (4 духовні вірші). — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 235 236, 239—240.

15. Чому на пальцях нігті?

Чому чоловік на пальцях має „нігті“? Тото мало хто знає. А було кої небіщик дідуньо кажуть, що то давно дуже перший чоловік нім согрішив, був на цілім тілі таким рогом, як ми на нігтях маємо, покритий. Не потребував він ані одєжини, ані чобіт, як от ми тепер. А як согрішив, то зараз тот ріг зліз з него і лиш на павятку, що він був ним колись вкритий, лишило ся по трошки того рогу на кінцях пальців на руках і на ногах і то називає ся „нігтями“.

Зап. в Перевиаци, Калуського пов. 1875 р. (незвісний збирач).

Паралелі: Federowski, Lud białoruski, T. I. Ч. 782. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 236. Ч. 16.

16. Звідки пішло „Помагайбіг“.

Як Адам і Єва согрішили, Бог вигнав їх з раю, та дав їм мотку, лопату, сапу, серп, сокиру і інші орудинки, аби мали чим робити. Адам взяв лопату таї став копати. Копає, копає, таї все на єднім місци. За три дни вкопав тільки, що лише мав де ногами стати. Адам зачав плакати, а Богови жаль ся єго зробило таї каже: „Все, як зачинаєш що робити, то кажи „Помагайбіг“, то я тобі поможу і борше буде йти робота!“ І від тогди Адам і всі люде до нині, ци то як сами стають до роботи, ци други, кажуть: „Помагайбіг“.

Записано в Войнилові, Калуського пов. 1875 р. (незвісний збирач).

17. Як Адам запродав чортови людий.

Пан-Біг сотворію Адама і ўпустию йго до райу. Потому як він согрішию, то Пан-Біг йго вигнаю. Як йго вигнаю, то він зостаю голый, плакаю як день так ніч під царским райом. Пан-Біг йниу даю мо-

тику, горóдник, казаў — : „На, йди, работай, обробляй зéмлю!“ — Даў йму насына, абí він посыйаў і зéмлю ўбробляў і жиў. І йак йму старшій син народиў сьа, то він маў сьím голоў гáдьячих. Тогди пришоў до него злий дух і казаў до него — : „Адаме, шó ти минí приобицайиш за то́йи да́ти, то йа тиби твоо сина обчищу?“ — „А шó-ж ти жада́йиш од мене?“ — „Питниши минí свою́ дúшу, то йа тиби твоо сина обчищу“. — І він йму́ питисаў свою́ дúшу, він йго́ обчи́стиў. Потóму через штири тисьачи лёт дйаволи т́ини дúшамí обладовали. Йак народиў сьа Исус Христóс, а пришоўши до хрещéния, хты́у т́ейи зма́зати і казаў сибí до йгана, жи-б йго́ ўхристиў, і вйшоу туди, де той дйавол маў той за́пис од Гадана, і він т́ейи знишчаў, спалиў сьирковни вогнём. І потóму дйаволи не мали прáва до чоловічої думí, — а перве Бог обладоваў за житья́, а по смёрты́ він, бес т́и ўсы штири тисьачи лёт. То вже Исус Христóс вьзаў т́ийи дúши на сéбе.

Зап. в Лешневі, Брідського пов. від Демчука 1895 р. О. Ровдольський.

Паралелі: Етнографічний Збірник, Т. III., 35—36. Т. V. Ст. 111—112. — Др. Ів. Франко, Памятки укр.-руської мови і літератури. Т. II., 177—179, 187—188, 190. — Пор. Сборникъ за народни умотворения, наука и книжника, т. VI і Lydia Schischmanoff, *Légendes religieuses Bulgares*, Paris 1896, стор. 48—51. — Добровольській, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 240—241. Ч. 20—22.

18. Запропащене і відкуплене людий.

То ни мóжу звати, шчо за ко́бита була пéуно Сва. Я ся не питаў таких, шчо знають, ги учéних. Ўродила дитину, жи мала 12 голоў: зьвірі, пси, воўкі, коні, ружні зьвірі були і ідна голова дитиньська. Надийшоў дйавол, ка́же: запиши менí тотí люди, шчо с потóмства вййдут. І ўна му записала. Не знала, шчо підé з нёй на ц́лий сьвіт вáрит. А ёднак вимовила си, шчо два рáви будé сí родити, два рáви ўмврати, то той то скасуе. Гóспоть Бох сí розгв́иваў і запечатаў ад на штири тисячí лёт і царство : Аж хібá вйй син отворит. Були люди там у пеклí по 4000 лёт, просили тóго царя́, Людипер сí називáс, би пустиў їх на сьвіт. Він казаў : Я не пúшчу, ви мóй! Ёден ся вйпросиў. Гóспоть Бох зробили двацít штири аньóли. І як вйч так день тотí аньóли сьпивали, плакали цалí 4000 лёт. Ёден с тóго áду сí вйпросиў. І пришоў пít царство. Три дóби плакаў, молиў ся, та́й го не хт́или пустити. Аш Гóспоть Бог отвориў двéри і ўпустиў до царства. Питае ся : Отче небесний, коли ми вййдемо с то́й мýки с тóго áду? — Почка́й, най ся подивю, ци ўже вйй

ся син наро́днї. Уже, ка́же, за три́цять літ ви́йдете с тої ну́ки, віт то́го Лю́ціпра. Як син бо́жий до́ріс до 30 літ, то пішо́у отво́ряти то́ту бра́му, крі́кнуу́ раз: Лю́ціпре, о́твврай! Раз там кі́лька наро́ду бу́ло, ко́жди в но́жї, со́кєроу́, сік, рі́зау, би бра́му не отво́рити. Бра́ма ся тро́ха пі́тхиві́ла, як пе́рший раз син бо́жий крі́кнуу́. Як крі́кне дру́гий раз, бра́ма ся бі́льше отво́рила. Крі́кнуу́ тре́тий раз. Так, як ка́пелю́х з голо́ви, так сі бра́ма отво́рила. Ці́лий на́ріт ви́йшоу́ на сьві́т. Син бо́жий го ви́купи́у.

Зап. в Літї, Дрогобицького пов. від Ів. Кулиничя по прїзв. Гаврильців, у серпні 1901, Волод Левинський.

19. Хлопське і бабське волося.

Як то був Ядам і Єва в раю, те́й вона і́го ні́ц а ні́ц ни боя́ла сі́ і ни хті́ла і́го ні́ц слухати. От, шо він робит, і́де до Бо́га те́й ка́жи: „Бо́женьку, зроби так, шо́б Є́ва мене боя́ла сі́ хо́ть тро́хи, а то вона мене ні́ц а ні́ц ни бо́їні“. А Бо́г ка́жи: „І́ди, Яда́ме, он там до те́й рі́чки, обми́й сі́ в ні́, то ти́бі ви́росте боро́да і́ вуса, а то тебе зарас Є́ва бу́де боя́ти сі́“. Пішов Ядам до те́й рі́чки, обми́в сі́, те́й зарас ви́росла і́му боро́да і́ вуса. Али він бу́в го́лий те́й ни ма́в де ру́ки по́ттирати, бо бу́ла мо́кра, і́ взяв те́й ширну́в нею́ ми́жи но́ги, те́й там і́му та́кже во́лосє ви́росло. От приходи́ він до Є́ви, те́й ка́жи: „А́ж типер ти мене бу́деш боя́ти сі́! Дви́ сі́, я́кий я стра́шний“. Є́ва подиві́ла сі́ те́й пита́є: „А́ то́ж по я́кому ти та́кий стра́шний став, Яда́мцю со́колику?“ „А́во, я пішов до те́й он рі́чки, обми́в сі́ і́ так зарас обрі́с“. Ну, як Ядам лі́г спати в по́лудне, пішла Є́ва і́ собі́ ху́тко до те́й рі́чки те́й дума́є: „Зачка́й, Яда́мцю, буди́ш ти і́ ми́не боя́ти сі́“. Те́й прилеті́ла ху́тко до рі́чки і́ шо́но вмочи́ла ру́ку в во́ду, а́ж тут пчо́ла ку́сь її́ ми́жи но́гами. А вона́ в но́ги. Злапа́ла сі́ там за те́ місце те́ю мо́крою ру́кою і́ зарас і́й там ви́росло во́лосє на ті́м грі́шнім ті́лі. І́ вона́ бі́льше до рі́чки вже ни і́шла, бо боя́ла сі́, шо́б зно́в шо́ни вку́сило.

Зап. у Стоянові, Каменецького пов. від Івана Зарубія, 1900 р. Андрей Веретельник.

20. Чому у жінок довге волося?

Як Бо́г сотво́рив сьві́т, постано́вив до́вершити сво́є тво́рене чини́сь шля́хотні́йшим і́ сотво́рив чо́ловіка Ада́ма. Жи́в собі́ Ада́м в раю́ та хо́ть ма́в усе́го подо́статком, то все́ за чини́сь бану́вав. Пі́знав Па́н Бі́г, чо́го

Адам банув — за жінкою, бачите! — замислив ему сотворити жінку і зробити з неї Адамови несподіванку. Коли раз Адам заснув, підсунув са до него Пан Бог на пальцях, отворив ему груди, вийняв з них одне ребро, положив за себе, а сам почав дірку в грудях залатувати. Тимчасом надбіг пес (занюхав осхабину!) і нім Пан Біг сиостеріг ся, вхопив ребро тай втьоки з ним. Бог пустив ся собаку доганяти, але собака розумний: до плота, тай гоп! через него. Ледви вспів Пан Біг злапати го за фіст, але якось так потяг нещасливо, що фіст лишив ся ему в руках, а пес з ребром уйшов. Що мав Пан Біг робити? Адже не мав ще друге ребро Адамови виймати! Тому взяв і з фоста собачого сотворив Єву. Тому то у жінок таке волосє довге, як собачий фіст.

Жьте і Слово, 1895, I., ст. 373, ч. 33.

21. Як Бог сотворив шляхту.

Коли Бог зачав творити всякі народи, то валінив шляхти з тіста, а Русина влінив із глини. Налінив тай поставив на сонце, аби сохли. Якось забіг туди пес, то Русина не рушав, бо був глиняний, а шляхту з тіста всю поїв. Тоді Бог казав ангелови взяти пса за вуха і бити о дерева. Вдарив ангел псом о вербу — з пса вискочив шляхтич Вербіцкый; вдарив о береу — вискочив Березовский; вдарив о бук — вискочив Буковский; вдарив о явора — вискочив Яворский і т. д.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 113. Ч. III.

Паралелі: Драгоманів, Малор. Преданія. Ст. 194. Ч. 35. — Гринченко, Етногр. Матеріялы. Т. I. Ст. 122.

22. Супірка Бога з чортом.

Як Пан Біг сьвіт творив, то біда все за ним ходила і все йому на перекір робила. Пан Біг сотворив вівцю чоловікови на пожиток, а біда козу; Пан Біг пса, щоби чоловікови служив, а біда вовка, щоби йому шкодав; Пан Біг поставив церкву, а біда зараз коло неї коршну; Пан Біг зробив млин, а біда фірас (тартак).

Жьте і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 15.

23. Чорт у вовка міже очима.

А. Сус Христос як ходиў с Петром по землі, і зробиў си Христос когá і пса. А злий зробиў воўка. Али лежит воўк, ұстáти не мóже. Надийшоў Сус Христос с Петром, а він тровит: Гуджа Христа! А він ни ұстáи. — Христос мóвит: Гуджа Сатаїанїя! — Воўк сáа схóпнїу, та д ньому, а він зо страху скóчиў шéджи вóчи воўкови. І днесь тáкїй їи воўкови чорт мéджи вочина і томú лéда йáкїй стрéлец воўка не хóче бїти, йáк нич не звáїи. А йáа тáкїй мúдрий, жи йáк бы надїбаў воўка, то бы мóвнїу: Цыкáй, дýтку, бо воўка бїу!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшавци, Старосамбірського пов. від Грици Оліщак Терлецького.

24. Сотворене вовка.

Б. Зробиў дийáвол з болóта воўка. А йáк надийшоў Бог, то він йéго тровнїу, кричїу: Гудзь-го, гудзь-го! Але болóто болóтом йáк стоїáло, так стоїáло. А йáк пан Бїг сказáу гудзь го, йáк сáа воўк з болóта схóпнїу, і зачїу бїчи за дийáволом, а він ұтыкáу на вільшїну а воўк йáк ұхóпнїу зубáми, тáй вїткуснїу йéму пїстý. А Бох ұпхáу пїстý ў зéмльу, та вїросла з нéїи цибульé; а с пїстїи йáк пїшла кроў, то й до вївнїшого днéа вільшїна чéрвóна, йáк здойнїи з нéїи корý.

Зап. в цвéтнїи 1897 від Тяма Гринїшеного в Пужнїках, Буцацького пов.

Паралелї: Зоря, 1883, ст. 250: Звїдки взяв сáа вовк.

25. Чому вільха червена?

В. Пóневїрáли сáа барз сирóты и мéрли з гоўóду, бо їїх не хóтнїу нїкто хóвáти, бо худóба ходнїу сáа, бо знáа бесьїдувáти и йáк му гáзда роскáзáу, так го сўухáу и пїшó сáамо на пóуе и там сáа сáамо пáсýо. Але то Пáну Бóгу жаль бїуо, же дýти мрут по сáвїту, и Бог сам рожжáлнїу сáа, же так дýти мрут з гоўóду, бо їїм нїкто хлїба не пóдаст, бо нїкóму не трéба бїуо пáстýха, кой худóба сáа сáа пáсе и сáаа пáхóдїт дóмїу, што го не трéба выганьáти áви пáгнáти. И Бог закáзáу худóбї бесьїдувáти, жебы бїуо нїме, жебы нїкто не знáу йóго бесьїду. И чорт пáршоу до Пáнабóга, бо му кáзáу. —

„Чого м'я, пане, потрібуйши?“ — „Жебы-с мі зробіў воўка, жебы дрібну худобу ймаў и йіў“. — „Пане, а йак го зробіў?“ — „Возниі дерева и вырубай и вытеш тако́го звы́р'я йак пес“. — Але чорт не фсе посуушний быў Панубо́гу, але му́сыў. А він с'я за то сёрдиў, же го Пáнбiг з нéба шваріў. — „Але кой, пане, фсе т'я мам посуухати, бо ми тiлько до роскáзу нéма нiкто, тiлько йиден Бог...“ — И посуухати му́сыў. И зробіў воўка, кой барз великий быў, такий йак пец. Пáнбiг му гварит: „Чого-с та́ке велич зробіў? Обрубай го!“ — И він ўзяў и оптесаў докоўа и лем тако́го зробіў, йак великий пес, — посуухаў Бóга. Але и так за великий быў. Але с тых трiсок, йак рубаў, так летыли ореўы и вороны, то́ты пта́хы великы, што йix не потрібно йiсти. што мы йix не ужывáме, бо паску́дны: бо то од воўка походьат. — Но, тéпер воўк сто́йit, але нежывый, бо йи дереўйаный. Пáнбiг му повiдат: „Скрич на воўка: воўче, зыдж чóрта!“ — Але чорт повiдат: „Воўче, зыдж Бóга!“ — Але воўк сто́йit, не хóче. Пáнбiг му повiдат: „Чóрте, нé буд зуфáўый!“ — Але він фсе зуфáўый, бо не хóче повiсти, жебы зыў йóго, лем кричит до трiох рав: „Воўче, зыдж Бóга!“ — Пáнбiг му зас гварит: „Бо не ўстанé, йак му так не пóвиш, йак йа ти кажу“. — И стаў сой вiльа йидной вiльхы и скричит на воўка: „Воўче, зыдж чóрта!“ — А сам горi вiльхоў фты́че. А воўк скóчиў и зымаў чóрта за но́гу и рóадер му но́гу. А чорт фты́к на вiльху, а доўо вiльхоў вiльáўа кроў з ньóго. И за то вiльха червéна. — И воўк жывый. Але чорт од ньóго пiшоў. Тéпер Пáнбiг ка́же му робiти на хлыб, воўкóви. Кáже му орати и зéрно сыйiати. Воўк с'я звыду́йи: „А йуж йiсти?“ — „О ныт, аз зéрно вырóсне“. — „А йак зéрно вырóсне, йуж йiсти?“ — „О ныт, бо трéба косiти“. — „А йак косiти, то йуж йiсти?“ — „О ныт, трéба возiти“. — „А йак возiти, йуж йiсти?“ — „О ныт, тра моўóти“. — „Йуж йiсти?“ — „Ныт, моўóти“. — „А йак моўóти, йуж йiсти?“ — „Ныт, тра хлыб пéчи“. — „А йак пéчи, йуж йiсти?“ — „Н'яй высты́не“. — „Панé, во́љу сым гiр лытáти, мам за тéпўи хлыбом ждáти!“ — И так воўк полéтыў, нé ждаў хлыба. И облéтыў сым гiр и нé зыў, лем йидно́го пта́ха. И так пiшоў по сьвiту и так хóдит.

Зап. від Петра Борисовича в Бортнiм, в серпни 1900 р. О. Ровдольський.

Паралелi: Жите i Слово, 1894, II, ст. 181—182. — Zbiór wiad. T. VI, 3, ст. 221—222. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 726—727. — Шейнъ, Матерiалы. Т. II. Ст. 344. Ч. 190.

26. Звідки взяли ся кози ?

Нім ще Пан Біг сотворив людей, то сам вівчарив. Вівці слухали Пана Бога : куди він лиш свисне, туди вони йдуть. А кіз не було ще тогди на світі. Але приходить до Пана Бога чорт тай каже : Дай міні, Богойку, троха овець ! У тебе тільки череда, а у мене і одної овечки нема. — Тогди відділив Пан Біг чортови трохи овець. Прийшло ся чортови переганяти свої вівці з стинища на стинище. Вівці пуджали ся его і розбігали ся перед ним на всі боки. Не міг собі бідний чорт дати ради з ними і розлютив ся на них дуже ; зачав їх їмати за хвости і стягати до купи, а що вівці дуже ся рвали, то пообривав і позадирав їм хвости. І так з овець стали ся кози і тому у них такі курті та позадирані хвости. Кози — то чортові вівці. Тай уся подоба у них як у чорта : і роги і борода така, як у чорта. А пуджаллива і уперта коза від того часу, як ся чорта спудала.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 13.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VII, 3, ст. 109, ч. 6—7. — Ястребов, Матеріалы. Ст. 13. — Чубинський, Труды, I, ст. 49. Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168, ч. 22. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самар. края. Ст. 251. Ч. 82.

27. Звідки взяв ся бузько ?

Йак ходиў перший чоловік по землі і дужи му докучили мұхи. А він пішоў до Бога на скаргу. Бог зібравъ ўсьо мнұство до тóрби, шчо тільки на світі їи : мұхи, мурахи, жиби, киши — шчо тільки їи на світі, зібравъ чоловікови до тóрби і казаў їи мұ : Іди топити, тільки абись сьи ни дивиў, шчо там їи ў сиридіни ! — Ни мих чоловік стёр-піти, шчоби кинуў заўйязану тóрбу ў воду, али розўйизаў і подивиў сьи. Тотó йак вилитило ўсьо — і розлизло сьи по ўсьби землі. Пришоў чоловік до Бога і сказаў, жи ўсьо сьи розлетило по світі. А Бог зробиў ш чоловіка бұська і післяў їи гó, шчоби тотó ўсьо вибираў. А бұсько ходит і збираїи до ниньшого дня і ни гóдин вибирати і до скінченїя світа.

Зап. в цвѣтнѣ, 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буцацького повіта.

Паралелі: Правда, 1868, ст. 48. — Zbiór wiadomości do anty. kraj. T. V, 3, ст. 109. T. X, 3, ст. 97. T. XI, 3, ст. 218. T. XV, 3, ст. 65, ч. 7. — Зоря, 1895, ст. 13: Земля в людській вірі, Д. Ленкого. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 8, ч. 26. — Ястребовъ, Матеріали. Ст. 18. — Чубинський, Труды, I, ст. 62—63 — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 79—80. Ч. 2. — Руданський, Твори. T. II. Ст. 192—194. — Сумцовъ, Культури. переживанія. Ст. 100. — Am Urquell. T. III. Ст. 18. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 23. Ч. 18. — Kolberg, Pokucie. T. IV. Ст. 142. Ч. 8. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 583 і 672. — Шейнъ, Матеріали. T. II. Ст. 350—352.

28. КАНЯ.

Каня — се проклята Богом птиця. Колись по сотвореню світа не було рік оттак, як нині, але вода стояла то там, то сям по величезних калабанях та баюрах. Тому то Бог розказав, щоби птиці повикопували корита рік. Всі птиці взяли ся до роботи, одна лише каня не хотіла послухати божого розказу, вона сказала: Я пані, я собі завалю черевички! — тай не копала. Тому наказав їй Бог пити воду з ріки, лише з деякої баюри та балки. В літі отже серед спеки та горяча, коли всі баюри повисихають, каня не має звідки напiti ся води і тому літає високо аж під небеса та просить у Бога дощу.

Зоря, 1885, ст. 130: Людові вірованя про птахи, Д. Ленкого.

Паралелі: Зоря, 1883, ст. 250: Чому каня просить в погоду дощу. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 16. — Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 134. T. VII, 3, ст. 113—114, ч. 21—22. T. XI, 3, ст. 43. T. XIV, 3, ст. 202. T. XV, 3, ст. 266, ч. 10. — Зоря, 1895, ст. 33: Земля в людській вірі, Д. Ленкого. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XII. — Терещенко, Бытъ рус. народа, V, ст. 47. — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 81. Ч. 11. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 166. Ч. 18.

29. Волове очю — короликъ.

Сказав раз Бог ід птицям, бо хотів ним кріля дати: Хто із вас найвище підлетит, того зроблю крільом. Птиці ся взбили так високо, як лиш котра могла. А была там една така масінька птичка, же вже менчої на світі нема, тотя полегонькы орлови сіла на фіст, а тот і не знав об тім. Як вже орел так взбив ся високо над всі птиці, же го вже не видно было, влетіла та птичка із фоста сму і ще вище підлетіла.

А Господь Бог, як тоє увидів, засьміяв ся, та сказав: На фосту короля прилетів королік.

Ігнатій з Никлович, Казки. Ст. 96. Ч. 25.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 386.

30. Чому пчола гине, коли ужалить кого?

Як Господь Бог сотворив пчолу, питав сі, чого вона собі просит.
— Дай мені, Боже, так, каже пчола, що кого я вжалю, щоб він вмер!
— Ні, каже Господь Бог, най буде так, що як вжалиш, щоб ти вмерла сама.

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерляци.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 12, ч. 33. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 169. Ч. 26 — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 217. Ч. 54. — Вѣнокъ Рус. на обжинки. II. Ст. 394.

31. Звідки взяли ся воші і блохи?

То ще перед потопом було. Людей було мало, земля родила добре, не потребували так тяжко робити як тепер. Ще чоловіки то на польованє йдуть, то на риби, а жінки сидят дома. Нудно їм було. То една зачала Бога просити: Господи, коби чоловік хоть яку шпавочку мав, щоби му сі так не кучило! Ну, то Пан Біг тото вислухав — певне сі в таку годину помолила, досить що як на неї впали воши, бліх і всіякий гід, то такой ї на місци розточили. А від неї розлізли сі по всіх людях.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 14.

Паралелі: Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 180. — Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 9—10. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 355. — Манжура, Сказки. Ст. 144.

32. Божий сьвіт.

Як сотворив Бог сьвіт, і як вже було на ниму шмат людей, тоді Бог кажи до свого їдного ангела: „Ану бігай, подиви сі, що там роби-

ці на змилі, теї скажиш нині!“ Теї ангил пішов, подивив сі, теї кажи до Бога: „А шо, кажи, на змилі, як було так і є“. А Бог кажи: „Бе, нибожи, а шо там люди поробляют?“ „А шо, кажи, тіша-ці!“ „Ну, ну,“ кажи Бог, „іди до свої роботи“. Шось за рік знов послаиши Бог ідного ангила, теї кажи: „А йди-но подиви сі, шо люди поробляют на змилі“.

Пішов ангил, теї приходи. „А шо там?“ — питаиши Бог. „А шо кажи, люди жикот теї дякуот тибі за твою ласку“. А Бог питаиши: „Ну й тіша-ці с того, шо мают?“ „Тіша-ці — кажи ангил.“

Знов минуло шось з десіть літ, теї Бог прикликав до себе найстаршішого ангила Михаїла, теї кажи: „А бігай-но подиви сі на землю, шо там люди пороблят і як жикот?“ — Пішов ангил Михаїл, подивив сі, теї приходи назад. „А шо там?“ питає Бог. — „А шо, кажи, ни знаю як перши було, али тепер дуже шмат людий вже на змилі — намножило сі дужи і біда“. — „Ну шо-ж люди поробляют?“ — питаиши Бог. — „Люди, кажи ангил, але тепер поробляют. Бю-ці, забиваю-ці, кривдят ідно другого, лайдачи-ці, воюю-ці. А найгірш там бідним хлопам, іх всі кривдят і збиткую-ці над ними. І вони плачут і нарикают...“

„Ну, а тамті шо роблят?“ — „А шо тамті, тіша-ці і висия-ці і починают вже й забувати о Тобі...“

„Так воно там тепер“ — кажи Бог. „Ну, ну, як я пославав два рази на землю, то всі тішили сі, а типер на змилі є радієць і плач, і типер змиля аж називайи-ці „Божим мойим сьвітом“. А Михаїл кажи: „Тото, Божи, майи так бути, шоб ідні веселили сі, а другі шо-б плакали на твоїм сьвіті?“ — „А так, так, нибожи“, кажи Бог — „так майи бути, типер нихай ідні висият-ці, а другі плачут. А колись ті, шо типер плачут, будут веселити сі, а ті, шо тіша-ці, будут плакати. Так майи то бути на божім сьвіті“. Теї ангил Михаїл усміхнув сі теї кажи. „Як так, то ше й бідні будут колись веселити сі, дякую тибі Господи...“

Зап. у Стоянові, Каменецького пов. 1900 р. від Івана Зарубія, Андрія Веретельник.

33. Про Ноя.

Ной знаў, жи буде потоп і стáвиў у льбси сым лыт коўча. Али жінка йнго дома не знала, де він хóдит, таї сьа ўсе йнго пытала. Али він не повідáў. А злыї прийшоў, йак йнго не было дома, Нойа, ід жиньцы му і мовит йї: Кобы ты сьа пытала, де він кількі часы хó-

дит! А злий такий не знаў, де Ной ходит. — Пришоў Ной ў вечер до до́му і йак то жінка ко́ло ньо́го: А де ты ходи́ш кі́лькі часы́? Та ўже ми́ пові́дж! — Гм, йа ти пові́и, стаўі́ў коўча́, бо бу́де пото́па. Та́й пішоў́ ра́но. — А́ли злий́ прійшоў́, пы́тат сьа: Пы́талас сьа? — Пы́тала. Де́сь коўча́ ста́вит ў лы́сы. — І злий́ пішоў́, йак то́то ўчу́ў. — Ной прійшоў́ ў́ вечер до́міў, злий́ пішоў́ і ро́скылаў́ коўча́: сьи́м ми́ль йи́дён кыма́к мета́ў. Ной вы́йшоў́ дру́гый де́нь, зложи́ў ру́кы, нема́ ни́где ни́ч. А ту́ гнетъ́ пото́па бу́де. І ста́ў, за́ду́маў сьа і сто́йит. А йа́нгіў́ кля́че: Но́йу, ва́рас кыма́чэа ў́сьо ко́ло те́бе ста́не, йи́но стаў́ бо́рше! — І на ча́с Бог даў́ ў́сьо ко́ло ньо́го: Ко́трэ доў́ге, б́ий ў́ чо́ло, бы́ сьа ско́роты́ло; ко́трэ ку́рте, за́тні́ топі́р і на́тыга́й, во́но сьа на́тыгне. — І за сьи́м двы́ў зложи́ў ге́т, шчо́ сьи́м лы́т ста́виў́. Прійшоў́ до́міў, ў́заў́ ды́ти і жо́ну і ў́сяко́йі пті́цы по па́рі і на́віть то́ты доў́гі, то ў́заў́ па́ру, дво́йи, га́дэа; і ў́сьо го по́слуха́ло, хы́ба бы́ў птах йи́дён йи́днё́ріх, жи́ маў́ та́кий рі́г йак жо́ртку доў́гый. То́т не хоты́ў йти́, мо́виў́: Йа́ сьа вы́плаў́іў. — Йак за́пе́р Ной коўча́, йак ў́же там ў́сьо бы́ло, а злий́ сьа зро́біў́ мы́шоў́ і про́йіў́ ды́ру, мы́слиў́, жи́ за́топі́т, а Ной ві́тцаў́ па́лець і за́біў́ ды́ру. А Па́н Бі́г ве́рг рукаві́цьу сво́ю і зро́біла́ сьа кі́тка і мыш зы́ла. О́тже мыш йи́ ш чо́рта, пе́к му, а кі́тка, то йи́ з бо́жойі́ рукаві́чкы. — І со́рок ньы́ў і со́рок по́чей до́шч ішо́ў́ го́рйа́чый і во́да кы́піла та́к, йак ў́ го́рці́ кы́піт. І за́тыву́ла ў́сьы́ ве́рхы́, а пті́цьа доў́ко́ла коўча́ты́ ві́шала́ сьа і йак сьа коўча́ про́нуры́ло, та́й сьа ў́сьо за́топі́ло. А то́т птах йи́днё́ріг плава́ў, плава́ў і йак му́ сьа пта́хы на рі́г на́вішала́ і ў́топі́ў сьа йи́ він і нема́ го до́ днесь. І за со́рок до́біў́ Бог даў́, во́да ў́па́ла. І шче́ Ной с коўча́ не вы́ходит — а кру́к ме́джи пта́ха́ми і днесь ва́йрозу́мны́шшы́ йи́, а́ли він маў́ мо́ву — і пі́слаў́ го́ Ной: Йли́, ци́ прине́сеш ми́, жи́бы́ да́шці́ ў́же вы́росло́ на ве́шлі́! — А кру́к по́лэты́ў, нады́баў́ де́сь ко́ньа і ў́же́ го дзьо́бат, ни́ дба́йи за́ нішчо́. І Па́н Бі́г го за́кля́ў́: Іди́, бо́дас ко́ньа гля́даў́, пок сьы́та. І днесь же́бы́ дeneбу́дь кі́нь здо́х, йи́ш там кру́к леты́т. А́ли пі́слаў́ Ной го́лушца́. Го́лубе́нь по́лэты́ў шче́ че́рез во́ду і прыны́с ви́ногра́ду га́лу́ску; то́му і днесь го́лубе́ць мо́ре переле́ты́т, бо не ма́йи жоў́ча; а б́ільше жа́ден птах не переле́ты́т. І Ной с то́го си́ ви́ногра́ду зро́біў́ ви́на і ў́пиў́ сьа. І маў́ тры́ сы́ны. Поча́ў сьпы́ва́ти, па́дати, зве́рх с се́бе шма́тэа, го́лы́й ска́че і йи́дён сын пові́дат: Дви́, шчо́ наш у́тиць ро́бит! Ге́т ў́дурі́ў. Бы́ло го ў́зваты́. — А дру́гый мо́вит: Ня́й бы́ў не пи́ў ты́лько. — А тре́тій ў́заў́, за́крыў́ си́ прости́ралом во́чи, а́би́ сьа не двы́ў, пішоў́, за́виў́ ві́тцаў́ пла́хтоў́ і ў́заў́. Те́ле́рь с то́го йа́фэ́та, па́ны, з Се́ма жи́ды, а с Ха́на хло́пы.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліш Терлецького.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 94—96, ч. 6 і 7. — Аванасевъ, Народ. рус. легенды Ст. 48—53, 150—151 і 181—182. — Русскій Вѣстникъ. 1856, ч. 13, ст. 21—23. — Пыпинъ, Очеркъ литератур. исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ. Ст. 204—205. — Erben, Vubr. baj. a pov. nar. Ст. 6. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 127—140 і 243—254. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Т. I. Ст. 65—73. — Добровольскій, Смол. етногр. збірникъ. Т. I. Ст. 237—239. — Václavěk, Valašské pohadky a pov. Т. I. Ст. 139. — Етнографічний Збірник. Т. II. 2. Ст. 36. Т. III. Ст. 5—7. — Як Ной упив ся, пор. Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 11.

До мотива про kota й миш пор. Чубинський, Труды, I, ст. 54.

34. Мойсей і сліпий ґґсид.

Дивит сьн Мойжиш, шо йи сьльпіні жида. Тей приходит до пана Бога, тей кажи : „На шо ти йнго, Божи, сьльпіим вродив?“ Памбіх кажи : „Знайиш ти, на шо йа йнго зробив сьльпіим? Возьми багато гроші і возьми собі йакого жида за сьвітка і жиби той сьвідок видьів, шо ти йиму гроші тійі дайиш. І кажи йиму так: На шо тобі гроші і сховай тійі гроші, бо йа майу напасьць, мине хочут до криміналу взьяти, бо, кажи, йа тійі гроші фкрав. Йак мине возьмут до криміналу, то тійі гроші твої, а йак мине ни возьмут, то абис минні віддав, бо минні траба будé. — І Мойжиш так зробив і дав йиму гроші. Приходит до пана Бога. „А шо, давис тому сьльпіому гроші?“ — Кажи : „Давиш“ — „Йдиш типер від него відбири“. — Пішов Мойжиш відбирати гроші. Кажи : „Віддай минні гроші“. — Той кажи : „Йакі гроші?“ — „Та йа тобі дав гроші“. — Сьльпіий кажи : „Вітчипи сьн від мени — йа ни видьів жадні твої гроші“. — Мойжиш кажи : „Віддай, бо йа тобі дав гроші“. — Сьльпіий тогди не видит бучка, шукайи за бучком — напдай : „Чикай, коб йа бучок намацав, йа зарас тобі віддам гроші“. — Мойжиш тогди настрашив сьн, тей йде до пана Бога тей кажи : „Ни хочи той сьльпінай віддати гроші“. — Тей кажи Памбіх : „А видиш — кажи — на шо йа йнго сьльпіим зробив. Він сьльпіий, а йакий він видобрий, а йак би він був видьів, шоп то з него було. Кілько би то було від него льудий тирпіло! А йа йнго зробив сьльпіим. Майи від него багато льудий тирпіти, най він сам йиден тирпит. А возьми собі того сьвітка і ти вже тійі гроші йакось вітбирéш.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. 1901 від Г. Шкрибайла О. Деревянка.

35. Чому можна красти?

Жиди розповідають, жи то семи приказань, то ни їи грїх, то можна красти, бо Мойжиш йак приказань нїс, йак принїс до школи — йак ішов бєс порїх, тай фїав, тай то сьї семи приказань розломало. Тай жиди повідать, шо то можна красти, бо йак Мойжиш розломав, то воно сьї перши розломало тай типер воно сьї все ломит.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. 1901 від Г. Шкрїбайла О. Дереванка.

36. Як Мойсей дістав роги.

Йак Мойжиш пас вівцьї і вобачив корч, шо горів, али фчув, жи до него вогорит: „Мойсейу, скинь ўозутьї своїи, а фступї на сьвите місци мойн^а. — Али Мойсей кажи: „Ах, Божи, Божи, йакїй ти чўдний“ — йак то жит ни вмів виновити йїнакши, бо чўдний то значит цудний — брудний. — А Памбіх кажи: „Ти ше чуднїший, помацай но — кажи — сьї за голову“. Мацайї, а він найн роги. Так сьї дивив Мойсей — хтьїв пана Бога вобачити і ни видїв пана Бога, али видїв троха карк, йак вже Памбіх ішов від него.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. 1901 р. від матери, О. Дереванка.

Паралелї: Романовь, Бїлор. Сборникь. Т. IV. Ст. 159. Ч. 9.

37. Через що Жиди паршиві.

Як жидї ходїли в Мойсїйом по пўшчи, то Бох їм послаў мїанну та перепелїцї. Але жидї дўже захланнї! Налапїли тїлько перепелїць, шчо сї їм позасмерджували. І так вони їли засмерджєні перепелїцї, а с то́го подїставїли пархи.

Зап. в Лїгтї, Дрогоб. пов. від Ів. Куляничча 1901, Волод. Левинський.

38. Звідки взяли ся цигани.

Бо цигїани і днесь жїють і так шче сї мўфїат: То крїльова принцївна то пєрша на́ша мїтицьа бїла. — А чому цигїане? — Но, чоўу,

Адан банус — за жінкою, бачте! — замислив єму сотворити жінку і зробити з неї Адамови несподіванку. Коли раз Адам заснув, підсунув са до него Пан Бог на пальцях, отворив єму груди, вийняв з них одне ребро, положив за себе, а сам почав дірку в грудьох залатувати. Тимчасом надбіг пес (занюхав осхабину!) і нім Пан Біг спостеріг ся, вхопив ребро тай втьоки з ним. Бог пустив ся собаку доганяти, але собака ровушній: до плота, тай гоп! через него. Ледви вспів Пан Біг злапати го за фіст, але якось так потяг нещасливо, що фіст лишив ся єму в руках, а пес з ребром уйшов. Що мав Пан Біг робити? Адже не мав ще друге ребро Адамови виймати! Тому взяв і з фоста собачого сотворив бву. Тому то у жінок таке волосє довге, як собачий фіст.

Житє і Слово, 1896, I., ст. 373, ч. 33.

21. Як Бог сотворив шляхту.

Коли Бог зачав творити всякі народи, то надіпив шляхти з тіста, а Русина вліпив із глини. Надіпив тай поставив на сонце, аби сохли. Якось забіг туди пес, то Русина не рушав, бо був глиняний, а шляхту з тіста всю поїв. Тоді Бог казав ангелови взяти пса за вуха і бити о дерева. Вдарив ангел псом о вербу — з пса вискочив шляхтич Вербіцкій; вдарив о березу — вискочив Березовский; вдарив о бук — вискочив Буковский; вдарив о явора — вискочив Яворский і т. д.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 113. Ч. III.

Паралелі: Драгоманів, Малор. Преданія. Ст. 194. Ч. 35. — Грінченко, Етногр. Матеріялы. Т. I. Ст. 122.

22. Супірка Бога з чортом.

Як Пан Біг світ творив, то біда все за ним ходила і все йому на перекір робила. Пан Біг сотворив вівцю чоловікови на пожиток, а біда козу; Пан Біг пса, щоби чоловікови служив, а біда вовка, щоби йому шкодив; Пан Біг поставив церкву, а біда зарав коло неї коршму; Пан Біг зробив илин, а біда фірас (тартак).

Житє і Слово, 1894, II, ст. 186. ч. 15.

23. Чорт у вовка між очима.

А. Сус Христос як ходиў с Петром по землі, і зробиў си Христос котá і пса. А злий зробиў воўка. Али лежить воўк, ұстáти не мóже. Надвйшоў Сус Христос с Петром, а він тровит: Гўджа Христа! А він ни ұстáти. — Христос мóвит: Гўджа Сатайáнина! — Воўк сьа схóпнiў, та д ньому, а він зо страху скóчиў мѣджи вóчи воўкови. І днесь тáкiй iйи воўкови чорт мѣджи вочниа і томў лёда iйакiй стрілець воўка не хóче бiти, iйак нич не звáйи. А iйа тáкiй мўдрий, жи iйак бы надiбаў воўка, то бы мóвиў: Цыкáй, дытку, бо воўка бiў!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грици Оліщака Терлецького.

24. Сотворена вовка.

Б. Зробиў дийáвол з болóта воўка. А iйак надвйшоў Бог, то він iйого тровиў, кричиў: Гўдаь-го, гўдаь-го! Але болóто болóтом iйак стоiйáло, так стоiйáло. А iйак пан Бiг сказаў гудзь го, iйак сьє воўк з болóта схóпнiў, і зачиў бiчи за дийáволом, а він утыкаў на вильшину а воўк iйак ұхопиў зубáми, та iй виткусиў iйсмў пiьстў. А Бох ұпкаў пiьстў з земльу, та виросла з неiй цибульє; а с пiьсти iйак пiшла кроў; то iй до виiнiшного днє вильшiна червóна, iйак здоймi з неiй корў.

Зап. в цвьтнi 1897 від Тяма Гринишеного в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелі: Зоря, 1883, ст. 250: Звiдки взяв ся вовк.

25. Чому вiльха червена?

В. Повеврáли сьа барз сирóты и мѣрли з гоўóду, бо iйих не хóтиў нiкто ховáти, бо худóба ходиўа сáма, бо знáюа бесьiдувáти и iйак му тáвда роскáзаў, так го сўухáю и пiшўо сáмо на поўе и там сьа сáмо пáсьо. Але то Пáну Бóгу жаль быўо, же дьiти мрут по сьвiту, и Бог сам рожжáлиў сьа, же так дьiти мрут з гоўóду, бо iйим нiкто хлыба не пóдаст, бо нiкомў не трѣба быўо пастўха, кой худóба сáма сьа пáсе и сáма прихóдит дóниў, што го не трѣба выганьáти áви приганьáти. И Бог закáзаў худóбi бесьiдувáти, жебы быўо нiме, жебы нiкто не знáў iйого бесьiду. И чорт пришоў до Пáнабóга, бо му кáзаў. —

„Чого м'я, пане, потрібуйш?“ — „Жебы-с мі зробіў воўка, жебы дрібну худобу ймаў и йіў“. — „Пане, а йак го зробіљу?“ — „Возниі дерева и вырўбай и вытеш тако́го звыр'яа йак пес“. — Але чорт не фсе посуўшныи быў Панубо́гу, але мўсыў. А він с'я за то сёрдиў, же го П'анб'іг з неба шмаріў. — „Але кой, пане, фсе т'я мам посуухати, бо ми тілько до роска́зу нема нікто, тілько ййден Бог...“ — И посуухати мўсыў. И зробіў воўка, кой барз вели́кый быў, та́кый йак пец. П'анб'іг му гварит: „Чого-с та́ке велич зробіў? Обру́бай го!“ — И він ўзаў и оптесаў доко́уа и лем тако́го зробіў, йак вели́кый пес, — посуўхаў Бо́га. Але и так за вели́кый быў. Але с тых трісок, йак рўбаў, так леты́ли ореўы и вороны, то́ты пта́хы вели́кы, што ййх не потрібно йісти, што мы ййх не ужыв'аме, бо паску́дны: бо то од воўка пох'одьат. — Но, те́пер воўк сто́йит, але нежы́выи, бо йй дереўй'аныи. П'анб'іг му повідат: „Скрич на воўка: воўче, зыдж ч'орта!“ — Але чорт повідат: „Воўче, зыдж Бо́га!“ — Але воўк сто́йит, не х'оче. П'анб'іг му повідат: „Ч'орте, не буд зуфаўый!“ — Але він фсе зуфаўый, бо не х'оче повісти, жебы зыў й'ого, лем кри́чит до тр'юх раз: „Воўче, зыдж Бо́га!“ — П'анб'іг му зас гварит: „Бо не ўста́не, йак му так не повіш, йак йа ти ка́жу“. — И стаў сой вільа ййднои вільхы и скри́чит на воўка: „Воўче, зыдж ч'орта!“ — А сам горі вільхоў фты́че. А воўк ско́чид и зымаў ч'орта за но́гу и ро́здер му но́гу. А чорт фты́ук на вільху, а доўо вільхоў зылаўа кроў з нь'ого. И за то вільха черв'ена. — И воўк жы́выи. Але чорт од нь'ого пішоў. Те́пер П'анб'іг ка́же му робы́ти на хлы́б, воўкови. Ка́же му ора́ти и з'ерно сыййати. Воўк с'я звыду́йи: „А йуж йісти?“ — „О ны́т, аз з'ерно выр'осне“. — „А йак з'ерно выр'осне, йуж йісти?“ — „О ны́т, бо тре́ба косы́ти“. — „А йак косы́ти, то йуж йісти?“ — „О ны́т, тре́ба возы́ти“. — „А йак возы́ти, йуж йісти?“ — „О ны́т, тра моўоты́ти“. — „Йуж йісти?“ — „Ны́т, моўоты́ти“. — „А йак моўоты́ти, йуж йісти?“ — „Ны́т, тра хлы́б п'ечи“. — „А йак п'ечи, йуж йісти?“ — „Н'яй высты́не“. — „Пане, во́љу сым гір пы́тати, мам за те́п'ыи хлы́бом жда́ти!“ — И так воўк пол'еты́ў, не ждаў хлы́ба. И обл'еты́ў сым гір и не зыў, лем ййдно́го пта́ха. И так пішоў по сьв'іту и так х'одит.

Зап. від Петра Боришовича в Бортнім, в серпни 1900 р. О. Ровдольськ'яи.

Паралелі: Жыте і Слово, 1894, II, ст. 181—182. — Zbiór wiad. T. VI, 3, ст. 221—222. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 726—727. — Шейн'в, Матеріалы. Т. II. Ст. 344. Ч. 190.

26. Звідки взяли ся кози ?

Нім ще Пан Біг сотворив людей, то сам вівчарив. Вівці слухали Пана Бога: куди він лиш свисне, туди вони йдуть. А кіз не було ще тогди на світі. Але приходит до Пана Бога чорт тай каже: Дай міні, Богойку, троха овець! У тебе тільки череда, а у мене і єдної овечки нема. — Тогди відділив Пан Біг чортови трохи овець. Прийшло ся чортови переганяти свої вівці з стинища на стинище. Вівці пуджали ся єго і розбігали ся перед ним на всі боки. Не міг собі бідний чорт дати ради з ними і розлютив ся на них дуже; зачав їх їмати за хвости і стягати до куні, а що вівці дуже ся рвали, то пообривав і позадирав їм хвости. І так з овець стали ся кози і тому у них такі курті та позадирані хвости. Кози — то чортові вівці. Тай уся подоба у них як у чорта: і роги і борода така, як у чорта. А пуджалива і уперта коза від того часу, як ся чорта спудила.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 13.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VII, 3, ст. 109, ч. 6--7. — Ястребов, Матеріали. Ст. 13. — Чубинський, Труды, I, ст. 49. Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168, ч. 22. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самар. края. Ст. 251. Ч. 82.

27. Звідки взяв ся бузько ?

Йак ходіў перший чоловік по землі і дужи му докучили мұхи. А він пішоў до Бога на скаргу. Бог зібравъ ўсьо мнұство до тóрби, шчо тільки на світі йи: мұхи, мурахи, жиби, шни — шчо тільки йи на світі, зібравъ чоловікови до тóрби і казаў йимұ: Іди топнати, тільки абісь сьи ни дивіў, шчо там йи ў сиридині! — Ни мих чоловік стёрпнати, шчоби кинуў заўйғану тóрбу ў воду, али розўйғанъ і подивіў сьи. Тотó йак вилигыло ўсьо — і роздыгло сьи по ўсьи землі. Прийшоў чоловік до Бога і казаў, жи ўсьо сьи розлетыло по світі. А Бог зробіў ш чоловіка бұзька і післяў йигó, шчоби тотó ўсьо визбираў. А бұзько хóдит і збирайи до ныншнього дньи і ни гóдин визбирати і до скінченнї світа.

Зап. в цвѣтнї, 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужняках, Бучацького повіта.

Паралелі: Правда, 1868, ст. 48. — Zbiór wiadomości do antr. kraj. T. V, 3, ст. 109. T. X, 3, ст. 97. T. XI, 3, ст. 218. T. XV, 3, ст. 65, ч. 7. — Зоря, 1895, ст. 13: Земля в людській вірі, Д. Лепкого. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 8, ч. 26. — Ястребовъ, Матеріали. Ст. 18. — Чубинський, Труды, I, ст. 62—63. — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 79—80. Ч. 2. — Руданський, Твори. T. II. Ст. 192—194. — Сумцовъ, Культурн. переживанія. Ст. 100. — Am Urquell. T. III. Ст. 18. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 23. Ч. 18. — Kolberg, Pokucie. T. IV. Ст. 142. Ч. 8. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 583 і 672. — Шейнъ, Матеріали. T. II. Ст. 350—352.

28. Кая.

Кая — се проклята Богом птиця. Колись по сотвореню світа не було рік оттак, як нині, але вода стояла то там, то сям по величезних калабанах та баюрах. Тому то Бог розказав, щоби птиці повикопували корита рік. Всі птиці вважали ся до роботи, одна лише кая не хотіла послухати божого розказу, вона сказала: Я пані, я собі завалю черевички! — тай не копала. Тому наказав їй Бог пити воду з ріки, лише з деякої баюри та балки. В літі отже серед спеки та горяча, коли всі баюри повисихають, кая не має звідки налити ся води і тому літає високо аж під небеса та просить у Бога дощу.

Зоря, 1885, ст. 130: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого.

Паралелі: Зоря, 1883, ст. 250: Чому кая просить в погоду дощу. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 16. — Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 134. T. VII, 3, ст. 113—114, ч. 21—22. T. XI, 3, ст. 43. T. XIV, 3, ст. 202. T. XV, 3, ст. 266, ч. 10. — Зоря, 1895, ст. 33: Земля в людській вірі, Д. Лепкого. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XII. — Терещенко, Бытъ рус. народа, V, ст. 47. — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 81. Ч. 11. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 166. Ч. 18.

29. Волове очю — королик.

Сказав раз Бог ід птицям, бо хотів ним криля дати: Хто із вас найвище підлетит, того зроблю крильом. Птиці ся взибли так високо, як лиш котра могла. А была там една така масінька птичка, же вже менчої на світі нема, тотя polegонькы орлови сіла на фіст, а тот і не знав об тім. Як вже орел так вавив ся високо над всі птиці, же го вже не видно было, влетіла та птичка із фоста ему і ще вище підлетіла.

А Господь Бог, як тоє увидів, засміяв ся, та сказав: На фосту короля прилетів королік.

Ігнатій в Никлович, Казки. Ст. 96. Ч. 25.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 386.

30. Чому пчола гине, коли ужалить кого?

Як Господь Бог сотворив пчолу, питав сі, чого вона собі просит.
— Дай мені, Боже, так, каже пчола, що кого я вжалю, щоб він вмер!
— Ні, каже Господь Бог, най буде так, що як вжалиш, щоб ти вмерла сама.

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерлиця.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 12, ч. 33. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 169. Ч. 26 — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 217. Ч. 54. — Вѣнокъ Рус. на обжинки. II. Ст. 394.

31. Звідки взяли ся воші і блохи?

То ще перед потопом було. Людей було мало, земля родила добре, не потребували так тяжко робити як тепер. Ще чоловіки то на польованє йдут, то на риби, а жінки сідет дома. Нудно їм було. То една зачала Бога просити: Господи, коби чоловік хоть яку шпавочку мав, щоби ну сі так не кучило! Ну, то Пан Біг того вислухав — певне сі в таку годину помолила, досить що як на ню впали вуши, бляхи і всілякий гид, то такой ї на місци розточили. А від неї розлізали сі по всіх людях.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 14.

Паралелі: Zbiór wiad. Т. V, 3, ст. 180. — Грінченко, Етногр. Матеріалы. Т. II. Ст. 9—10. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 355. — Манжура, Сказки. Ст. 144.

32. Божий сьвіт.

Як сотворив Бог сьвіт, і як вже було на ниму шмат людей, тоді Бог кажи до свого їдного ангела: „Ану бігай, подиви сі, шо там робит-

собі, працювали на хліб і мали сім синів і вісім доньок. Отжеж то не гріх, коли брат із сестров живе, бо коли на початку світа не був гріх, то й тепер не є. А єдна донька не мала пари і була межи братьми і мала діти. То від неї походять оті світові дівчата, що пара не мають.

Житє і Слово, 1894, II, 179—180.

Оповідачка поплутала тут трохи оповіданє, подаючи вперед факт вигнання з раю, і аж опісля сотворенє Еви.

Паралелі: Чубинський, Труды, I, 145—147. — Добровольський, Смоленский этн. сборникъ. Т. I. Ст. 235. Ч. 14.

13. Адамові діти.

Був Адам і Єва, мали дванайцять синів і тринадцять дівок. Сини повинчали ся з сестрами так, що кождний з них брав третю дівку з ряду. На памятку того двєсь можна в третім коліні женити ся. Єдна лишила ся і почала плакати, же не має пари. А Адам мовит до неї: „Місти ся межи ними, я ти нич не пораджу!“ З відти пішли завятки і копипиці.

Житє і Слово кн. IV, 1895, ст. 96—97.

Паралелі: Житє і Слово, II, 179—180, ч. 3 (кінцевий уступ). — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 157. Ч. 4. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 861.

14. Перший гріх.

То йидного разу завиджаў шатан Адамови и Йиві шчєсьцьє и так сьє постараў, же зробиў таке пітступство, што зробиў з Йивоў чужо-лѣство. И потѣму заўаў груба и маўа хўбицьє. Йак сьє тот хўбѣц ўрѣднў, маў сьим гоўоў. И ѡна нат тым нарикаўа, и він повідат: „Цит, не пўач, йа го украшу, што не бўде маў лем йїдну гоўѣву“. — И потым му сьїст гоўѣў зньаў, тьлькѣ му лишцў йїдну. За то сьє Панабіг погнїваў и вигнаў Адама з райу и Йиву. И потым Йива покутуваўа ў рїцї Ниву, же сьє выпокутўїи за тот гріх, а Адам покутуваўа ў рїцї Ордан. Але шатан фсе йїх навѣднў до грїху. Прїшоў до Йивы и повідат: „Выйд з вѣды, бо йуж йїс чьста!“ — И до Адама по сьамо прїходнў, же йуж сьє спокутўваў. И так од грїху сьє не освобѣїл.

Зап. від Антона Тихавича в Котани, в серпні 1900 р. О. Роздольський.

Паралелі: Чубинський, Труды, I., ст. 146. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. V. Ст. 378—381 (4 духовні вірші). — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 235 236, 239—240.

15. Чому на пальцях нігті?

Чому чоловік на пальцях має „нігті“? Тото мало хто знає. А бувало мої небіщик дідуньо кажуть, що то давно дуже перший чоловік нім согрішив, був на цілім тілі таким рогом, як ми на нігтях маємо, покритий. Не потребував він ані одєжви, ані чобіт, як от ми тепер. А як согрішив, то зараз тот ріг зліз з него і лиш на памятку, що він був ним колись вкритий, лишило ся по трошки того рогу на кінцях пальців на руках і на ногах і то називає ся „нігтями“.

Зап. в Перевізці, Калуського пов. 1875 р. (невісний збирач).

Паралелі: Federowski, Lud białoruski, T. I. Ч. 782. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 236. Ч. 16.

16. Звідки пішло „Помагайбіг“.

Як Адам і Єва согрішили, Бог вигнав їх з раю, та дав їм нотику, лопату, сапу, серп, сокиру і інші оруддя, аби мали чим робити. Адам взяв лопату тай став копати. Копає, копає, тай все на єднім місці. За три дні вкопав тільки, що лише мав де ногами стати. Адам зачав плакати, а Богови жаль ся єго зробило тай каже: „Все, як зачинаєш що робити, то кажи „Помагайбіг“, то я тобі поможу і борше буде йти робота!“ І від тогди Адам і всі люде до нині, ци то як сами стають до роботи, ци другим, кажуть: „Помагайбіг“.

Записано в Войнилові, Калуського пов. 1875 р. (невісний збирач).

17. Як Адам запродав чортови людий.

Цян-Біг сотворіу Адама і упустиу йнго до райу. Потому йак він согрішиу, то Цян-Біг йнго вигнау. Йак йнго вигнау, то він зостау голый, плакау йак день так ніч під царским райом. Цян-Біг йниу дау мо-

тіку, горóдняк, казав — : „На, йди, работай, обробляй землю!“ — Даў йому насіння, абі він посіяў і землю ўбробляў і жиў. І йак йому старшій син народіў сьа, то він маў сьім голоў гадьацх. Тогдї прийшоў до него злий дух і казав до него — : „Адаме, шó ти мнй приобицьайш за той дати, то йа тибі твоо сьна обчйшчу?“ — „А шо-ж ти жадайш од мене?“ — „Пітпйш мнй свойу дшу, то йа тибі твоо сьна обчйшчу“. — І він йиму пітпйсаў свойу дшу, він йигó обчйстиў. Потóму через штйри тйсьачі лйт дййаволи тйми дшамн обладовали. Йак народіў сьа Исус Христóс, а прийшоўши до хрещенйя, хтыў тей змязати і казав сьбі до Йірана, жи-б йигó ўхристиў, і вййшоў туді, де той дййавол маў той запис од Гадама, і він тей змйшчыў, спалиў сьйрковнм вогнем. І потóму дййаволи не мали прваа до чоловічой дшй, — а пёрве Бог обладоваў за жйтйа, а по смёртй вйн, бес ті ўсьй штйри тйсьачі лйт. То вже Исус Христóс вьзаў тйй дшй на сёбе.

Зап. в Лешневі, Брйдського пов. від Демчука 1895 р. О. Роздольскій.

Паралелі: Етнографічний Збірник, Т. III., 35—36. Т. V. Ст. 111—112. — Др. Ів. Франко, Памятки укр. руської мови і літератури. Т. II., 177—179, 187—188, 190. — Пор. Сборникъ за народни умотворення, наука и книжника, т. VI і Lydia Schischmanoff, *Légendes religieuses Bulgares*, Paris 1896, стор. 48—51. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 240—241. Ч. 20—22.

18. Запропацене і відкуплене людий.

То ни мóжу знати, шчо за кобйта була пёўно Єва. Я ся не пйтаў таких, шчо знають, ги учёних. Ёрóдила дйтйну, жи мала 12 голоў: зьвйрй, пси, воўкі, ковй, ружнй зьвйрй були і йдна голова дйтйньська. Надйшоў дйавол, каже: записи менй тотй лйди, шчо с потóмства вййдут. І ўна му записала. Не знала, шчо пйдё з ней на цйлий сьвіт парйт. А ёднак вймовила си, шчо два рави будё сй рóднйтй, два рави ўмвратй, то той то скасуе. Гóспоть Бох сй розгвйваў і запечатаў ад на штйри тйсьачі лйт і царство: Аж хйбá мйй син отворйт. Булй лйди там у пеклй по 4000 лйт, просйли тóго царя, Люцйпер сй называв, би пустиў йх на сьвіт. Він казав: Я не пўшчу, ви мóй! Еден ся вйпросйў. Гóспоть Бох зроблй двацит штйри авьóлы. І як вйч так день тотй авьóлы сьпйвали, плакали цалй 4000 лйт. Еден с тóго аду сй вйпросйў. І прийшоў пйт царство. Трй дóби плакаў, молиў ся, тай го не хтйли пустити. Ам Гóспоть Бох отвориў двёрй і ўпустиў до царства. Пйтае ся: Отче небёсний, коли ни вййдемо с той мўкй с тóго аду? — Почкай, пйй ся подйвю, ци ўже пйй

ся син наро́днї. Уже, ка́же, за три́цять літ ви́йдете с то́ї му́ки, віт то́го Лю́ципра. Як син бо́жий до́ріс до 30 літ, то пішо́у отво́рати то́гу бра́му, кри́кну́у раз: Лю́ципре, о́тврай! Раз там кі́лька наро́ду бу́ло, ко́жди в но́жби, со́кєро́у, сік, рі́зау, би бра́му не отво́рити. Бра́ма ся тро́ха пі́тхли́ла, як пе́рший раз син бо́жий кри́кну́у. Як кри́кне дру́гий раз, бра́ма ся бі́льше отво́рила. Кри́кну́у тре́тий раз. Так, як ка́пелю́х з голо́ви, так сі бра́ма отво́рила. Ца́лий на́ріт ви́йшо́у на сьві́т. Син бо́жий го ви́куни́у.

Зап. в Лікти, Дрогобицького пов. від Ів. Кулиничя по прізви. Гаврильців, у серпні 1901, Волод Левинський.

19. Хлопське і бабське волося.

Як то був Ядам і Єва в раю, те́й вона і́го ні́ц а ні́ц ни боя́ла сі і ни хті́ла і́го ні́ц слухати. От, шо він робит, йде до Бога те́й ка́жи: „Бо́женьку, зроби так, шо́б Єва мене боя́ла сі́ хоть тро́хи, а то вона мене ні́ц а ні́ц ни бо́їці“. А Бог ка́жи: „Йди, Яда́ме, он там до те́й рі́чки, обни́й сі́ в ні́, то ти́бі ви́росте боро́да і вуса, а то тебе зарас Єва бу́де боя́ти сі́“. Пішов Ядам до те́й рі́чки, обни́в сі́, те́й зарас ви́росла і́му боро́да і вуса. Али він був го́лий те́й ни ма́в де ру́ки по́птри́рати, бо бу́ла мо́кра, і взя́в те́й ширну́в нею́ ми́жи но́ги, те́й там і́му та́кже во́лосє ви́росло. От приходи́ він до Єви, те́й ка́жи: „А́ж ти́пер ти мене бу́деш боя́ти сі́! Дви́ сі́, я́кий я стра́шний“. Єва поди́вила сі́ те́й пита́є: „А́ то́ж по я́кому ти та́кий стра́шний ста́в, Яда́мцю со́колку?“ „А́во, я пішов до те́й он рі́чки, обни́в сі́ і та́к зарас обри́с“. Ну, як Ядам лі́г спати в по́лудне, пішла Є́вка і си́бі ху́тко до те́й рі́чки те́й ду́має: „Зачи́кай, Яда́мцю, буди́ш ти і́ мене боя́ти сі́“. Те́й приле́тила ху́тко до рі́чки і шо́ во вмо́чила ру́ку в во́ду, а́ж тут пчо́ла ку́сь її́ ми́жи но́гами. А вона́ в но́ги. Зла́пала сі́ там за те́ місце те́ю мо́крою ру́кою і зарас і́й там ви́росло во́лосє на ті́м грі́шнім ті́лі. І вона́ бі́льше до рі́чки вже ни йшла, бо боя́ла сі́, шо́б зно́в шо́ ни вку́сило.

Зап. у Стоянові, Каменецького пов. від Івана Зарубія, 1900 р. Андрей Веретельник.

20. Чому у жінок довге волосє?

Як Бог сотворив сьві́т, постано́вив до́вершити сво́є творе́нє чи́мось шля́хотні́йшим і сотворив чо́ловіка Ада́ма. Жи́в собі́ Адам в раю та хоть ма́в усе́го подо́статком, то все́ за чи́мось ба́нував. Пізна́в Пан Бі́г, чо́го

Адам банує — за жінкою, бачите! — замислив єму сотворити жінку і зробити з неї Адамови несподіванку. Коли раз Адам заснув, підсунув са до него Пан Бог на пальцях, отворив єму груди, вийняв з них одне ребро, положив за себе, а сам почав дірку в грудях залатувати. Тимчасом надбіг пес (заяюхав осхабину!) і нім Пан Біг спостеріг ся, вхопив ребро тай втьоки з ним. Бог пустив ся собаку доганяти, але собака розумний: до плота, тай гоп! через него. Ледви вспів Пан Біг злупати го за фіст, але якось так потяг нещасливо, що фіст лишив ся єму в руках, а пес з ребром уйшов. Що нав Пан Біг робити? Адже не мав ще друге ребро Адамови виймати! Тому взяв і з фоста собачого сотворив Єву. Тому то у жінок таке волосє довге, як собачий фіст.

Житє і Слово, 1896, I., ст. 373, ч. 33.

21. Як Бог сотворив шляхту.

Коли Бог зачав творити всякі народи, то наліпив шляхти з тіста, а Русина вліпив із глини. Наліпив тай поставив на сонце, аби сохли. Якось забіг туди пес, то Русина не рушав, бо був глиняний, а шляхту з тіста всю поїв. Тоді Бог казав ангелови взяти пса за вуха і бити о дерева. Вдарив ангел псом о вербу — з пса вискочив шляхтич Вербіцкїй; вдарив о береау — вискочив Березовскїй; вдарив о бук — вискочив Буковскїй; вдарив о явора — вискочив Яворскїй і т. д.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 113. Ч. III.

Паралелі: Драгоманів, Малор. Преданія. Ст. 194. Ч. 35. — Грішчєнко, Етногр. Матеріялы. Т. I. Ст. 122.

22. Супірка Бога з чортом.

Як Пан Біг сьвіт творив, то біда все за ним ходила і все йому на перекір робила. Пан Біг сотворив вівцю чоловікови на пожиток, а біда козу; Пан Біг пса, щоби чоловікови служив, а біда вовка, щоби йому шкодив; Пан Біг поставив церкву, а біда зараз коло неї коршну; Пан Біг зробив млин, а біда фірас (тартак).

Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 15.

23. Чорт у вовка міжє очима.

А. Сус Христос як ходиу с Петром по землі, і зробиу си Христос коті і пса. А злий зробиу воўка. Али лежит воўк, ұстати не може. Надийшоу Сус Христос с Петром, а він тровит: Гуджа Христа! А він ни ұстайи. — Христос мовит: Гуджа Сатайянина! — Воўк сьа схопиу, та д ньому, а він во страху скочиу меджи вочи воўкови. І днесь такій йи воўкови чорт меджи вочина і тому леда йакій стрілець воўка не хоче біти, йак нич не знайи. А йа такій мудрий, жи йак бы надібау воўка, то бы мовиу: Цыкай, дытку, бо воўка биу!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олішана Терлецького.

24. Сотворене вовка.

Б. Зробиу дийавол з болота воўка. А йак надийшоу Бог, то він йего тровиу, кричиу: Гудзь-го, гудзь-го! Але болото болотом йак стоило, так стояло. А йак пан Біг сказау гудзь го, йак сьє воўк з болота схопиу, і зачиу бічи за дийаволом, а він утыкау на вильшину а воўк йак ухопиу зубами, тай віткусиу йему пйету. А Бох ушкау пйету ў землю, та віросла з неїи цибульє; а с пйети йак пішла кроу, то й до віншного дньє вильшина червона, йак здоийи з неїи кору.

Зап. в цвітнї 1897 від Тяма Гринишеного в Пужниках, Буцацького пов.

Паралелі: Зоря, 1883, ст. 250: Звідки взяв ся вовк.

25. Чому вільха червена?

В. Поневірали сьа барз сироты и мєрли з гоубду, бо йїх не хотїу нікто ховати, бо худоба ходїуа сама, бо знауа бесїдувати и йак му газда роскїзау, так го сўухауо и пішюо само на поєе и там сьа само пасюо. Але то Пану Богу жаль быю, же дыти мрут по сьвіту, и Бог сам рожжалїу сьа, же так дыти мрут з гоубду, бо йїм нікто хлыба не подаст, бо нікому не трєба быюо пастуха, кой худоба сама сьа пасє и сама приходит доміу, што го не трєба выганьати ани приганьати. И Бог заказау худобї бесїдувати, жебы быюо нїме, жебы нікто не знау його бесїду. И чорт пришоу до Панабога, бо му казау. —

„Чого м'я, пане, потрібуйиш?“ — „Жебы-с мі зробіў воўка, жебы дрібну худобу ймаў и йіў“. — „Пане, а йак го зробіљу?“ — „Воганіі дэрева и вырубай и вѣтеш тако́го звыр'яа йак пец“. — Але чорт не фсе посуўшый быў Панубо́гу, але мўсыў. А він с'я за́ то сэрдиў, же го Пáнбiг з неба шма́риў. — „Але кой, пане, фсе т'я мам посу́хати, бо ми тилько до роска́зу нема́ нікто, тилько ййден Бог...“ — И посу́хати мўсыў. И зробіў воўка, кой бара великий быў, та́кий йак пец. Пáнбiг му гва́рит: „Чо́го-с та́ке велич зробіў? Обру́бай го!“ — И він ўза́ў и оптесаў доко́ўа и лем тако́го зробіў, йак великий пец, — посу́хат Бóга. Але и так за великий быў. Але с тых трісок, йак рубаў, так летыли ореўы и вороны, то́ты пта́хы великы, што ййх не потрібно йісти. што мы ййх не ужыва́ме, бо паску́дны: бо то од воўка похóд'ят. — Но, те́пер воўк сто́йит, але нежывый, бо йй дереўйáный. Пáнбiг му по́вiдат: „Скрич на воўка: воў́че, зы́дж чо́рта!“ — Але чорт по́вiдат: „Воў́че, зы́дж Бóга!“ — Але воўк сто́йит, не хóче. Пáнбiг му по́вiдат: „Чо́рте, не́ буд зуфаўый!“ — Але він фсе зуфаўый, бо не хóче по́вiсти, жебы зыў ййого, лем кри́чит до трёх раз: „Воў́че, зы́дж Бóга!“ — Пáнбiг му зас гва́рит: „Бо не ўста́не, йак му так не по́вiш, йак йа ти ка́жу“. — И стаў сой вiльа ййдно́й вiльхы и скри́чит на воўка: „Воў́че, зы́дж чо́рта!“ — А сам горі́ вiльхоў фты́че. А воўк скóчид и зы́наў чо́рта за но́гу и ро́здер му но́гу. А чорт фты́к на вiльху, а доўо вiльхоў вiльаўа кроў з ньóго. И за́ то вiльха червёна. — И воўк жы́вый. Але чорт од ньóго пішоў. Те́пер Пáнбiг ка́же му робі́ти на хлы́б, воўко́ви. Ка́же му ора́ти и зёрно сыйáти. Воўк с'я звы́дуйи: „А йуж йісти?“ — „О ны́т, аз зёрно вырóсне“. — „А йак зёрно вырóсне, йуж йісти?“ — „О ны́т, бо трéба коси́ти“. — „А йак коси́ти, то йуж йісти?“ — „О ны́т, трéба вози́ти“. — „А йак вози́ти, йуж йісти?“ — „О ны́т, тра моўоти́ти“. — „Йуж йісти?“ — „Ны́т, моўóти“. — „А йак моўóти, йуж йісти?“ — „Ны́т, тра хлы́б пéчи“. — „А йак пéчи, йуж йісти?“ — „Н'яй высты́не“. — „Пане, во́льу сым гiр лы́тати, мам за те́пуым хлы́бом жда́ти!“ — И так воўк полéтыў, не́ ждаў хлы́ба. И облётыў сым гiр и не́ зыў, лем ййдно́го пта́ха. И так пішоў по сьвiту и так хóдит.

Зап. від Петра Боришовича в Бортын, в серпни 1900 р. О. Роздольский.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, II, ст. 181—182. — Zbiór wiad. T. VI, 3, ст. 221—222. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 726—727. — Шейнъ, Матеріалы. T. II. Ст. 344. Ч. 190.

26. Звідки взяли ся кози ?

Нім ще Пан Біг сотворив людей, то сам вівчарив. Вівці слухали Пана Бога : куди він лиш свисне, туди вони йдуть. А кіз не було ще тогди на світі. Але приходит до Пана Бога чорт тай каже : Дай міні, Богойку, троха овець ! У тебе тільки череда, а у мене і єдної овечки нема. — Тогди відділив Пан Біг чортови трохи овець. Прийшло ся чортови переганяти свої вівці з стинища на стинище. Вівці пуджали ся єго і розбігали ся перед ним на всі боки. Не міг собі бідний чорт дати ради з ними і розлютив ся на них дуже ; зачав їх їмати за хвости і стягати до купи, а що вівці дуже ся рвали, то пообривав і позадирав їм хвости. І так з овець стали ся кози і тому у них такі курті та позадирані хвости. Кози — то чортові вівці. Тай уся подоба у них як у чорта : і роги і борода така, як у чорта. А пуджалива і уперта кова від того часу, як ся чорта спудвла.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 13.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VII, 3, ст. 109, ч. 6--7. — Ястребов, Матеріали. Ст. 13. — Чубинський, Труды, I, ст. 49. Романовъ, Вѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168, ч. 22. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самар. края. Ст. 251. Ч. 82.

27. Звідки взяв ся бузько ?

Йак ходіў перший чоловік по землі і дужи му докучили мұхи. А він пішоў до Бога на скаргу. Бог зібравъ ўсьо мнұство до торби, шчо тільки на світі йи : мұхи, мурахи, жиби, миши — шчо тільки йи на світі, зібравъ чоловікови до торби і казавъ йимұ : Іди топити, тільки абісь сьи ни дивіў, шчо там йи ў сиридині ! — Ни міх чоловік стёрпіти, шчоби кинуў заўйизану торбу ў воду, али розуїзавъ і подивіў сьи. Тото йак вилитило ўсьо — і розлізало сьи по ўсі землі. Прийшоў чоловік до Бога і казавъ, жи ўсьо сьи розлізало по світі. А Бог зробіў ш чоловіка бұзька і іслаў йиго, шчоби тото ўсьо визбираў. А бұзько ходит і збирайи до винишного дньи і ни годин визбирати і до скінченї світа.

Зап. в цьвітни, 1897 р. від Тимка Гринишиного в Пужниках, Бучацького повіта.

Паралелі: Правда, 1868, ст. 48. — Zbiór wiadomości do antr. kraj. T. V, 3, ст. 109. T. X, 3, ст. 97. T. XI, 3, ст. 218. T. XV, 3, ст. 65, ч. 7. — Зоря, 1895, ст. 13: Земля в людській вірі, Д. Ленкого. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 8, ч. 26. — Ястребовъ, Матеріали. Ст. 18. — Чубинський, Труды, I, ст. 62—63 — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 79—80. Ч. 2. — Руданський, Твори. T. II. Ст. 192—194. — Сумцовъ, Культури. переживанія. Ст. 100. — Am Urquell. T. III. Ст. 18. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 23. Ч. 18. — Kolberg, Pokucie. T. IV. Ст. 142. Ч. 8. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 583 і 672. — Шейнъ, Матеріали. T. II. Ст. 350—352.

28. Каян.

Каян — се проклята Богом птиця. Колись по сотвореню світа не було рік оттак, як нині, але вода стояла то там, то сям по величезних калабанях та баюрах. Тому то Бог розказав, щоби птиці повикопували корита рік. Всі птиці взяли ся до роботи, одна лише каян не хотіла послухати божого розказу, вона сказала: Я пані, я собі завалю черевички! — тай не копала. Тому заказав їй Бог пити воду з ріки, лише з деякої баюри та балки. В літі отже серед спеки та горяча, коли всі баюри повисихають, каян не має звідки налити ся води і тому літає високо аж під небеса та просить у Бога дощу.

Зоря, 1885, ст. 130: Людіві вірованя про птахи, Д. Ленкого.

Паралелі: Зоря, 1883, ст. 250: Чому каян просить в погоду дощу. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 16. — Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 134. T. VII, 3, ст. 113—114, ч. 21—22. T. XI, 3, ст. 43. T. XIV, 3, ст. 202. T. XV, 3, ст. 266, ч. 10. — Зоря, 1895, ст. 33: Земля в людській вірі, Д. Ленкого. — Аванасевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XII. — Терещенко, Быть рус. народа, V, ст. 47. — Етногр. Збірник. T. V. Ст. 81. Ч. 11. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV. Ст. 166. Ч. 18.

29. Волове очко — короликъ.

Сказав раз Бог ід птицям, бо хотів ним кріля дати: Хто із вас найвище підлетит, того зроблю крільом. Птиці ся ввбили так високо, як лиш котра могла. А была там една така масінька птичка, же вже менчої на світі нема, тотя polegоньки орлови сіла на фіст, а тот і не знав об тім. Як вже орел так ввбив ся високо над всі птиці, же го вже не видно было, злетіла та птичка із фоста єму і ще вище підлетіла.

А Господь Бог, як тоє увидів, засьміяв ся, та сказав: На фосту короля прилетів королік.

Ігнатій з Ниллович, Казки. Ст. 96. Ч. 25.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 386.

30. Чому пчола гине, коли ужалить кого?

Як Господь Бог сотворив пчолу, питав сі, чого вона собі просит.
— Дай мені, Боже, так, каже пчола, що кого я вжала, щоб він вмер!
— Ні, каже Господь Бог, най буде так, що як вжалиш, щоб ти вмерла сама.

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерлиця.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 12, ч. 33. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 169. Ч. 26 — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 217. Ч. 54. — Вѣнокъ Рус. на обжинки. II. Ст. 394.

31. Звідки вzięли ся воші і блохи?

То ще перед потопом було. Людей було мало, земля родила добре, не потребували так тяжко робити як тепер. Ще чоловіки то на польованє йдут, то на риби, а жінки сидят дома. Нудно їм було. То една зачала Бога просити: Господи, коби чоловік хоць яку шпавочку мав, щоби му сі так не кучило! Ну, то Пав Біг того вислухав — певне сі в таку годину помолила, досить що як на нї впали вуши, бліхї і всїлякий гид, то такой ї на місци розточили. А від неї розлізли сі по всїх людях.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 185, ч. 14.

Паралелі: Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 180. — Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 9—10. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 355. — Мажура, Сказки. Ст. 144.

32. Божий сьвіт.

Як сотворив Бог сьвіт, і як вже було на ниму шмат людей, тоді Бог кажи до свого їдного ангїла: „Ану бігай, подиви сі, шо там роби-

ці на змилі, теї скажиш минї!“ Теї ангил пішов, подивив сї, теї кажи до Бога: „А шо, кажи, на змилі, як було так і є“. А Бог кажи: „Бе, нибожи, а шо там люди поробляют?“ „А шо, кажи, тіша-ці!“ „Ну, ну,“ кажи Бог, „їди до свої роботи“. Шось за рік знов послаиш Бог їдного ангила, теї кажи: „А їди-но подиви сї, шо люди поробляют на змилі“.

Пішов ангил, теї приходи. „А шо там?“ — питайи Бог. „А шо кажи, люди жиют теї дякуют тиби за твою ласку“. А Бог питайи: „Ну й тіша-ці с того, шо мают?“ „Тіша-ці — кажи ангил.

Знов минуло шось з десїть лїт, теї Бог прикликав до себе найстаршїшого ангила Михаїла, теї кажи: „А бігай-но подиви сї на землю, шо там люди пороблят і як жиют?“ — Пішов ангил Михаїл, подивив сї, теї приходи назад. „А шо там?“ питає Бог. — „А шо, кажи, ни знаю як перши було, али тепер дуже шмат людий вже на змилї — намножило сї дужи і біда“. — „Ну шо-ж люди поробляют?“ — питайи Бог. — „Люди, кажи ангил, але тепер поробляют. Бю-ці, забиваю-ці, кривдят їдно другого, лайдачи-ці, воюю-ці. А найгірш там бідним хлопам, їх всі кривдят і збиткую-ці над ними. І вони плачут і нарікают...

„Ну, а тамті шо роблят?“ — „А шо тамті, тіша-ці і висия-ці і починают вже й забувати о Тоби...“

„Так воно там тепер“ — кажи Бог. „Ну, ну, як я послаив два рази на землю, то всі тішили сї, а тицер на змилі є радієць і плач, і тицер змиля аж називайи-ці „Божим мойим сьвітом“. А Михаїл кажи: „Тото, Божи, майи так бути, шоб їдні веселили сї, а другі шо-б плакали на твоїм сьвіті?“ — „А так, так, нибожи“, кажи Бог — „так майи бути, тицер нихай їдні висият-ці, а другі плачут. А колись ті, шо тицер плачут, будут веселити сї, а ті, шо тіша-ці, будут плакати. Так майи то бути на божім сьвіті“. Теї ангил Михаїл усмихнув сї теї кажи. „Як так, то ше й бідні будут колись веселити сї, дякую тиби Господи“...

Зап. у Стояновї, Каменецького пов. 1900 р. від Івана Зарубїя, Андрїя Веретельник.

33. Про Ноя.

Ной знаў, жи буде потоп і ставиў у лїсы сьим лїт коўча. Али жінка йнго дома не знала, де він ходит, тай сьа ўсе йнго пытала. Али він не повідаў. А злий прийшоў, йак йнго не было дома, Нойа, ид жіньцьи жу і мовит її: Кобы ты сьа пытала, де він кількі часы хо-

дит! А злий такий не знаў, де Ной х́одит. — Пришоў Ной ў в́ечер до до́му і й́ак то ж́инка ко́ло ньо́го: А де ты х́одиш ќількі часы? Та ў́же жи пов́идж! — Гм, й́а ти пов́им, стаў́йу коў́ча, бо бу́де пото́па. Та́й пішоў ра́нэ. — Али злий пр́ийшоў, пы́тат с́я: Пы́талас с́я? — Пы́тала. Дес́ь коў́ча ста́внт ў́ лысы. — І злий пішоў, й́ак то́то ў́чуў. — Ной пр́ийшоў ў́ в́ечер до́мю, злий пішоў і роскы́даў коў́ча: с́ым миль й́иде́н кыма́к мета́ў. Ной вы́йшоў дру́гый де́нь, зложы́ў ру́кы, нема́ нигде нич. А ту гнет́ь пото́па бу́де. І ста́ў, заду́маў с́я і сто́йт. А й́а́нгіў ќліче: Но́йу, за́рас кыма́чэ ў́сьо ко́ло тебе́ стане́, й́ино стаў́ бо́рше! — І на час Бог даў ў́сьо ко́ло ньо́го: Котрэ́ доў́ге, б́ий ў́ чоло́, бы с́я скороты́ло; котрэ́ куртэ́, затни́ топі́р і нат́агай, воно́ с́я нат́агне. — І за с́ым днэ́ў зложы́ў гет, шчо́ с́ым лы́т ста́внў́. Пр́ийшоў до́мю, ў́зваў ды́ти і жо́ну і ў́сьако́й пт́іцы по па́рі і на́внт тоты́ доў́гі, то ў́зваў па́ру, дво́йн, га́дэ; і ў́сьо го послу́хало, хы́ба быў птах й́иде́н й́идно́рйх, жи маў та́кий р́іг й́ак ж́ертку доў́гый. Тот не хоты́ў й́ти, мо́внў́: Й́а с́я выплаў́йу. — Й́ак запе́р Ной коў́ча, й́ак ў́же там ў́сьо бы́ло, а злий с́я зроби́ў мышо́ў і пр́ойу́ ды́ру, мы́слиў, жи затопи́т, а Ной вит́аў па́лец і за́бйў ды́ру. А Пан Бі́г верг рукав́ичу́ сво́ю і зроби́ла с́я ќітка і мыш зы́ла. О́тже мыш й́и ш чо́рта, нек му, а ќітка, то й́и з бо́жо́й рукав́ичкы. — І со́рок ньы́ў і со́рок по́чей дошч́ ішоў горй́а́чый і вода́ кы́піла так, й́ак ў́ горці́ кы́піт. І заты́нула ў́сьы верхы́, а пт́іца доў́ко́ла коў́ча́ти в́ішала с́я і й́ак с́я коў́ча́ пронуры́ло, та́й с́я ў́сьо затопы́ло. А тот птах й́идно́рйг плава́ў, плава́ў і й́ак му с́я пта́хы на р́іг наві́шали і уто́пйў́ с́я й́ в́ін і нема́ го до днес́ь. І за со́рок до́бйў́ Бог даў, вода́ ў́пала. І шче́ Ной с́ коў́ча́ не вы́ходит — а кру́к ме́джи пта́хамы і днес́ь найро́зумны́шый й́и, а́ли в́ін маў мо́ву — і післаў́ го Ной: Й́ди, ци́ принесе́ш ми, жибы́ дашо́ ў́же вы́росло на землі́! — А кру́к полэ́тыў, нады́баў дес́ь коня́ і ў́же го дэ́зобат, ни дба́йи за ны́шчо. І Пан Бі́г го за́кляў́: Іди́, бодас́ коня́ ѓлядаў, пок сьв́іта. І днес́ь жебы́ дeneбу́дь кы́нь здо́х, й́уш там кру́к леты́т. Али післаў́ Ной го́луницэ́. Го́лубе́нь полэ́тыў шче́ че́рез во́ду і прины́с в́иногра́ду галў́ску; то́му і днес́ь го́лубе́нь мо́ре перелеты́т, бо не ма́йи жоў́ча; а б́льше жа́ден птах не перелеты́т. І Ной с́ то́го си в́иногра́ду зроби́ў в́ина́ і ў́пйў́ с́я. І маў́ тры сы́ны. Поча́ў сы́ва́ти, па́дати, зверх с́ се́бе шма́тэ, го́лий ска́че і й́иде́н сын пов́идат: Див́і, шчо́ наш ути́ць ро́бит! Гет ў́дурй́ў. Бы́ло го ў́зваты́. — А дру́гый мо́вит: Ньа́й быў не пнў́ т́ылькo. — А трэ́тый ў́зваў, за́крыў си прости́ралом во́чи, а́бй с́я не див́йў́, пішоў, за́вйў́ в́ітца́ пла́хтоў́ і ў́зваў. Тепе́рь с́ то́го й́афе́та, паны́, з Се́ма жиды́, а с́ Ха́ма хло́пы.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліш. Терлецького.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 94—96, ч. 6 і 7. — Аванасєвъ, Нарол. рус. легенды Ст. 48—53, 150—151 і 181—182. — Русскій Вѣстникъ. 1856, ч. 13, ст. 21—23. — Пыпинъ, Очеркъ литерат. исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ. Ст. 204—205. — Ербен, Vybr. baj. a pov. nar. Ст. 6. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 127—140 і 243—254. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Т. I. Ст. 65—73. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 237—239. — Václavěk, Valašské pohadky a pov. Т. I. Ст. 139. — Етнографічний Збірник. Т. II. 2. Ст. 36. Т. III. Ст. 5—7. — Як Ной упив ся, пор. Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 11.

До мотива про kota й миш пор. Чубинський, Труды, I, ст. 54.

34. Мойсей і сліпий Жид.

Дивит сьн Мойжиш, шо йн сьльпіні жиди. Тей приходит до пана Бога, тей кажи: „На шо ти йнго, Божи, сьльпіним врѣдив?“ Памбіх кажи: „Знайиш ти, на шо йа йнго зробив сьльпіним? Возьми багато гроші і возьми собі йакого жиди за сьвітка і жиби той сьвѣдок видѣв, шо ти йиму гроші тійі дайиш. І кажи йиму так: На но тобі гроші і словай тійі гроші, бо йа майу напасьць, мене хочут до криміналу взьяти, бо, кажи, йа тійі гроші фкрав. Йак мене возьмут до криміналу, то тійі гроші твої, а йак мене ни возьмут, то абис мины віддав, бо мины траба будѣ. — І Мойжиш так зробив і дав йиму гроші. Приходит до пана Бога. „А шо, давис тому сьльпіному гроші?“ — Кажи: „Давим“ — „Идиш типер від него відбири“. — Пішов Мойжиш відбирати гроші. Кажи: „Віддай мины гроші“. — Той кажи: „Йаки гроші?“ — „Та йа тобі дав гроші“. — Сьльпіний кажи: „Вітчипи сьн від мени — йа ни видѣв жадні твої гроші“. — Мойжиш кажи: „Віддай, бо йа тобі дав гроші“. — Сьльпіний тогди не видат бучка, шукайи за бучком — мацайи: „Чикай, коб йа бучок намацав, йа зарас тобі віддам гроші“. — Мойжиш тогди настрашив сьн, тей йде до пана Бога тей кажи: „Ни хочи той сьльпіний віддати гроші“. — Тей кажи Памбіх: „А видиш — кажи — на шо йа йнго сьльпіним зробив. Він сьльпіний, а йакий він недобрий, а йак би він був видѣв, шоп то з него було. Кілько би то було від него лудий тирпіло! А йа йнго зробив сьльпіним. Майи від него багато лудий тирпіти, най він сам йиден тирпнт. А возьми собі того сьвітка і ти вже тійі гроші йакось вітбиреш.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. 1901 від Г. Шкрибайла О. Деревянка.

35. Чому можна красти?

Жиди розповідають, жи то семи приказань, то ни їи гріх, то можна красти, бо Мойжиш йак приказань нїс, йак принїс до школи — йак ішов бис порїх, тай фпав, тай то сьї семи приказань розломало. Тай жиди повідайут, шо то можна красти, бо йак Мойжиш розломав, то воно сьї перши розломало тай типер воно сьї все ломит.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. 1901 від Г. Шприбайла О. Дервянка.

36. Як Мойсей дістав роги.

Йак Мойжиш пас вівці і вобачив корч, шо горів, али фчув, жи до него вогорит: „Мойсейу, скинь ўозутьї своїи, а фступи на сьвите місци мойї“. — Али Мойсей кажи: „Ах, Божи, Божи, йакий ти чўдний“ — йак то жит ни вїв вимовити йїнакши, бо чўдний то значит цудний — брудний. — А Памбіх кажи: „Ти ше чуднїшнїй, помадай но — кажи — сьї за голову“. Мацайї, а він майї роги. Так сьї дивив Мойсей — хтьїв пана Бога вобачити і ни видьїв пана Бога, али видьїв троха карк, йак вже Памбіх ішов від него.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. 1901 р. від матери, О. Дервянка.

Паралелї: Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 159. Ч. 9.

37. Через що Жиди паршиві.

Як жидї ходїли в Мойсейом по пўшчи, то Бох їм послаў мánну та перепелїцї. Але жидї дўже захланнї! Налапали тїлько перепелїць, шчо сї їм повасмерджували. І так вони їли засмердженї перепелїцї, а с то́го подїставали пархи.

Зап. в Лігтя, Дрогоб. пов. від Ів. Кулянича 1901, Волод. Левинський.

38. Звідки вьзяли ся цигани.

Бо цигани і днесь жиїут і так шче си мбўйат: То крїльова принцїзна то перша на́ша нáтицьа бїла. — А чому цигане? — Но, чомў,

їак сьа царь ўтопіў, а ўна не ўтопіла сьа і мы ўсі по нї похóдимо. А воно ядайї сьа так бы́ло, жи їак бы́ли лўде ў Фараїона — а Фараїон так значіў їак днесь цїгáне, Зраїльтяни, і їак Мойсѣй вїбавиў і їак їшли вїттам, ўдáриў Мойсѣй пáлицеў по мóри і ўтворїло сьа. І почали лўде їти за Мойсейом так, їак дорóгоў ў водї. А Фараїоновнї жалє было, бо вїн нїмї робїў, таї почáў бїчи з вóськом і тот виходїў Мойсѣй з мóрїа, а Фараїон ўвїшоў. Їино ўвїшоў ў вóду цáўком, мóре стынўло сьа і затопїло сьа ўсьо. Али бїла крїва дьўчишче, та тотá не моглá їти бóрво. Прїйшлá д мóрїу, а злий вїткмысь ўвїдыў. Та ўна нагна́ла сьа скакати ў вóду, а чорт мóвнт: Не, не скачї, бўдемо сьа женїти, та цїгáне по нас будўт хоць. Таї вїттáк поженїли сьа таї янесь цїгáне по нїх: чóрнї — томў, бо дьїтко чóрнїй быў; і натўру такў маїўт дурнувáту до днесь їак злий, бо ї злий несє їак сóнце грїїн і теплó, їак завертїт дадє на дорóвї порохáни, то чоловїк мóвнт: Во внá Отца і Сїна, шчєанї від менє, бїдó! Али нї звáїу, повїдáїут, жи цїгáна нї кстьат так їак їїнчого чоловїка, хьбá по пóїас; і вїн їи так гї хрїстїянїн з гóры, а з дóлу так їак шчєа-бы дьїтко; бо їак бы го не кстьїў трóхы, тóбы ў скалў ўтїк зáраз їак дьїтко. Бїдá ўсе ў скальї сьїдїт.

Зап. в мартї, 1899 р. у Мшанца, Старосамбїрського пов. від Грнця Олїц Терлецького.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданїя. Ст. 96. Ч. 8. — Пыпинь, Памят. стар. рус. словесности. Т. III. Ст. 49—50: Сказанїє о переходѣ чернаго моря. — Добровольскїй, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 147. — Тихонравовъ, Памятники отреченой рус. литературы. Т. I. Ст. 233—253: Исходъ Моисеевъ. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 109. Ч. 336. Ст. 231. Ч. 1096—1098. — I. Франко, Апокрїфи старозавїтнї. Ст. 725—163. — Етногр. Збїрник. Т. III. Ст. 16—18.

39. Про Самсона.

А. Той Самсон був дужи моцнїй чоловїк. Такий моцнїй, шо їго нїчим нї було можна забити, навїт сокора го не чїпала сьа. І їдного разу як пішов вїн на войну, то сам всїх побив і ни змучив сї. І тоди видят вороги, шо зле з нїм, стали радїти сї, як то їго ві сьвїта зглядїти? Взяли вони, вибрали найфáїнїшу дївку, шо вона їго зрадила. Бо кожда дївка є зрадлива. Зобачив вїн ту фáїну дївку і аж їму серце тьохнуло така фáїна! Теї вїн дужи закохав сї з нею і полюбїв і дужи.

І вона їго раз питає: „Скажи мені, милий, чим твоєю силою можна подужати?“ А він каже: „Як би хто зв'язав мені дуже mocno руки і ноги воловими жилами, тоб я тоді стратив свою силу“.

От впоїла вона їго, теї зв'язала mocno жилами воловини і тоді крикнула:

„Самсоні! Филипинці твої вороги ідуть!“ — А він як почув та як зірвав сі та кинув сі, то зараз жили потріскали і він став втікати від неї. Втікає він полем, аж далеко під лісом вдібає череду с пастухами, теї кажи до пастухів: „Я биру собі того великого барана, і прив'язу їго он там під тею вербою. А як хто буди гнати за мною, то скажіт, шо я тут був і нех бє того барана і як їго забє, то можн далі гнати за мною“. Теї він пішов, аш тут жинут Филипинці. Пастухи їм зараз сказали, як було і вони давай до того барана стріляти. І стріляли й стріляли і посікли їго на капусту, а він таки стояв і дивив сі на них. Теї видят вони, шо ніц ни зроблят, теї взяли і назад вирнули сі, а за ними зараз вирнув сі і Самсон. І вони знов післали до него ту файну дівку, і вона як зачала їго лесточками підходити і він ї сказав: „Я маю на голові три ангельські волоски злоті і я від них такий mocnoий. А як би хто вирвав мені ті волоски, тоб я ни мав теї сили“. Вона аж сі втішила, як те почула і зараз їго впоїла дуже mocnoим вином теї взяла і вирізала, як він заснув, ті ангельські волоски. А тоді стала вона кричати: „Втікай, Самсоне, бо Филипинці ідуть!“ Він хутко зірвав сі з лішка і зараз впав на землю, бо ни мав жадної сили. Теї зараз прийшли Филипинці, викололи їму очі і засадили до гарешту. В гарешті за три роки знов вирости їму назад ті три ангельські волоски і він знов дістав велику силу. А той гарешт був в Русалині під вишлею. Їдного разу він попросив сі, щоб їго пустили трохи на спацир. І позавикали сіни теї пустили їго на сіни спацирувати. А тоди в тім Русалині був якийсь баль і в тім Русалині на горі було тоді дуже шват людий. От спацирує він по сінех, аж намацав грубелезного стовпа мурованого, шо він підпирав всі мури. Теї обійняв того стовпа і сказав: „Аг! побий сі душе грішна і правидна!“ І шарпнув за стовп, теї завалив цілий Русалин, позабивав всіх і сам забив сі.

Зап. в Терезіні, Каменецького пов. від М. Шмуля, 1900 р. Андрій Веретельник.

40. Жолобчук-Самсон.

Б. Быв єдин розбійник, Жолобчук ся називав, дуже великий був і дуже дужий був, він не розбивав нич, хіба жиди і великі пань, а він мав три

ангельські волоси в голові. Відтак десь якими штуками го заходять, куля го ся не інат. В єдном місці, як розбив пана, ішов, а за ним громады, люде, лісничі і стрільці, всяке на світі, жебы го імити. Дуже був великий ліс, і там были стаї (вівчарі вівці пасли), і він прийшов на стаї (тантуды ішов як за ним гнали) як прийшов на тоты стаї, і повідат д вівчарям: Наті!

Дав їм много грошей і выбрав штири бараны із стада, і привязав до дуба, і наказав тим вівчарям:

— Як будут за мнов іти в погоню, повіжете ним, же я ту був, і най они в тоты бараны стріляють, як забють, най тогдыї за мнов ідут в тот час.

Они прийшли та стріляли так, же вовна гет облетіла, а бараны ся лише метали, і так ся відтам вернув весь шір.

А обибрав си був у селі Жолобчук хату, що сидів си у ній, як коли зійшов із ліса. І відтак наяли паньство єдну жону:

Мы тобі дамо гроші, які схочеш великі, лише ти підійди єго, чимбы го в світа мож зглядати.

Она повідат:

— Та чим бы тебе в світа спас?

— Га, повідат, дурна, як би баволів наризав, а жил тих намыкав і тим мене увязав, і мене бы тогды імили.

Они дали ї трунку, нїт вісти якого, жебы го запосла і звязала.

Другий день, як прийшов до неї, дала му ся трунку напити, взяла і так го повязала, і крикнула на нього: Ставай, Жолобчук, бо по ти прийшли.

Він як став, всьо пірвав гет. Пак як му ся дала трунку напити великого і она зновель ся выпытує. А він єї повідат:

— Дурна, дурна, у мене суть три волоси ангельські, якбы тоты три волоси вытяг, то вже по мні, як застудинило.

І відтак він склонив голову на коліна, і она взяла і вымкла три ангельські волоси і зараз дала знати до міста.

Єго прийшли, і імили, і всадили на рік до темниці, і очи му выняли.

За рік му ангельські волоси зновель выросли, і відтак ся посходили на згубу го судити; і як ся пани посходили, і як ся запер єднов руков в єдну стїну і другу і мовит:

— Гинь, душе, із невірниками!

І як потелепав і всьо завалив.

Игнатій в Нимлович, Казки. Ст. 1—3.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 399—401.

41. Сила Самсона.

Самсон був жидівським крільом, а такий був сильний, жи казав :
 Йак би ми Памбіх позволив, то владав бим цілов земельом, йак йаком.
 Йакни був сильний, а казав, йак би ми Памбіх позволив.

Зап. від батька в Будванові, О. Деревянка.

Паралелі: І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 270—271. —
 Етнографічний Збірник. Т. III. Ст. 19—21.

42. Всякое диханіє...

Йак то даўнішче шче было ў церквах, льуди ни знали так гі
 днесь таких обръаткіў добрых, тай собі выпомніали ў вангелію ўсьаке,
 шчо жиїи на свѣті, а жабу забыли. А жаба ўсе погриве то йиден на-
 пір, то два у вангелію і так свѣшчѣнник не може сѣа доконати, шчо
 сѣа таке рѣбит. Али была така ворѣшка і ўна поворожила, жи жабу ни
 спомінати нич і вона льзе і гриве так. І віт тогды так узнали старші
 свѣшчѣнники, цы там бискуп, жи шѣвити так: Усьакоїи дыханіи да
 хвалит Господа. Віт тогды не гривло нич у вангелію жадин папір до
 днесь, Біх так даў.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грци Олі-
 шака Терлецького.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 96—98. — Чубин-
 ський, Труды. I. Ст. 65. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 140—149
 і 245—247. — І. Франко, Апокріфи старозавітні. Ст. 272—274. —
 Сборникъ за нар. умот. Т. I, 3. Ст. 108. — Етнографічний Збірник.
 Т. III. Ст. 21—22.

43. Про царя Давида і його смерть.

Той Давид був дужи набожним чоловіком, і їдного разу він за-
 слап дужи. Тей Господь віслав їму свого ангела з двома киліхами
 в обидвох руках. І як явив сі їму той ангел, тей кажи до него: „Ото,
 Давиде, прислав мене Бог до тебе с тими киліхами, і з них їдного
 наш випяти. Як випеш з правої руки, то ніїди ни виреш, а будиш
 вично тут жити, а як випеш з лівої руки, то виреш. Надумай-сїж, ни-

боже, добре тей пий, з котреї руки хочеш". А Давид подумав подумав, тей кажи: „Випю з лівої руки“ — і взяв тей випив і за три дні вмер. А як би він був випив з правої руки, то був би жив вічно, і люди также булиб жили вічно, а то він випив, тей вмер, і люди від тоді дужи вмирают.

Зап. в Сільци Бельзкім, 1900 р. від Михалка Шмуля, Андрій Веретельник.

44. Соломонові проби.

1.

А. Соломон, як ще був в матерній утробі, то вже говорив.

Цар і царева на снацпр йшли. Вона вчула в собі якусь мову, жи говорит в ній: Мама к...а. Як прийшли до дому, не казала мужовни о тім, тільки си помислила, як сі та дитина вродит, єї стратити.

Як тільки вродила єї, зараз казала зробити скриньку, щоби вода до ньої не затекла і пустила дитину на воду. Десь далеко прали дівки шматє. Скринька до них приплила, а вони цікаві видіти, що там є. Вітворили і увиділи, жи там була дитина мала і жила. Налякані прибігли до дому і показали родичам, що знайшли. Дали литину в няньки, бо була цікава. Як тільки підріс, не хтів єї тримати і втік і навіть ни подєкував за своє вихованє.

Йшов гет далеко в поле, а там пастухи пасли череду. Він прийшов до них і кажи:

Буду з вами череду пас. — Перебув кілька днів і зачєв оповідати ріжні річи. Пастухи обрадили єї, його за круля між собов обібрати. Виставили палату з прутиків і що дня стояли два на варті.

Довідали єї сторонні люди і приходили в всяких припадках до него, а він кождому раду давав.

2.

Бідний хлоп йшов до ліса по дрова. По дорозі здибав гадину забиту, але ще трохи живу. Хлоп змилував єї, взяв гадину за пазуху і єю огрів. Гадина ожила і обвинула єї єму коло шиї. Ходив хлоп по лікарях, тратив єї, а нічо не помагало.

Вигріта гадина не пускалась. Пійшов хлоп до пана. Пан покликав Соломона, Соломон казав си дати коруну, то віджене гадину.

Пан цар бояв сі дати коруну, бо бояв сі, що той вістане старшим над ним. Але Соломон сказав, що тільки на той час, до години.

Пан дав коруну.

Соломон заложив си на голову і сказав: „Він тебе огрів, а ти его сі вчіпила. Відступи від него вигріта гадино!“

Гадина сі уступила.

Ч. 2, 7—8 зап. від Миханька Падляка.

3.

Єдного разу зайшов він до міста і зробив собі таке люстро, а люстра ще ніхто на сьвітї не видів. Спацирувала тамтуди цїсарева (его мати). Сподобала собі, що свою особу увидїла в люстрі і питала хлопця, щоби він жадав, аби єї міг спродати тоє люстро. Він її відказав так: Скоро панї цїсарева піде зі мною спати одну ніч, то то люстро панї подарую. — Пристала на тоє і запросила его до свої палати, як мужа в дома ни було. Правда. Ляг з нею спати, али положив межи собою мич острій. Налякала ся була царівна. Думала, жи єї хочи тим мичом в ночи зарізати. Він відповів ї: Не бій сі, ніц ти ни буди — і спокійно заснув. Рано ї сказав так: Мамо! Видиш, ти мене втопила, а за тїї вчинки, жи ти хтіла зі мною грїшити.

4.

В тїм самїм дню довідав сі цар, жи то був рідний син. Цїсарева казала слугам своїм, жиби го замкнули, доки цар ни верни. Як його замкнули до вїзницьї, не було куди втічи, тільки шпара маленька, от жиби руку встромити. Він насмаровав сі милом і витїснув сі тими шпарами і втік до тих пастухів.

5.

Деє там зробили плуг і ходили по сьвітї таксувати, що плуг варт. Соломон в той час бідував ще, пас череду.

Прийшли до него і питають сї, що той плуг варт. А він кажи: А що варт! Як би сїм лїт дощ не йшов, то не варт за ту шкірку хлїба. (Соломон їв шкірку).

Зап. від баби Прицерковної зі Стратива.

6.

Якийсь пан справляв баль і ложки попривязував до ліктів (давня міра) і дав гостям, а ті ни годні були їсти.

Надійшов Соломон тай кличе: Чому ни їсте? Ти дай мнї а я тобі.

Надійшов пан і бачит, нема в мисках тай: Ту був Соломон.

Зап. як више.

7.

Той сам пан насипав грошїй на землю і казав людям позбирати си ті гроші; але кождому привязав з заду друк, щоби сї ни зігнув.

Соломон порадив їм, щоби на другий раз смолом намастили підошви у чобїт. Тї так зробили і гроші забрали.

8.

Соломон будував дїм з прутиків, а такий, як був у пана. Буде й варта, як коло двора пана. Збудував палац, як у попа — царя.

9.

. . . . . Цар його не злапав. Соломон хтів спробувати, як високо небо від землі. Задумав змірити. Сїв на голуба і полетїв з ним в гору. Али Бог видїв, жи вже туй туй може змірити і кажи до Михаїла: Обїтни ему крила (тому голубови), бо той Соломон змудрував тата і маму і ще й мине хочи змудрувати. Сьв. Михаїл обїтєв крила голубови і помало голуб сї спустиє з ним на долину і така ни змірив.

Ч. 1, 3—4 і 9 зап. від Василя Юркового. Всї числа зап. в Подусяльній, Перемишлянського пов. 1900 р. Т. Дерлиця.

45. Соломон і його родичі.

Б. То йидного разу, як ішче крільуваў царь Давид, то наў двох сыніў: Саўамона и Апсаўона. Саўамон быў старшый, Апсаўон моўотшый. Йидного разу, то ішче не быўо такой докўадной вагы, як тепер суг, — аль Саўамон, хоц быўо маленъкий хўонец, він собі розмыслиў вагу зробіти. И як зробиў вагу, ўзяў псыи гўно и кобыльи гўно и так важиў. А мати сьа його зьвїдўйи: „Што, сыну, робиш?“ — „Важу бабскый розум и кобыльи гўно. Але ішче сым ўўтїў кобыльи гўно тьашше, як бабскый розум“. — И мати сьа на то погнываўа. А то быўо ф пятницю. Як ішўа ф суботу до божниці, до сьвятины, то й Саўамон хотїў з ньоў пїти, — она сьа на нього погнываўа, выбїўа го и замкўа ф покойу. Він там пьакаў, — но, и прїшоў так якбы нанашко (бо и они, жїды, маїут такого, як го обрїзўїут осмого дня) и выпўстиў го на вьглад. И тот хўонец, Саўамон, ўзяў сьа и пїшоў до сьвїта. Прихїдит крїль Давид и зьвїдўйи сьа, де йист його хўонец Саўамон, але нїкто не знаў, де сьа подьїў, — бо він йуж дўже заўуважаў, же то йист хўонец мўдрый. Россылаў по рўжных сторонах пїсўанцыў, жебы го гьладали; але сьа повертали, нїгде го не нашли. Казаў зробити зўотый пўуг и воўочїти так по країї и жебы, кого де стрїгьат, жебы сьа зьвїдували каждїго, жебы го отаксўваў, што вартат. Але не нашли нїгде такого, жебы розумїў тому, што вартат. Аш прїшли на йидного хўонца, што пас свїны, хлїб йїў и с... и гачи йскаў. И они сьа го зьвїдўїут, тоты, што тот пўуг ўлєкли: „Што робиш?“ — Повїдат: „Старе новым выбївам, а брїду од нандзы огартам“ — (себе назваў брїдоў). Зьвїдўїут сьа го тоты, што мїже тот пўуг вартати. А він повїў так: „Гўўный тот быў, што такый пўуг казаў зробити, бо зўотыма пўугами не орали и не бўдут. Бо він вартат пїньязы, але в ишый спїсїб“. — И забрали сьа и пїшли. И прїшли до царїа Давїда и повїдают, же йим нїкто не повїў нич, лем йїден хўонец —: же тот гўўный, кто такый казаў пўуг зробити, же зўотыма пўугами не орали и не бўдут, же він бы вартаў грїшы, але в ишый спїсїб. Давид повїдат: „Берте копы и сьїдайте на ны и йтте там як найскїре, бо то тот хўонец бўде мї сын“. — Посьїдали тоты пїсўанцы на копы и йшли там як найскїрше. И прихїдьат там, де сьа тоты свїны пасли, — то свїны, як сьа пасли передом, то и зась сьа там пасли, але йуж при них быўо ишый пастух, того хўонца йуж там не быўо.

Тепер тот хўонец не прїшоў до Йирусалиму, аж йуж быўо гїдный хўон, дорїсўый. Тїўды не быўо ішче до того часу дьєркаў, аж вы-

мислю Сауамон. И приньус тоты дзеркаўа до Йирусалиму и продаваў тоты дзеркаўа на рынку. То быўо людом дўже чўдне и ўакоме. И прїшўа там и його мати, — што найкрашше дзеркаўо маў, найдорокше, то сой выбраўа його мати, жена царїа Давїда. И звидўи сьа го, што то бўде коштуваўо. А він йї отповїў: „Ты то не кўпиш, бо то дорогє“. — А она сьа засьмїйаўа: — „Та йак йа не кўплю, та хто кўпит?“ — Бо иньшым женам то продаваў дзеркаўа барз тўньо. Але она на ным ковєчны доперат, што за тото дзеркаўо, — а він знаў, што його вїтцьа, царїа Давїда, тоўды не быўо дома. И повїдат йї так потїхы: „А то знаш, паны, то йист барз дорогє, а нарєшты, же ти непотрїбно пўатїти. То перєспїй сьа зó ўном йїдну ныч, то йа ти го так дам, за то“. — И она на то прїстаўа, бо то быў дўже краснїй хўоп. И повїдат му так: „То прїдеш пан до паўацу о деўйаты годїны“. — И він йї тото дзеркаўо даў за́раа. И потому прїходит девїята годїна, — він прїходит до бурку и фходит до паўацу, до станцїи. И она му повїдат: „Сьїдай пан!“ — Він сой сьїў звыклы йак подорожьнїй, — она зрытуваўа йуж добру гостїну гльа нього и так му даїи вечєрїу, йак сьа налєжит. Посьчыль бїўа гльа нього готова выстелєна и казаўа сой му по вечєри льачи. Посўухаў йиї, льуг сой за́раа. Она на дрўгу посьчыль сой лєгўа коўо нього, — за хвїлку повїдат до нього: „То роб, пан, за тото дзеркаўо, што маш робїти!“ — Але він удаїи так, же спит. Потому за хвїлку повїдат и другї раз, бо маўа на не дўже дьаку (на нього, фшїтко йїдно), — а він отповїў: „Йакосє сьа мї спати хоче, бо йивьдым подорожьнїй, то йим змучєнїй“ — и зас дальше удаїи, же спит. За хвїлку — она нїйак спаньа не маўа — повїдат му третї раз: „То йак, пан, за тото дзеркаўо маш то робїти, то роб!“ — А він йї отповїў: „Видиш, мати, йа ти йшче повїдаў, йак йиї быў маўнїй, же йшче сьїм ўўтыў кобыльи гїчно тьашше, йак бабєкый розум! Бо ты за кавалец скўа, за кавалец шыбы, то бы-с зробиўа чужоўство, грїх смертєльнїй, с свойїм гўасным сїном! А нє знаш ты, же йа йивьдым сын твїй, а ты мати мойа?“ — И так востаўа барз заганьблєна од Сауамона. — Скоро прїшоў цар Давїд доміў, то Сауамон му за́раа докўадны ўшїтко оповїў. — То йуж конєц.

Зап. від Дмитра Сениці в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

46. Соломоновї мудрощї.

В. Соломона кортыла ўсї мўдрощї знати вса молодых лыт и на старїсьть, ўсе. I зробиў собї він злєты черєвкы. Приньїс до свєїи матерї —

а перебраў сьа, бы го не співала — і мовит: Ён бы така пань ласкава, бы зо мноў спала ныч, та бын йі даў тоты черевыкы. — А йііі скортыло, тай мовит: буду. Тай він си лыг з неў, тай іміў з долу і мовит: От, тотá брама, шчо йа неў йшоў. Іміў за черево, мовит: От тотá загата, шчо йа ў ны лежаў. Іміў за цицькы: От тоты дуды, шчо йа ў них граў! — Али вона собі ни доміркувала, шчо він бесыдўйи. Переночували до рана і даў йі черевыкы. А сам си ўзяў вагу і важат песьи гино і материн розум. Али хтось го сьа пытат: Шчо ты робиш, Соломоне? — От нич. Важу гино песьи з розумом материним і гино тьяшше шче два луты, йак материн розум. — А то чому? — Йак то чому? Татже мати зо мноў за черевыкы спала. — Али дочуў сьа Давид, утєць му, і хотыў го стратити. Али він ўтык гет. Гадат собі Давид: Поді, йа буду робити баль, він мусит прийти. І поробиў такі лишкы з доўгими держакыма царь і повельў за кыньцы си іматі і йісти. Ну, і йакже мож скривити, за конєць іматі лишку і нести ў рот, коли лишка не свѣтчит до рота аж за плєчі. Али Соломон вѣткысь ўбіг: Чо не йісте? — А вони такыи сыдыат. — Йічте. — Та бо не мож. Царь вельў — бысмо за кыньцы імали, не мош скривити д роту. — Та корміт йидны дрыхы! І ўтык. — Царь ўвйшоў: Хто вас так нарадиў? — Ту быў йакысь чоловѣк. — То Соломон. — Ба глѣдай, нежá го. Али робит він вась кошашню. І нич ни варили, хыбá шьáсо та рыбы. Соломон прийшоў: Тфу! Шчо с такойи кошашны! Мньáсо трава, а рыба вода — а хлѣб голова, та го нежá! Тай ўтык. — Али царь вѣльльаў з злота плуг. Даў нести: Хто такыи сьа найде, бы ўгадаў, шчо він варт. Али несє йакысь там чоловѣк го і наказáў йимў, абы ўказуваў, де когó надыбат. Тот несє, дѣвит сьа, чоловѣк серє. А він сьа пытат: Шчо ты робиш? — А шчоэбым робиў? Новым клѣньцьом старий выбиваў! Тай ўстаў, пѣтѣх си шорткы. А тот пытат го сьа: Шчо тот плуг варт? — Альбó того гина. Мовит: Він сьа найшоў йиден, жи вѣльльаў такє, а бѣльше такого нежá. Ў мене тотó плух, шчо сьа воре, сѣйи сьа зерно, та льудє жийут заа того плуга. — Прийшоў тот с плугом до царя: Но, йакже там гадали? — О, ўсáко, хто йак хотыў. Али йидногом находіў, жи с.ў, та мовиў, жи того гина варт! — Та то Соломон. — Анў идѣт шче, може такого найдете, шчо бѣде шче ў свѣты робиш дашчó, дайакў штѣку, такў гѣ льудє не робиат. — Пішли, дѣўят сьа: Чоловѣк лѣпит кобылу і йіст палєня і вош бѣи на палєняти. Вони бѣльше такє не находѣли нѣгде тай прийшли до царя зноў. Ну, шчоєте дагдє вѣдыли? — Нич, хыбáсмо вѣдыли, жи лѣпѣв чоловѣк кобылу, і йіў палєня і биў вош на тѣм палєняти. — Та то Соломон, бѣдо го імѣти. — Ба коли мы не знáли.

Зап. в марті, 1899 р у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грця Оліцака Терлецького.

Паралелі: До всіх тих оповідань нор. Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 90—103. Тамже, ст. 105—108. — А. Веселовскій, Слав. сказанія о Соломонѣ и Китоврасѣ. — Житє і Слово. Т. IV. Ст. 346—353. — Руданський, Твори. Т. II. Ст. 149—189, 247—256, 259—260. — Етнографічний Збірник, Т. III. Ст. 22—37. Ч. 10—11. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 245—266. — Гринченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 262—269.

47. СОЛОМОН У СВІТІ.

Г. Йак примудрий Саламон пішоу віт свого тата Давіда ў свѣт прахтывува́ти і пішоу по скарбах, буў ў йидно́го па́на за комісарі і застау́ ни пови́плачува́нї лѣуди, даўньшчі доўгі. А йак йи́ну пан ви́дау гро́ші за раху́нком, ви́н пови́плачуваў ўсьи́м, тому ни ста́ло, жи му́сьи́ў і сво́йїх доложі́ти. А йак пішоу до дру́гого, то буў фі́рманом. Йак ко́ны споло́шили сьи, ви́с пиривирну́ли, то пан казаў, жи фі́рман ви́нни; а йак па́нови само́му сьи споло́шили, то пан казаў жи ко́ны ви́нни. А йак при́йшоу до тре́того, то пан наў ста́до таке сви́ний, шчо котри́й пасту́х зайи́ну, то ви́гди ўсьи́ до до́му ни пригнаў. А ви́н йак зайи́ну па́сти, то биз де́нь ўсьи́ сьи порови́гали, а ви́н ў ве́чир йак злови́у па́ця, йак ўзьи́у душі́ти, то ўсьи́ сви́ні сьи зби́гли, а ви́н ўты́к аж на дирви́ну, бо́ би го бу́ди зьзы́ли. І ў ве́чир ўсьи́ гнаў до до́му. Пригадаў со́би цар Дави́д: ни зна́ти, ци шче ми́й син жи́ий де ў свѣ́тї! І казаў ви́львити зо́лотий плуг і не́сти йи́го ў свѣ́т і пита́ти, ко́го зди́бли кѣ́лько, аби отаксува́у, шчо той плуг ва́рта. Лѣуди і па́нї то таксува́ли о ва́рности злота́. Йидни́ каза́ли, шчо ва́рт кѣ́лька сот; дру́гі каза́ли, шчо ва́рт кѣ́лька ти́сьи́ч, а тре́ти́ сами́ ни зна́ли, йаку́ та́ксу зложі́ти на кѣ́лько бага́то злота́. А йак зди́бали то́го пастуха́ і йи́го запита́ли, шчо той плуг ва́рта, а ви́н йи́м ви́тпови́у, шчо йак ни бу́ди бе́ризньи ве́ринни, а ма́йа душчу́, то ни ва́рт то́го, шчо пі́т плото́м сми́рдѣт. Шчо зо́лотий плуг ва́рта, йак ни́ма ўродза́йу на по́ли? — А во́ни йак то́то учу́ли му́дри сло́во і при́йшли до до́му і роспові́ли, казаў Дави́д, жи: шче жи́ий ми́й син. Йак пригнаў до двора́ сви́ни, а ви́тходиў зо двора́, то на́писаў па́нови на двѣ́рих, шчо плати́ два ра́зи так сви́наре́ви йак око́манови, бо́ ки́шча слѣ́жба па́сти, йак око́манити.

Зап. в цвѣтнї 1897 р. в Пужниках, Буцацького пов. від Тамка Гринишиного.

48. Як Соломон важив бабський розум.

Цар Давид мав дужа мудрого сина і він раз взяв свої матерп чіпец, а ше був малий, мав допіро шість років, і жменю клаків теї став на воротах і важи їх на вазі, теї клаки чіпец переважили. Аж тут надходить мати теї питає його: „А ти шо робиш сину?“ „А шо кажи, важу бабський розум. „Ну, і зваживись“? питає мати. — А він кажи: „Певно, шо зважив і аж тепер знаю, шо розум жіночий, не варт і жмені клоча“. І мати як те почула, дужа сї нагнївала на него, теї за ту кару післала його зі збаняи по воду до криниці. Али як він пішов по ту воду, то ни прийшов аж як мав вісімнацїть літ. Теї він тоді ніс воду в збанку, а мати сидїла на перелазі, теї як він її підносив збанок до гори, теї збанок випав їму з рук і побив сї. Теї він сказав до матери: „От так то, мамо, хапає чорт хутку роботу“.

Зап. від Марії Шенівної, в Камінці Струмівовій, 1900 р. Андрій Веретельник.

Паралелі: Чубинський, Труды, I, ст. 106—107.

49. Тільки баб справедливих, як ворон білих.

Премудрий Саламон перезбіваў сьа зо своіоў матырїоў: — „Тільки йи баб на сьвітї справедлівых, йак вóрон біўых“. — Она му повиўа на то, же не може праўда быти, же она йист справедліва. — „О матко, ныт“ — и на то сьа не мógли погодіти. И він забраў сьа и пішоў преч ў далéко сторóну. И быў за три рóкы. И запустїў боро́ду, што не мógуа го познати, йак повернуў до́міў. И йак прїшоў до сво́го мїста, так си прїшоў до йїдної трактїйїрнї и там сої ка́заў да́ти пїти и барв сої гра́ти краснї на кльарнётї, так што аж сьа дїзува́ли на ньóго. И прїшўа йóго матэре ды́ўка, сўужэбна, и дивїўа сьа на ньóго, аль го познати не познаўа го. Він си зўóжиў два кльарнёты на стїў, а на трéгым сої граў. И она прїшла до́міў, ды́ўка, и по відат: „Паньї мо́йа, там пан йи ф трактїйїрни, так сої гра́йи на кльарнётї, што сьа не мóжут передиўува́ти на ньóго, óткаль та́кый пан прїшоў, што так краснї гра́йи, што тако́го йшче не чу́ли“. — Она по́гїм повїдат, ма́ти: „Што ти за йїден?“ — Она повїдат, што: — „Не знам го“. — Прóшу тьа, ид мї по ньóго, а да́же му до́бру гостїну, жебы до нас прїшоў. Бо йа бы сої хоты́ўа купїти кльарнёт, бо йа знам краснї гра́ти“. — И выправи́ла то́ту ды́ўку зас по не. И прїшўа ды́ўка по

нбого и ку́аньят сьа му: — „Прóшу пана, абы до мóйой паны́ прішли“. — „Не піду, — така паны́ дорóга до мéне, йа́ка и ні до паны́“. — Але óна ку́аньят сьа му: — „О, пане, по́тте!“ — И забраў сьа и пішоў в ды́жоў. И прішоў до свóго дóму гўасно́го и поўбожиў си кльарнеты на стіу, три, и паны́ трыбу́йи грати. И прóсит пана о ййден кльарнет. — „Паны́ достáne од мéне кльарнет, але ньай сьа зó ўноу́ ноч прэспит“. — И óна на то возво́ліўа, же б́уде спаўа з ним. И дали му дóбру вечэ́рїу и постелиўа паны́ пісу́ан и ка́же паны́: „Ид, спий!“ -- Він пішоў и льуг си на пісу́ан. Льуг сой там гоўо́воў, де óна (паны́) ногáи. И óна си лёгла та́жжн и так му повідат: „Кохáнку, так льу́де не спльат“. — Він повідат: „Сын так з мáткоў спит, йак сьа рóднїу. Тоўды́й óна му повіўа, што ййи́ трыбу́йи. Він ййи́ отпóвіу: „Мáтко, тілько баб справедлївых, йак вóрон бїўых“.

Зап. від Петра Бори́шóвича в Бóртнїм, 1900 р. О. Ровдольскїй.

50. Звїджи взяла ся скрипка.

Саламóн, яко наймудрїшшїй чоловік, докáзуваў мáтери, шчо кобїта, жо́на на прїмїр, не є стáла, вірна. Ўна ка́же, жи непраўда, жи суг вірнї такї стáлі, як далї не йде. Ну і він зачáв доводїти всьа́кннн спóсoбамн, а ўна все ка́же, жи непраўда. Він довіў так до тóго, шчо раз положиў ся в неў спáти і там шче шчо робнў. Як ўже по ўсїм, то ка́же: Мáмо, мáмо, то я твїй син, чнм не докаваў, га? Шчо ти гáдаш те́нер робїти? І ўна ўвїдїла, жи він ййи́ досковáле пїдїйшоў, та́й тогдї зачáла кля́сти: Бо́ла́й жес, снво́ньюку, тогдї промóвнў, колї тотó лї́жко промóвит. Ну та́й ся забра́ли. Як ўна ся забра́ла, то він ўпї́в, так му заклáла. Тогдї ўжé не говорит і берé ся на спóсїб: берé лї́жко, рубáс і рóбит с тóго скрїпку, а як зробиў то палáднїу на ню стру́ни в по-рýдку та́й зачáў грати. Він зачáў повóли грати, та́й повóли спїва́ти ййи́ говорїти. І так му ся язїк ровьзаў.

Зап. в Кропнвнїку Новому, Дрогобнцького пов. від Олєксн Свнща, у лнпцї 1901 р. Волод. Левннськїй.

51. Соломон і його мати*).

Бує Соломон. Дуже людей сі радіє, шчо буде на посьлідних тисяча літ робіти. А його жінка віткись ішла на шкапі, на кобилі. А кобила, за позволенєм, пернула. А ўна була ў тяжи, с сїном. А син, с черева мовит: Яка к. а везе, така друга на нїй сидїт. Мати го заклїла: Бис сїну тогдї промовиць, коли мої ў хатї лава промовит. І ся ўродиў нїий. Як ся ўродиў нїий, третого дня вьдє сокєру, пїшоў лавицю рубати. І зробиў скрїпку. І зачинала скрїпка говорити, віднаўляти. І він зачуў говорити. Пїшоў межи хлїнци на забаву пятого дня. Мати повідає: Де ти ся, гнцлю, так забавиў? — Буў-ви, мамо, на судї, на суд ся дивиў. Там важили пєсє гївно жїнським розумом. — Та бо я жоня! — Таї ви такий мастє! Пєсє гївно жїнськїй розуми переважило. Мати го заклїла: доки не збїжїт небо високо, море глубоко і сьвіт широко, бис тодїй приїшоў. Вийшоў ў поле. Ліг спати. Гїспоть Бох до нього говорит: Шчо жадєш сїну Соломонїу? — Жидєю, мати мня заклїла, бис мїряць, як небо високо море глубоко і сьвіт широко.

— Шчо шче жадєш від мене?

— Жадєю великої мудрости, шчо ти Гїсподи знаєш, би я то знаў.

Питєє ся Гїспоть Бох: На шчо тобї великої мудрости? — Мїй тату на цалий сьвіт царїом, я по тату буду царювати, бис ўпровадїу єднїєсть ў краї. — То, каже, не будєш жити, лишє трицєть літ на сьвітї. Шчо помислиш, то ся зрїбит на посьлїдну тисячу чудє.

Тото ўсьо ў Англії було запечєтано: телїграфї, фїліпони, машини, ўсьо тото Соломонїовї штуки. Він там умирєу. Ключ на дверьох висїу у тїй канцєлярїї. Хто посєгнуў за ключ, каменьом стаў. Мїже два тисяча літ стояла тотє канцєлярїя, мїже бїльше, не знаю кїлько. Ам ў кїнцї отворїла ся канцєлярїя. І учїли ся люди в точас машини робїти, телїграфї, меблї і ўсї рїчи. То було ў Англії.

Зап. в Лїкти, Дрогобїцького пов. від Ів. Кулиничє по прїзв. Гаврилїцїв, у серпнї 1901 р. Волод. Левинськїй.

Паралєлї: Етнографїчний Збїрник, Т. II. Ст. 79—80. Ч. 32—33.

*) Під Соломоном треба тут розумїти Давїда, а під його сїном — Солоковє.

52. Як Соломон міряв море.

А. Премудрий Саламон хотів змірити море і зробив собі такий човен і казав чотиром ковалям робити чотири роки ланц. Зробили він єму той ланц, а він учепив єго до того човна і прив'язав го до берега моря і пустив ся їхати морем. Аж тут надпливає рак; як уйнив своїми щипцями за той ланц, як потис, тай перекусив. А Саламон на човні плине тай плине що раз далі. Аж тут надпливає риба тай проковтнула той човен разом з Саламоном. А то було в ночі, як Саламон спав у човні. Будит він ся вже в рибі, обзирає ся тай гадає собі: Що за диво! На морі все ся видно, чи в день чи в ночі, а тут не видно ся. хоть око виїми. Виїнив він ніжик і почав різати. Як почало тую рибу дуже боліти, то вона з болю вискочила аж на беріг і там загибла. Побачили люде тоту рибу на березі, прийшли та зачали її різати. Як розпороли, дивят ся, а з риби вилізає чоловік. Вони го ся спитали: А ти де ся тут узав? — А він каже, що плив по морі тай го риба з човном прожерла. Прийшли єго ті люде до себе. Жий, кажут, меже нами. Добре. Живє він у тім селі.

А тимчасом старий цісар, єго отець, не знає, що ся з ним стало, розпитує всюди, нема ніякої відомости. Тогди він казав зробити золотий плуг, дав єго двом своїм слугам і післав їх у сьвіт, щоби ходили від села до села і щоби питали, кільки той плуг варт. Раз вони прийшли до того самого села, де жив Саламон, тай питают у людей, але ніхто не знає, щоби той плуг міг бути варт. А Саламон як то почув, то перебіг їм дорогу, тай сів с.ти перед ними. От вони приходят просто до него тай питают єго: Слухайте, господару, що той плуг може бути варт? — А він їм каже: Як би вересня до него яремце, а мая дощ, то би щось був варт, а так то він нічого не варт.

Тогди вони догадали ся, що то мусит бути Саламон і взяли єго з собою, але цісар не міг єго пізнати. То він скликав велику силу людей на гостину, посадив їх за стіл, казав поставити страву, але лижки подав дуже довгі, ще й казав кождому прив'язати до руки. То вони сидят з тими лижками тай не їдят. Аж ту приходит Саламон тай каже: А ви для чого не їсте? — А вони кажут: Бо не можемо, ади, які лижки довгі. — А він їм каже: От то дурні! Оден другого годуїте! — Аж тогди цісар пізнав, що то єго син.

Зап. в Нагірянах, Заліщицького пов. В. Маркевич.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, кн. 6, ст. 352—353, ч. 23. — Zbiór wiad. T. VII, 3, 38—39. — T. XI, 3, 124—125, ч. 24. — Kolberg, Chelmskie, II, ст. 83—85. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 102. — Kolberg, Krakowskie. T. IV. Ст. 103—105.

53. Як Соломон міряв глибину і висоту.

Б. Як Сауамон быў йуж крільом, и так йист ó ным напісано, же ани до тóго не быўо такóго мудрóго, ани пóтым не йист. Праўда, же він быў и мўдрий в мудрўваў, але докїньчыти, то тьїж не докїньчыў фшїтко. Пўстнї сьа мїрїати сьвіт, але не змїрїаў до жаднóго країю, жебы нашоў край сьвітóви. Потóму даваў робїти сéмом ковальым за сьїм рóкїў ўанц так грўбнїй, йак хўонска нóга пїт кольїном, и кáзаў выльáти желїзну бáнью, и йак тот ўанц йуж быў зроблєный и бáнья выльáта, и гвóшоў до той бáны, ўзаў с сóбом пса, кóта и когўта и кáзаў сьа запэрти и кáзаў сьа пушчáти до мóрїа. Йак го пустили до мóрїа, и прїшоў рак и перэтыў тот ўанц. Йак з ним тóта бáнья зачáўа лєтыти и лєтыти г мóре, и пїзнаў, же йуж з ним йе недóбрї. Тоўды ўзаў, пўстнї когутóви кырви з гребєнья, псу в йазыка, котóви с хвóста и сóбі з львоў рўкы з нїзельнóго пáльце. И так змїшаў тóту кроў рáзом и пўстнї до мóрїа, и сквєрнїў мóре. Мóре сьа розиграўо и вышнарїўо го (з мóрїа на край). Пóтым по третї раз пушчаў сьа до нéба. И снїў сóбі на заврэўа (альбо на орэўа) великóго, ўзаў сóбі чвєрт нїьáса на рóжно воўовóго (з воўа), сам сьїднї на орэлы, а тóто ньус напєред, орэўа, а орэў зá гыи йшоў ў гóру, же достáне. И выньюс го так высóко, же йуж чуў, йак ангéўы ў нéбі сьпївáли. И чуў гóўос ангéльскый : „Сауамўне, вєрний сьа, бо геў од йаснóсти орэўови крїўа опáльгат сьа, и хпáдеш и зáбїиш сьа!“ — А він пїздрїў на зємльу, — сьвіт сьа му тákый здáваў йак мурїаньча кўпа. И отповїдат так до ангéўа : „Де и пóшто сьа вєрну, кой зємлы йуж не йист?“ — А ангéў му отповїў : „На тóто пыск роздóйний, што вїдїш!“ — И обєрнуў рóжно ў долїну и залєтыў на орєві ф сєму країїну. Йак йшоў нáзад до свóго країю, потóму йшоў по зємли и пробўваў по сьвїту, ци сут льўде мўдры. Прїшоў до йїднóго дóшу, и там прїбїгўо дьўчá малєньки. Він сьа го зьвїдўїи : „Чóго-с, дьвусь, прїшўа?“ — А она му повїдат : „На óген“. — „А до чóго вóзмєш?“ — бо не мáўа нїч. Він сьа здўмаў, до чóго вóзне, а она простєрўа запáску, поўожьўа попєуу и до попєуу óгня, и так пїшўа. Подўмаў сой Сауамун, же моўóды дос йуж мўдры сут. Дáлє пїшоў, — в їншїм мїсци прїшоў до йїднóго гáзды нá-нїч и прóсьнїў, жебы го там гáзда переночўваў. Бьўо на сьвїтї дўже красно, и кáзаў сой перед двєрїи постелїти пїт стрїхоу. А гáзда му повїдат, же му не бўде на двóрї стєлїў, же бўде в нóчы барз льáўо. Він му отповїдат, же то непраўда. — Сауамун му повїдат : — „Йа сьа тым грўднью, — тóїї нóчы на бьїти красьны“. — А хўоп му отповїдат : „Не бўду сьа с тóбом спєраў, лєм жебы-с нїьа не бўдїў коўо сáмої

піўночы“. — Їак прішўа коўо піўночы бурїа, їак зачаўо гырїтї, лїати, — так го піт стрїхоў значаўо цыўком. Він потьїм дўркат до двєри и крїчат на гїзду, жебы го пўстїў до-хыж. И звїдїїи сїа гїзды, откаль він мїг знїати и їак так докладнї, же бўде ў нocy лїаўо. А гїзда му одраўу не хотїў повїсти, а пак, му повїдат: „Мы нїае такоґо буйїака, што їуж му шыснадет рокїў. А ма ў собї тот буйїак таке морїско (пўанету): — їак ма быти фльора, то хоц бы їак красьнї быўо, то він фтыче до стїйнї, а хоц бы їака сўота (їак велїкїй дойдж, їак баря їуж так доўго сїа сўотно, та тоўды їуж бесїдїїут „фльора“) быўа, а їак не быти хвїльа, то сїа го не ўїаже нїколі, то виходїт зо стїйнї сам на рынок и лїгат собї медже дерева. Аджек їа знам по тїм, бо фчєра х поўудне бїўо красьнї, буйїак лежаў медже деревама, — зорваў сїа и полєтїў фучачы до стїйнї бара. То їа їуж знаў, же бўде пєўно ў нocy лїаўо“. — И Саўамун собї повїў тоўды так, же: — „Кой їуж буйїак мудрїшнїй їак їа, та їа не мам што пробуваїтї“.

Зап. від Дмитра Сеницї в Котїани, 6. серпня 1900 р. О. Роздольскїй.

54. Саламон в коваля.

Прїйшоў Саламон до кўзьнї, де коваль робїў. Зробїў коваль їодїу половїну ножїць и кїнуу на зємлю, абї стїгло. А Саламон не знаў, до чоґо то ўходїт и казаў: Чекаї кїньцьї, будеш мудрїй (до себе). Їак зробїў другу половїну, збїў до кўни, бўла рїч готова. Каже: А казаўїдем, чекаї кїньцьї, будеш мудрїй.

Зап. в сїчнї 1898 р. від Тїма Грїнїшнїого в Пужнїах, Буцацьного пов.

55. Соломон кужарем.

Бїло нїоґо сьвятїх и узнїали собї, жи шчо чоловік загадат и нї зробїт, то їи грїхом. Али Саломон меджи нїнї быў и варїў їїсти, бо быў за кужарїа. Зварїў страву и мїслиў солїти, а не посолиў. Длїя-того хотїў, цы воно праўда їи, жи тото мoже быти грїхом. — Та бо не солєне! сьвятї кїжут. — А, їа мїслиў солїти, алїи не посолиў! — Койїис мїслиў, бїло посолїти. — Ба, кой їа прїбуваў, бо вы мовїли, жи їак помыслї, то грїх ўже, а їа мїслиў солїти и не посолиўїи. Їакже мoже быти грїх, їак помыслїт сїа, а не зробїт сїа? — Праўда, тото скасуваїтї. То нї їи грїхом. — I той грїх скасуваїли.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбір. пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

56. Соломон і жєних.

Быў йидєн чоловік і хотыў сьа жєнїти. Не маў сьа когò порадити, йде до царя Давїда. Прийшоў: Чо? — Жєнїў быи сьа. — Ідї, повїдат, там ти хлòпець мїй повїст. — Він выйшоў, а той йїде си на галўзы, ұзаў нєжи нòгы, йак то дытвак. І пытат сьа тот хлòпець, Соломон: Чò хоч? — Жєнїти сьа. — Ну та шчо? Шчос посватаў? — Удòву. — Йак вона схòче. — І дыўку. — Йак ты схоч. — І завїтку. — Цыкай, бо тьа мїй кїнь забїи! — Тай побїг Соломон. Тот сьа вернїў наяд до царя до Давїда. Ну шчо ж там, пытат сьа тот? — Та нич, та шчо він знаїи? — А йак ти повїдаў? — Він повїў, так і так, йак му повїдаў. — А тот повїдат: Він ты дòбре повїдаў усьò, бо ў удòвы два розўмы, та не схòче тьа слўхати; бúde мòвити: Мїй небїшчик тамтòт льїпшии быў. А дыўка розўму не наїи, йинò йидєн шче. Йак повелїш, так слўхати бúde. А завїтка, йак бы мала дòбрыи розўм, тòбы сьа была не завїла.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

57. Як Соломон обдурив чортів.

Соломон бїжницьу ставїў так: Заўйазаў, а́ли сам ни мїг достатчїи каи́ньа і дєрїва, йакòго потрїбно. Али чорт надыйшоў д ньòму, пытат сьа: Шчò ты ту ставїш? — Кòршму. Ту бúde ўсьака мўзїка, тавцї, пїякы, і тобї вїтты бúde шчòсь приходїти. — А тот ўбєртат сьа: Гм! Кобы йа знаў, мы бы ти помогли, ты бы на час тотò поста-виў, жи дашчò с тòго буди. — Та чому ни бúde? Знаїиш дòбре, жи будут пїти, бїти сьа, шчо когò забїут, то ўсе тобї. — І вони на охòту каи́ньа майму́рòвого наносїли, жи шчòсь за рїк поста́виў. Йак доставїў гет краснò, тай ўбєрнїў на цєркоў. Злыи надыйшоў, подивїў сьа здалеку, а тот ўже сьвятых помарїзуваў і наладиў і навїть пєред дєрїи, йак днесь у нас йи хрїсты і сьвата Пречїста пєред дєрїи. Він йак ўвїдыў, так утык, а вона до днесь стоїт.

Зап. в мартї, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

38. Соломон і його жінка.

А. Йак уже віріє Соломон, йак сьа жениў, і післаў до йидного крільа за дьўкоу, за принцізноу. А вона йимў вітписала: Ты менї ни варт спїт черевика віскрепата. — Али він маў злотый перстынь і заушниці злоты і такў сьвинточку злоту, шчо сьа на груды складуи і зробіў сьа шеўцьом і прийшоў до того крільа, де сватаў жонў і згодїў сьа робїти чоботы, так йак швець. І пішоў си так на спацьїр у город і вложїў си перстынь злотый на рўку. Выйшла тотá принцізна на спацьїр такжи на город і йїї скортыло, жи він такый перстынь красный майї. Мовит: Кобы ты тотó даў мины? — Гм, йá бы даў, кобы ми принцізна ўказали по колына ногы. — А, та йа ўкажу. І ўказала. — Али вийшоў так дрўгый раз і припїаў си злоты заушниці до ўх. А вона ўвїдыла і йїї тотó скортыло: Чўїиш ты! — Шчо? — Кобы ты даў менї тоты заушниці. — Йá бы даў, жибы ми ўказали тьїло по пойас. — Тотá си гадат: Ей, шчо тотó? Ўкажу, та буду вати. І ўказала. — Али вийшоў трэтьїй день ў город і вона вийшла. І вложїў си сьвинточку злоту на груды і вона ўвїдыла і мовит: Кобы ты тотó даў мины. — Гм, йá бы даў, кобы принцізна зо мноў йиднў ныч спала. І ўна мовит: Буду. — Переспали си йиднў ныч, тай йї зачалó ростї черево до горы. Тай царь тот, крїль, ўвїдыў і почáў йї сьа пытати, йак то, шчо сьа зробїло, с кым то, тай вона повїла. Типерь йак то у паньў, то нездало і йуж трўдно за когó віддавати, бо ўна грўба. Али унї сьа двойи ўзали тай поженїли ныбы с тым шеўцьом. І він трóхы перебыў, йимў сьа там зунувало і мовит: Чўїиш ты! Пойїдемо мы дадé вїтты гет. Царь бы й рад, бо йимў ўстыдно за бивгоньїр, жи сватали такі прётцїи крїльськї сыны, а він даў за шеўцьа. — Прийїхали до йигó країу і він пішоў десь на мїсто, трóхы сьа напїў, идé і ўже обыдраный, бо пропїў с себе ныбы мўндур тот, шчо маў, тай ўже йде так гї голый. І радит сьа в неў: Шчо мы ту будемó робїти? Нешá шчо йїсти. Йа возьмў собї пїўкў і кросеньцьа, тай пїдў дривá рїзати, мóже дашчó заробїу; а ты йди си стань коло ного дому, та будут паны йти на кáву, на обїд, коўтираш котрому черевикы, шчось ти даст. Йимў свойи ў голові. Гї Соломон. І він ўзач, пішоў, кросеньцьа десь тоты верг, перебраў сьа краснó, йак принц. Надїйшоў пан, а ўна стойїт. Він пїднвчáў ногу, вона поўтирала, даў йї дуката. Побїх, перебраў сьа ў йїнчый мўндур, иде шчé раз. Пїднвчáў ногу, вона зноў поўтирала йимў спїт черевикїу і він даў йї дрўгого дуката. І трэтьїй раз зась так перебираў сьа. І пішоў, тотó позмітуваў с себе, идé ид ны обыдраный, такый гї ўперед: Но, ци заробїла

дашчо? — Три дукаты йакісь три пань дали ми. — Ей, добре. — То ўже будемо йакось жыти. Ході, йа ти купіу горцей. Пішоў, купіу йі горцей. Наж, на, мовит, та продавай, може шчо заробіш. — А собі ўзяў коромесло і коноўкы: Йа йду та вынесу йакый раз воды жидам, та такжы дашчо заробіу, та більше будэ. Пішоў, коноўцы десь верг, перебраў сьа і — йак то йи і днесь шче, жи й твар фарбуўгт льўде, йакось йнваче мўсит выгладати — і ўзяў, іде, ныбы сьа ватачуїи, прийшоў д ны: А шчо ты, сьака така з горцьми ту засыла? — Буком ўзяў потэр горцьи гет до жука. Тотá плаче, а він пішоў, зноў сьа перебраў йак быў, приходит: А шчо тобі такэ? — Ей йакісь пийак прийшоў та потэр горцьи. — Ей, то байка, не бі сьа. Ході зо мноў, йакось мы шче будемо жыти. Купіу йі горнець тэньгыї, йак то ў горцьи сут крысы, глиньванїи, і иїиў мотуском доўкїла крыс горнець і мовит: На, приўйажї си меджи ногы, тў йи весыльа, та менї не ладно вонды йти, будўт ньа шче дўгати хлопцы, а ты йди, та там дашчо, то воды вынесеш, то шчо, тай меджи бабаи — то кўсник шьаьса, то йакойї йїшкы, тай тотó ўсе ў горнець зливай, наливаш пóвен, та будэ шчо й на два дни йїсти. — А сам пішоў, перебраў сьа зноў йнваче, прийшоў на висыльа, пішоў гульати: І с кўждоў бабоў мўшу гульати, ци стара, ци молода, йака йи, бодай пораз обернўти сьа! Перепустїу він тотó борзо; прийшло на нью, вона не хóче, ўстыдат сьа, ту горнець... Він не пытат, берэ. Завинўў доўкола, горнець сьа скавїў, тотó сьа выльльало, росыў, ўсьо пóсерет хыжї, тў сьа сьмїўт, вона сьа ўстыдат. Пустїу йї і пішоў. Перебраў сьа зноў йак быў, вона выйшла на двїр нїт стоп десь, він надбїх вїткысь: Ци йи дашчо? — Ай дэ, йакысь ту нан прийшоў, гульаў, та ўзяў і менэ, горнець скавїў сьа і ўсьо выльльало сьа. — Ну, то байка; ходї гет! Узяў, привїў йї аж до свóго бўрку. І ўбраў сьа так йак принц, надыйшоў д ны, а вона стойїт. І пытат сьа: Знайїш, шчо йа йи? Йа йи тот сам, шчóm тьа сватаў, а ты повїла, жшїи ни варт ти і спїт черэвїка выскрепгати. За тотó ты менї выскрептала три разы. — Тотá ж жалўу аж ўмлыла. Він ўзяў, пробїў йї дырў ў правї руцьи, бо знаў, жи вона йогó лїшнт. Йаф вона сьа ўчутыла, він йї ўбраў, так йак сьа належит, али вона си гадат: Кой тї з мене собї так сьмїх чинїў, будў йа і с тебе, бо йа тебе лїшу. І лїшыла і ўтеклá аж до свóго вїтцá ў йннчый край. Али він йде за неў, ўзяў собї вóська і кїнницы, вуланўу і прийїхаў до того йннчого крайў, ўзяў собї на саякы гліны с свóго крайў, свейї, іде до того крїля, де была му жонá і глину тьагне за собоў ў плаховиньї так, гї жебрак. А тотá жонá вынесла му йакўсь вельмўжну і дайїи му з лывойї рукы, а він мовит: Йа не берў вельмўжницьу з лывойї рукы, йннó с правойї. А вона перейлала ў праву рўку давати му, а він

копій за руку: Та ты мѡѡа жонѡ! — Вонѡ побігла, повѡла вѡтцѡу ся, а тот скѡчѡу і стаѡ собі на санкѡ, на глину на своѡу. І вѡйшоѡ тот крѡль і пытат сѡ: Чѡ ты прийшоѡ у мѡѡу земљу? — Ба, ѡа прийшоѡ за жонѡу. Али ѡа ни стоѡу на твоѡї землѡ, али на своѡї. І ўзаѡ ѡнго тот крѡль на фѡру і везѡ ѡнго т шѡбенѡци вѡшатѡ. І тотѡ жѡнка сѡла. І ѡѡдут, а вонѡ мѡвит: Не пытѡйте, хѡбѡ вѡдотнѡйт му гѡхову, бо вѡн такѡї мѡдрѡї, жи і ў вѡшѡїм крайѡ вѡс вымудруѡї. ѡѡде дѡлѡ, а вѡсько вѡхѡдѡт сѡне. А крѡль сѡа пытат: А нѡнѡ шчо? Вѡн такѡ вѡсько не вѡдѡдѡ, бо Соломон прѡвѡу своѡї. — Соломон мѡвит: ѡнґелѡ ѡѡдут по мѡѡу дѡшу. Вѡхѡдѡт дрѡге, чѡрне, а крѡль сѡа пытат: А нѡнѡ шчо? — А нѡнѡ дѡѡѡволы ѡѡдут по твоѡу дѡшу. — Вѡн сѡа дѡвѡт, вѡхѡдѡт червѡне: А нѡнѡ шчо? — А нѡнѡ ѡнґелѡ хрѡнителѡ по мѡѡу дѡшу. Тай тим чѡсом вѡсько обѡїгло доѡѡбола тотѡу фѡру, а ѡ ѡ ѡ лѡн крѡльѡ тѡго — і завѡсѡли. А жонѡ — вѡнѡѡѡ пѡлаш рубѡтѡ гѡлову, а ѡнґѡу кѡчѡе: Соломонѡ! Сѡвѡта не будѡш ѡтѡї! — Абѡм го ѡ нѡгдѡ ни ѡѡ. І вѡтѡѡѡу гѡлову. І дѡсѡь томѡу Соломон сѡвѡта не ѡѡї.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанцѡ, Старосамбѡрського пов. вѡд Грѡцѡ Олѡщѡна Терлецького.

Паралелѡ: Драгоманѡв, Малор. предѡвѡїя. Ст. 103—105. — Етѡ. Збѡрѡнѡк. Т. III. Ст. 186—189. — Archif f. sl. Phil. XIX. Ст. 243.

59. Соломон і ѡго жѡнка.

Б. ѡак вѡн вѡстаѡ цѡсарѡм і вѡдаѡ ѡмѡу дрѡгѡї цѡсарѡ вѡїну. Нѡтурѡльнѡ вѡн мѡсѡу повѡстаѡѡїтѡ цѡїе своѡїѡ пѡнство і ѡїхѡтѡ на оборѡну крайѡу. Буѡ там черѡз кѡлька лѡїт, мѡже трѡ, шѡтѡрѡ, то сѡа вѡѡло доѡгѡїї час — і прѡхѡдѡт до своѡїїх пѡльѡцѡїѡ, слѡгѡї познѡхѡдѡїѡ, алѡ ѡго пѡнѡї нѡмѡ, бо прийшоѡ турѡцькѡї цѡсарѡ крѡткѡм і укрѡѡ ѡго жѡнку. І ѡак ўже ѡї не нѡїшоѡу дѡма, тогдѡ зрѡбѡїѡ му сѡа велѡкѡї жалѡ. І кѡжѡ до своѡїїх слѡг: ѡа мѡшу ѡїїї дѡстѡтѡї! І рѡскаѡѡѡ на трѡ батѡлѡїѡїонѡї вѡйсѡка зрѡбѡїтѡ трѡїѡкѡго гѡрбу мѡндѡрѡї: ѡѡдѡн зелѡнѡї цѡлѡком, дрѡгѡї червѡнѡї, а трѡтѡї цѡлѡком чѡрнѡї. І ў бѡжѡїї час перѡрѡстѡїѡ сѡа і пѡшоѡ до турѡцькѡго крайѡу. І ўзаѡѡ во соѡѡѡу тотѡу пѡшчѡѡїку і прѡхѡдѡт там на тої пѡльѡцѡ, де булѡ вѡстѡѡїлена шѡбенѡнѡцѡа і ѡнѡсѡдѡїѡ коло тоїї шѡбенѡнѡцѡї на трѡ стѡрѡнѡї своѡїїм тѡїм вѡїськом. І нѡкаѡѡѡѡ так: ѡак ѡа загрѡїѡу рѡз у пѡшчѡѡїку, ажеѡы сѡа пѡкѡѡзуѡало пѡмѡлу червѡне вѡїсько; ѡак загрѡїѡу дрѡгѡї рѡз, ажеѡы сѡа пѡкѡѡзуѡало зелѡне вѡїсько, а ѡак загрѡїѡу трѡтѡї рѡз, ажеѡы сѡа ўкѡѡзуѡало чѡрне вѡїсько! І ўтѡїм чѡсѡї ажеѡы рѡбѡїли гѡрра, бо мѡже аѡурѡтнѡ так прѡїїде, шчо ѡа будѡу пѡгѡбѡтѡї! — А на тѡїм пѡльѡцѡї буѡ на ѡкѡла лѡїс і сѡа

Уваў ённаго міністра зі собоў і поіхаў до турецькоіі столиці. І прійшоў там так йак йакый пан, йакый будь. А тыхчасом той цысарь наў йеденнацьць жінку, турецький, а йііі прівіў дванацьцату. І так сьа твёрдо закохали, шчо ўшйткі йеденнацьць мусыли йі быти за выслужаньцы, а она ними комендировала, йак газданьа. Йак той прійшоў Соломон там, не даў сьа спізнати, шчо він йе йііі газда, тілько просіў у тих посьцьі (варти), же він хоче бути с тми наййасньыйшим паном на йедным слові. — І йакуратне пан той прійаў його за госьта ладно на той час. І тогды даў сьа спізнати, же він йе таькож царь. І просит, каже: Прошу пана наййасньыйшого о йедну сторію поради. Йак то може быти? У мойім сойні буў йеден такий бідолака, же він не нав тілько йедну віўцьу, а другий наў йеденнацьць, а ішче му було мало і ўкраў ў того йенну і тоту. — А той царь тогды каже: Та о шчо просьити? — Ажебыстє ми дали йаку пораду, шчо с тми дыйати бинни і с тми богатыні! — А той каже цысарь: Ге, каже, такога трэба від раву стратити, завісити. — А той тогды, Соломон, каже тому: Прошу, абыстє сьа не гнывали, бо то самі ви йсєсте. Йа не наў лиш йенну жінку, та ви і тоту ў нене ўкрали, а ви мали йеденнацьць і шче вам було мало! — Зараз ў тым разы розгнываў сьа Турок дужє на того Соломона і росказаў, же за штіри годіни найе буть завішаний — за̀то, же прійшоў до йего столиці і назваў його злодыйом (бо він буў велыкий пан і рахуваў собі, шчо йому Соломон нич не зробит і обесечыў сьа на тойє). Але, ішче закликаў і йііі до осібноіі станціі і каже йі: Ну ту йе твій муж; шчо з ним теперка будемо робити? — А она каже: Шчо хоч, тото, мій найкоханый мужу, робі, ажебы він бильше не жыў! — У тым часы шче гірше сьа турецький цысарь розгнываў і зараз закликае ката і закликае ўшйткі своїі слуги іс своёу найкоханшоу, його жінкоу і запрагайт коны до фійаькру і йдут від раву на той пляц, де шибеницьа. І берут Соломона і його міністра на погібели житьа його. І слыдае в ним сам на йеден пойнад і його міністра бере, обидвох попри себе і його ўласну жону. Ідут недалєко тойі шубеницьі, просьит тог о три річи: Ци позвонит йому заграги собі три рави, йак йуж так доходили до тойі шибеницьі, ў своёу пишчаўку? Чону, можеш, каже Турок. — І заграў він рас так жалысно, же аш плач авосіў. А ў тым часы присувае червоне войско шчо раз бльшше до них. А она каже йому: Коханий монжу! Уважай, бо він йе мудрий і премудрий, ажебы тьа не зрадиў! — У тым часы питае сьа Турок: Соломонє! Шчо то за червоны квіти выгко там здалєка? — А він кажи: Наййасньыйший пане! Тото ўже мойа кроу льяе сьа з мойіх грудий туды, бо ўже смєрть мены на карку прилегла. Але шче собі раз заграў! Заграў другий раз ў пишчаўку тоту: Укавуе сьа зєлене

войско. — Она йому зноу каже: Найкоханьший мѣжу! Уважай, бо він йе мудрий і премудрий, він тебе йакось ізрадит! А він каже йій: Та шчо ми зробит! Та йа ту маю силу і ўласць, же йа його сьа ни бѣю! Аш приходѣят цѣлком близѣ до того стѣупа, тогды каже він: Но, та йа собі шче раз заграю ў свою пшчаўку, остатний раз! — Заграй, каже Турок, турецьвий цѣсарь. Аж йак росчаў грѣти третий раз, ў тым часѣ росчало сьпшшити чѣрне войско (а они бѣли на тварѣ чѣрны, а ташты чѣрвонѣ і зелены, так офарбили були собі твар). Тогды пштайе сьа цѣсарь, Турок: О, Соломонѣ, шчо там за чѣрне витко, шчо сьа зближайе до нас? — І конѣ йшли помалу і скочѣ с того повѣзу Соломон і його мѣнѣстер і загойкаў гѣлосом: А то йдут шатани за твоюу душѣу! — І зробили крик: гурра! і злѣпали Турка тотѣ три батальони войска і його слуг і його, Соломона, жѣнку, і йому выдлѣбали ѣчи і так го пустили на прохѣд і тих слуг натуральне ўбили, а йий ўзвали с того повѣзу. І росказаў Соломон заприачѣ штири кѣны на штири сторони, приўказали за обѣ руки, за обѣ ноги і так йѣ нараз ровѣрвали. І конець.

Зап. в Хѣтари, Стрийського пов., 1895 р. від Олекси Прохвата.

Паралѣлѣ: Гринченко, Этнѣогр. Матѣриалы. Т. I. Ст. 75—76. Т. II. Ст. 262—269. — Добровольскѣй, Смол. этнѣогр. сборникѣ. Т. I. Ст. 245—257. — А. Веселовскѣй, Слав. сказанѣя о Соломонѣ и Китоврасѣ. Ст. 220—244. — Буслаевѣ, Христоматѣя. Ст. 718—721. — Караджич, Српске народ. приповѣстке. Ч. 41. — Аванасѣевѣ, Народныя русскѣя сказки. Т. III. Ст. 152—159. Т. IV, Ст. 459—462. — Этнѣографѣчний Збѣрник. Т. III. Ст. 37—46. Ч. 12—13.

60. Давидовѣ ради для Соломона.

Раз буў той Соломон с своѣим тѣтом. Коли ѣтець ўже почуў своюу смѣрть, заклѣкаў його на ѣсѣбно і казаў му пѣру слѣу, три рѣчи: Пшмѣтаѣй, йа ўмираю, мѣй сыну, мѣйеш мѣй рѣскас слѣхати! Пѣрша рѣч, ѣбысь пѣновѣ грѣшѣй нѣгде не зѣчиў. Дрѣга рѣч, ѣбысь жѣнѣцѣ своѣѣ ўласьнѣ нѣгде праўду не сказаў! А трѣте, ѣбысь нѣгде сѣроту с пѣт плѣта не браў. — Алѣ той Соломон буў великѣй пан тѣкожѣ и маў своѣѣ слѣгы богѣто. І заходиў сьа там в ѣднѣым грѣбѣном дѣбро — а той грѣбѣа даў буў сына своѣго до шкѣлыу до науки — і йакурѣтнѣ так сьа страѣило, шчо вышшли ў нѣбого на той час грѣшѣ и попросѣў Соломона, а жебы му пѣру сотѣк пожѣчиў. А Соломон ў тым часѣ цѣлком запѣмѣятаў, шчо йѣму його ѣтець наказываў на смѣртнѣым лышку і по-

зичку йому гроші. По другім разі пішоу до своїх слуг і узьбу їдного барана і забіу його, ци варівау і ў туїу кроу намастиў сабу со-рбчку і такої туды пішоу до тых шкіў, де грабїого буў той син і за ўласныі своїі гроші вікупіу його с тых шкіў і дау його до вышної школы, десь дальше трощка. Повертаїе віттам до дому, акуратни не сїрота піт плотом, бідне і обдєрте, просит го кавалик хлыба. Алї він зробиў таке здроўлыня ў серци своїім, і ўзау того зі собою, дьїтваца, хлїпця буў, до дому, а туїу кошўль, шчо мау на собі, то навїть не ныс на собі, тїлько піт плечом десь, а іншу собі ўзау, шчо сьа ў нью ўдыў. І приходит до дому — ў тым часї жінка його звїдуїе сьа: Де ти буў, мїй прїятель? — Він каже: А, дай ми спок, бо ми сьа ружно трафіло. — Ну, шчо ж такого? звїдуїе сьа она його. — Трафіло ми сьа на доровї, же йшоў того грабїа сын до дому на ваканц, та йа його забіу, лиш обысь нікому нич не сказала, мїа наймїдїйша прїятелько! — А, каже, нїгда ў сьвїтї, не повїм; ажебы до такого прїйшло, обысь мїа хотїу такї забити, то йа нїгда нич не скажу. — Не нїого тому сьа повелю, перебуло може тїждень їден, таї він там шчось зайшоу помалейки зі своїю жінкоу і раз їїї ударїу. А она розчала ў гваўт, ў ауск кричати, шчо забїу паньцького сїна таї мене хоче забїт! — Алє він буў пан також так йак йакїй царь (Соломон) і зараз здивували сьа там мїсто і ўчуў тойє той самїї грабїа. Акуратне пішоу там до тїї школы, де буў його сын, нема його сїна! О, ў тым часї берут зараз Соломона і без жадного права і зараз берут його на шлус і на шїбениць. Алє Соломон добре знаў грати на пишчаўку і йак йуж до такого прїйшло, шчо його вели на шїбениць і куждїї з мїста жаловау за ним, за тим паном, кобы шче він прожїу, ў тым часї він собі выпросїу, жебы хоть знаў, хто його, наперед будє вішати. А нїхто сьа не обїдраў. Натуральне й ката не було на той час. А тотї сїрота кажи: Йа його повїшу! — Він тогды йак тойє ўчуў, прїсит собі о три ннї фраї ішче жїтїа. І прїзвїлили йому три ннї жїтї. У тым часї выпросїу сьа під ашкортю, жебы му повїлили пітї там і там у такє мїсто, де буў той паньцькїї сын у школах, того грабїа. І прїзвїлили йому до того мїста поїхати. І спросїу, жебы бїльшїї шче соїї вїшю сьа на його смєрть дивїтї сьа. Сам просїу. У тым часї прїйшло три ннї, акуратне конче його трєба трїтїти. І таїа сїрота зноу каже: Йа його повїшу! — Аш тогды, ростворїу палїї сьїї жалє і каже: Тьамїт, каже, шчо менї мїй тато казїу, шчо то нїны прїада не. Прїшу панцтва, за шчо мене хочете вішати? І пішоу і ўвїу того сїна і показїу перет цїлїм соїмом крулеўським і тогды повїу цїлу сторїїу, йак му сьа черєз його жїтїа провїдало. І подаровїли му і повостїу бїльшїм паном, цалком цїсаром.

Зап. в Хітарі, Сѣвнського пов. 1896 р. від Олексі Прохвата.

Паралелі: Чубинський, Труды, II, ст. 530—537. Ч. 25—28. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 241—242. — Kolberg, Krakowskie. Т. III. Ст. 212—214.

61. Соломон і Христос.

Був оден король, а у него жінка уродила хлопця, котрому було ім'я Соломон. Тот Соломон не слухав тої крульової, а она его нагнала, аби він собі ішов за очима. Він пішов. А его тато як прийшов з войни тай каже: Де мій Соломон? — А крульова каже: Я не знаю, він утік. — Але по якімсь часі Соломон наробив дзеркала тай прийшов до мати тай каже: Купіт, пані, дзеркало. Паня купила і він пішов. А его тато як подивив се на дзеркало тай каже: Є мій Соломон.

Але круль каже: Я его зараз іму. Зробив круль бай, але лежки такі були великі, шо із сего боку стола аж до другого боку стола, то не було як гостям їсти. Але межи ними був Соломон тай сказав по тиму: Годуйте одні других. — І они зачели гудувати одні других, то значет в одного боку давали тим, шо в другого сиділи. Тогди король сказав, шо є его Соломон, і таким способом найшли Соломона.

Той Соломон однако не хотів сидіти коло тата. Він собі набрав воловодів, тай пішов. Але незабаром уродив ся Ісус Христос. — Коли Ісус хрестив се, то шо було у воді, то усе ізгоріло, лиш тільки каміне не згоріло, а того чорта, шо ему підписав се Адам, також ізгоріло.

Потому найшов се Ісус Христос того Соломона. А Соломон питає се: — Куди ідете, Спасителю Ісусе Христе? Ісус каже: Іду вибрати тих людей, шо у пеклі. — А Соломон каже: І я іду з вами! — Тай нішли оба. Коли прийшли до пекла, а чорти кажут: Чого ви суда зайшли? — Ісус каже: Ми суда зайшли вибрати народи, котрі єст у пеклі. — А чорт каже: Я не дам, бо я маю письмо. — Ісус каже: То біжи принеси. — Чорт побіг, а то письма нема. Чорт тогди дуже смутний ішов, а коли прийшов, Ісус каже: Де твоє писмо? — А чорт каже: Ідїт собі вибрати людей.

Тогди Ісус із Соломоном вибрали людей та Ісус пішов, а Соломон не хотів іти, але каже: Мені і тут добре.

Та ек Ісус пішов, а Соломон зачєв собі робити ніби церкву. А кривий чорт прийшов тай каже: Шо хочеш робити? Він каже: Тут захрестіє, тут престіл для служби правити, а тут комора, аби з річани стосла. А ту шо таке велике? питає чорт? — А Соломон каже: Там нас народ стоєти. — Кривий побіг тай каже старшому, а старший каже: Ідї,

дайте єму, шо він хоче, бо я гниву, єк він тає церкву робл. — Тогди кривий прибіг таї каже: Шо хочеш, то тобі даю. — Соломон каже: Вишкренчи з кітлів пригарі тоті, шо люде ігоріли, але так вишкренчи, шо аби такі кітли були чисті, як шкло. — Чорт вишкрентав так єк шкло таї у тобівку вібрав таї поніє чорт кривий Соломона та аж перед Ієуса Христа поклав, а саний пішов кривундей. — Ієус єк подогонив Соломона таї кáže: Премудрий Соломоне! Ти єще ліше від мене зроби, бо ти 3 тисячи народу бірше від мене мавш. А потону Ієус сказав: Висни сі пригарі на зємлю. — Соломон єк висипав, а Ієус поблагословив, то 3000 народу бірше мав Соломон як Ієус. Тогди Соломон подарував ті народи Ієусови. А Ієус єму так сказав: Мавш жити, кілько схочеш. — Тогди Соломон пішов собі від Ієуса.

Ходив Соломон по землі 300 років, а витак найнив людїй, аби єму копали єму. Люде викопают, а то геї зачала; знов викопают, а то геї за велика; а єк викопали лишєнь добру, тогди Соломон найнив робити деревнїще з глини. Люде зробили деревнїще, та доки привезли, а то полуцало се. А Соломон знов найнив робити. Они знов зробили, та доки зробили, а доки привезли, то знов полуцало се. Тогди Соломон найнив робити на місци. Там зробили. Тогди Соломон лєг ў деревнїще, а потону у єму і тогди Соломон закінчив своє житє самохітно.

Зап. 1899 р. Юрко Якимюк в Рожнові, Косівського пов.

Паралєлі: Про те, як Соломон відістав ся з некла, дивнї: Аєанасьєвъ, Народ. рус. легенды. Ст. 53, ч. 15. — Етнографічний Збірник. Т. III. Ст. 35—37, Т. V. Ст. 113. — І. Франко, Апокрифи старозавітні. Ст. 294. — Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. I. Ст. 75—76. — Про Соломона є дуже багато старинних оповідань, пор. Пыпинъ, Очеркъ литер. исторїи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ. Ст. 102—123. — Веселовскій, Слав. сказ. о Соломонѣ и Китоврастѣ.

62. Св. Ілля на весілю.

То прийшов свѣятий Ельїаш на висільнї на жидівски. І прийшов врічком дѣт. Али жиди богачі. Дѣт прийшов та шо він просив нїх, жиби йїму дали шо зїєсти; і хтїв собі дєсь сїєсти мижнї нїни, а вони йїму нїчо ни дали, іно взяли йїго, виштуркали, вигнали і він собі пішов. А потону приходт свѣятий Ельїаш вже вбраннїй в йндвабнїм жуванї, фаннїй кашпльух, фаннїй чоботи, або можи чмривнїки, так вбраннїй йак би ни знати йакнїй богач. Приходи знов на то сами висільнї. А дивѣт снї тїї богачі, шо він такнїй дужнї фанно вбраннїй, так йїго

витають, так йнго бирут нижи себе, так з ним дужи рознавінїють, дають йнгу пити, а він бире, тай льйи на жупан. Дали йнгу йїсти, а він бире — такий знов льйи на жупан. А вони стали теї сїї дивїит на него. Ни сьмїїют йнгу нїчо казати, али вже мусьит. Тай кажут до него: „Шо ти р-о-о-бш?“ — Ельїаш сїи питаїи: „Йаке шчо робїу?“ Ми тобі даїиїи пити — ти льйиш на жупан, ми тобі даїем йїсти, — ти льйиш на жупан“.

— Бо ви миїні ни дали йїсти — аїиїи пити — аїиїи дали мону жупанови. Йак йа був приїшов бїдний, йа просїв вас йїсти, а ви миїні ни дали — ности миїне виштуркали і вигнали, а йак йа тепер приїшов вбранїї в йїдвобнїм жупанї, то ви миїні тепер даїїте йїсти і пити і миїне нижи себе бирети сїдати. Цїш ни правда то йї, йак приїде бїдний, йак ниї сїи поругаїут, а йак приїди богач... — йак він сїи файно вбире, йак йнго шануїут?

Зап. від Кривого: Казя, в Будзановї, Теревовельського пов. О. Деревинна.

Паралелї: Клоустон, Народні казки та вигадки, пер. А. Кри-ського. Ст. 27—28 і вказана там література.

II.

Біблійні легенди нового завіта.

63. Три царі.

Йак сьа Исус Хрїстос народиў в Назарѣтскї шопї пїльа дорόгы, засьвїтила зьвїзда москїўскόму царїови, засьвїтила зьвїзда чарногурскόму царїови, засьвїтила зьвїзда перскόму царїови. Кáждый царь, што видїў зьвїзду, пόзнаў зáраз, аже Спасїтель сьа народиў, кáждый монáрха браў с собоў подарунок новонарожденнόму дитяту, а тáкый, йáкого грѣба, до набоженства. Мόскаль ўзяў кїльїх и патїну, чарногурскїй кадальницю и што потрібно до кадженя, а перскїй царь ўзяў коштранцїю с самого золота. И так кáждый йшоў за своїоў зьвїздоў, а йїден о другїм нѣ-знаў. Зьвїзди йїх провадїли до Йерусаливу. Прийшли до тόго бúrку трийн царїове, де турецкїй царь мѣшкаў. Йак тόты царїове до царьскόго рынку гвόшли, зачáли сьа витáти, — а зьвїзды ўсьї три зышли сьа на йїдну — а йáко царїове пїшли до тόго турецкόго царїа на нїч. Царь сьа йїх зьвїдуїн: „Де вы йїдете?“ — „Достáтисме знак, же сьа небеснїй царь народиў, — идѣне му сьа поклонїти и йїму дáры оддáти“. — Тóрок дό-них бесьїдуїн: „Идте, же, — довідáйте сьа акурáтнї, повернїйте сьа до мѣне, та мї повїсте, де сьа народиў, таї и йа му сьа пїду поклонїти“. — Але Тóрок так собї замьслиў: Жебы йа сьа довідáў, де сьа народиў, та быи пїшоў и сьтáў быи дитяту голóву“. — Трийн царїм в дарáны обїавнїў аґїў, жебы сьа до Тóрка не вертáли, жебы кáждый пїшоў ў своїу дорόгу. Рáно вїшли трийн царїове с турецкόго бúrку, — зьвїзда стόїт х повїтрїу и иде понад дорόгу. И о́ни, трийн царїове, за зьвїздоў. Прихόдъят недалѣко Назарѣту, — видьят дўже народу коло шопы при дорόзї. Зьвїзда стáла нят шόпоў; и прихόдъят царїове до шопы, — видьят нáле дїтя х пелѣнках, бїстрѣ и розуїне. Вышоў москїўскїй царь до шопы мѣджи тόты лўде, што были коло шопы, сьпївáли, скакáли, таньцувáли. Мόскаль вóлат до народу: „Прийдыте, поклонїм сьа цáреви нашѣму Бόгу!“ — бо йїшче нїхто нѣ-знаў, што то за йїдно дїтя. Москїўскїй царь пόзнаў, жи то йїст Исус Хрїстос. Москїўскїй царь оддáў му

кильких п'ятих, а дитя одобрало йак слўшна особа. Другі-раз Москаль вишоў на двір, волат до народу: „Прийдьте, поклоньмь ся Христу царови, Бѣгу нашѣму!“ — ѳддаў чарногўрскыи кадальницю, лїван и смїрну. Третїй раз москїўскыи царь вишоў меджи наїрїд до шѳпы: — „Придьте, поклоньмь ся и припадем к саѳому Гѳсподу Бѣгу, Исусу Христу, цареви и Бѣгу нашѣму!“ — И так потѳму монархѳве йиурѳпейскы узнаїли москїўскѳго царя за опїкуна христїаньскѳй вїры на цїлыи свїт и за ньяйстаршѳго монарху на цїлыи свїт. Длѳтого вїм москїўскыи царь, де христїанїю мордїють, забиваїют, Москаль їде боронїти фсѳади христїанїю от погѳнства, бо мусит, бо дану на влац цїлого свїта от фсѳих монархїю.

Зап. від 74 лїтнього старушка Илї Федака в Полянѳх, Короснянського пов. 1900 р. О. Ровдольскїи.

64. Втека до Єгипту. — Христос і ровбїйники на хрестї.

Были х пустатыни збїйцѳве и мѳли дїм збїйцкїи. Мѳтка бѳска перед Ирѳдом утыкала з Исусом Христом и з Осїфом, — прийшли на-нїч до того збуїцкѳго дѳму. Збїйцѳве пїшли на розбїй, а збїйцїўска мѳти бїла дѳма из невістоў. И мѳли дьїтїну велику калыку. Пѳнна Мѳрїя промовїла: „Прїийїте ту мене на-нїч“. — „А йак-же тѳ приймѳме, кой ту збуїцкїи дїм. Та прїйдут дѳмїю мѳїи сынове, та тѳ забїдут из дьїтїноў и з мўжом“. — „Йуж лем нѳа зостаўте, бо йак быи йшла дѳле, и так быи сѳа з ними мѳгла зїйти тай бы нѳа забїли на дорѳзы“. — Тай зостаїла на-нїч Мѳтка бѳска. Збїйцѳўска мѳти зробїла кўпїль на калыку и кўпат. Мѳтка бѳска прѳсїт: „Жебы вы мї дали тѳплої вѳды, и йѳ быи своїи дїтѳа скупала, бо барѳ спѳневїрѳне...“ — Збїйцїўска мѳти порѳзумїла сої: Нѳай ўложит своїю дьїтїну і нашѳму, та нѳай сѳа йїїї заказит дьїтїна од нашѳго... — Мѳтка бѳска своїи дїтѳа вложила к тамѳбу, што бїла страшна калыка, — зарѳз калыка поздоровїла и бѳвїт Исуса Христа ф купѳлы. У нѳчи прїшли збїйцѳве, засвїтили и зьрїдїють сѳа збїйцѳве: „Йѳкы ту ночуїют?“ — Бѳбы сѳа тышат, радѳсно бесыдїють до збїйцїў, же: — „Тѳкыи спѳсѳобѳм наше дїтѳа оздоровїло: — йак ѳна своїи посадиїла і нашѳму, зарѳз здорѳве зостаїло и наше дїтѳа йїїї дїтѳа бѳвїло, тышїло сѳа нїи“. — Збїйцѳве зогнаїли пѳнну Мѳрїю и Осїфа и прїиймно гѳстїли.

Отже тот збїйцѳа, што быў калыка, тот быў з Исусом Христом на крѳсьтї, — быў молѳдыи, пїў рока старшїи йак Исус Христос.

Иак были двайи збійціове на крестох, Исус Христос медже нима, прибитый на кресты, а збійціове были приулазаны ременьами поза лкты за рўкы. Молодый збійця повэрат на Исуса Христа, же йн голый, а страшно збитый, нигде тыла не видит здорового, де раиа, де чорне, де синья, от ступ до головы, — и пробесыдуваў до староґо збійцы з другоґой стороны Исуса Христа: „Та мы, кидсме повешены, тасме заслужили, а ни збиў нас никто, — а тот так збитый, скатуваный, а никто на-не не доводиў, жебы што эле зробиў...“ — Старый сьа обизваў: „Жебы не заслужив, та бы ту не быў“. — Молодый бесыдуи до староґо: „Жебы сьа быў Бог не родиў и меджи нами не быў роспийатый, соньце бы йасниет не затаило и земля бы так страшно не трясла сьа, — але тепер ўсьо терпит..“ — Обэрнуў сьа молодой и жалый Исуса Христа, же таґой биткы тершиў и так го тышко ростыґали на крест и блатарьями прибивали. Тбўды Исус Христос пўстив йасниет во себе, и збійця познаў, же то Бог бўде. Тбўды пробиў: „Боже, милостивый буди мнѣ грѣшному, Боже, очисти грѣх мой, бо без рахунку зогрѣшиўши, — змилуй сьа надбўноу!“ — Исус Христос пробесыдуваў до разбойника: „Ты гнес во-ўноу бўдеш ў райу“. — Аже тот быў разбойник, што сьа з Исусом Христом купаў и пишоў до райу, бо тбўды го Исус Христос йше оистиў Тай йш конец.

Зап. від Илѣ Федака, 74-лїтнього старушка, в Полянах, Короснянского пов. 1900 р. О. Роздольский.

65. Про втеку Матери Божої.

А. То як свата Марія втікала з маленьким Сусиком від Гірода то адбала в поли, як хлоп сїяв жито. Тей вона сказала до того хлопа: „Памнятай, чодовиче, як ту буде хто гнати і спитас тебе, чпсь не видів мене, як я втікала, то ти скажи, шось видів, якїсь сїяв те жито“. Тей Мати Божа знов стала втікати далі і шо но була за корчами, як її ни видно вже було, аж тут надїадит на кони Гірод тей питає-цї хлопа: „Гей ти хлопни! А ни видів ти, чи втікала часом туди Марія з Сусом?“ А хлоп кажи: „Видів, втікала“. „А коли, давно?“ питає Гірод. „Ав'о, як я те жито сїяв“. Аж тут оглядає-цї хлоп на жито, а воно вже впросло і достягло, шо можна вже жати. Тей Гірод подивив сї на те жито тей кажи: „Ге, ге, коли то вже було. Коли ти ще жито сїяв, а воно тепер вже впросло, то вона хто знає, де вже втікла. Шкода труду, треба вирнути сї“. Тей вирнув сї назад. А Марія була недалеко ше.

Али то Бог так дав, щоб те жито так хутко вирросло, щоб Гірод джмї ни гнав, бо був би дїгнав і Сусика забив.

Зап. від М. Шмула в Терезіно, Каменецького пов. 1900 р. А. Веретельник.

66. Втежа до Єгипту.

Б. Тодли йак Герот хтів Суса Христа забити, то Матка Боска фтыкала до Йвгипту. І по дорозї вдїбала хлопа, йак сїйав пшеницьу і кажи: Сїй, сїй, звавтра будиш жити! — Тай сама пішла. На другий день виїшов хлоп ф поля, тай жпе. Надїїздѣт жоньбири і питают сь: Ци ти ни видїв ту йакой Жидівки я дитинов? — Віп кажи: Видїв. — А давно? — питают сь. — О, ще йаким сїйав пшеницьу. — Ого, то ни йї вже ни здогоним. Вона вже десь далеко! — Тай вернули сь.

Зап. в Будзанові, Терезовельського пов. від батька О. Деревянка.

Паралелі: Зоря, 1882, ст. 78. — Головацький, Народ. пісні. Т. II. Ст. 10. Ч. 13. — Зоря, 1895, ст. 33. — Чубинський, Труды, I, ст. 152—153. — Добровольській, Смолен. Этногр. Сборникъ. Т. I. Ст. 243—244. — Przyjaciel Ludu. T. II. Leszno, 1885. Ч. 22. — Kolberg, Poznaiskie. T. VI. Ст. 160—161.

67. Свиња — жидівська тїтка.

А. Йидного разу взяли Жиди Жидівку в дитинов і завїзали в мішок. Потому закликали Матку Боску і кажут: Йак ти Матка Боска, то згадай, шо тутка ф тїя мішку йи. — Матка Боска кажи: Свиња с пацьтатами. — А Жиди сьн зачили сьміяти і кажут: Ти так добри звайиш? І розвїзали мішок, а в мішка свиња: рох, рох; рох! Чирс тойи типер кажут, жи свиња, то жидівска цьотка.

Зап. в Будзанові, Терезовельського пов. від Кучириної Ганусї О. Деревянка.

68. Чому Жиди не їдять свинини?

Б. Ходїу Ісусе Христосе по землі і зайшоў ў йиден час до Жиде, а Жидїтка ізлегла і Жидї прикрїли корїтом. Почкай, буденю мы вїдїти, шо він Віх. Ци ти Віг? Ану ўгадай, шчо ту піт корїтом? Кої йак Віг, угадай! — А Сусе Христосе шовит: Свиња с пацьятком

Отó знайи, а, знайи! а воно Жидьїука з дьїтиноу. — Тай підняли ко-
рїто, а свиня вуха ўпустила по земљу і рїбикат, а пацьа за неу.
І с того походьбат свини і инесь Жидї тому не йдьбат солонїну, бо
свиня тьтка йїх.

Зап. в лютїм, 1899 р у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грици Оліщана
Терецького.

Паралелї: Житє і Слово, 1894, II, ст. 182. — Zbiór wiad. T. XI,
3, ст. 39. 1. T. V, 3, ст. 167. T. XV, 3, ст. 65, ч. 5. T. XIV, 3, ст.
208. T. VII, 3, ст. 108—109, ч. 5. — Драганов, Малор. преданїя,
ст. 4, ч. 6. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. X—XI. — Чу-
бинський, Труды, I, ст. 49—50. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. T. IV.
Ст. 159. Ч. 10. — Federowski, Lud białoguski. T. I. Ч. 748. — Wisła.
T. III. Ст. 103. — Добровольскій, Смолен. Этногр. Сборникъ. T. I.
Ст. 243.

69. Як Христос бавив ся пташка.

Як Христос був маленьким хлопцем, то бавив се з свичним хлоп-
цем пташка; зробюг хлопці пташка, поставюг в яку, вдарут, пташок
підскочит, тай спадає, а вони ловют і даї бавюг се. Зробит Христос
пташка, підібє, а він полетит гет в гору тай не верне се, зробит се
птахом. Тай вже тогди хлопці знали, що він таки Бог.

Зап. в Григорові, Бузацького пов. 1890 р.

Паралелї: Zbiór wiad. T. III, 3, ст. 41.

70. Чому в горах не родить ся так, як на долах?

Моўїят таку льуди собі приїўку ў нас і так ўсьуды, же кады
Ісус Христос ходїў по землі, то там нїбы льїпша земля, льїпше ви-
даїї плóды і ни родит ся нї бодячьа нї яич. Тай собі такє говорїят,
чому тотó так йї. Дóбри знайїте, же кой Ісус Христос таитуды ходїў,
то мўсит быти льїпше, а на наш край, на наші гóри — то Сус Хри-
стос ту не быў — іно здалеку палчикоу повахаў. — Тому ў нас полья
гїрші: Йалóвенець ся родит, бодячьа, а жадного плóду тавóго, ги ў льу-
дїй, не майїмо.

Зап. в лютїм, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грици Оліщана
Терецького.

71. Звідки взяв ся млин, віз, кінь, скрипки і медвідь.

Ісус Христос ходив со святим Петром по землі і навчаў людий доўгі часы. І прийшоў раз ў село, а злий поставив млын і ни зладив його вич, таку паличку, абы зерно падало с коша. А Сус Христос повідавни: Шчо ты ту робиш? — Та, диві, зладив яни млын гет цаўком, і не хоче падати зерно. — Яа тото зладжу, али заворнидуй шни. — Мовит: Яа ти заворнидуй, айбо ни зважу покы. — Покы в дубровы оппале лисья. — А тот собі злий гадаў: До восени, тай ў восени унаде. — А Сус Христос заппаў паличку, тото почало калатати і почало падати зерно ў камінь. А він стаў, тай мовит: Тай яа цылым млын поставив і яа ни мих шче тото зладити! — І жать му. Али ходит він коло добровы, не оппадуй лисья; а вонó ўперед, то падала чатина ги днеська с кидрини. Али пан Біх так даў, жебы тото не оппало покы свита. Али він дивит сьа раз, другий, не оппадуй тото. Узваў, пішоў, верти лис, бий клиньцы, бий цывяки желызні. Він мыслиў, же посушит весь лис. Тото сьа порозвиваю, тинерка такэ галузья вит самоїи землі аж до верта. А ўно глаткэ было, хыба тробы на вершкы была чатина. І ўзваў і ў...ў сьа долы смерекоў злий і днесь смола тому на смерицьцы. І млын до днешного дня не відобраў, а ныбы притомнысть до млина майи і инесь виш ў млыни сьидит, нек му.

Али ўзваў зробиў віз у хаты і зложив гет красно, а вытбагнути йак через двери? А Ісус Христос с Петром ўвишоў: А шчо ты зробиў? — Віз, али ни можу с хаты вытбагнути. — Продай мины. — Узваў і продаў. — Петро мовит: На шчо ти, Господи, того? — О, треба, буде лудым, та булут йихати! І ўзваў він, розыбраў по колесу, выныс на двір і зложив. Мовит дытко: Та ци не миг яа сам си так розыбрати та зладити? — Ісус Христос мовит: І ты бы си колісь сив, йакбыс не миг іти. І днесь, коли вись квичит, тогди він на віз сьаде.

Али ўзваў зробиў конья. А Бох даў так, бы не стопаў киш сам. І він ўзваў, зважав на таку жилу меджи ногами, конья, али киш сьа ўживив, іти не буде, бо вуйазаны. Ісус Христос надийшоў с Петром, мовит: Шчо ты зробиў? — Конья, та не хоче йти. — Ну, продай мени того конья, та він иде. Тай ты колісь си сьадеши на нього. — І днесь нерас такый час приде, жи йак сьадеши на конья він, то киш утыче ў безвисти, же го ніхто не може ўнереги, дьлатого же він го зробиў. Мовит Петро: Господи, та на шчо тобі кониш? — Е, Пётре, то буде тысьным лудьом робити. Ростьяў тоту жиўку і киш пішоў. І инесь коньови йи стункы меджи ногами йак і вы сьвидомі.

Потому зробив скринки і ни прорізаў зверху тоті вікельця, та вони не мали жадного гoлосу. А Сус Христос мовит: Продай менші тоті скринки! Він продаў. Ісус Христос прорізаў тоті окенця і ўже гoлос мали. І ннесь черес тото, де йно йакá музика йи, там йи вохота і нногo сьа такыч часьіу трафит, жи дакого й забіўт при музичы, а то черес тото, жи він йих зробив, тому ўсе майи до них право.

Али трафив сьа Ісус Христос у млыннi іс Петром так ги жебракы. А шельник ўвидив: О йакісь дьиды ту йдут. Чекай, йа йих напуджу! Нови ўвийшли, а він за дьерий: Гу! І Пан Биг повідат: Іди ў льис, будеш медведьом, тай будеш гурчати, нокы сьвiта.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грини Оліщак Терлецького.

Паралелі: До млина пор.: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 17, ч. 45. — Чубинський, Труды, I, ст. 104. — До воза: Чубинський, Труды, I, ст. 104—106. — До коня: Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 135. — До медведя: Правда, 1868, ст. 48: Медвідь. — Житє і Слово, 1894, II, ст. 182, ч. 10: Відки вьзали ся медвiць і зауля. — Zbiór wiad. T. V, 3, ст. 149—150. T. VII, 3, ст. 107—108, ч. 2. T. X, 3, ст. 102, ч. 310. T. XI, 3, ст. 36, ч. 1—2. T. XV, 3, ст. 65, ч. 4. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 10—11. — Ястребов, Матеріали по этногр. новорос. края. Ст. 10. — Аевасевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XI. — Чубинський, Труды, I, ст. 50—51. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. T. IV. Ст. 22. Ч. 17. Ст. 168. Ч. 23. — Kolberg, Pokucie. T. III. Ст. 141. ч. 3. — Federowski, Lud białoruski, T. I. Ч. 742—743. — Шейнъ, Матеріали. T. II. Ст. 343—344. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. T. I. Ст. 288. Ч. 56.

72. Звіджи взяли ся гриби?

Ішов раз Христос із апостолами поперед хату якоїсь жінки вдовиці. Удовиця напекла паланиць та поцоставила їх попід хату на приспi, щоби скорше простили. Ідут апостоли за Христом, а Христос на переді йде, та сповирають на сьвіжі, ще теплі паланиці, поликають слинку, бо всі страх які голодні, аж, аж!... Не видержав Петро, взяв одну, вкусив та зачав жикати.

— Петре, Петре, що ти жикаеш? — питає Христос.

— А щож, губу! — каже Петро та скоріш випльовує вкушений кусник паланиці на землю.

— Най буде губа! — каже Христос.

А Петро дивит ся на землю, не вірить своїм очам: перед ним із кусника хліба виросло нечислено багато ріжних губ та грибів.

— Збратайте — каже Христос до апостолів — буде добра вечера.

Зоря, 1895, ст. 53: Земля в людській вірі, Д. Ленкого.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VI. Ст. 256. T. XIII, 3, ст. 76, ч. 165. — Етнографічний Збірник. T. III Ст. 69—70, ч. 4. — B. Němcova, Národ. báchořky a pověsti. T. II. Ст. 297—299. — Wisła. T. IX. Ст. 102—103. Ч. XI. — Polaczek, Wieś Rudawa. Ст. 91. — Lud. T. II. Ст. 19—20.

73. Звідки взяли ся пчоли.

То як Ісус Христос ходив по світі з апостолами, то зразу апостоли не могли привикнути. Прості люде були. То святий Петро все каже: Господи, я голодний! А Ісус Христос сам не їв нічого, то все тільки сі всміхає. А далі як Петро заснув, Ісус Христос узяв тай вишпав із нього телеса тай повісив на грушку. Петро пробудив ся, встав тай дивує ся, що ані разу не чує голоду. Аж по якімось часі ідут вони знов попри тоту грушку, а на тій грушці великий рій пчіл. Петро питає: Господи, а то що таке? — А Ісус Христос каже: Петре, та не пізнаєш? Таке то твої телеса. Ти без них маєш вигоду, а пчоли з них будут Богу на славу і людам на пожиток.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 181.

74. Жидівський помийник.

Називали Жиды помийнебер. А Ісус Христос с Петроу ходиў по світі, тай тото ўвидиў Петро. Мовит: Кількі ту помийні і тото їде нивошчо. — Али злий тото ўчуў: Дай минї тотї помийні їа буду с того робити горїуку! — І ўзяў поставиў горальниї і шче шчось мўсьїї до тых помийнї додавати ў горальни; їакось тото спалиў, і навваў горїуку паленкоў. І днесь ў горах называїут її паленкоў. І такії даваў людюм кошовати, пїти і люди почали пїти. Али їиден такїї быў, жи видиў, ш чоґо тото наробило — а другий сьа напїў тай льїєґе ги пїшанїї ў вочи, шчось му бесїдувати. А тот мовит: Цїкаїї від ньа, ты жидїськїї помийнику, жиш то нїбы ты сьа ўпїў, шчо ж жидїськїї помийнї. І шче ї днесь, їак бы сьа напїў даґто, та мўїят: Ты помийник жидїськїї.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшаниці, Старосамбірського пов. від Гриця Огіщана Терлецького.

75. Як згорів „Ка“.

А. Горівка, то чортівський напюток! Не люде її завели!

Був собі чорт „Ка“, а він варив той трунок. Раз якось захотіло сьї сьвети апостолам, покровенькам Петрови і Павлови йїї закоштувати. Прийшли вони до пекла. А там той трунок так варит сьї та кипит!... Цпоросили апостоли явгось антипка по кватирцьї того трунку. Антипка дав їм. Але як вчув сам люципер той „Ка“ про то, як не скочив у той котел з тим трунком тай там згорів. А антипки зараз в плач тай жлували: згорів-ка, згорів-ка... Тай відти пішла назва горівка.

Зап. в грудни, 1898 р. від П. Петрова в Дрогобичи Волод. Левинський.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 17—18. — Чубинський, Труды, I, ст. 43—44 і 109. — Gliński, Bazarz polski. T. III. Ст. 211—215. — Байки небылицѣ. Коломыя, 1880. Ст. 25—27.

76. Від чого названа горівка?

Б. Ишоў сьвятий Пётро и з Исусом Хрїстом, а там дьабли ў йїднї фабрїцї варїли трунок. Сьвятий Пётро повїдат: „Пане, йа там піду, што там йїст“.— А Хрїстос му повїдат: „Не ход, Петре!“ — А він му повїдат: „Пїду дакус, пане, бїду йа видїу, што там йїст“.— Гвїшоў тав, дали му порцїїу того трунку. И выїпїу, послакуваўо му и наїпїу сьа. Потїм казаў сьобї дати дрўгу порцїїу. Йак выїпїу дрўгу, казаў сої дати и третьу. Потому хоче піти, бо Хрїстос сьа му не казаў баєїти. А тоти дьабли зорєали з вього капельух: — „Запўат, што-с казаў! Штосле ти йїдну ту дали, то дармо, а двї то запўат!“ — Пётро не наў нїякых грїшїй, — то сьа тин забављаў, бо не наў чим запўатїти. (И гьа того тепер Жїды, йак не ма чим запўатїти, то зараз Жїд зїмат капельух). Але фходит там по Пётра Хрїстос, — а найстаршїму чортїви бїўо имено „Ка“, што бїўа його фабрїка. И йак отворїу Хрїстос двєрї, йак го дьабдрїу Ка. и фстрашїу сьа. Фпау до кїтла до того трунку, де сьа варїу, и там зїорїу Ка. И гьа того тепер называїдут трунок „згорїука“, бо в пїї сьа сїалїу чорт Ка, та фшїткы за ним там йїйчали ф тї фабрїца чортї, же: — „Згїорїу Ка!“

Зап. від Антона Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелі: Етногр. Збірник. Т. II. Ст. 63. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 11. Ч. 4. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 283—284. Ч. 48—49. — Kolberg, Krakowskie. Т. III. Ст. 169—171.

77. Звідки взяла ся табака і люльки?

А. Чортова мама ўмерла. Посходили сьм людѣ до неї, йак звѣкло до ўмерцьї (то було на зинлі), тай сидѣт тихо, нинѣ ничо. А чорт снѣ приходѣт, кажи: Чикайти, йа вам злагоджу, абѣ ви дурно нѣ сидѣли! — Тай ўзвѣ, ўтер табаки, даў кождоу поньухати, тай кажи: Плачти за мамоу мамоу! — Йак кождий поньухаў, тай зачыў плакати за чортовою мамоу. А Христос приходѣт на тото, тай дѣвѣт сьм, жи онѣ плачут; кажи: Чикайти, йа вам дам нѣ такѣ! Ўзвѣ, поробиў люльки, тай даў йѣм закурѣти, тай кажи: Пльуйти на чортову маму. Тому тѣпер хлопѣ йак курут, тай пльуйут.

Зап. в вереснѣ, 1895 р. в Пужниках, Буцацького пов. від тата Михайла.

Паралелі: Житѣ і Слово, Т. III. Ст. 374: Табака і тютюн. — Зоря, 1987, ст. 44, Чорт, Д. Ленкого. — Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 169—170, ч. 25. — Zlatá Praha, 1891, ч. 44. Ст. 522. — Гринченко, Етногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 10. Ч. 17. — Манжура, Сказки. Ст. 144—145. — Харьковскій Сборникъ, VIII, ст. 310. — Киев. Старица, 1890, кн. 7, ст. 326—329; 1893, кн. 3, ст. 547—548; 1888, кн. 4, ст. 20.

78. Тютюн і табака.

Б. Ўмерла чортякови мама, а льудѣ сьм посходили, тай аны кажи, выхто не хоче за йего мамоу плакати. А він натѣр табаки і даваў льудѣм ньухати, абѣ йѣм поставали сьльози ў вочѣх, абѣ плакали за йего мамоу. А надѣйшоу пан Біг і подаваў льудѣм люльки. А льудѣ курили тай при тѣм і харкали; то сьм тѣчило, же на йего маму.

Зап. в цвѣтнѣ 1897, від Тимка Гринишиного в Пужниках, Буцацького пов.

Паралелі: Драгоманов, Малор. парод. пред. и разск. Ст. 13: Черти и табачники. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Ст. 282. Ч. 47: Агчаво ета слѣза котѣтца изъ глаза, якѣ табакѣ нюхати? Па чортавѣй натки плачѣмъ. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 23. Ч. 19.

79. Звідки взяв ся огонь у кремені?

З почитку сьвіта то ни було вогню. Аж йак согрішили ангели і пішли до пекла, то відумали йнго там, абі було ў чім пражити грішны дүші. А йак стали ходити по сьвіті Христос с Питром тай відьили, жи льудьом эле биз вогню. Али йдут они раз, дїуйи сьц, а чорт наклаў собі вогонь коло дорóги, тай грїи сьц. Посьїдали си они коло него, балакайт... А Питро маў с собоў палицьцу, тай поставиў їи на вогонь. Йак зачїла горїти, а він звїрваў сьц тай зачїў ўтыкати, жиби занести трóхи вогню льудьом. Али чорт такі ни дурний, зачїў лапати Питра тай кричїти: Віддаї вогонь, на шчос ўкраў? — Йак ўже маў Питра зловїти, а Христос крикнуў: Удар палицьцї ў камїнь! — Питро ўдарїў і хоць чорт відобраў ў него палицьцу, то вогонь ў камини лишїў сьц. А той камїнь — то кремень. Тогдї Христос показав льудьом, йак сьц креши с кременя вогонь і вїт тогдї маїут ўже льуди вогню, кїлько хотї.

Зап. від брата Гїярка, 1897 р. в Пужнигах, Буцацького пов.

Паралелї: Чубинський, Труды. Ст. 43, 45 і 46.

80. Чому діти не ходять до року?

Йак Христос ходїў по сьвіті, тай пришоў до жїнки, шчо мала малу дитїну тай сказаў їи, жеби дитїну перекїнула бес себе. А она бойїла сьц, не хтїла перекїнути, абї сьц не забїла дитїна. А він їи сказаў: Коли не хочеш, то не будє ходити аш по роцьцї! — А пришоў потóму до корóви, же мала малє тельє. Казаў їи перекїнути, а она перекїнула і томү тельє сьц ўродит і ходит. І так до кождой звїринї ходїў і кожда го послўхала і кожде, лиш ўродит сьц, ходит.

Зап. 1896 р. в Пужнигах, Буцацького пов. від брата Гїярка.

Паралелї: Грінченко, Этногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 83. Ч. 107. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 178. Ч. 37.

81. Чому люди не знають часу смерти?

А. Сус Христос даў, жи льўде знáли, пóкы жы́ти бу́дúт. Та́й йи́дно́го ра́зу йде ісь сьваты́м Петро́м, а чоловiк горóдит і заты́су́йи кiльа на обá бóкы. А Петро́ сьа пы́тат: На шчо ты так, чоловiче, на обá бóкы заты́су́йиш? — Ба на шчо? Бúду ўмирати́ гнеть, а ды́тiшча малы́ вы́станут і хтó ним пак загорóдит? Навiть не гóдно будé кiў затесáти. А йа тепéрь позаты́су́йу і йак плы́т пiдогнiйи, а вонi сь обернут д́руги́м бóком. Ну, лишили тóго, йлут дáлы. Нады́бали д́ругого, горóдит сáмо: То йакú галúзу переплетé, то корч йакый в́гнiе йалы́уцьовый і бодáча мéче, так нiйак плетé. Пы́тат сьа Сус Христос тóго: А чомú ты так нiйак горóдиш? — О! до мéйi смéрти будé. На чуджi ды́ти не хóче ни сьа робiти лiпше, а то стру́но тóго, жи сьа ўжени́у до ўдóвы, та ды́ти ни йгó. То так знаў, жи ўмирати́ ни задóўгый час і: Мени́ будé пóти! — А Исус Христос повiдат Петро́ви: Пётре! Так эле. Так бы робiти, абы́ ни знаў нiхто, пов будé жы́ти. Бо ни йидéн ўжени́у бы сьа на чуджi ды́ти і заста́у бы най́ток і иг-бы збiты гет, йак бы знаў, жи ўире гет, а нiм бы сьа нич не лишiло! І вiт тóго часу́, коли́ Бог смeрть прiшле, тогды́ чоловiк ўйiрат.

Зап. в мартi, 1899 р. у Мшанци, Старосамбiрського пов. вiд Гриця Олiщана Терлецького.

82. Чому люди не знають, коли пiмруть?

Б. Колись люди знали, коли хто буди вiрати, і булиб до нинiка знали, шоб ни йден хлоп дурний.

Йде сибi раз Пан-Бiг, а хлоп стави хату з либоди. — „А шо ти робиш?“ — пытае Пан-Бiг. — „Хату ставлю“ — кажи хлоп. — Та з либоди?“ — пытае Пан-Бiг. „А шо, кажи хлоп, на шо мнi лiпша?“ „Таж вона навiть року ни постойи — кажи Пан-Бiг. — А хлоп кажи: „Мнi ни треба хати на цiлий рiк, бо я за пiв року маю вeрти, нашо-ж мнi лiпшоi хати“. „А так, нудрогелю, кажи Бог, почкай, тiпер ни будити знати, коли хто вiре, бо на сьвiтi вiц ни буди, анi хати, анi сила, анi мiста, і всi будут лiнюхи“. Тей вiд тодi вже нiхто ни знайи, коли вiре.

Зап. в Добротворi, Каменецького пов. 1900 р. вiд Бвкн Пузь, А. Веретельни.

Паралелі: Zbiór wiad. T. XV, 3. Ст. 268. Ч. 2. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 178. Ч. 36. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ч. 790. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 399.

83. Чи знали люди час смерти?

В. Кожному чоловікови наперед призначено, якою смертю має вмерти. Як йому призначено втонути, то аби весь вік на печі сидів, а таки прийде така година, що він утоне.

Давно люде наперед знали, коли хто вмере. То вже такий ні за що не дбав. Іде раз Пан Біг по під ліс, а там хата, а з хати вийшов чоловік, запалив ліс тай поставив до того огню горнець з водою, щоб загріла ся.

— А ти що робиш? — питає Пан Біг.

— Та от воду грію.

— Та не можеш урубати дерева, а зараз мусиш весь ліс палити?

— Е, та міні байдуже, я й так завтра маю вмерти, — мовить чоловік.

— Е, коли так, то не виріш, — мовив Пан-Біг — і не будеш наперед знати своєї смерти. По якімсь часі іде Пан-Біг знов тою дорогою і бачить того самого чоловіка, а він з'орав те місце, де був ліс ізгорів і сіє жолуди.

— А що ти, чоловіче, робиш?

— Та жолудь сію.

— Та на що?

— Ліс буде.

— А леж ти вже старий, ти його й не побачиш, не то що.

— А хто знає. А не побачу я, то побачуть мої діти і внуки.

— А видиш, — мовить Пан Біг, — як то добре, що ти своєї смерти наперед не знаєш.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 189—190.

84. Чому кінь такий ненаситний?

Як Христос ходив по світі, прийшов раз над ріку. Вода була тогді зібрала, тому він не міг через ню перейти. Вже хотів вертати се, аж дівит се, а ту пасе се кінь. — Перевези мене на другий бік! —

каже Христос до него. — Я ще голодний — каже кінь. — Христос рознівав се тай заклев: Аби́с їв до кінце віку і абис не наїв се ніколи! — Тому тепер кінь все їсть і їсть і ніколи не наситит се.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

Паралелі: Zbiór wiad. T. II, 3. Ст. 38. Ч. 1. — Тамже, VII, 3. Ст. 108. Ч. 3. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 109. Ч. 16. Тут кінь ненаситний тому, що його проклала Богородиця за те, що він витягав сіно з під Христа, коли він лежав у яслах. — Чубинський, Труды, I. Ст. 49. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. X.

85. Звідки взяла ся собака?

Як Христос ходив по землі с Питром, то йшли вони раз бис силó, а дити бавали сь на улици зайайцями. А той, шчо буў хоргом, зачив бичи за Христом тай гаўкати. Христос розалóстиў сь тай прокльив того хлопця: Жибіс гаўкаў доки сьвіта! — І с того хлопця зробив сь пес.

Зап. 1897 р в Пужнигах, Бучацького пов. від брата Філька.

Паралелі: Чубинський, Труды, I. Ст. 52—53. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168. Ч. 24.

86. Звідки взяла ся малпа?

Як Христос ходив по сьвіты, то йиден чоловік виліз на дуба і хотив йигó звити настрашити. Али Христос йигó zobачив тай сказаў: Будеш жи так лавити по деревах, доки сьвіта тай сонцьи! І с того чоловіка зробила сь малпа і лавит ўсе вит тогди по деревах.

Зап. 1897 у. в Пужнигах, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

Паралелі: Чубинський, Труды, I. Ст. 50.

87. Черепахи.

А. Рас ішла Матка Боска с Сусом Христом чирис ріку та йі рибн кусали. А Матка Боска прокльила ті рибн і в них сьн зробили чирпахи.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. від Кучиравої Ганусі О. Дервянка.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 10, ч. 31. Тут черепаха повстала з печеної курки, яку скупа донька укрила була перед матір'ю, що прийшла до неї в гостину. — Тамже, ст. 386—387: Тут черепаха повстала з вареників, укритих скупарем перед старцем. — Ястребовъ, Матеріали. Ст. 20: Тут перемінена в черепаху жінка, що сховада ся перед Христом. — Чубинський, Труды, I. Ст. 66.

88. Заклята риба.

Б. Матка-Боска с Сусом Христом шла бис воду. Розмавіли си, жи дужи рибу роздонтуйут. Вона кажи: „Божи, Божи, винши тойі рибв“. І тогди кажи Сус Христос: Вже нима половини тойі риби, вже в купках — вона вже заклята. С того йи чрипаки.

Зап. від сестри Ольськи в Будзанові, О. Дервянка.

89. Чому рак має в заді очи?

Раз брив Христос через воду, став на рака і притиснув его. А тогди ще рак мав з переду очи. Розгніваний, крикнув до Христа: Як ти йдеш? Де ваші очи, що стасш на мене, чи не в гузиці? — А Христос каже: За того, що так до мене говориш, будеш мати від нині очи в гузиці, а не в голові! — І так ся стало і тому тепер так рак виглядає.

Зап. в Григорові, Бучацького пов. 1890 р.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VII, 3. Ст. 115. Ч. 29—30. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 13. Ч. 36. — Ястребовъ, Матеріали. Ст. 20. — Ронановъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 168. Ч. 21. — Fedowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 175. Ч. 579.

90. Чому тепер колос малий?

А. Коли Ісус Христос по сьвітї ходив, зайшов раз до богачки, а тога з під дитини збіжем збирала і на гній вносила. А тогди ціле стебло від корінце аж до верха був колос. Як Ісус Христос того вдрів,

що богачка свіжого хлібці не шинує, засумував сі, тай каже: „Не буде від тепер на стеблі зерна, лиш голе стебло!“ А Матінка Божа взяла в руки тай стала Сина свого просити: „Сину мій дорогий, сину мій любий, най хоть тільки лишить сі зерна, кільки я в кулак взяла і най то буде для пса і kota!“ А Ісус Христос каже: „Ну то най уже й так буде“. А по при пса і kota люде до нині годують сі.

Зап. в Перевізци, Калуського пов. 1875 р.

Паралелі: Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 355—360. — Добровольскій, Смолен. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 289—290. Ч. 58—59. — Nowosielski, Lud ukraiński. Т. II. Ст. 14—15.

91. Який був колись колюч?

Б. Як Христос ходив по світі, то жито і пшениця ни родило ся такé, як типерички, али колюч був віт змилы аж до вирха. Христос хтив нарид покарати, тай зачив ссувати колюч. Али святий Петро злапав Христа за руку, тай кажи: Господи, лиш хоть дла пса і kota. — Христос змилосердив сь тай лишив. Тому колючок типер такий за доўгий, як рука, а ми ймо того, шчо псови і котови.

Зап. в січни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

Паралелі: Драгомановъ, Малорусскія народныя преданія и рассказы. Ст. 14. Хлѣбный колючъ.

92. „Для пса і kota“.

В. Ходив Ісус Христос сь сватым Петром по землі і зайшли до видного чоловіка. Дитина пис...а сьа, а вона узьала, тотá жінка, паливицьу, зыгнула у двоїи, — житну — і узьала тотó г.о і вынесла на дьвір. А Сус Христос тотó увидыв і думат собі: Е, треба бы з вами йначе робити, коли вы не шанувите. Бо оно было тогды волоть і колюч от самой землы. І Пан Вих выйшоу с Петром меджи сыубу і почав змыкати від землы гет, абы не было хлыба жедного, кой льуди не шанувут. А Петро хочив женеу: Господи, лиш хочь на котá та на пса, бо тотó нич не знайн! І мы днеськова с того усьи жыино.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліц. Терлецького.

Паралелі: Zbiór wiad. Т. III, 3. Ст. 23. — Т. VI, 3. Ст. 321. — Т. XI, 3. Ст. 63, ч. 4. і ст. 220. — Т. XIII, 3. Ст. 191. — Т. XV, 3. Ст. 273, ч. 2. — Зоря, 1887. Ст. 95 — Зоря, 1895. Ст. 53. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. VIII. — Терещенко, Быть рус. народа. V. Ст. 48. — Grimm, Kinder- und Hausmärchen. Т. II. Ст. 368. Ч. 194: Die Kornähre. — Чубинський, Труды, I. Ст. 156. — Етвоіг. Збірник. Т. V. Ст. 82. Ч. 17. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. III. Ст. 169—170. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 170. Ч. 545—548. — Kolberg, Krakowskie. Т. III. Ст. 7. — Wasilewski, Jagodne. Ст. 98. — Wisła. Т. I. Ст. 143.

93. Чому каміне не росте ?

Камінь то першн росло так як грибі, або шчо. Тай було би росло й до тепер, як би ни Христос. Він як ходіу по світї тай йшоу раз дорогоу тай ўдаріу сьм ў палиц, али так, жи гет розбіу на прах, аш павур зьліз. Чуїи він, а то такої дужи боліт. Тай тогді за-зальіу каміньи: Жибі ви більши ни росли! І ўже віт того чису каміньи ни росте.

Зап. 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від сестри Анни.

Паралелі: Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 170. Ч. 29. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 165. Ч. 511.

94. Чому ксендзам не вільно женити ся?

То Сус Христос повідау, жибі прийшли порадити сьа, як брати сьльубу. Йіде ксьндз наш і польцький, али надібау сьа хлоп. Де ви йідте? — До Пана Бóга спытати сьа, як сьльубу брати. І йа йду з вами, хлоп. — Надібау сьа жид: І йа йду з вами. Али прийіхали там до того дому, де ўже Ісус Христос быу, жид на граїцар лакомый і ўзбау держати конї польцького ксьндза і нашого, бо му поўбіцьали по два граїцарї. Польцький пішоу до господы, шчось там выпнїти і зысты, а наш пішоу рўський т Сусу Христу і пытат сьа: Ци вільно сьа женїти? — Вільно. — І пішли оба с польцькым. Польцький собї гадау, жи то наш спытау сьа за ньóго. Али хлоп увійшоу і сьа пыта-йи: Ци вільно сьа менї женїти. Али твэртший, його кортїт лыпше

знати, пытат сьа: А йак бы тога ўмерла, ці мѳжбы дргугу ўзьати? — Та мож! — А він выйшоу за поріг і гадат си: Йакбы ўмерли і дві, ці мѳжбы трету ўзьати? — Но, шчо хоч? — Йакбы ўмерли дві, Гѳсподи, ці мѳжбы ўзьати третю? — Мож і третю і четвѳрту. — Выйшли на двір ўсьі, а жид мѳвит: Ну, ныўроку, пытали вы сьа за нѳне? — Пытали. Вільно тобі дебудь і на сьмітѳу. Ннесь тому жиды берут і на сьмітѳу сьлѳуб, дебудь. Типѳрь хлѳпу вільно і штѳры рази сьа жени-ти, а ксьиндѳу раз. Пѳльцькому не мѳжна й йиднѳй брѳти, хьба ко-ханку.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Ом-щака Термецького.

95. Чому попам усе мало?

Йак ходиў Бог по змили і навиджаў льудий — і ходиў сьвѳтитий Питрѳ і Паўлѳ. А захорувала йидна ўдовѳцьи. І пѳслаў Бох трѳх сьвѳт-цьиў до тоїй ўдовѳцьи, шчоби їй приготовѳли на смерть. На своїм мѳсци то Бох пѳслаў ксьѳндза, а сам сьи лишѳу ў дѳма. І даў їм ўсьі трѳи по тѳрбі грѳший і росказаў їм, шчоби кѳждий своїу тѳрбу віддаў удо-вѳцьи. А сьвѳтитий Питрѳ і Паўлѳ свої подавали грѳші, а ксьѳнец свої ни даў. Затрѳмаў ў сѳби і казаў до двѳх сьвѳтцьиў, шчо сьи на дорѳ-зьі подѳлимо. Йак виртали вѳтти і зачыў їих дыліти, а вони ни хьтили брѳти. А йак повирнули до дѳму, зачыў їих Бох кѳждого в носѳбна пи-тати: Ти, сьвѳтитий Пѳтри, даў свої грѳші? А, ти Паўли, даў свої грѳші? Паўлѳ й Питрѳ вѳтзѳвайут сьи: Даў! — А ти, ксьѳндзи, даў свої грѳші? — А ксьѳнец сьи ни вѳтзѳвайи. — А Бог до ксьѳндза: А вѳдиш, раби, ни мѳжш сьи найѳсти, покрѳїдѳи йис ўдовѳцьи! Будѳ на вас вѳрид роботѳў пѳки сьвѳта і соньцьи! Так на вас будѳ йти, йак нѳть¹⁾ будѳ мѳсти і выїди сьи ни найѳстѳ пѳки сьвѳта і соньцьи! — Тай типѳрь ксьѳндзи ўсе кричѳт, шчо їм мѳло тай мѳло.

Зап. в цьвѳтнн 1897 р. від Тимѳа Гринишинѳго в Пушѳнях, Буцацького повіта.

¹⁾ Заверуха.

95. Ненаситний піп.

Раз ішов Господь Бог з сьветими Петром і Павлом в день великодних сьвет, дивлет си, а піп оре. — Питає си єго Господь Бог: Ти чо в такий сьветий день та до того ше і духовний та вореш? — Піп єму на се каже: Господи, даруй мені, я так тогід зробив, шо в великодні сьвета орав, та мені тільки богато хліба си вродило, шо я віддав моїх 30 доньок — та ше лишило мені си 30 хлонців — та хотів би їх поженити в осени. — Е! братчку мій, каже Бог до попа — я тобі тогід вібачев і вродив тільки хліба, шо ти міг не лише тих 30 доньок відати, але і тих 30 синів вженити, але ти, братчку, як виджу, то ти як кождий піп ненаїджений, і не дбаш, шо гріх і в таки велики сьвето вореш — абись знав, шо сего року нічо тобі не вроджу і з голоду виреш. — І так Бог зробив.

Зап. 1901 р. в Довгополи, Косієського пов., від Анни Тоневич О. Галевич.

97. Богач не лише бідного, але й Бога не хоче знати.

Було трох братів, два були богачі, а оден був дуже бідний. Але як ходив ше, сьветив би си, Бог по сьвіті, поступив раз зі сьветим Петром до більшого (старшого) брата і просив си на ніч, а тот брат тогоди клав хату, — тай Господь Бог каже до него: „Боже помагай!“ — А він на се Богови відповів. Мені шо з Твого помаганя? І ше почев лихословити Богови. Бог тоді каже до сьветого Петра: Ходім дальше Петре! І прийшли до меньшого (середущого) брата тай також просили си в него на ніч. — Та він их приймив на ніч, але в ночі стала си в сій хаті пречка (пригода), а то курка звесла єйце і вбила. Тоді тот богач зачев лякати на Бога і сьветого Петра, шо то через них єйце вбило си, бо ек би вони були не ночували, то єйце було би си не вбило — і вігнав таке їх в ночі з хати. Идут вони до найменьшого (наймолодшого) бідного брата. — Приходет, а він кладе бухню (бухня то дуже з дешевого матеріялу і мада з не докінчаним дахом хата). Поклонили си єму, поздоровили єго — а він їх файно приймив, похарчовав, за шо Господь Бог, сьветив бї си, поблагословив бідного хату і він від сего часу зачев богатіти - - а богачів братів Бог вітопив всі мастє.

Зап. від Марка Куриндаша з Поляпок, у Довгополи, Косів. пов. О. Галевич.

98. Христос, Петро і підкова.

Йшоу Христос с Питром дорогоу тай ўвидыв кінську піткову. Підойши Петри! — кажи до него. — А минь на йакого чорта піткови? — вітповіу Питро тай пішоу дالی. — Христос підвыс піткову, а йак йшоу попри кўльню тай продау ковалева і купиу за тоты гроні чирішэнь. Йдут вони дالی, вийшли за силó, сонци так прапикайн, Питрови так хочи сьи води, а ту нйгде ны краплы. — Йой, йак йа би пвў! — кажи Питро. — Христос ни вітповіу нйчó, лишэ зачыу кидати по йидны черешни на зэмлю. Питро йшоу за ним тай збирау. Як ўже выкидау ўсы чирешны — Христос — тай кажи до Питра: Вйдиш, Петри, ни хтыу йис раз зыгнути сьи за пітковоу, то мусыу йис згнати сьи тьлькó рэзыу за чирешными! — Питро пзнау, що Бог зажиртувау си так з него, али лишэ пошкрóбау сьи тай пішоу, бо ни мау шчо казати.

Зап. в маю, 1897 р. в Пушняках, Бучацького пов., від брата Гіларка.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 124, ч. 22. — Етнограф. Збірник. Т. III. Ст. 69, ч. 29, 3. — Wisła. Т. IX. Ст. 116—117: Legiendą o św. Piotrze i podkowie. — Materiały antr. arch. i etn. Т. III. 2, ст. 151.

99. Як сьв. Петро був Богом.

А. Коли Христос жив іше на сїм сьвітї і ходив із своїми апостолами проповідати слово боже, сказав раз до нього сьв. Петро: Як то багато бїди на сїм сьвітї. Як би я був Богом, то було би далеко лїпше! — Коли хочеш того, то я позваляю тобі бути один день Богом — відповів Христос. — Сьв. Петро утїшив ся тим дуже, але його радїсть не була довга. Коли йшов із Христом, почув, як мати виправяла свого малого сїнка на друге село і прощаючись із ним, сказала: Най тебе Бог провадить, сїну! — Тогди сказав Христос до Петра: Ну, Петре, ти тепер Бог, веди його! — І Петро мусїв відвести хлопця на друге село. Ледви вернув, а тут кличут уже його до суду, де хтось присягав і прикликав Бога на сьвїдка. Петро побїг до суду, аби бути сьвїдком. Ляше вйшов із суду, дивить ся, веде баба козу на насовиско. Вивела, пустила, тай каже: Най тебе Бог стереже і приведе щасливо до дому! — Петро мусїв іти насти козу, та се ще було пів бїди, але коли првйшло гнати її до дому, то вже не мїг дати собі ради. Надер ся добре по корчах

га скалах, заки пригнав її. Змучений, облитий потом, упав Христови до ніг і просив, аби скинув із нього ярмо, наложене рано; він уже набідився до волі і не хоче бути більше Богом. Христос посварив його трохи, а потому сказав: Памятай, Петре, не треба пробувати Бога і жадати від нього того, до чого чоловік неспосібний і не має сил. — Петро вислухав слів Христа і вже більше не хотів пробувати Бога.

Зап. незвісно де і ким. Дружовано в „Галичанині“.

Паралелі: Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XXX—XXXI. — Wenzig, Westslawischer Märchentchatz. Ст. 89—90. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 184—186.

100. Божий коваль.

Б. В однім селі жив собі такий коваль, що від нікого за жадну роботу платві не брав. Бувало зробить що кому, а той питає: „Що вам за роботу належить ся?“ „Нічого“, каже коваль, „Бог мнї заплатить“. І всі люди вже його знали і за яку роботу, то казали йому: „Хай вам Бог заплатить“, і провали його „божим ковалем“.

Жив він так досить довго, аж нарешті прийшла смерть і він умер. Приходи він до неба, аж там сьвятий Петро до него: „А тиж чого тут?“ — А він каже: „Таж я умер, то де піду?“ покажіть мнї. Аж коли він двин-ця, а там напротив него сидить Бог на золотім троні і киває до нього пальцем; себто, ходи до мене. Підійшов коваль, упав до землі і лежить, а Бог каже: „Вставай, не бій ся і приступай до мене“. Встав він, приступив, а Бог його питає: „Ну, ковалю, скажи мнї, що ти хочеш за те, що ти ціле своє житє за роботу нічого не брав, лиш казав: „мнї Бог заплатить“. Скажи, якої заплати за се бажаш від мене, а все тобі дам, щоб навіть не знать що було“.

Зрадів коваль, як почув се і став думати, щоб тут жадати? Якої заплати? Подумав, подумав, а далі й каже: „Нічого, Господи, не хочу, тільки хоть оден день посидіти на Твоїм троні“. „Добре“, каже Бог, „сїдай, тільки щобишь всидів, а як не всидиш, біда тобі буде“. Вийшов Бог з трону тай пішов собі у рай на спацер, а коваль чим скорше з утіхою на трон. Ледво тільки сів на нїм, аж тут цілий сьвіт перед ним розкрив ся як на долоні, все наче перед самим носом. Все він зараз зобачив, що діє-ця на цілім сьвіті: на землі, у землі, у морі, в землі і скрізь, бачив усе кожну людину, кожне найменче сотворіне. Став він роздивляти ся, дивить ся: там йден другого забив, йден у другого вкрав, скривдив, обдурив і все а все, що по діялось по сьвіті, все бачив.

І вже не міг далі всидіти, лиш хтів крикнути, як рідний син пробив ножем батька, але Бог сказав йому: „Не сьмієш й пари з рота пустити, сиди тихо та диви ся. Дивить ся він, аж приходи до бідної вдови старий лід жебрущий, і проси милостині, а та виїмає остатнього сухара, котрого навіть перед дїтьми голодними була сховала і дала йому. Вона пішла на роботу, а лід вернув ся і підпалив її хату, і в хаті всі діти згоріли і все. І вже довше коваль не міг всидіти: Крикнув з жалю і впав на срібну підлогу з трону. Бог його зараз підняв і каже йому: „Видиш, чоловіче, який я терпеливий, що мушу вічно сидіти на сїм троні і на все дивити ся і все бачити, навіть ще гірше, як ти бачив. Отже бачиш, яку я терпеливість маю, тож знай, що я теж дуже терплю. Праведна душа кожна терпить. А ти тепер йди назад на землю і роби так само, як і перше і будь таким самим праведним чоловіком, якісь був“. І коваль вернув назад на наш сьвіт і до виїї десь працює за біг заплаць.

Чув від свого небіжчика батька Ілька, А. Веретельник.

101. Батько конем.

А. Оден газда маў два сини і тим синам не даваў ні їсти, ні пич, лиш они ходили ў ліс, збивали сучкі (дрова) і носили на місто і брали від одної ўйазанки три сорокіўці. Ходили они так зо дві неділі. Приходьат два сьвїяті і кажут: Де ваш о́тець? — Наш о́тець зробиў сьа коньом таї ўзяли го Жиди! — Тоти сьвїяті мали коньа з віском і казали, шчо би купили собі тоти брати. А брати сьа звїдали, шчо би они хотїли. А они хотїли три сорокіўці. І купили. Сьвїяті пішли і сказали, шчо би они нїколи не лишили коньа неприкритого. А на тім конї була золота уздьанїцьа. І прийїкали они на місто, начили сьа і забули того коньа ўкрити. І прийшли тоти сьвїяті і кажут: Видите, йакі ви справедливі! Він вас з малойї дїтнини вигодуваў і до старости вас годуваў, а ви го забули ўкрити! — Бо то буў о́тець. — І загнаў сьвїятий другого сьвїятого, аби ізньаў золоту уздьанїцьу. І пішоў сьвїятий, ізньаў золоту уздьанїцьу і ўвійшоў тогди до тойї коршми, де они сьа почили і стаў перед ними о́тець йїх. Йак би були йїго накрили, то буў би шче коньом.

Зап. в Хітари, Стрийського пов., 1895 р. від Данила Хомінця.

Паралелі: Етвоґр. Збірник. Т. IX. Ст. 41—42.

102. Як Христос зробив коня з чоловіка.

Б. Під деревам сидіў Бог, Петро і Паўло. Було то на самий свѣтлий вѣчир. Бог післаў Паўла ду одноґу богача, а шчоби даў мірку пшениці. Паўло прусиў бугача, але той сказаў: „Ти неробу, не хцеш рубити на хлѣб, а йісти бис йіў!“ І сказаў: „Іди від мене, бу ти дам сукѣрую в голуву“. Паўло пішоў ду Господа і сказаў, „шчо ешче — шчо сказаў ду мене, іди, бу ти дам сукѣрую в голуву“. Потім пішоў Петро. Зачаў він прусити о мірочку пшениці, а бугач каже: „Йди, бу ти дам луцатую в голуву“. Третій раз післаў Бог Паўла. Зачаў він прусити, а той кажи: „Я не маю пшениці для вас, нероби!“ І вакінуў мотуз, шчо даў Памбіг і пішоў ду Бѣга. Бог ся питаїи: „А даў?“ А Петро відпувідаїи: „Нї, не даў!“ Аж ту сї вубзираїи назад, а там стуйт кнѣв. Тудї взыли тоґу куня, пувѣли ду бідноґу чулувіка і хтіли, а шчоби йїх переначуваў. Гуспѣдар той кажи: „Таж я не маю клѣптик сулоши, шчо ж вам пустѣлю!“ А Памбіг сказаў: „Та йдїт ду студѣли, пубачити, шчу там ест сулоша“. А гуспѣдар сказаў: „Якѣмжи способум би ся взыла, кўли нїхтѣ там не пулужїў“. І пішоў ду студѣли, пубачїў, шчу там поўно сулоши. Взяў тудї пустїлїў на землі і всї пулягали спати. Ранѣнку пуўставали, а Памбіг сказаў: „За такў вашу вдячнїсть даю вам куня, кутроґу майїму ві субѣў. Але ци знаїти, шчо я ест? А гуспѣдар сказаў: „Нї, не знаю!“ Бог сказаў: „Я ест Бог з Петрои і Паўлом!“ І пішли всї — Бог — далеку в дурѣґу. Гуспѣдар тудї пішоў ду кумѣри і пубачїў, шчу там поўну вѣбжа і вьсоґу ду пужїви. Аж на другїй рік прийшли три люда, але він йїх не пізнаў з разу. А потім сказаў: „Чи ви не прийшли пу тоґу куня? А Памбіг сказаў: „Ми такїй прийшли“. Тудї взыли тоґу куня, прїйшли ду тоґу гуспѣдарї бугатугу, привѣли куня під цурїг і врубїў ся з ньѣґу чулувік. Свїи тудї пувнудїли, й зачали ся витати і скавали му, шчо вунї давали на слўжбу бѣґу ва ньѣґу без цїлїй вїк. А Памбіг, Петро і Паўло пішли в свїт.

Зап. 1897, від школяра Василя Матвіїва, в Угерцах Нез. Городецького пов. Л. Гнатшак.

Паралелї: Zbiór wiad. do antr. kraj. T. 18, 2, ст. 252—254: Jak P. Bóg jechał konno na czlowieku. — Аванасєвєв, Народ. рус. легенды. Ст. 87—99. — Чубинський, Труды. II, ст. 336. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 18—19. — Садовниковъ, Сказки и преданїя Самарскаго края. Ст. 269—270. — Добровольскїй, Смолен. этногр. сборникъ. Т. 3. Ст. 373—374.

103. Сьв. Петро у клопоті.

А. Йак Христос ходіў по сьвітї с сьвїтїм Пітрóm і Паўлом. захопила їх раз нїч так, шчо ни мали де піти на-нїч. Пішли до коршми. (А там пїякї занїявали сьи). Польгали снати; али Пітро бойаў сьи льгати с країу, абї го ни бїли, тай льг вїт сьтїні. Аш ту пїякї йак попїли сьи, тай кажут йилен до дрўгого: Кўми, а то шчо за волоцьўги? Ходьїм, будем бїти. Вїтьгїли Пітра вїт сьтїні, потлўшили, тай зноў пішли пїти. Али Пітро кажи: Гóсподи, пустї минé ў сирїдїну, бо йак тотї вёрнут сьи, то шче будўт бїти. Льг ў сирїдїні. А пїякї кажут: Ёжемо йидїому дали, ходьїм, дамó шче дрўгому, толу шчо ў сирїдїні. Вїтьгїли Пітра, набїли і пішли дальши пїти. А Пітро кажи: Гóсподи, пустї минé на край, бо ўже минé два рази вїбили; йак шче третїй схотї, то ни знаїу, чи вїтримайу. Пішоў на край. Пїякї напїли сьи і кажут: Кўми, а ходьїм шче до третого. Вїтьгїли зноў Пітра, вїбили і пішли. А Хрїста й Паўла ни бїли нї разу, бо они ни мали страху.

Зап. в сїччи, 1885 р. в Пужниках, Буцацького пов. від тата Михайла.

Паралелї: Драгомановъ, Малор. народ. преданїя и разсказы. Ст. 128, 2; 129, 27. — O. Kolberg, Przemyskie. Ст. 201: Chrystus wędruje z Apostołami (лишень конець). — Zbiór wiad. T. XI, 3, ст. 63, ч. 3. T. III, 2, ст. 151—152. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 116—117.

104. Як сьв. Петра били.

Б. Йак Сус Христос ходіў по землї, то показуваў ұсьякї чудá даўно. Али йшоў з ним сьвятий Петро і Паўло. Петро быў чоловік цїкавий, ұсьо го кортыло. Ісус Христос повїдат: Былисмо дагдé йшли на нїч, бо ўже вечерїи! — Петро мовит: А до коршми пїдемó. — А Сус Христос мовит: Пётре, кой то ў коршмі сьа напасеть графит. — А Петро мовит: Ни знаў йакá! Тат йак си не буду нї с кым заходити, та менї вїхто не буде нїч мовити. — Али Пётре, Пётре! Пїяний чоловік рїцнат сьа до шаленого пса. — Петро тóго не слўхат, ай ходьїм! Тай пішли. Тай си польгали сёрет хаты ұсы три; Петро си льг в йидного країу, вїт шиньку, а Сус Христос вїсше Петра, а Паўло в дрўгого країу, з горы. А ту сьа пїякї трóхы понापївали: О, йакїсь ту повальгали, нема кады перейти! моўят. Заточїли сьа на Петра

і понадали. Петро щось мовит — а вони ўзяли тай побили. Али Сус Христос ўсьо знайи, шчо сьа робит. А Петро ўзяў, тай сьа ўпхаў ў середину. Тоты походили шче трохы: Е, тогосмо трохы протыгли крайного, ўзвати дрогого с середины! Лап, Петра, бий! Выбили добре, Петро страх майи, лых си з горы, аш повш Паўла. Тоты трохы походили: Ага, тоты два биты, а нон третый выт! Лап Петра ўсе, выбили. Переспали до дрогогй день йакось, повидат Сус Христос: Но, видиш Пётре, ни бит йис быў? — Господи, бо йакесь на мене навернынья. І ховаўиш сьа, і ўсе мене били. — Та Бог повидаў, жи йак си не будеш заходити, та тьа не будут бити. — А теперь, Господи, віру. Тото пийакы напасеть цыла. Словом ним не мовиў, а ўни не пытайт, йино бит за дурно.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірьского пов. від Грици Оліщака Терлецкого.

105. Віда з пияками.

В. Господь Бог ішов з сьвітими Петром і Павлом коло коршми — і тегне сьвітій Петро до коршми, а Господь кае: „Не йдїм до коршми межи пияки!“

А сьвітій Петро: „Що пияки мают до нас рацию; лежем собі тай будем спати“.

А Господь Бог кае: „Ходїм“.

Іно прийшли тай собі в кутюк полегали всі три: Господь Бог в серединї, сьвітій Павло від сцїни, а сьвітій Петро з краю.

Пияки пют що пют і обертают сї до Жида: „Що-ж тото за старпї, що за одні спют“. А Жид кае: „Або я знаю, полегали та най спют“.

Берут Петра, бют пияки тай обернули сї тай пішли знов пити.

А сьвітій Петро кае до Ісуса: „Ей пусти мене, Господи, в середину, бо будут мене знов бити пияки, як сї обернут“.

Ісус пустил Петра в середину.

Пют що пют пияки, обертают сї: „Не штука, жем били одного, биймо дрогого!“ Тай знов бют Петра.

Петро видит, же не жерт тай кае Павлови: „Ей пусти, бий сї Бога, від сцїни, бо як сї обернут, то знов будут бити, тай вже вбют!“

Пустил Павло Петра від сцїни.

Аж ту пияки пют що пют — обертают сї: „Не штука, жем били двох, биймо і третого!“ — Тай знов берут сї до Петра тай знов бют.

Зап. 1898, в Станіславові від бабуні А. Ю. Крушельницької.

Паралелі: Чубинський, Труды, I, ст. 153—154. Тамже, II, ст. 329—330. — Етногр. Збірник. Т. II. 3. Ст. 10. Т. III. Ст. 65—68, ч. 28 і 19, 1. Т. IX. Ст. 3—4. Ч. 2 Ст. 93. Ч. 50. — M. Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 10—11. Ч. 20. — Шейвъ, Матеріали для науч. свв. яз. края. Т. II. Ст. 370—371. — Perger, Deutsche Pflanzensage. Ст. 117. — Archiv f. sl. Phil. XXI. Ст. 293. — Národ. Sbornik. III. Ст. 109—110. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202. Lubelskie. Т. II. Ст. 205—206. Ч. 17—18. — Байки небылицъ. Коломия, 1888. Ст. 8—9.

106. Чому чоловіки старші від жінок?

Рас сьвятый Петро ходиў з Ісусом Христом по землі і приходьлат до йедного селá, а там газдá той йакийсь за шчось своёу жінку росчаў бити. Она сьа ў пьбого прбсит: Вий сьа Бóга, даруй ми житьа! — А сьв. Петро буў дуже милосерний і росчаў просити Господа Бога Ісуса Христа, кажэ: Господи! Кобы рас так поўстало на сьвітби, абы жінки були старші від газдыў! — Добре, кажэ, ньай будэ. — І приходьлат до того господаряа блисше і кажут йому: Господарю, за шчо вы так вáшу прийательку забивáйете? — Прóшу, панови, кажэ, а шчо вас тойё охóдит? Кедь бысте були так добри, ўступит трóшка до мёне до хáты! — Ісус йако Бог, не буў такий гонóрний, уступиў до того газды. Йакурáтне ў ты хáты не було порйатку, так йак то майё бутьи ў газдыни. Він зáрас простер йим на лáву простирало бiле і кажэ: Прóшу, сьйдайте і дешчо ми приповичте! — Ты часом пішоў до своёй кохори і ўныс йим найльишний, йакий маў, покáрм і хотыў йих почествовáти. Йак они там трóшки спожитковáли, тогды забрáли сьа і пiшли ў своёу дорогу, лиш йому сказáли: Ньай буде мёжи вáми рас спокiй! І пiшли дáлы. — Приходьлат до йедного газды, він сам ўдóма, дытний не майё жáдних, а газдыни йогó нема ўдóма, бо пiшла до кóршны пiти, бо ўже она старша там від газды була. І прóсьлат сьа там на ньiч. А той газдá кáжэ: Милы прийательы! Прийаўбым вас, але йа сьа бойу, бо ў мёне газдыня страшенне погáна, та йак прiйде, та вас о пiўночи выжене с хáты! — А Сус Христос кажэ йому: Йа прóшу, чей нас переночуйете, бо мы бiдны з далёкой дорóги йдеме ў сьвіт. — А навiть ни сьмиў сам собi ўзати йакогось покáрму, пожыўлыня: то хiбáбысте лыгли собi под лáвойу! — Ў тым часы Госпоть кажэ: Та ми собi лыжэме на лáвицьу! — Про мёне, лыгайте, але йак шчо дыстанете, то йа вам не буду нич винен! — І сам стаў собi на порозы, а ўже

сья змёркат, і засьвітнў лямпу і стогне і бойт сья і слухат, ци ўже она йде до дому. Але тут чуўе, ўже йде, і вайце двіноч ў руках. І він зараз отвираўе дзвері йедныі, другіі, так йак йакому ксьондзови. І она ўвійшла с такоў великоў лыскоў і раз його бўхнула. І каже йому: А ци ти ні ніг выйти на перед мене на дарогу чекати, ай ў хаты чекайеш? — А то ўже було пізно ў ноци. І каже: А тоты шчо за два алодыіі ту маут сья находіти? — А Бог йіх, каже, знайце, бо оні просіли сья на-выч. — А она ўдарила його другий раз по-голови тии бігарьом тай каже йому: Та ты будеш таких збўйіў приймаіти та госпдарство нишчити? — Він бінний іскуліў сья тай не каже ўже ничо́го, а она тогды без причіни бере сья до тих двох. Сьв. Петро буў на крайў, а Ісус віт сьтыніі — тай бйе, росчынаўе біти шчо аж рука хляне, свьіа́того Петра, і каже: Забирай сья з моіі хати! Тай доты біла, шчо аш сья злўчила і пішла чо́гось. до ко́мору, а Ісус Христос кажи сьв. Петро́ви: Иди т сьтыніі, бо йак ўвійде, то ішче тьа буде біти! І уже ўхóдит і узяла на дру́гу рату той бігарь і кажи: Ужеш йедного полюбила, але кобым йешче дру́гого то́го алоды́а, шчо ко́ло сьтыніі. Йак росча́ла біти на дру́гу рату Петра́ на дру́гий бік, шчо аш прахóдит до сме́рти Петро́ви, бо жо́ва бйе і не ува́жат, лише куды бу́д і по-голови і куды сья намане. Сьвйа́тый Петро́ стогне і аш пла́че, а не сьвйа́е нич сказа́ти, бо сья бойт. І ў тым часы ўдарила і газду шче трэ́тий раз і каже: Та ты шче мьны лышко не постеліў? Ты не видиш, йак йа сья змордовала? — У тым часы Петро́ росчаў просіти Христа́ і каже: Гóсподи, бодай то́го часу́ нігде не бу́ло, абы жо́на над га́доў старшиновала. Віт то́го часу́ жо́на нігде від га́зды ста́ршоў не бу́ла и не бу́де, бо не вайце мо́ци. А Ісус йому сказаў: Абысь, Пётре, знаў, же кўждый чоловік бйе і ува́жат, а жо́ва не ува́жат! — На такі гостыніі буў Петро́ с Христóм ў йедного госпдарья.

Зап. 1895 р. в Хітари, Стрийського пов. від Олексі Прохвата.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 129. Ч. 27. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 124—126. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I Ст. 291—292: По какому поводу даная была когда то власть женщинамъ и отнята у нихъ. — Етногр. Збірник Т. II. Ст. 8—9. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 10—11.

107. Христос і дві дівки.

Раз Ісус Христос ишов собі з св. Петром та ще другими апостолами через село до міста та не знав дороги. А ту ніхто не йде гостини-

цем, нема кого ся запитати. Дивлять ся, жне дівчина мшеницю, таку буйну аж місцями повилягала, а ще спорий кусень мала жати.

„Куда дорога до міста?“ питає Ісус її.

— „Одтуда“ нахнула руков тай жне дальше.

„Можебсь, дівчино, нас справьма та підвела трохи!“ каже Ісус Христос.

— „Ет, не маю часу когось водити, я маю свою роботу, у мене живо!“

А Ісус Христос питає її тогди: „А ци діжнеш ти того кусня“.

— „А чонуж бим не дожала!“ — відповіла.

Ісус Христос кивнув головою сумно тай иде дальше. А св. Петро догадав ся чогось тай питає: „Учителю, ци діжне вона?“

— „Нї, не діжне!“

Идуть дальше. Дивлять ся: жне друга дівчина, а вже дожинає, ще на кілька снопів перед нею збіжа, а пшеничка така мізерна, поклякла.

„Куда дорога до міста, дівчино?“ — питає знов її Ісус Христос.

— „Я вас зараз підведу, ви певно з далека“ — сказала сея дівчина, заткнула серп у сніп, а сама кинула ся дорогою показати и підвести.

„А ци діжнеш ти, дівчинко, того кусничка?“

— „Як Бог дасть!“

„Чому, як Бог дасть, таже вже лише з кілька снопиків до кінця“.

— „Га, як би Бог схотів, то й одної жменї не вжала бим!“ відповіла дівчина.

Ісус Христос повеселїв, обернув ся до св. Петра тай каже: „Сеся діжне и щаслива буде“.

Зап. в Перевіаці, Калуського пов. 1875 р.

Паралелї: Чубинський, Труды. I. Ст. 152—153. — Тамже, II. Ст. 341. — Харьков. Сборникъ. Т. VIII. Ст. 269, 271—272. — Гріщенко, Етногр. Матеріалы. Т. I. Ст. 291—292. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 10—11 і 160, ч. 12. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 399—400.

108. Лїнивий парубок і дївка.

Ісус Христос прийшов до баби, що була бідна вдовиці і мала троє дїтей. Каже Ісус: „Вари нам вечеру“ — а вона: „Я божий старче

журу сі, що дітьом на завтра зварити вечері^а. — Ісус каже: „Вари, що наш, може хоч одробинку якої муки наш?“ — Вона боїт сі — три люда в хаті, вона вдовиці — бере, витрісла всю муку з горшка і колотит їм, чи стиранку, чи що. — У куті заплакала, обтерла сі, бо вже знає, що нема до чого рано встати, бо нема в горшку нічо.

Як вона рано встала — тай до горшка — а там набитий горнець муки. Господь Бог каже: „Годуй діти, абис ни їх не морила, а будеш все кала.

І забрали сі далі і пішли сьвітами.

І здібают нарубка під грушкою — він лежить, аби ну грушка в песок впала.

Питає го сі: Куда нам дорога? Він показує ногов: „От тудя, от тудя!“

Тай пішли.

Трафилі на дівку, що прала шнать. Питают сі: „Куда нам не-рейти добре без воду?“ — Вона каже: „От сюда, божий старцю, от сюда“. — Тай сама наперед, аби не потопили сі і показала їм дорогу.

Здїбают дівку, же жие. Вона хапає так то відти, то відти, так до купки борзенько. Питають дороги: „Куда нам, снну, дорога?“ Вона вибігла на дорогу і показує: „Оттуда, божий старцю, оттуда не зблудите“. І показала дорогу. А сьветий Петро тай Павло каже: „А то якогось буде добра доля гідна!“ — Господь Бог каже: „Того буде доля, що під грушкою лежить“. — „Ей Господи Боже, шкода такої челядини для такого лїннвого нездалого“. — Господь Бог каже: „Іначе не може бути, бо як би обов були гнилі, тоби зігнили, а так мусит одно одного ратувати.

В Станіславові 1898 р. від бабусі записав А. Ю. Крушельницький.

Парадзлі: Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 145. — Сборникъ Харьк. Истор. Фил. Общества. Т. IV. Ст. 71. — Етногр. Обозрѣніе. 1891, кн. 2: Ивановъ, Изъ области малорусскихъ народныхъ легендъ. — Добровольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 319—321. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202. Kieleckie. Т. II. Ст. 227—228.

109. Як Ісус Христос ночував у бідної ВДОВИ.

Сус Христос як ходив по сьвіті з сьвятии Петром і Павлом і на-учали людей. І прийшли вони до єдної хати і просили альму́жної. То

реночувала? А Сус Христос так: Мав єдиу корову і тую і вовк заість. І приходит вовк і потрібує поживліны. Господь каже до вовка: Іди до череді. Там в череді їи червона корова ліса, ти і мавш заісти. Святий Петро побіг і лісину замастів. (Люди наші кажут, жи вовк не йде за божов волев їсти корови, тільки за свійов. Ныи, він йде Бѳга сї допомніати!). Вертас сї вовк і каже: Бѳже, не мав корови червонѳю лісої, іно є сама червона. Господь їну прорік: Йди і їдж тую саму червону. Той приходит знов до С. Хр. і каже: Бѳже! вже є червона ліса, а самѳї нема червонѳю: А Ісус Христос повїдає: Йдиж тепер їдж червону лісу, не питай на тѳс, їдж. А святий Петро побіг і знов лісину замастів. Тогдї вертас сї вовк і каже: Бѳже, знов лиш сама червона. — А С. Хр. повїдає: Йдиж заїдж саму червону, а ти Пѳетре, зо мнов не жартуй, бо я знаю, що кому вділіти. Бо як тота кобїта мала тих два хлѳнци і тую корову. Огже вона заробїла мїску муки, а мав корову, огже вона мав половїну хлїба з молоком. Вона би тих два хлѳнци тривала, Бѳг знає дові і вони би росли тї хлѳнци. Єден би був ялѳдїй, а другїй розбїйник. Так вона не бѳде їх мати при чїм тривати, то бѳде плакала, бѳде нарикала. Огже надїде пан, бѳде вїдїв, жи вона дѳуже лементує, плаче, огже возе єдного за свѳго і заістане в школах і бѳде панѳю великим. А другїй также бѳде стояв с свѳїов мавов на вїлицї і бѳде плакав, бѳде заводїв за молоком. І надїде ксьондз і возе го за свѳго. І вївчат го і заістане ксьондзом. А тота мавна тих дїтїй бѳде щаслива у Бѳга і бѳде мавна свою голову при чїм положити". — А святий Петро повїдає: Дѳобре тотѳ сї скїчилиє слово! А що тї кобїтї дати, жи вона мав шїтри корови, а нас не прїймїла? — А Ісус Христос так прорік до свїтого Пѳетра: „Пѳетре, вона мав шїтри корови. Я ї ще дам шїтри. Вона ма сїи свїтї бѳде мавна досїть всѳго, але на тїм свїтї душa вї бѳде не спасенна.

Зап. від Івана Куции з Будзанова, Теробовельського пов. Мик. Бажалук.

110. Лакома баба.

Раз прїйшов Ісус Христос зі своїми учениками Петром і Павлом до одной дуже бїтної вдови. Вона прїйняла їх у хату, але не мала чии їх погостити. Ісус Христос казав їй що подати заісти, але вдовица сказала, що нічого не мав. — Пошукай по добре, а що здїбїси, звари. — Вдовица здїбала ще там десь в кутку жвєню муки і зварила затирку. Дала на стїл, але не було чии помастити, а пісна затирка не смакує-

— Не маєш там дечого — сказав Спаситель — трохи помастити? — Вдова здибала в фляшці трошки оливи, але не хотіла дати, бо, казали, що то вже хвус (гуща). Але Спаситель сказав вилити. Не було ні кілька крапель. А коли розішхали, пороздроблювали ся ті краплі на дуже маленькі і було їх дуже багато. Кілько було тих очок, тільки дав Спаситель вдові дукатів. З'їли гості і пішли далше.

Вдова, що була така бідна, тепер дуже збогатіла. Її сусіда, богачка, була дуже цікава, чого то вдова стала така богата. Вона була дуже завдрісною. Раз здибали ся вони і богачка зараз запитала тамту за причиною. Вдова все оповіла. Не довго потім зайшов Ісус Христос до того самого села. Богачка довідавши ся про се зараз запросила єго до себе. Зварила також затирки, розуміє ся, з найкращої муки і дуже купа наляляла волливи — звичайно богачка. Вона мисляла, що як ліпше помастити, то Спаситель більше заплатить. Але Спаситель спізнав її хитрість і лакомство і казав порахувати очка на затирку. Але що богачка дуже багато наляляла, зробило ся тільки одно велике око на цілу миску. Спаситель дав їй за то тільки одного дуката.

Житє і Слово, 1895, I, ст. 51, ч. 26.

Паралелі: Zbiór wiad. T. VII, 3. 41, v. — Пор. з першим потвом: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 110—111. — Тамже, ст. 115—120. — Аванасєвъ, Народ. рус. легенды. Ст. XX—XXIII і 118. — Wenzig, Westslawischer Märchenschatz. Ст. 90—92. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 398. — Kolberg, Przemyskie. Ст. 201—202.

111. Вдовині діти.

Была бідна ўдова і мала много дьтєй. Али Ісус Христос съ святѣм Петромъ пришлѣ там на ныч і уна дѣжи красю їх приймала, навіть погы ни помыла. Переночували, ўстали рано, ідѣт і Петро повідат: шчобы ты ўдові дати за тото, жи вона нас так файно шанувала і тыи дьтѣм? — Е, шчо бы давати. Альо майт корову йидну і тоту воѣк зыст. — Ай, Господи, табо чкѣда дьтєй тых. А далы сѣа ўбертат Петро: А йак же воѣк будє знати корову, котра йих? — Е, ви спізнат, бо лыса. — Али дєсь Сус Христос там сѣу, ци спочыти, ци шчєсь, а Петро пішоѣ, ўзаѣу гліны і залыцѣат корові, бы воѣк не спізнаѣу. Али воѣк про тото пришоѣу тай зѣу корову. А Петро повѣт: Господи! шчѣш тотѣ дьтѣишѣа будѣт робити? — А Господь мѣват:

Пётре, підуть вомеже людэй і булуть служити, людѣ наўчат їх; а вони бы сьдѣли коло корови на кўпѣ, надѣйнали бы сьа на корову і ніч бы ни звѣли, а так коровы не бѣде і мўсѣат ітѣ мѣджи людѣй.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грнця Олїцака Терлецького.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 111—112. — Афанасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 5—15. — Етнограф. Збірник. Т. III. Ст. 76—80. — Шейшъ. Матеріали для наученія быта и языка рус. насел. сѣв. запад. края. Т. II. Ст. 360—362.

112. Церкѣва і жоршма.

Ишоу сьвѣтый Пётро, из Бóгом по сьвѣту ходили. Пришли перед церкоу, поберед церкоу йшли, а Бог не зьяу капельху перед церкїю, тїуко камєньом шварїу. А пак дѣле йшли и прїшли перед корчму. И зьяу Бог капельху. Сьвѣтый Пётро сьа на то зачудѣвау и повїдат: „Щане, што тако́го?“ — же перед корчмоу зьяу, а перед церкїю нїт. — „А то — гварит — так. За то-м не зьяу перед церкїю, бо там йїдна бѣба сьа гнес сповїдауа, то — повїдат — што мауа найбїльшїй грїх, то не повїуа“. — Ажек гля то не зьяу, бо она бѣрже там згрїшїуа ишче. — „А ў корчмї сьа посхóдѣат, дѣдут сой (кажут сой) пальўнки и так — повїдау — йїден до другóго гварит: „Бóже — дай здорóульа!“ Аже-ж гля то́го-м зьяу, бо ту Бóга спомїанут, а ф церкѣви а́ то, бо то́та бѣба бѣрже згрїшїуа“. — Та йуж не йи вѣце, то лем та́ке.

Зап. від Анто́на Тиханича в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

Паралелі: Zbiór wiad. Т. VII, 3 40—41, а.

113. Яе глина крала-глину.

Ишоу Сус Христóс іе сьвѣтым Петром і ўвїдѣли, жи чоловік крау горцї, не зьяу, ни ў то́го, шчо робїу, ни ў то́го, шчо продавау. А Петро мовит: Гóсноди, дивї горцї краде! — Не чу́луй сьа, Пётре, то не дѣже грїх велыкїй, бо то глина глину краде. А то дѣля то́го, жи Сус Христóс зробїу з глини чоловіка і з глини рóбит сьа горнець.

Тільки чоловік старший, бо Бог дає дух святий і чоловіка, а і горнець не дає: а глина ісьо йидно.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанця, Старосамбірського пов. від Грци Оліц Терлецького.

114. Св. Петро на ярмарку.

Святий Петро гоніу буйака на йарнак и ганиу го, же то брид: же бode и зас...ий, же... — ну, та го никто не хотіу купити, бо йак же купит, кой го ганиу, тот што його бы? А він леш так повідау, йакый йист, по крауді, бо сьа бобіау, же зігрішыт перед Богом. Але Богу сьа то не терпіу, бо йуж гоніу кіўка раз, а фсе не продау. Йиден раз прішоу і ньому Бог и звівіуи сьа го, ци продау буйака. Він повідат, же выт. — „Але Пётре, бо ты так не продаш, бо ты хваль! Йак выжеш на йарнак, то хваль!“ — Но, и выгнау на йарнак и хваліу и продау. Ну, и от того часу то йист по йарнакох ва то, же кждый хвалит своіу худобу, йак продаи, — бо тот, што купіи, то банчуи, хоц и добре.

Зап. від Антопа Тиханча в Котани, в серпни 1900 р. О. Ровдольський

Паралелі: Манжура, Сказки. Ст. 146.

115. Христос із Петром при перевозі.

Ішоу Ісус Христос сь сватым Петром, йак ходіу по землі, а чоловік іде пійаний, верещит, сьпіват і упау. Петро мовит: Господи, чей было го підняті. — А Христос мовит: Та на што? Він ўстане. Шче протіу нас буде він сам йти. — Е, е, Петро мовит, та де го ден. — Али він ўстау, тай йде, а буюком вахат шче в далека на них. Господь мовит: татже йа ти повідау, Пётре, жи треба го обыйті, бо він так значит, йак шаленый пес!

Йдут далы, прийшли д воды, а чоловік йіде штирива быками. Кобы ты нас, чоловіче, перевіз через воду! — Е, адеж бычійшча годны тыгати жебракы через воду! — Тай поіхау! А за ним йіде чоловік бычатыи маленкыи, ўни му йи поўйат нич, а він кліче: Ходыг, та вас перевезу через воду! Перевіз йих, хоць сам водоу брыу, на друкый бік. Петро мовит: Шчо тому чоловіку, Господи, дати, шчо нас не-

ревів? — О, Пётре, щоббы му давати? Абы му тоты бычата позди-хали. — Петрови жаль. — А тому жи нас ни хотыў ўзвати на вів, жи найн штыри воўы? — А тому, жибы друґи такі штыри маў. — А Петро мовит: Чому так, Господи? — Ньай сьа натышит на тым сьвіты, а тот ньай на тым сьвіты бідуйн, та на тавтым сьа будэ тышити.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грця Оліщана Терлецького.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, кн. VI, ст. 353, ч. 24: Кого Бог любить, того навіджає. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 115—120.

116. Христос із Петром при перевозі.

Индного рау, йак ходиў Исус Христос не Петром по земли, так убогы (худобны) йак жебракы, и прішли г йидны вóды. И ишоў богатый штырма вїуми и просили го, жебы йих перевїуз без во́ду. А він отповіў, же він не будэ двьадиў во́виў. И не ўзаў йих. Пóтым ишоў бідный наўыма быцкани и просили го, жебы йих перевїуз без во́ду. И перевїуз йих. Йак йих перевїуз на друґу сторóну, походили и звїдуїн сьа сьвятий Пётро Христа: „Што му за́ то даме, пане?“ — А Исус Христос повїдат: „И тоты му поздышут“. — „А тавтому што зробише, пане?“ — „Ищи друґы штыри му даме“. — О, пане, йакыи-с дїуный! Та тавтот нам вьлы зробїў, та ище му хочеш надгородити, а тот нам до́бри зробїў, та жебы му и тоты поздыхали!“ — А Исус Христос му отповїдат: „А ты дивнышый, бо на то́би роґы вирóсли“. — Помáцаў сьа, и маў на гоўови два роґы. И звїдуїн сьа Христа: „Пане, та на што так?“ — А Христос му повїдат: „Жэбыс познаў до́бри, што йн Бог“. — И згьбли му роґы. — „Бо тот будэ наш, што нас перевїуз, а тавтот жебы сьа на тым сьвіты найнтком фтышыў, бо на тавтым не будэ наш.

Зап. від Дмитра Сениці в Котани, в серпни 1900 р. О. Роздольський.

(Ту саму легенду знав господар Антоньо Тиханич, тільки що в него кїнець ось який: Повїдаў до Пётра Бог: „То так будэ. Тот, — повїдат — што штырма вїуми ишоў, то він — гварит — гире, а тот, што нас перевїуз, то му гире жéна. И тот, што нас перевїуз, ожéнит сьа с того жéноў, што маў тоты штыри воўы. И так до того прїлут тоты штыри воўы, што нас перевїуз, бо він сьа ожéнит с того жéноў, што

маў тоты штырі воўы, и так сьа перейде на нього фшыжок найнток його. — То фшытко жевячо быўо).

Паралелі: Етнограф Збірник. Т. II. 3, Ст. 7—8. Т. III. Ст. 62—63. — Archiv f. sl. Phil. T. XXI. Ст. 293. — Národopisný Sborník. T. III. Ст. 109. Ч. 15.

117. Пяниця гірш собажи.

Йшоў Хрыстос с Пятром дарогаў, дзўйт сьм, лажит на сприт до-роги вилчезный пейшчи з вишкїрными зубами, кулатий... Пятро настра-шиў сьм тай кажи: Ётыкаймо, бо ўкусят! — Цить, Пётри, він нам ни аробит нычо. — Перейшли попри пса, він гаркнуў, али лажиў соби дэлы, навіть ни рўшиў сьм. — Йдут дэлы, дзўйт сьм, а ту йде с кор-шми пїаньўга, заточуйн сьм, вїўкайм, пашталакайм. Пятро нычо, йде соби дэлы, а Хрыстос кажи: Пётри! Сему ўступї сьа з дароги, бо він пїаний, а пїаний гірший йак пес! — Лаше Хрыстос сказаў смсе, а пїаний уже зобачиў йїх, пидныс патїк ў рўцы тай хотыў за нїм бїчи, абї вибити, али заточиў сьм тай ўпаў ў рїў, а Хрыстос с Пятром ўтыкли. — А вїдиш, кажи Хрыстос, ни казаў йа тоби, що пїаний гір-ший вїт пса?

Зап. в маю, 1899 р. в Пужниках, Буцацького пов. від брата Фїлькв.

Паралелі: Драганов, Малор. преданїя. Ст. 124—125. — Рома-новъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 13—14.

118. Мука через гроші.

Ишов Бог з Петром тай Бог каже Петрови: Иди ти ув один бїк, а я иду у другий бїк. — Пішов Петро тай находит коло кирницї пана. Той пан їв, пив, курив, сїв на коня тай пішов, тай забув шїшок з грїшми. Калїка йшов тай найшов тот шїх з грїшми; взев тай поволи пішов. А тоти гроші були пустї, він сам їх робив. — Другий йшов калїка тай сїв коло кирницї. Пан нагадав си на гроші, тай вернув си конем, тай находит того калїку коло кирницї тай каже: Подай гроші, злодїю! — Той калїка каже: Я не брав. — Пан витегас клїщі, тегне за нїс калїку і каже: Подай гроші! — Калїка каже: Я не брав гроші. — Пан бере, відриває пїдкуву коневи кладе ватру, пече пїдкуву у ватрі, а вігас бере та прикладає до плечий і пече пїдкувов та каже: Подай гроші! —

Той сарака просит си, каже: Я не брав гроші. — Пан ніт! А каліка далі умер, а пан сів на конє тай пішов. Петро пішов д Богови тай розказує, а Бог на се каже: Той, що вєв гроші, то той лежав 40 років. Він не ніг нічого зробити, а я єму дав щистє. Той другий каліка, то той був давно збуєш, та не одного він так пік, мучів, та страшив! А я єго за се тепер покарав.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р. від Федора Куриндаша О. Галєвич.

Парацелі. Dr. Bystron, Historye rzymskie. Ч. XVIII. Ст. 135—137. — Oesterley, Gesta Romanorum. Ч. 127. Ст. 478—480 і 733. — Исторіє роз. зъ Римскихъ. Ст. 373—376. Ч. 18.

119. Що більший гріх?

Разу одного переходив Бог з сьвєтими Петром туди, де цигани (кожного ремісника, котрий виробляє щось з желіза, Гуцули називають „Циган“), пістолєтя робили і не сказав им „Помагай Біг“. Завважав се сьвятий Петро тай каже: Сьвєтив би си! — до Бога: „Там таки фійни цигани робили, а Ти, Боже, не вповівєс им Помагай Біг“. А Бог, сьвєтив би си, на се каже: — „Я длятого не вповів им Помагай Біг, бо они робили пустє, не хвалу мені, але дїтькови, бо єк з пістолєтє одєн другого застрілїть, то будє дїтькови хвала, а не мені.

Вітак йдут дальше і вздрїля, єк чоловік з жінков під садиною спав. (З жінкою спати у Гуцулів значить „жінцї діти робити“). На се Бог, сьвєтив би си, до сьвєтого Петра сказав: „Видиш сєс робїть на хвалу мою, бо він чїнить діти“. — Чому тот діти чїнить на хвалу Божу, а цигани робєть пістолєтя на хвалу дїтькови? спитав Петро Бога. Господь Бог, сьвєтив би си, на се відповів: Дитина єк си вчїнить, ирстїт си на хвалу Божу, вмерє на хвалу Божу, — а ростє та-кож на хвалу Божу, а пістолє шо? Одєн другого застрілїт, та з того лише дїтько має втіху, а я ні.

Зап. від Федора Куриндаша Марковича з Полянєк у Довгополи, Косівського пов. О. Галєвич.

120. Христос і арендар.

Та Сус Христос ходїу ісь сьвєтими Петром по землі, то ўсьякі чудя показуваў. І прїйшоў д йїднї коршнї, коршна стара, павучїна

доўкола, а Сус Христос мовит: Ёна запалю кóршму, нхай тото поўбá-рат, та будé харнышше трóхы! — Заклiкаў Жiда — бо Сус Христос так хотыў iакé чўдо зробiти — таi ўзаў сырничку таi ў стрiху, а тото горiт доўкола. Побгарало, а Жит сьа дiвiт на тото. Таi Сус Христос мовит: Гас! Тэй загасло. — Таi так ў недыльу выйшли льўди до кóршы, дóсьць сьа зробiло: Ходыт сьуда, ныроку, iа вак ўкажу штўку! — Анў, iакў, паны Мóшку! — Вiн ўзаў, ўлiаў сырничку ў стрiху, воно горiт. А вiн мовит: Гас! А воно шче гiрше. Вiн другый раз: Гас! Воно шче гiрше. Льўди гей! Мóўте ўсьи гас! Не по-магат нич i кóршма згорiла.

Зап. в мартi, 1899 р. у Мшанци, Старосамбiрського пов. вiд Граця Олiц Термецького.

121. Св. Петро i Павло — молотники.

Буў сiбi ксьондз. Вiн так бiдно маў сьа, жiта маў дóсьць, i ни маў молотникиў за то наньати, жи-б змолотили iйiу. Спеклá iймосьць паланiцьку — ўзаў ксьондз i ўкраў ту паланiцьку i зыў. А прийшло двох вандроўных i прóсььат iнгó, жи-б спомохчi iйх чим. А вiн кáже, жи ни нáйи чим. Кáут: Хоць хлыба кавалог! Кáже: Навiть i хлыба нинá, нинá коўу намолоти. А то буў сьватий Паулó iйi Петрó. Кáут онi: Ну, то ми тибi намолотим. — Пiшли вони молотити до студóли, стáли, засьвiтили сьвiчку, Петрó тринáйи сьвiчку, а Паулó подайи снопи i кiдайи на те сьвiтло, i жiто сьуди летiт, а полóва туди зноў. Приходи ксьондз та i так беш шпáру дiвiць сьа, жи так iйiу фáйно молотьать; i прийшоў до iймосьцьи та i кáже: То — кáже — тix двох так фáйно молотьать! I цыпáми ни бiут, ны на млинóк не сiплььат, i чiсте збiжа!... Але ўонi си намолотили там трóха iйиу та i забрали сьа та i пiшли дáлы. А ксьондз ка' до iймосьцьи: Тепér iа ни потребуўу молотникиў, будем — кáже — ўобóйи молотити. Вóзьем сьвiчку сiбi с цэркви велiку i так будем молотити iак тамтi. — Взяли сьвiчку, прийшли до студóли, засьвiтили сьвiчку, iймосьць тринáйи сьвiчку, а ксьондз вилыс на запiльа, снопи подайи. Засьвiтили сьвiчку, взяў ксьондз на ту сьвiчку снiп кiнуў — снiп зайняў сi та i студóла горiт. Ксьондз кричит: Гваўт! Лéмент, крик, льўде повбiгáли сьi таi трóха ўгасили ту студóлу. Кáже ксьондз: Мўшу iа тамтix двох дiгнати. Вони... так глáтко iйм молотило сьа — iа iйх доженў i поспiтáйу сьi, iак то молотити так? Пiгнаў ксьондз за нiйи, так летьiў, летьiў, летьiў, дiгнаў iйх, тix двох, i кáже: Iа-бни — ка' — хтыў мо-

лотити, так йак ви молотили сьти, і студола минні згоріла. А ўни каут: Га, ти хтыв-ісь бѹти такій шѹдрий йак ми — хоць-ісь — кажи — сьвашченик, але ти то — ка' — ви спѹниш, шо ми спѹнимо. . А — каже — йа спѹнѹ та' йак і ви! (так той ксьондз). „Ну — каже — коли-ж ти спѹниш так йак ми, ході з нами“. — Али йдут вони, йдуг, прійшли так до йїдноо силá. Стойіт хатінка, так бідна та хатінка. — Прійшли ўони до тейі хатінки, нема там, 'но самá ўловицьа йїдна, а дьтій йїст багáто. Прійшли ўони і питаўуть сьа: Де твій чоловік? Кае: Чоловіка шѹо нима, бо ўже ўмер. — Мѹже-б ти нас переночувáла? — Каже: „Та... хоць нима де, хáта малá і дьіти йн, áле ночѹйтї!“ — Кае сьватїй Паўлѹ: „А шѹв-б ти нам далá шо йїсти?“ кажи. А вона ка: „Ну, та шо — кае — самá буду йїсти, то йї вам -- кае — дам тѹо“. ўсїпала там шѹсь ў нїску, поставила там на стїл¹⁾; Паўлѹ йї Петрѹ, вони не йїдьáть, бо вони сьватї, а ксьондз телéпайн, бо ксьондз голѹден. Переночувáли вони, в-рáно поўставáли, таї та ўдо-вицьа зноў там де шѹ гѹтѹи. Та й там зварїла гѹбідати, ўкидала тьїсто там на ўобїд, дїстáло сьї йї тьїста тѹо ше і спеклá паланїцьу йїднѹ дльа дьтїи; таї звáлá, поставила там пїд вїкнѹм на лáўцьї. Али ксьондз звáў таї ту паланїцьу ўкраў. Та й каже сьватїй Паўлѹ до негѹ, до ксьондза до тѹо: Вїдиш, йа тїбї казáў, жи ти тѹо ни спѹ-ниш, шчо ми спѹнѹйїмо! Вона тїлько ўсѹбо дльа дьтїи спеклá, а ти й ту звáв-ісь... Тепер же ти сибї йди у своѹ дѹрѹгу, а ми ў своѹ. — І ўже — і ровїйшли сьї.

Жыте і Слово, 1895, I, ст. 52—53.

Паралелї: Етногр. Збірник, I. Ст. 13—16; III, ст. 58—59. — Luzel, *Légendes chretiennes de la Basse Bretagne*, Paris, 1881, I, 19—21. — Аванасьвѹ, Народ. рус. легенды. Ст. 3—5. — *Zeitschrift f. deut. Mythologie u. Sittenkunde*, I, вып. 1. Ст. 41—42. — Тамже, вып. 4, ст. 471—472. Т. II, вып. 1, ст. 13—16. Т. IV, вып. 1. Ст. 50—54. — Чубинський, Труды, I, ст. 156—157. — Шейнз, *Мат. сьв. зап. края*. С. II. Ст. 370—371. Ч. 216. — Добровольскїй, *Смол. этнограф. сборникъ*. Т. I. Ст. 307. — *Dowojna-Sylwestrowicz*. Т. II. Ст. 288.

122. Ісус Христос і сьв. Павло — лїкарї.

А. Йїшѹ Пáв-Бїг — булѹ йїх трѹх і ходїли сибї по сьвїты: Паўлѹ, Петрѹ і Пáн-Бїг. Прійшли сибї до йїдноо мїста і там питаўить

¹⁾ Рáда б дшá до рáйу, та грїхї не пускáйут — далá-б йїсти, та бїдá, шо нема шчо. (Увага старої Гананїннхї).

сьа: „Вітки ви?“ — От, ни сь цілого сьвіта, ходиво собі. „Можє ви йакі докторі?“ „Ет, ни — кєє — ни жадні докторі.“ Але вийшли на місто, пішли на шиньк собі, чуйут, шо ў іідноо пана паны дуже слаба. „Можє-б ни — кєє — порадили шо йійі...“ Оже той Жид побіг до тоо пана, кєє: „Ў мене йи такі йакісь вандроні, можє-б вони — кєє — порадили шо?“ — Пішоў Жид назад до них, кєє: „Йа вас заведу“. Пан-Біг кєє: „’бо менє трєба вєсті? Йа знайу сам, де вона йи“. Тей вьзали сьа тай пішли. Прийшли до тоо пана, кєє: „Ай, можє шо порадити — де ’но на сьвітї йакі докторі, і ўжє-м йи возйў і ўжє жадноо такого нина дєхтора, шо-б йійі поміг“. Али пішоў Пан-Біг до нєйї, она собі ўкрємі там у хатинї лижала, ў ванькірику. Пан-Біг на нью дихнуў і вона заўмерла. І дупіру йійї вьзаў, распорєў, і з нєйї все гет викинуў, фсьу утрєбу, ў нєцьки і вьзаў, периполокаў зимноу водоюу і на-зад уложйў. І вьзаў вложйў, помастйў, дихнуў на нью і вона фєстала. Тай вжє хєдит, вжє й йїсьть. Дайут йим йїсти, пїти... „Шо вам за те дати?“ Пан-Біг кєє: „Ньц, йа не берє“. — Ну, а вони прєсьать: „Але йак то, дурно?“ „Йа — кєє — дурно“. — Забрали сьа і пішли собі. От вони пішли зноў до дрєо мїста, там зноў буў пан слабйй — от вони прийшли до тоо пана, та паны прєсит: „Шо хєчтити, то йа вам заплачу, а ко-б він здорєў буў“. От, вони зноў до тоо пана, Пан-Біг на нєо дихвў і він зноў заўмер і зноў випустили з нєо, водоюу переполокаў і зноў на-зад усадиў, помастйў, дихнуў, — пан вжє фєтаў, вжє по покойу собі хєдит, вжє сьмййить сьа. Зноў та паны йим кєнтєнт дайї, они там от бєцїм йїдбать, а вони ни йїдбать, ’но дурат там ўот кошкєми. Так той пан кєє: „Шо вам заплатити?“ „Ми — кєє — ни хєчємо ньц“. „А йа — кєє — за дурно ни хєчу зноў, жи-б минї хто робйў...“ „Ми — кєє — таки не берємо ньц“. Забрали сьа собі і йдут. Але йдут дорєгоу і Павло зачєў сьа сварити в Бєгом. Кєє: „Йа ўжє кїдайу, йа собі йду сам!“ А Пан Біг кєє: „Ну, то йди собі!“ Та й Пан-Біг но тїлько с Петром пішоў. Але той Паулє йде сам, идє, прийшоў до йїдноо мїста — тє-жє йїдєн пан слабйй. Але він пішоў до тоо пана, вьзаў йигє, распорєў, вїбраў в нєо в нєцьки, водоюу переполокаў і назад ўсадиў і там-ўо, чин він вжє знаў мастити, помастйў, хўхайи на нєго — пан не стайї... І зноў берє хўхайи і пан не стайї. Так він вжє й налькакаў сьа. Паны ў покойу стоїать ў дрєгим, а він казаў, йак йшоу до нєо: „За годїну буде пан ходити“. Годїна вжє минайи і кєє: „Но, вжє йи пан живйй?“ Кєє: Ше нї, ше ни гєтовйй. Так він вжє ни знайи, шо робити, тєй тї паны вїтчаїли до нєо: „Но, та шє-сь наробиў! То ти такйй дєхтор! Пан буў живйй, ти йигє замучвў — та-ж тибє чикайи кримїнал! Зєра йїдєн скєчвў до польциї, прийшли, вьзали йигє, ўсадили йигє ў гєрєшт — ўжє Паулє сидит ву

гаресьті. А Пán-Біг каже до Петра: „Шо наш наробиў Паўло! Він хтіў бути мудрий, але він піз мене тоо ни зробіт... Пána везаў, по-кальчнў і йго живого ни зробіў і до гарешту пішоў. Та ходьм, вичучім йго з гарешту. Кає Петро: „Нех сидїт!“ „Е — кає — він буди сидїў і ни знати доки. За такоо пана він мѝн сидїти і пару лыт!“ Але пришоў Пán-Біг до тоо пана тей каже: „Йа поможу, він ўстане“. „А — кає — вже тут буў такий! Живий буў, замучнў — вже-сьмо йго дали до гарешту. Може й ви ше так зробіте?“ „Та йа так ни зроблю, бо він вже неживий — а йа зроблю так, шо буди живий“. „А ко-б Пán-Біг так даў, шо-б він буў живий!“ Пán Біг зноў назад йго по своїнму распорѝ і потѝму випустнў, водоѝу переполокаў, назад фсаднў, помастнў, хўхнуў три рази — пан вже фстаў! Ті панї стоїаць: „Но — каже — то допру дохтор називаїть сьа! Шо неживий буў, і порадилї і живий зноў назад! Ну, шо вам заплатїти за тѝн?“ „Не беремо жадної плати, 'но назад тамтоо випустити з гарешту, шо там сидїт“. Зара йго випустили і він пришоў до тоо пана, привелї. „Ну, і шо-ж ти зробіў? Ти видїлиў сьа¹⁾ від мѝни, а ти дўмаў, шо ти так будиш робїти, йак йа — а чѝм-же так не зробів-їсь?“ „Та йа — кає — так робїў, йак ви...“ — „Шо с тоо, шо ти так робїў, йак йа, але коли так ни зробіш!“ І забрали сьа і пішли. І вже кїнець.

Зап. в Берліні від господаря Гандруха Кравїцкого в серпни 1894 р.

Паралелї: Етногр. Збірник, III, 59—62; там вказана також література, а крім того пор. стор. 62 і IV, 199 до ч. 24; надто Polaszek, Wies Rudawa, 94.

128. Христос і Циган.

Б. Просив ся Ісус Христос в цигана за челядника. Циган каже: Що будеш робив. коли я сам роботи не маю? — Ходїм до двора там є сто коней не підкованих, тра підкувати, бо они тому слабі. — Пішли до двора, Циган перше до пана, а Ісус Христос до стайнї, всім коньом повідтїнав по свїї ної. Приходить циган, як возьме падкувати. — Щож пан менї скаже? що ти менї наробив? — Чекай но, чекай, якось то буде. — Поскладав Ісус Христос назад коньом ноги, підкував, — конї здоровї. Циган хотїв іти до пана, шоби заплатив, Ісус Христос не позволив. — Бог ти, як будеш варт, заплатит, а зрешту то не ти

¹⁾ віддїлив ся.

зробив. — Ідуть далі. Приходять до якогось села, є весілля, є і погріб. Питає ся Ісус Христос цигана: — Де підеш? — Я піду на весілля. — Пішов на весілля, а Ісус Христос пішов до вмерця. Такий там плач, такий завід, одна однісінька доня, вже гарна, вже до людей — таї вмерла. Ісус Христос звитав ся, приступив до тої дівчини, покравяв, а так назад поскладав, водов покропив, дівчина ожила. Такий чуд, така радість, не знають як дякувати, чим би ся віддячити Ісусу Христу. А народ збіг ся, нікого на весілля, всьо ту.

Ідуть далі, ідуть, циган вже зголоднів. Каже: — Так би що зїїв!

— Іди до тої нивенької хати, там на скрини є три булки, принеси.

Пішов приносить дві. — Чому не три? питає Ісус.

— Не було, но дві.

— Ёй три, признай сь.

— Бігме, но дві.

— Дві, то дві, — каже Ісус Христос і пішли далі. Тра було йти через воду. Христос перейшов, а циган зачїв ся топити. Кричить: — Хто в Бога вірує, най ратує. Ісус Христос каже: — А було три булки? Признай ся, виратую.

— Бігме но дві!

Вже ся такий топят, голови не видно.

— А що, було три? — Витягає циган з води два пальці, що но дві. — Но то топи ся, колись такий злодій, — каже Ісус. Зачув циган таї вийнив три пальці.

— Колись признав ся, то ти ще дарую, но не бриши більше. Ідуть далі. Приходять до якогось села, є весілля, є вмерлец. — Де підеш, цигане? — питає Ісус Христос.

— Я до вмерця.

— Но, іди до вмерця, а я піду де єноді. — Пішов циган, Ісус за ним тихцем, став під вікно, дивит ся, що циган буде робити. Пришов циган до хати, а там маленька дитина вмерла. Заводят тато таї мама, — от звичінь.

— Цитти люди, я так зробю, що встане. — Добре, роби, коли знаєш. — Взяв циган ножа, покравяв дитину, так шепчи, складає, набрав води, — кропат, — що, коли не помагає. Тогди люди до цигана, як зачнут бити! Ісус Христос дивит ся, що такої забют, входить в хату, спамятав розвілих. Взяв цигана, виходят з хати.

— Будем ся розходити, — каже Ісус Христос до цигана, — бо я з тобою не витримаю довше. Іди си без мене в сьвіт.

— Та де то ти зі мнов не годен витримати, — каже циган, — то я з тобов не годен, ти мені всюди псуєш!

Житє і Слово, ст. 95—96 Книжка IV. 1895.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 125—128. Ч. 26, 1—2. — Barącz, Bajki. Ст. 136—137. — Аванасевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 15—23, ч. 4—5, і ст. 118—122. — Wenzig, Westslavischer Märchenschatz. Ст. 88—89. — Grimm, Kinder- und Hausmärchen. Т. I. Ст. 353—363. Ч. 81. Т. III. Ст. 125—126. — Чубинський, Труды. I. Ст. 154—159. — Тамже, II. Ст. 333—335. — В Némcova, Narodni báchorky. Т. II. Ст. 294—295. — I. Polívka, Čas. česk. Mus. 1892. Ст. 484. — Етногр. Збірник. Т. I, 3. Ст. 13—16. — Ul. Jahn, VM. von Pommern-Rügen. Т. I. Ст. 256. — Rev. des trad. pop. Т. IV. Ст. 220. — M. Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 11. Ч. 21. — Романовъ, Бѣлорус. сборникъ. Т. IV. Ст. 60—65. Ч. 42—43. В ч. 44 приносять теж подібні мотиви. — Шейнъ, Матеріали для вученія быта і языка рус. населенія сѣв. запад. края. Т. II. Ст. 144—145. — Altdeutscher Schwank u. Scherz. Ст. 54—57: Von einem Schwaben, der das Leberlein gefressen. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самарскаго края. Ст. 266—268. — Kolberg, Lubelskie. Т. II. Ст. 204—205. Poznańskie. Т. VI. Ст. 167—170. Паралелі до мотиву про те, як Христос відтинав коням ноги, дави: Етногр. Збірник. Т. IV. Ст. 64—65.

124. Христос і Жид.

В. Йак Ісусе Христос ходиш по землі, тай надібаю жиди. Али він не признаваю сьа жидови, жи йи Сус Христос. Али йшли, і мали трохы хлыба й сыра. Тай жид голодєн быш, тай ўкрау тото, жибы Сус Христос не видыш. тай зыш тото. Али Сус Христос сьа пытат: Йакысь йини голодєн і было трохы хлыба й сыра, ци ты тото зыш? — Йа ныт, йа не видыш. — Али йди, йди — прийшли до йидного села, хора принцызна ў йидного крільа. Сус Христос там сьа трафиш і повідат: Йа бы даш рады, али выступит с хаты усєи, йиню ный сьа лишит утєць і мати принцызны і жид. І топит і грїйте окропы. Вони так зробили, наметали камінья зварийального (воляного) і ўзяш Христос принцызну, положиш ў бочку. нальваш окропу, наметаш камінья, зварийш, выньаш на сьтыш тоты кисткы і посклячуваш і хукнуш і сьцьилило сьа тото. Хукнуш другый раз і ўстала принцызна і мовит: Дайте ми йисти! Али жит тото видыш. А Сус Христос платнуш не хотыш брати: жидови жаль: Прощи пана, тото мож было брати грощи. — Же быш йини знаш, хто зыш трохы хлыба і сыра, та быш йини браш грощи! — Йа не знайш, йа не зыш. — Так пішли далы. І жид видыш, йак Сус Христос тац робийш, лишеш Суса Христа, пішобу наперєд. І там захорїш ў йидного крільа пренц; йиню

їндѣн быў, плачут за ним — умірат. Али жит тото ўчуў: Їа бы даў ныўроку рады! Поўбіцьа́ли жидови велікі грóші. Дось їнднѣм слóвом так зробіў, гі Христóс з дыўчиноў. Зваріў — хўкай, хўкай — рады не мож дати. Їаким правом? Ўзьали жїда, таї до арéшту. Али Сус Христóс заїи ўсьо, шчо сьа зробїло. Приїшоў там: А чо ты, жїде, ту сьдїш? — Ну, їа ни заїў сам за шчо. Кобї вы ньа вїтты їак вїзволїли! — Їак повїш, хто зьїў трóхы хлїба і трóхы сыра, то мóже тьа выпушчу. — Хóцьбым до смёрти сьдїў — то їа не зьїў. Али Пая Біг го выпустиў, Сус Христóс, приїшли там, де тот пренц, де жид вариў Ісус Христóс звариў наново, поскладуваў, хўкнуў, сьцьїлиў сьа; хўкнуў другїй раз — оживїў сьа. І сáмо повелїў, бы му дати їисти. І мóвит Христóс: Бы ты, жїде, другїй раз не браў сьа врожїти, кой не заїиш. — Ба, менé кортыло, жи возьмў грóші, а їа ни мїг нич зробїти! — Ідўт гет, вїйшли за мїсто: Но, теперь, жїде, ту коплі їаму. — Жит прокопаў трóхы: Будé ўже. — Еї шчо то: Жїде, коплі бїльшу. — Жит шче трóхы прокопаў: Їуж будé. — Та їди наносї камїньа поўну, пїскў. -- Жит пїшоў, наносїў, а ни дуж пóуна, бó сьа лїнїїн, і не велїку шче їаму браў, а ўсе чéрез лїнїїство. — Но, Сус Христóс мóвит, зажмурї си, жїде, вóчи! — Жїт си зажмурїў вóчи і Сус Христóс даў, жи с тóго сьа зробїли грóші. Но, теперь, жїде, дивї сьа сьудá! — Жит сьа подивїў, грóшнїй лáска божа їн. І їуш сьа ўтышїў. Али Сус Христóс передїлиў на три кўпки і мóвит жидови: Дивї, жибы быў їис вїбраў бїльшу їаму, то бїло бїло бїльше грóшнїй! — Гї! же быў їа знаў на шчо! Їа же быў заў, же на такїй нїтерес, то быўїни по сáму шїїу браў! Али бáйка. Ни заїў, на шчос три кўпки дылїў! ўже жебы їнднá была тобї, а друкá менї, а коуш трéту дамó, кой нїкого ту неá. А Сус Христóс мóвит: Е, трéта тóму, хто зьїў трóхы хлїб і сыр. — Їуж ньай сьа рóбит, шчо хóче. Праўду повїдаїу, жи їа зьїў. — Ісус Христóс мóвит: Возьмїш си теперь ўсьї, таї їди, али вїры нїколи не будэш мáти твердóїї! — І до днесь жиды не мáют вїры дóброїї, а за грóші ў воду скóчїў бы зáра.

Зап. в мартї, 1899 р. у Мшанци, Старосамбїрського пов. від Грїця Олїшча Терлецького.

Паралелї: Zbiór. wiad. T. XII, 3. Ст. 19—20. — Драгоманов, Малор. преданїя. Ст. 403—406.

125. Перший циган.

Г. Вибрав ся Пан Біг із сьвятии Петром і Павлом в дорогу аж за море. Прийшли вони до великого краю за горами, за морями, до самого Ягниту. В тім краю панував цар дуже острій і лютий. А нав він доньку, а та донька від віспи, чи від якого допусту божого була така погана, що ніхто не хотів на ню й дивити ся. Мала вже 40 літ, а ніхто не хотів з нею женити ся, хоч цар обіцював женихови великі скарби і половину царства. Але ніхто на те не лаковив ся і через те король був дуже лютий на своїх підданих, тис їх і мучив усїлякими способами. Довідав ся о тім Господь і постановив собі, звичайно як Господь, зробити кінець тому лихови. Стало ся так, що цар вислав по цілій ягниській землі, щоби шукали черно книжника, котрий би міг царівну зробити ладною і молодою. Пішли післанці по цілій ягниській краю, але хоч які великі ласки і надгороди царські обіцювали, таки не найшли нікого, хто би ся бігував відмолодити царівну, бо, як то кажут, старій, поганій бабі і чорт красоти не дасть. Вертают ті післанці назад до дому з великим страхом, боят ся царської кари. Аж прийшли до того села, де Господь зі сьвятии Петром і Павлом відпочивали. Господь, як звичайно Господь, не їв нічого, але сьвятий Петро і Павло заїдали смачно редьков і цибулю.

— Слава Ісусу Христу! — сказав післанець.

— Во віки віков — відповів Пан Біг і питає: А відки ви, люде добрі?

— Ой у нас біда — каже післанець. — Цар нас вислав, щоби шукали такого чоловіка, щоби нашій панні царівні вернув молодість і красу. Ось ми обійшли всю земчу ягниську і нікого такого не найшли,

— А кілька літ має ваша панна?

— Сорок ще й з чубком.

Скривив ся сьв. Петро, а сьв. Павло трохи не подавив ся цибулею, почувши, що панна така стара.

— А щож вам тепер буде — питає Господь — як ви ні з чим до дому вернете?

— Ой буде нас цар карати, а хто знає, чи навіть до вязниці не покидає. Ой біднаж наша головонько! — лементували післанці.

— Не бійте ся, люде добрі — каже Господь. — Ведіт нас до царя, я вашій панні дам раду.

Врадували ся післанці. Господь зараз устав готовий до дороги, але сьв. Петро і Павло воркотіли, бо їм то не сподобало ся іти в таку спеку та ще в таку далеку дорогу. Але Пану Богу не сьміли ся супротивити, снакували свої тлужочки і всі разом пішли до Ягипту.

Ягипський цар жив у великих палацах без даху, бо там така сторона, що ніколи дощ не йде. Мав він довкола себе багато війська і козаків так, що не легко було до него дотягнути ся. Почали ті післанці пропихати ся до царя, котрий сидів аж у трицятім покою на золотім престолі. Господь, звичайно як Господь, ішов собі вигідно, але сьвятому Петрови і Павлови дуже боки пообтовкали так, що вони готові б були плакати, як би ся людей не встидали. І за кождим разом, як сьв. Петро дістав штурканця в бік, то Господь гладив свою довгу бороду.

Прийшли післанці перед короля, повпадали на коліна тай зачали говорити: Зійшлисмо, кажут, усю землю від заходу до сходу сонця і не найшлисмо такого чарівника, котрий би хотів твою доньку відмолодити. Аж отсей сивий старець, котрого ми здибали вже вертаючи до дому, хоче твоїй царівні вернути молодість і вроду.

Подивив ся цар на старенького тай каже: А відка то ви, татусю, маєте таку сиву, довгу бороду?

— От жило ся довгі літа — каже Господь — тай ся таку виховало.

— А знаєте ви, що вас чекає, якбисте мою доньку не уздоровили?

— Знаю, — каже Господь — як бим не знав, то бим ту не приходив.

— Уснажу вас в горячій олію, як бисте моїй доньці що злого зробили — каже цар.

Но Павлі аж мурашки перебігли, а Петро аж за язик укусив ся, коли се почули.

— Ну, ну, — каже Господь — будемо старали ся, щобисте не потребували дармо тратити огню і олію.

Ото повели Пана Бога до царівни, котра сиділа в своїй кімнаті і дуже плакала. Сьв. Петро скоро єї побачив таку стару та погану, то так ся скривив, що аж сьв. Павло, на него дивлячись, засьміяв ся. Пан Біг приступив до царівни, дав їй на спанє, а коли царівна заснула, казав принести котел, покраяв царівну, казав під кітлом розпалити великий огонь, зварив єї добре, а відтак повиймав ті кусники, поскладав до купи і дував на них. В тій хвили царівна встала така молода та красна, що диво і кинула ся до ніг Пану Богу та дякує єму, що їй вернув молодість і красу.

Дали о тїм знати цареви. Той навіть вірити тому не хотїв, але скоро прибіг і побачив, насипав Господови таку купу золота і грошей, що Господь сам не знав, що з тим зробити. Ось він і каже: Я золота не потребую, але дай моїм слугам із него тільки, кілька би один чоловік міг донести, а решту роздай бідним.

А була межи царськими слугами одна бестія захланна на гроші. То сей коли побачив, що цар стільки грошей дає Господу Богу за уздоровлене дочки, прибіг до Господа таї каже: Поозволь, я тобі буду нести ті гроші.

Господь, звичайно як Господь, знав, чого єму хоче ся, але бажаючи єго укарати, сказав: Добре, неси, але вважай, щобись мене не обікрав, бо я на тїм пізнаю ся.

Сонце пражило ніцно, бо Господь в тїм краю повісив єго нисше як у нас. Потопили ся сьв. Петро і Павло, а з дворака піт аж річками лляв ся. Приїшли до ліса, що стояв перед ними. Тут Господь казав викопати три ямки: одну для сьв. Петра, другу для сьв. Павла, а третю для дворака. Потому вони поділили ті гроші на рівні часті і закопали їх кождий у свою ямку. На другий день пішли далі, але дворак швидко відлучив ся від них і забрав усі гроші і переховав у інше місце, а сам пішов і собі чуда робити. Довідавши ся, що у одного царя є хора донька, пішов до него і обіцяв ся єї вилічити. Взяв єї, покраяв, зварив, зложив кісточки, дув, дув, а царівна не оживає. Тодї цар розлютив ся і казав єго укарати смертю. Вже го вели вішати, коли тут прийшов Господь, уздоровив царівну, а єго випросив від смерти, але зробив єго Циганом.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 182—184.

126. Про Жїда, що роздав свій маєток бідним.

А. Так одїн жид все заходїв до цєркви і чув, як ксьонц говорив на казаню, шчо хто як дасть бідному їрейцар, то бѹде мати десѹть процєнт вїби на таятїм сьвїтї. А жид си гадѹв, же як роздасѹть гроші, то бѹде мати від їрейцара десѹть процєнт. Мав три сотки, то роздав на бідних. Чикає жид, чикає і рік чикає, а нїхто не приносѹт нї грошїй нї процєнту. Тодї жид пішов до ксьовдза таї каже: Я мав три сотки, та роздав межи бідних людїй та вїхто не приносѹт нї грошей, нї процєнту — тепер ни маю с чого жити. А ксьонц каже: Та то на таятїм

свiтi будеш мати десять процент. А жид каже: Та най ми вiддадут люди хоць грошi, бо я не мав с чого жити. Ксьонц вигнав жида тай каже: Йди си та шукай! Тогдий забрав сi жид тай пiшов. Пiшов до дому тай каже до жiнки: Я йду гет у свiт. Тай пiшов.

Йде, йде такий засунований тай здiбув Исуса Христа i свiтового Петра. А Исус каже до жида: Де ти йдеш, жиде? — Та йду у свiт! Росповiв тогдий жид, шчо роздав бiдним грошi, тицер не мав с чого жити. А Исус Хр. каже: Не йди, жиде, у свiт, пiдеш з нами. I жид пiшов з Исусом i Петром. Приходiт до iдного мiста i учули, шчо цiсар дає половину мастку, хто вилiчит его доньку. Тогдий Ис. Хр. i свiтий Петро i жид пiшли i кажут, шчо вилiчут доньку. Цiсар каже: Як вилiчите, то дiставете половину мастку, а як нi, то всiм трои голови постинаю. Исус Христос прийняв сi. Пiшов там до того покою, де вона лежить i казав I. Хр. наносити води: iдну бочку зимної, а другу теплої. I казав до цiсаре аж за двацiт штири години приходити до того покою. Тогдий Исус Хр. крає мечом доньку i все вмиває в теплої водi, аби кров не йшла. I складає до купи, коли вже цiлу покраяв й поскладав, пiшов до порога, а вiд порога йде, перехрестив сi тай каже: Стань, дiвчице, в iмя боске мое! I хукав її до писка i тогдий тiло сi зацiло зростати. Тогдий пiшов другий раз до порога, перехрестив ся, тай знов так каже: Встань, дiвчице, в iмя боске мое! i хукав знов до писка i вона вже вжила. I пiшов знов до порога третий раз: Встань, дiв. i т. д. i хукав знов до писка i встала вже здорова. Тогдий за 24 години приходит цiсар до покою — i донька здорова пiшла вже до вiтця. Тогдий цiсар хотiв давати половину мастку, а Ис. Хр. каже: Ми не будем брати половину мастку, iно казав дати оден пирiг печений. I дав цiсар пирiх i пiшли в дорогу. Идут, идут i собi посiдали. Пан Бiг такий голод зiслав на жиду — а Исус i Петро уснули. Тогдий жид з'iв той пирiг. Исус i Петро пробудили сi тай питают сi: Де є пирiг? — Далiбук! я пирiг не iло! Зiбрали сi i йдут далi, а Исус Христос запровадив жиду у воду по колiна тай сi питає: Та ци iв-ic, жиде, пирiх? А жид каже: Далiбук, я не iло пирiх! Ис. Хр. запровадив жиду у воду аж по груди. Тогдий: Жиде, ци iв-ic пирiг? — Далiбук, я не iло пирiг. Тогди Ис. Хр. запровадив жиду аж по карк у воду тай сi питає: Та ци iв-ic, жиде, пирiх? — Далiбук, я не iло пирiх. Ис. Хр. запровадив знов жиду до води, аж-онь вже сi боролу замочила, тай сi питає: Та ци iв-ic, жиде, пирiх? — Далiбук, я не iло пирiх. Тогди Ис. запровадив жиду знов до води i жид сi вже топити зацев, но язик вже вiвалив. Тогди Ис. питає: Та ци iв-ic, жиде, пирiх? — Нi, не iло-и пирiг! Тогдий Исус Христос каже: Ходи, жиде!

Ідут, ідут, умучили сі, тай полігали спати. Іс. і Петро заснули, а жид украв у Ісуса письма, (таки Ісус Христос мав письма), украв тай утік. Утік тай зайшов до ідного міста і учув, шчо у цісарі заслабла донька. А люде вповіли, хто влічит доньку, той дістане половину мастку. Жид борво побіг до цісарє і каже, шчо влічит доньку. Казав наносити води ідну бочку звиної, а другу теплої. Казав до цісарє: Приходїт аж за 24 годин. Узєв жид тай порїзав доньку і зацєв краяти на кусники, шчо кусник відкроїт, то вмиває водов. А кров все тече, ледво жид зашпнїв кров. Тогдий покраяв гет, поскладав на стїв тай пішов до порога, перехрестив сі й каже: Встань, дївци, в імя мое! Ху́хнув ї в песок, дивит сі, а тіло не зрастає сі. (Шчоби він був казав: встань, дївци, в імя боске твоє! то була би встала; а він „в мое!“) Жид сі настрашнїв, тай сховав сі за конн. А Ісус і свїтїий Петро звали, де жид пішов. І тогдий пішли до цісарє і казали, абї їх пустїв там, де єст той жид, а цісар каже: Він не казав приходити аж за 24 годин. А Ісус Хр. каже: Та то наш співник, шчо з нами ходив. Тогдий пішов цісар, дав ключі Ісусу і отворив двері. Входит до середини, а жид так сі настрашнїв, бо він мїслав, шчо то цісар їде йому голов стивати. Ісус дивит сі, а жид сидит за коншию. Тогди жид ізлїз, а Іс. Хр. пішов до порога тай каже: Встань, дївци, в імя боске мое! Так три рази. І донька встала здорова. Тогдий цісар дав їм половину мастку і они пішли. На дорозї не мают як подїлити сі тими грїшии. А жид каже: Я маю маймурку і будеи шверїти. Подїлили сі грїшии, зоставило сі пів грейцарє. Не знати кому дати пів грейцарє, а Ісус каже: Жиде, признай сі, як іс з'їв пирїг, то дістанеш пів грейцарє. А жид каже: Я з'їв пирїг, бо був голоден. Так то нинїка жид повїсїв би ся за пів грейцаря. Тогди І. Хр. дав жидови всі гроші і казав му гет їти.

Зап. у Дрогобичі, в маю, 1899, від Ів. Багрїна Волод. Левинський.

127. Звідки взяв ся вітер?

Е. То ше було тоді, як Сус Христос ни мав ше всіх 'постолів, тільки мав Петра й Павла і ше там якось, знать Гандруха. Тей як йшли через ідно місто, то по дорозї пристав до них якийсь волоцюга тей кажи: „Прийми мене, Суси, до себи, я буду за 'постола“. — А Сус Христос знав, шо то волоцюга і великий грїшник, али прийняв. Тей було їх вже всіх пять. От ідут вони тей ідут, аж приходять до ідного міста, а там був слабїй дужи король. Тей Сус Христос як почув і кажи до 'постолів: „Той слабїй король дужи добрий чоловік, він дужи уймав сі

за бідними людьми і за простими хлопцями. Ходім, поратуємо його, нехай він видужає". Приходять вони до того палацу, де був той король, та й Сус кажи, щоб пустили його до него то він вилічи його. Аж тут кажуть, що він що не вже вмер. — „Ну то ніц, пустіть мене, а він ще буди жити". — Тей королиха пустила Суса до того покою, що був вмирлий король. І Сус зараз казав принести повні нецки води свіжої і великого гострого ножа, тей сам загнув сі в тім покою, а 'постоли чикали в сінях. Але вони були дуже помучані і зараз в сінях на сидячи загнули, а не той волоцюга ни хотів спати, тільки став заглядати чиряз шпару в двирех, що роби Сус Христос. А Сус Христос взяв вмирлого короля, порізав на штири кавалки, виполоскав в нецках в воді, потім знов тіло так поскладав, помолив сі, прихристив три рази те тіло і потім дмухнув на него і зараз все зросло сі і король ожив назад і зараз встав з лішка і дуже дякував Сусови. Тей потім він, той король, справив великий бал і запросив на него Суса і 'постолів. Тей по тім балі дав король Сусови пять пшльованих пірогів з самим сиром, а пять з сиром і з бульбою. То як вони повиходили від короля, то Сус ті пироги з бульбою дав 'постолам, а собі взяв ті з самим сиром. Тей потім як прийшли вони до ліса тей стали там начувати, тей як вже жали йти спати, повечерали тими пирогами. 'Постоли їли разові, каждый нав по їдному, а ше сі їден був вістав, і Петро дав їго тому волоцюзі. А Сус Христос своїх ни їв, бо ни був голодний. Як повечерали, то пішли спати, і всі вже спали, тільки той волоцюга ни спав. Він як сі подивив, що всі сплять, встав і взяв тей поїв всі піріжки Сусови Христови, тей ліг собі спати. На другий день рано як всі повставали, то той волоцюга кажи: „Знайти шо, тей ночі було аж два вовки коло нас і всі пшльовані пироги поїли, я ледви їх відігнав". А Сус Христос зараз знав, що він бреша, тей кажи до него: „А тими вовками то був ти і твоя нинасатність. Було би ше добре, щобись був сказав правду, але як ти збривав і ше зложив на вовків, то забирай сі від нас, ти з нами більше ни можеш бути". І він пішов від них.

От пішов собі той волоцюга, йде тей йде, аж приходи до їдного великого міста, аж чує, що в тім місьці цїсарова дочка шо не вмерла, тей він сказав, щоб він ї назад до життя привирнув. І зараз як довідав сі цїсар, закликав їго до себе тей кажи їму: „Ну, нібожи, паньнтай собі! Як привернеш ї до життя, то я ї видам за тебе за муж і будиш цїсаром, а як ні, то буди смерть твоя!" От взяв він, казав принести собі води з нецками до того покою, де лижала вмирла, взяв великого гострого ножа, загнув сі і взяв порізав ї на штири кавалки тей виполоскав м'ясо в воді, потім поскладав і став на те тіло дмухати, а прихристити забув, бо сам був жидом тей ни змів христити сі. Ну дмухає

він, дмухає, аж йому вже голова закрутила сі, а тут цісарівна анї руш ни встає, тай він дужи зажурив сі. Аж тут лупс! вічинили сі двері, і входи Сус Христос, теї кажи: „А видиш, пташку, алапавсісь, був-бись згинув, як би мене тут ни було. І ти ше хвалив сі перед цісаром, шо в тім і тім ністі ти короля привирнув вмирлого до житя. Шесь ватаїв, шибиньку, божий праведний чин, а сам повличчав сясь. А ти знай, шо того вігди ни зробив бись, шось задумав, бо ти поганин. А за ту кару я тобі потім скажу, шо будиш робити“. Ісус взяв сі сам до царівни і вона ожила, а потім до того волоцюги так сказав: „Ідиж ти, нибоже, на сиридину світа, там стань, і будеш дмухати до суду віка“. І він зарас пішов і став на сиридині світа і став дмухати, і зарас пішов по землі вітир. І він до нині там стоїт і як дмухне в котрий бік, то зарас с того боку і маємо вітир. І він буди так вічно стояти і дмухати.

Зап. від С. Білика в Теремію, Каменецького пов. 1896 р. А. Веретельни.

128. Як Христос відгадував загадки.

То позичиў чоловік у злого грошей і мали доміўку до того часу і до того віддати, а нї то відгадати три річи, бо йак не відгадаш, так тья беру с собоў. Али Ісус Христос ходиў по світі тай ўвійшоў там до хаты, старый чоловік, і просит сьа на нїч. А газда мовит: Ей, чоловічєйку! Йа й сам не знайу, ци доночуўу. -- А то чому? — Но, позичиўши грошей до днесь; або мене вольме, або три річи йакісь відгадати, не знайу йакі і готово, же не переночуўу. — А тот чоловік мовит: Не бій сьа. А де ти вельїу льгати? — Конець столá. — Льась си на припчок, а йа сам конець столá льажу! — І льх си. Ту ў піўночи іде. Шчо йиден? — Ги ни йиден! отповідат. — А два? — Ги йиден. — А три? — А три добре. Два бы молотїли, а йиден бы грїас солóму. — Ах, мовит, працєйко мбїа, кїлькас пропáла даремно. І пішоў. І деж він быў гóден сам відгадати назушїсьть, кой не знаў йак?

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбір. пов. від Грїця Оліщакá Терлецького.

129. Як Христос шукав правди?

Йак Ісус Христос переходїў свїт понижи ўвес на́рид і ни міг ви́гдє ў цылым свїті праўди здїбати; аш при кінці свїта будó два братї, йиден сьи низиваў Йóсиф, а другий Сафáт; Йóсифова будá гора,

з Сафатово доли́на. Йосиф буў жонатий, маў жінку і дьіти, а Сафат шче ни буў жонатий. Мали при кўпі обісьтьї, а на обісьтьї поскладали збіжи, а сиридіноў буў горожєний плїт і Йосиф Сафатови бис плїт нирікїдаў жїта. Бо казаў Йосиф, шчо їа ўже жонатий, то їа ўже нїджу, шчо нинї трáба, а Сафат шче ни їи жонатий, то він ни знаїи. Кїлько їинї трáба, ци нáло, ци багáто. А Сафат свóму брáтови нирікїнуў зноў жїта, шчобї він ни знаў, бо казаў Сафат, шчо нинї шче кїлько ни трáба, шчо нóму брáтови жонатóму. А їак надїйшоў Бог і казаў, шчом цїлій сьвіт нирїйшоў, а нїгдєм прáуди ни знайшоў, тїлько ту нїжи тїи двонá брáтьїни. Ыак сїи затрїмала прáуда тїпер нїжи двонá брáтьїни, то так сїи затрїмаїи при кїнци сьвїта: на Сафатовї доли́нї, а на Йосифовї горї будє страшнїй суд.

Зап. в цвїтнї 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

130. Чому Русини гайдамаки?

Як Ісуса Христа засудили Жиди на смерть, тоді до Єрусалиму наїхало було дуже багато ріжних народів, що були цікаві ввидіти його хоч раз. Коли-ж Христа вели вже на Голгофту розпинати, вони поуставляли ся всі громадами побіч дороги і чекали, доки не буде попри них переходити. На передї стояли Німці, далі Вірмени, Поляки, Русини і инші народи. Як Христос прибливив ся до Німців, їм стало жаль Христа; тому вони крикнули: Виписіи його! — А Христос глянув на них і сказав: Будете писати до кінця сьвіта та сонця! І тепер де не подивїш ся, в кождїй канцелярїї сидить якийсь Німчик таї пише.

Їде Христос попри Вірменів і їм стало його жаль; тому пошумукали щось понїж собою, а потому крикнули: Викупїи його! — А Христос глянув на них і сказав: Будете купувати доки сьвіта таї сонця! І тепер де не подивїш ся і де не здїблєш Вірменїна, то він усе купить, бїльше не займаєть ся нїчим.

Їде далі Христос, приходить до Поляків, і їм стало його жаль, тому поговорили з собою таї крикнули: Викрадїи його! — А Христос поглянув на них і сказав: Будете красти поки сьвіта таї сонця! — І тому то тепер де лише який банк, де лише яка каса, то їх мусять Поляки обїкрасти.

Їде далі Христос, приходить коло Русинів. А їм такїй жаль його, що страх. Лише гляпнули на себе таї крикнули: Відбїїи його! — А Христос поглянув на них і сказав: Будете бити ся поки сьвіта таї сонця! — Тому то Русини все бїли ся; були козаки — бїли ся; були

опришки — били ся; а й тепер Русинів називають гайдамаками за те, що не дають собі у кашу плювати, а як треба, то й б'ють ся. І Русини будуть гайдамаки до кінця світа, бо так їм призначив Христос.

Зап. в Григорові, Буцацького пов. 1890 р.

131. Чому Цигани не мають пристановища?

Йак Жиди засудили Суса Христа на смерть, тай казали Циганови зробити три цьвики. А Циган зробив штири, тай приносить. Жиди кажут: На шчо нам штири? Ми казали тільки два. — А Циган зуби шчирит і кажи: Возьміт, возьміт, можи сьм шче де здасьць. — Тогди Сус Христос вобирнув сьм до Цигана тай кажи: Відиш, йак той цьвик ни найи ныгдє пристановишча, так само і ти ни будиш мати аш до скіньчиньнї світа! — Чирис тойи Цигани так триндайут сьм від міста до міста.

Зап. від Сарватя, в Будванові, Теробовальського пов. О. Деревянка.

132. Про Христові муки.

Йак Жиди Христа мучили, то його то нічого не боліло, бо він Бог був. Жиди хотіли Христа розп'яти не так, як тепер малюют розп'яте, а так, шоби й ноги розп'яти. То вони казали ковалеви штири цьвоки зробити. Але як го вели розп'инати, то ангел зайшов тай єден цьвок украв, то вни вже тогди мусіли обі ноги єдиним цьвоком прибити.

Йак Христос висів на хресті, то був вовсім голий. І ніхто не сьмів до хреста приступити. Тільки сьвятий Іван підійшов близько, але як увидів Христа такого скатованого і голого, то зомлів тай упав під хрестом. А там десь у шпарці сидів павук. То він вибіг зі своєї шпарки тай борзенько вибіг на хрест і заснував Ісусови павутинну — то що тепер малюют ніби пояс. А то павук таке зробив, шоби Син Божий не висів на жидівське посьміховиско. А потім той павук ізліз і вкусив сьвятого Івана так, що той знов прийшов до тебе.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 181.

Паралелі: Про смерть і похорон Христа пор. мої: Лірники, ст. 26—28, ч. 2—3. — З першою половиною пор. ще: Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. I. Ст. 74—75. — Сборникъ Харьк. вст. фил. Общества. Т. VI. Ст. 184. — Харьковскій Сборникъ. Т. VIII. Ст. 341.

133. Звідки взяли ся перли?

Як Христа мучили Жиди, а Богородицьи дивила сьм на тоту його виліку мўку тай дўжи плакала. І йак лишє ўпала йїї сьльоза на зємлю, то вараз робїла сьм з неїї перла. А лўди збирали тай продавали тай до нїнї продайт, али жи сьльїз ни бўло такє багато, тому праўдївнї перел тепер мало тай тому вони такі дорогї.

Зап. 1897 р. в Пужниках, Бучацького пов. від сестри Анни.

Паралелї: Манжура, Сказки. Ст. 146 (тут із слїз повстав перець).

134. Христос і Жиди.

Сут такі Жиди, що бўдут до сконца сьвїта ходїти. То тотї Жидї, що Сўсу Христови николи спокю не давали. Як новїй мїсяць, то він молодїй, а як повня, то старїй. Як його запитати: „Колїс приїшов?“ — повїдат: „вчера“, — „колії пїдеш?“ — „завтра“.

Як Жидї прибили Сўса Христа, сьмїх си чинїли; а як поховали, зїйшли ся на вечєрю, старшина жидївська, що вни тому всьому бнїлї голова, приїшла Пречїста Дїва і плакала. Якийсь Жид повїв до неї: „Не плач! твїй син воскресне!“ А дрўгї повїдали: „Ага! воскресне як тотї кїстки з когута“. А вни їли когута і перєд нїми кїстки лежали. Аж ту кїсткї зїйшли ся до кўпи, когут збїв крїлами, Ісўс воскрес, а вни стали стовпом.

Як зробїли Жидї криж, велїли нести Сўсу Христў, а єднму, не тїмлю, як називав ся, на Кальварїї його мож вїдїти, велїли тїснути до землї, ще й камїнь до крижя привязали, а він не тїс, а ще пїднїс до горї і за тото став сьвятїм.

Майштер, як робїв криж, повелїчав, що лишїло ся конїць рук в на'пять і в долину в на локоть, а Жидї мїцнїйше натягнули рўки й нїгї, і тепєрь за кару майштер николи не доробїт ся.

Коваль мав прїказ зробїти штїри цьвїки, а він єден украв, сковав пїд язїк (дрўгїй чоловік оповїдав, що вер у воду) і за тото є благословєннїй талант, же не дав рознїятї нїгї так, як рўки.

Зап. 1896 р. від вїйта Гриця Грицуни в Мшанци, Михайло Зубрицькїй.

135. Ворона.

Ворона дуже лакома на людське тіло та на стерво. Як Жиди розп'яли Христа, всі птиці жалували мук Христових, одні лише воробці прилітали до хреста, сідали на поперечній перебоїні та сьміючись кричали: Жив—жив! Ворона знов хотіла пити кров, що в Христових ран капала на землю, тому нас закровавлений підбородок так, що на кожній вороні його до сего часу знати. За те також Бог прокляв ту птицю.

Зоря, 1885, ст. 130: Людові віруваня про птахи, Д. Лешкого.

Паралелі: Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 17. — Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. XIII. — Чубинський, Труды, I, ст. 59—60. — Шейнъ, Матеріалы. Т. II. Ст. 352.

136. Христове воскресеня.

Як Ісус Христос умер на Хресьті, прийшоу Осиф і Никодім з Аримафтейі і узвали теперькова тыло Ісуса Христа ў плащаницю і положили ў гріб высічений, новий і приложили каміньом і дали печатку. Али Жиды чули ўперет, жи Ісус Христос оскресне і радьят сьа: Кобы ни прийшли ўчинники, кобы ни ўкрали і гірше наше будє посыліднойи, як было первойи. Іті до Пилата, нвай даст варту. Він ним даў, положили варту на гробі, сьіли і вичерьйайут дужи пізно, жи ўже може было по піўночи друга або трєта годїна. І тому днесь сут слиўкы*), бо перше не было, аш Пресьватá Дыва наслиўчила. Принесла до Жидыў йїх, як дарунок, бо сьа бойали ўсы Жидыў і ўчинники навітє. Тай сьіла си, тай сьідят піт полицеў і плаче. А Жиды собі сьїх чьнвят: Чо плачеш? Він оскресне. — А Пресьватá Дыва мовит: Бодай так Жиды панували, ги він оскресне! — Ба, а Христос оскрес і днесь слабо дє сьа графит, жебы Жид де бидуваў, бо Сус Христос не касуваў слово Пресьватойї Дывы Марїїи. Али льуди йдут до церьквы, бо ўже сьвато, тай ўчули, жи Христос оскрес, а ни знайут, як витповідати, тылько мўйнат: Христос оскрес, та Христос оскрес. Али жидьська кухарка вынесла сьмітьá і тотó чуїи, як льуди бесьїдуїут. І ўвійшла до хаты зась, — а Пресьватá Дыва тамой йи — і мовит: Христос оскрес! — А Пресьватá Дыва мовит: О, йстина, жи воскрес. — І типерь тому так сьа витповідат, жи ойїстина оскрес, значит, жи праўда оскрес. А Жиды за столон сьїдьбат, як йїли когутá і пові-

*) Слиўкы — то писанкы; ўслиўчити — написати писанку.

да́ють : тогды́ він оскре́сне, йак тот когу́т за́пийи, шчо́смо зы́ли. А когу́т, кісткы́ до кісто́к зыбра́ли сьа, хыба́ пец йидну́ но́гу зы́ў, вы́леты́ў на грѣаду́ і за́пийау. І дьа́того́ днесь когу́та ма́льу́ють десь на ко́стельї та́ким, а́бо на йа́кї ка́плїци, жи та́кї льўди ны́бы ў Бо́га ві́рїят, а Христа́ не хотьа́т. Таку́ памїа́тку ро́бїят, жи хоць когу́та ма́льу́ють.

Зап. в лю́тім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбі́рського пов. від Грїци Олѣ́шана Терлецького.

137. Ко́гут.

А. Йак Христо́с воскресе́, тогды́ йїў йиде́н Жид пиче́ного когу́та. Йи́го донька́ ўвиды́ла Христа́ і прибі́гла до старо́го, жи́би йи́ну то́го скава́ти. Али старий Жиді́ско ни хты́ў ві́рити і сказа́ў: Ві́н тогды́ во́скре́сни, йак сей ко́гут зако́урика́йм! — Ли́ше сисе́ сказа́ў, дивит сьа, а когу́т зы́рваў сьа в мїски, злу́поты́ў крыльї́и, та́й йак за́пийи три ра́зи : Ку́кури́ку! — Жид пи́наў, шчо́ Бог хотьї́ў покава́ти чу́до, та́й на-ви́риў сьа і ві́христи́ў сьа.

Зап. 1897 р. в Пу́жниках, Буца́цького пов. від тата Миха́йла.

Паралелі́: Аванасье́въ, Народ. рус. легенды. Ст. XIV—XV. — Костомаро́въ, Обь исто́р. значенїи́ рус.-наро́д. поэ́зїи. Ст. 85. — Голова́цький, Наро́дні пі́сні. Т. II. Ст. 6. Ч. 8.

138. Як ко́гут во́скрес.

Б. Як Суса Христа́ замучили́, поховали́, товди́ собі́ зробили́ ви́черу і за́ризали́ когу́та і зварили́ і того́ когу́та ві́ли, і тї́ї се́бї кі́стки по́складали́ в мїску. Товди́ сиды́т си́ за сто́лом, те́й за́чили сьа сьмі́яти : Ві́н ка́зав, жи ві́н встане́? Товди́ він встане́, йак то́й ко́гут за́пийи. А то́й ко́гут стрї́пав сьа с тих кі́сток, те́й за́чив пі́яти : Ку́кури́ку. Товди́ Жи́ди кину́ли сьа, прибі́гли до гробу́, дивї́нт сьа — в гробі́ вже́ Суса Христа́ ни́ма.

Зап. в Будза́новї, Теребовельського пов. від ма́ми О. Дервя́нка.

139. Христо́с у пе́клї.

А. Як Сус Христо́с по сме́рти при́шов до пе́кла, жи́би ви́бавити ду́ші, то злы́и ду́хи дўжи́ сьа тї́и зажу́рили́. А а́нцихрист хотї́в Суса

Христа танки закувати. А був на сиридині пекла такий великий зилівний слуп в ланьцухом. І анціхрист кажи до Суса Христа: Ану залож на себи той ланьцух“. А Сусе Христос знав напирет, чого він хочи і кажи: „Ану ти возьми і пирет на себи залож, а йа буду видіти, як тобі буди пасувати“. Анціхрист так зробив. Тогди Сусе Христос кажи: Аминь. Най сьи так стани. І анціхриста припняв. Він так буди припнятий аж до кіньцьи сьвіта.

Зам. в Будзанові, Теревовельського пов. від Сирватки О. Деревянка.

140. Христос і Люципер.

Б. Коли Ісус Христос прийшов до пекла, приступив до него Люципер тай кажи: Сьить собі, Христе, на тьи крісьлі та вітпичи. А те крісло пририхтував Люципер так, шчо коли Ісус нав сьисти, то нав сьи в ланцухи злани. Али Ісус Христос сказав: Сьить ти напирет! А йак Люципер сьив, то сам злани сї в ланцухи. Віт того часу шчо року пилуїт зліи духи, шчо би його увільнити. Али на сам Великдень на резурекціїи заливайи сьи то, шчо зліи духи випилували. А йак вони припилуїт ті ланцухи, фтоди майи сьи народити жидівський Месіаш.

Зам. в Буську, пов. Камінка Струм. О. Деревянка.

Паралелі: Чубинський, Труды, I, ст. 195—196. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 14—15. — Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 9. — Nahn, Griech. u. albanesische Märchen. T. II. Ст. 145.

141. Чому на Великдень так рано відправа?

В. Сусе Христос шче ходиї по землі, а злий уковаї ланц. А Сусе Христос сьа пьтат: А тобі того на шчо? — Прикуїу тьа. — Ану йак, ўкажи. — А тот почай ўказувати, ўваї си ў рот і так доўколо голви опкрутиї і прикуваї сам себе, бо так Бог даї. І будє на ний, покы сьвіта тогò. Він грывє, та шьислит, жи сьа витгрывє. Тай ўсе грывє, грывє цильїи рік, ўже такє хьба гі михòва нитка; гнєть бы ўже перегрив, але ксьинда засьпиват на Оскресєнийи: Христос оскресє! А він станє слухати, тилько сьа забудє, а вонò такї сьамє, гі было від разу, кой зачинаїу грывєти. І томуй так ксьинда ранє ўстайи йти на Оскресєнийи, бо бы злийи перегрив тотò, та бы сьа переломило, йак бы так заўчасу ни ишої до цєрквы.

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанці, Старосамбірського пов. від Гриця Оліц Терлецького.

142. Про Юду Іскаріота.

А. Масте знати, що Юду Іскаріота носила мати цілий рік, як кобила. А коли їй прийшло ся родити, на єї двір упала з неба огнена брила, а їй самій приснив ся дивний сон. Ото приснило ся їй, що єї синок буде рудий, що він забє королевича, забє свого тата, оженить ся з мамою, а в додатку спродасть за трицять і три срібних учителя-пророка і повісить ся. Налякала ся небога такого сну, та щоб ту, думає, почати. Як не мітигувала, як не заходила в голову, а таки не вигадєє. Далі і зважала ся. Взяла плетений кошчок, обмазала його смолою, вложила туди новорожденника свого і гайда на ріку. Тільки його й бачила. А перед тим ще встромила йому під шкіру на голові шпильочку, щоб як трафить ся що, повнака була. А там ні в гадці їй Юда...

А Юда плив-плив, плив-плив, доки не принесло його до одного панства. Саме в той час виїшла королева над ріку купати ся. Дивить ся, щось пливе в кошчюк. Кличе слуг, витягають, а там хлопєць — тільки очи витріщив і знай ручки простягає. Взяла королева того хлопця, віддала на мамки, а коли йому було пять чи шість років, забрала його до себе, до королівської палати. Тут він і виростав далі разом з молодим королевичом і королівною. Що він знайда — того не припускав він навіть; не вірив, коли вчув часом від служби докірливе слово — знайда. Та раз якось вибрав ся з королевичом в поле, над ріку. Коли прийшли в те саме місце, де знайдено Юду, посідали на береві та звичайно хлопці — пусті; нічого робити, от вони грудками в воду почали жбурляти. А Юда, як не вхопить грудомоаху, як не бухне — вода так і обривькала цілого королевича. Він озлив ся і давай лаятись: „Ти сякий, ти такий“ каже „пашов, відки прийшов, пашов!“ аж задихав ся. „А я відки прийшов?“ питає ся Юда.

„Відки? відки? Наче-б він і не знав. А його на ріці найшли“. Тай став сміяти ся. Юда не стерпів. Як мав в руці каменяку так і зацідів нею королевича по-за уши, а сам втік.

Ци довго він тиняв ся по сьвіту тікаючи перед сіпакани (як знайшли трупа королевича, за Юдою розіслали погоню), не скажу. Доста того, що дістав ся вкінци до одного можлиого пана за локая. А той пан ніц не знав, крім вандрівки, і де лиш сам вибрав ся, брав зі собою і Юду. Ото йдуть вони якось селом, аж бачать сад, а в саду такі яблоска, такі яблоска, що цуд які файні. Не втримає пан так йому тих

лблок захотіло ся. Юда вже й пліт перескочив, вже й на яблониці і не питає, що з хати вишав дід і трохи не вірве ся, так кричить. Надер, зназить, та ба — дід не пустить. Він його стусомув у груди, а сам на втека. Та ще не встиг через остріх, як з хати вилетіла жінка, діти, наробили крику, збігли ся люде і Юду спіймали, та відвели в суд. Тоді було таке право, що як хто вбив батька сні, то його або смертю карали, а ні то мусів приставати до вдови і годувати сиріт. Юда і оженив ся з удовою — живуть тихо, спокійно. Та раз на святках пообідали, як Бог приказав і спочивають, балакають. А Юда говорить-говорить, а там давай чіхати ся, говорить, говорить, тай знов.

— Чи в тебе нема часом чоґо в голові? — питає жінка. — А Юда каже:

— Та не знаю, може й є що. А ну но, поськаф стара. — І наставив їй голову. Съкає вона, съкає, аж нарає — трохи не обімліла. Подибала, бачите, тую шпелку, що то єї хлопцєви в голову встромила. Та аж об поли вдарила ся, та до Юди, тай все йому розповіла. — Для тебе нема вже ратунку, крім одної покути. А є ще ту в нас тепер один славний пророк, що то знає лїк на всякий недуг і на всяку біду — може він і тобі що порадить. — А Юда їй кризь плач: Та я, мамо, не то що до него піду, але і весь вік із ним ходитиму, щоб лиш спасєня доступити. — Тай пішов до Христа і так довго з ним тажав, док його не спродав за трицять три срібла — Господа нашого Суса Христа. А там і сам повісив ся, випустивши з себе уперед тельбухи.

Зап. в Кобиліволоках, Терєбовельського пов. від Мярини Баран В. Щурат.

143. Юда Іскаріот.

Б. Йак сєа Йўда народнў, так прїшоў дєсад нá ныч. Але му повїдáйут, дєсадóви: „Итте, дєсáдку, с хыжи на маўый час, бо ту бáба йóйчит. Йак порóдит дítьа, та вас покличэме дó хыж. А тэпер бысте нам бýли на перечкóды“. — И пішоў дєсáдок пít сьтыну, пїд выгльáд и там сóбї сїднў. А там прїшли двáйи лўде и бесьїдўйут сой: „Жебы ты мéне не зрáднў!“ — А йїден другóму повїдат: „Йа тэбе не зрáджу, ани жебы ты мéне не зрáднў!“ — А тóты бýли двáйи ангéлы, не лўде: быў ангїў зўый и дóбрый. Тóўды сєа дьтїна уродїла и кыхло (дítьа) и ангїў бóжый повїдат му: „Бóже дай здорóвльа!“ — А зўый му повїдат, ангєўóви: „Йўж-есь мїа, пáне, зрáднў“. — „О, ныт,

не протну сьа, бо-и тьа не зрадиу. Бо то буде шй перше, а потім до-
стане сьа тобі. Бо то буде такый, што вітця забий — тот, што сьа
уроду — и з матырйоу сьа ожэнт“. — И тот дьвядок там сьиду
и тото высуухау. И закликали того дьвядка до хыж, а тогы двайн пі-
шли. И тым дьвядком сьа тышат. Тоуды му дайт пйти и тышат сьа
тоу дьтйноу бара, бо не мали лем йидно, того перше. А дьвядка тото
неспокойло бара, же они сьа ним так тышат, а не майут чым, бо він
высуухау ангельской бесыды, же то такый буде, што забий вітця, а з
матырйоу сьа ожэнт. И тот дьвядок йим повідат: „Льутковэ, йа бын
вам дашто повіу, кобы сте сьа бара не спротивили...“ — „Ой ныт,
дьвядку, лем нам повіджете“. — Але не хоче дьвядок повісти, бо сьа
бійт. — „Не бійте сьа, дьвядку, лем нам повіджете“. — И тот дьвядок
повідат: „Высуухау йим двох ангеліу, — быу ангіу там йиден зунй,
другый добрый — же тот йак выросне, то вітця забий и з матырйоу
сьа ожэнт и Христа Бога продаст на смерт, а сам сьа обіст и так
пйде до пекѳа“. — И они настрашэны востали (были), отец и мати,
и — што с тоу дьтйноу робіти? И зробили скрйньку и дали му ййа
Йуда и написали му тытуу „Скарийотскый“ и дали му три дукаты до
скрйнькы и там го вюжйли до скрйнькы и шмарили на воду. И він пі-
шоу доу водоу. И прачкы х пана прали, далеко, и поимали скрйньку
на воды и — што там йи ф ті скрйньцы? Принесли до паны — паны
также уродйфа сына — они открыли скрйньку и пашли г ны хуопца
и писмо и три дукаты. Тэпер паны утышена быу, же на два хуопцы
— а пана не быу дома. И наказала сужэбным, жебы оповіли, же она
мау блісыцы (два хуопцы). И на то прийхау пан. И оповіли перед
паном, же паны породйфа два хуопцы, же блісыцы, же разом уроджэні.
И тоту скрйньку сховали, жебы пан о ны нйгда не знау: запечатували
скрйньку, писмо и дукаты и сховали. И тогы хуопцы дали вікстйти:
дали йидному Йуда, што му Йуда быу, а другому Кароль. И тогы
хуопцы росли и пйдросли, то ходіли до чкѳы и фчыли сьа ф чкѳы.
Аде Йуда сьа лыпше фчыу, а тот не хотыу сьа так фчыти, Кароль.
И пйдросли йуж дужы и ганьба быу Йудови, же сьа Кароль пйдѳо
фчыт, и быу го, гльачого сьа пйдуо фчыт, и фсе Кароль перэд ним пѳа-
кау. Але пан на то не зовольау, жебы сьа не бйли. Але Кароль сьа
не скаржйу перед вітцѳом, лем перед матырйоу и мати отповідат на то:
„Гльачого ні найдух поневэрат, бйи Карольа? — И тото усѳухау хуѳ-
пец Кароль, же тот найдух, и бйли сьа оба и повідат му, Йудови: „Гльа-
чого ййа, найдуху, бйиш?“ — Йуда сьа зажуриу на то: „Йакый йа
найдух?“ — Бо він о тім не знау, же він такый. И повідат: „Мамѳо,
што йа за найдух?“ — бо йуж луже мудрый быу. Мати му отповідат:
„Же-с г воды найденый“. — „Ну, то йа пйду оттал (од вас), оддайте

мі мійні!“ — И оповіли пану тоудий, як сьа стало, же найдэцый г вóды, и пан доввóлнї му піти преч. И тоуды внісли його скрїньку и він сої перечїтаў пісмо, што йаст за йїден. И пан нá то подўмаў, што сьа стало; а він сьа ўкўóннїў пану бара покїрнї, же мўснт йти, йак од рїднóго вїтцьа, и подьакўваў пану и пішоў преч. И прїшоў до тóго сєла, де сьа ўрóднїў, и прїшоў до пана, до иншóго и зьїднаў сьа оганьáти сáды (óгрід). И там свўжнїў за сьим лїт. И прїшоў його óтец там на грўшкы, и вїдїў го пáру рáвнїў там на грўшцї и гвáрит му: „Гльчáго, чоўовїче, так хóднш и рóбнш мї веленцїнїу (непокóїнї, чкóду)?“ — Але óтец го нá то не сўўхаў, лем хóднїў, и розвўóбнїў го, што аж го застрїлнїў. И тоуды го вьзáли ф суд, йак вїтцьа застрїлнїў: „Тєпер сьа мўснш оженїти с тоў бáбоў!“ — А він нє знаў, же то йн мáти його. — То йак сьа не оженїт, то йнїу тáку смєрт зрóблът, смєрт за смєрт, — и оженїў сьа. Йак сьа оженїў, там сої ўсьаў скрїньку и прїнїус там дóмнїў. И мáти сьа прїзрїла на скрїньку и на пісмо и на три дукáты и на йнїа, — повнáла, бо му Йўда имєно бїўо. И пóтїм він сьа зáбраў од мáтєрї, йак му оповїўа, же óна мáти його гўáсна. Так він зáбраў сьа и пішоў на покўту, на пустынїу. И покўтўваў чотырдєсáт днїй, — то нє йїў нїчóго варенóго, лем сўхы корїнцьї; и дóстаў сьа к Панубóгу за найблїшчóго апостóуа. И пóтїм прóдаў Хрїста Бóга на смєрт. И пішоў и повїсьнїў сьа, йак му бїўо проповїдїжєно през ангєўа. — Но, то йуж закїнцьнїў жїтья. — Йак сьа Йуда повїсьнїў, то стрїлнїў пєрун и його чáсти тьїла рóзнїус по цьїлїм свїтї. И вїт тóго чáсу вáчáли сьа льўде вїшáти, а дóтльа не бїўо тóго.

Зап. від Петра Борншóвича в Бóртнїм, в серпнї 1900 р. О. Роздольськнїй.

Паралєлї: Подїбнї мотнвн прїходять у дужє богáтєх оповїданях. Нор. М. Драгоманов, Малор. преданїя. Ст. 130—133. Ч. 29—30. — Костомаровъ, Монографїя. I. Ст. 327. — Костомаровъ, Памятки стар. рус. литературы. II. Ст. 415—442. — Антонович и Драгоманов, Историческїя пїсьнї малор. народа. I. Ст. 280. — Кулишъ, Записки о Южной Русї. I. Ст. 309—311. — Barącz, Bajki, fraszki i t. d. Ст. 71—72: Grzegórz. — Wójcicki, Klechdy starożytnє. II. Ст. 61 i 141. — Nowosielski, Lud ukraiński. II. Ст. 149. — Етнографїчний Збїрник. Т. III. Ст. 70—73. — Порфирьевъ, Апокр. сказанїя о новозав. лицáхъ. Ст. 231—235: Сказанїє объ Іудѣ предателѣ. — Добровольскїй, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 269—276. Ч. 34: Абъ Андрєм Крїтськнїмъ. Ч. 35: Ибъ Андрєм Привазванннїмъ. Ч. 36: О купчнхъ, пустншєй по обѣщанїю сына своего на воду. — Грїнченко, Етногр. Матєрїалы. Т. I. Ст. 63—66. — Чубннськнїй, Труды. Т. V. Ч. 407, 458, 485. — Головацькнїй, Нар. пїсьнї Гал. и Угор. Русн. Т. I, 45, 75; т. II, 577. — Zbiór wiadom. Т. VIII. Ст. 115—126. — Kolberg, Pokucie. Т. II, 29, 35;

IV, ч. 45. Lubelskie. T. II. Ст. 197—198. — Zbiór wiad. T. VII. Ст. 9—10. T. XIII, 3. Ст. 104—106: Legenda o św. Grzegorzcu. — Обширна література про кровосумішника зібрана у Драгоманова: Слав. прѣправки на Бдиновата легенда; також: Wisła, т. VI, ст. 54—79 і 279—299.

144. Пилат.

За Пилата кажут, що його по смерті земля не приймила. Доки жив, то від нього втікали всі люде. А як умер, то го закопали в землю, але на другий день земля вивергла тіло на верх. Хотіли го спалити, але огонь не ймав сі тіла. Вергли го в воду — не тонуло. Завійзали в ніх і навійзали камінь — то ніх з каміньом лишив сі в воді, а тіло вишпило і гет запаскудило ріку, так що всі риби виадихали. Тогди вергли тіло в море, тай там воно плаває й до тепер, не гине і не тоне.

В Нагуевичах, Дрогобицького пов. від матери Марії зап. Ів. Франко.

145. Андрей і Петро — рибачи.

Андрей і Петро, то си братя були. Цалу ніч рибу ловили мрежою¹⁾. Над раном надходят старушки: Син божий і Паўло. — А шчо ймаєте рибачкі, рибу? — Га, цалу ніч ловимо, та шчесмо єдної не з'їмали! — Ану, замітуйте мрежі, може з'їмаємо яку рибу. Як заверли мрежі, імили двіста штіри риб. Петро мовит: Пёуне учитіль є той старушок, син божий, ўже ни цалу ніч ловили і нич не зловили. Полишили свої настки, тай за ним ў сьлїд пішли.

Зап. в Лїтти, Дрогобицького пов. від Ів. Кулїничя Гаврильцева, у серпні 1901, Волод. Левинський.

146. Як апостол Павло навернув ся.

Петро і Паўло ходили по краю. Але він буў Фавель, а як прийшоў на віру христьянську, то сі зваў Павел. Летїў за сином божим голоу стіти. Летїў коньом той Фавель. Такий буў дўже вірний Жидан. Син божий каже: За ким ти ся женеш, Фавель? — А за тобою, тоби голоу стіти! А єму обі очи вицалїў. Він лежит на болаті: Учителю,

¹⁾ мрежа — сак.

вірую, що ти син божий! — Поверни ся ў правий бік, там є болото, тай си помасті тим болотом очі! Вточас обі очі нават стали. Він дужі буў Сусу Христу великій вірник. Господь Бог післяў того Паўла і Петра і Стефанá ў єден край, абі там людéй хрестили. Так Фавель такий буў моцний, жи пять людéй браў ў відну руку. Як ізжэнут усі пять сот жидіў на ріку Йордань, то́тчас усіх охрестили. Син божий післяў їх на прыбу, шчо б́удут робити.

Зап. в Літці, Дрогобицького пов. у серні 1901, від Ів. Гаврильцева, Волод. Левинський.

147. Підступи сьвятого Павла.

А. Буў такий бідний хлоп. Пан наў на него за-эле і казаў йиніу дьішкоу пшвинці засьїяти цылу ріау, бо йак ни засьїи, то дьістани сто б́укіў. Вийїау хлоп на полі, зачїу плакати. А нарешты ўкльик на колына і зачїу сьи мо́лїти. Надьїшоу дьідок і зачїу го сьи питати, чого він плачи. А він йиніу зачїу казати, шчо даў йиніу пан дьішку пшвинці, абі засьїау цылу ріау. А той дьідок йиніу казаў сьїяти; кажи: Сьїй тоту пшвинцьу, шче ти сьа половина лишит. — І той йак росьсїау, ўкльик і зачїу сьи мо́лїти до сьвятого Паўла. Надьїшоу другий дьідок і зачїу го сьи питати, до ко́го він сьи мо́лит. А той йиніу кажи: Мо́льу сьи до сьвятого Паўла за то́йи, шчо ни так поблагословїу, шчо йа ціу дьішкоу засьїау цылу ріау. А той дьідок кажи: А до сьвятого Петра ни мо́лиш сьи? — А то перший дьідок буў сьвятий Паўло, а типер прийшоу сьвятий Петро. — А він кажи: Ей, шче сьи до тако́го Петра буду мо́лиу? — І той дьідок пішоу с тии. І зачїу просїти Госнода Бога, абі Пан Біг зіслаў йаку кару на него. А Господь Бог кажи: Чикай, коби она́ підросла (пшениця), йа спїшчу град. Али шчо сьвїтому Паўлови буў жиль за тии чоловіком, пішоу до него і казаў, абі продаў пшвинцьу панови, бо йі ма́йи град вїбити. Тїлько продаў хлоп пшвинцьу, зараз упаў град і вїбиў пшвинцьу панову. І зачїу сьи жїлувати сьвятий Петро пїрид Богом, шчо той хлоп продаў панови і град вїбиў паньску пшвинцьу. А Господь Бог кажи: Коли так, то він загубит грóші. Пішоу сьвятий Паўло до хлопа і казаў відати панови грóші, бо ма́йи їх загубити. Тїлько віддаў хлоп грóші, зараз пан загубиў. Зачїу сьи жїлувати сьвятий Петро пїрид Господом Богом, шчо то ни хлоп загубиў, али пан. Тимчасом пшвинцьи зпоу сьи відновила. Сказаў Господь Бог, шчо ни буди він більши с фіри ма́ти, тїлько дьішку пшвинці. Йак зїбраў хлоп пшвинцьу, чис б́уло возїти

до до́му, пішо́у сьвяти́й Пауло́ до хло́па і каза́ў йму́ бага́то віскі́ў на-
ро́бити ма́леньких, шчо́бі тілько́ йде́н сьви́ш ўліс сьи на то́й візо́к.
І та́ким спо́собом хло́п с ка́ждо́го сно́па цїлу́ ды́шку намо́лотіў.

Зап. від брата Гілярка, в вересні 1896 р. в Пужниках, Бучацького пов.

Паралелі: Аванасьвѣ, Народ. рус. легенды. Ст. 39—42. Подібні мотиви дивні ще: Етногр. Збірник. Т. IX. Ст. 26—27 і 40—41. — Грінченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 146—149. — Етногр. Обзорніе, 1890, кн. 4: Ивановъ, Изъ области малорус. нар. легендъ. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 19—22 і 163—166. — Садовниковъ, Сказки и преданія Самарскаго края. Ст. 270—282. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 365—370. — Добровольскій, Смоленскій этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 298—306. — Kolberg, Krakowskie. Т. III. Ст. 92—93.

148. Чоловік, що вірував тільки у сьв. Петра.

Б. Був оден чоловік, вірно служив в одного пана і цілу зиму по-
лотив за три мірці ячменю. Прийшов сьветий Петро тай каже чолові-
кови: Аби ти нічо не брав у того пана, лиш аби ти дав на три мірці
лану свого. — Він так пана попросив, а пан каже: Я тобі куплю грунт
на боці. — Сьветий Петро прийшов тай каже: Иване, як би тобі пан
давав на боці, аби ти не брав, най він на своїм лану даст. — Дайте,
пане, на своїм лану. — Най буде, пан сказав. Дав три плуги лан ора-
ти. Орет пан своїм плугом і цілий день орав трома плугами, а Иван
сієв цілий день і не висієв одну мірку єчменю. А пан уєдрів, шо се
є за віра. Другої днини дав ше три плуги, і двох днів орало шість
плугів, а Иван сієв далі и лишень висієв одну мірку єчменю. — Пан
гадає, шо то є за віра і питає: Ты, Иване, маєш ше дві мірці єчменю?
— А Иван відповідає: Так є. — Пан почислив і питає: Кілько тобі
плугів ше дати? — Иван каже: Пане, порахуйте, я лишень одну мірку
вісієв. — То ше тобі, Иване, дати 12 плугів? — Так є, пане. І пан
дав. Як зачєв тими дванацїтма плугами орати і віорав цілий лан.
А Иван сіє далі і засієв цілий лан також. — Пан каже: Иване, шо це
за диво? — А Иван каже: Це мені Петро сьветий казав, аби я так
робив. — А правда, Иване, я заплатив тобі добре? — Добре я робив
вам, а ви міні добре заплатили, а то з тої причини, шо я у вас не
брав гроші і міні Господь Бог допоміг. — На цїсе пан сказав: Ні,
тобі Бог поміг тай нива зродила файно. — А він каже: Але се міні

свѣтій Петро поміг, що нива так красно зродила. — Господи! кажи свѣтій Николай до Бога, той чоловік лиш пізнаєт Петра. — На се Бог каже: Іди, відознай того чоловіка. — І прийшов Николай і питає того чоловіка: Ти не знаєш більше свѣтих лиш Петра? — Той чоловік відповідає: Ні! — А Николая не пізнаєш? — Той чоловік відповідає: — Ні, лиш Петра. — Николай відійшов, тай прийшов до Бога тай каже: Тот чоловік не пізнає нікого лиш Петра. — Коли він не пізнає нікого, то най єму лан фортуна зібє. — Петро то вчув, тай прийшов ід Иванови і каже: Иване, продай той лан панови. — Тай Иван продав. Прийшов Петро до Бога тай каже: Господи! Дай аби той лан поправив си. — І Бог сказав, най поправит си. — Иван каже: Пане, віддай той лан. Однак все на нїм збіте. — А пан каже: Най буде. — Прийшов Петро до Бога і Николай, просєт Бога, аби лиш гелетку одну із одної фіри єчменю було. — Прийшов Петро ід Иванови і каже: Чоловіче! Роби таку маленьку фіру, абєс лиш одєн сніп віє. А як прийшов Николай та каже: Ти шо робиш, чоловіче? — А він відповідає: Фіру. — Николай каже: Та жи великов фіров вози. — А він відповідає: Ні, я малов маю возити. — Николай каже: А хто тобі се кавав? — Иван відповідає: Петро. — І прийшов Николай іт Петрови і каже: Ви не добре робите, Петре. — Перерікли си свѣті, а Петро Николаєви каже: Зробімо так добре, аби він пізнавав Петра, Николая і всі свѣті і Господа Бога. Як би не Бог, тобі то не було. — А Бог єму поблагословив і подав єму у руки, а він за того подєкував Богу і всім свѣтним і віт тогди пізнав вже всі свѣті і Бога.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р., від Дмитра Тимофійчука Матвійового О. Галєвич.

149. Чуда сьв. Петра.

Буў йндєн поганїн, недівірок. Віпни буў сілу грóшиї. Али пішоў до йндїного йаптикаря, кажи: Дай минї мо́цного трїла, шчобїм сьм ўгроїў! — Той му даў мо́цного трїла, той си пригадаў за сїна бóжого, за Сўсу Хрїста, пирхрїстиў тотó трїло, снїмнў сїна бóжого, нїц му сьм ни стáло. Пішоў дрўгїї раз, кажи: Шчó ти минї даў? Дай ми мо́цного трїла! — Абó, кажи, тобі нїчó ни шкóдит? — Ньї, кажи, ти йакóїїс водї даў. — Даў му дрўгїї раз мо́цного трїла, най-острїшчого. Той сáмош так пирхрїстиў сьм, згадаў сїна бóжого, нїц му сьм ни стáло. Али зйїзáли сьвїто́го Пїтра, видўт йнго пóпри тутў йаптику, де він трéтий раз ўже сьм сварїт, аби му даў шчє мо́цнїш-

чого тріла. Але святий Пятро знає тут гатку, що він робит, зачує, як вони сьм пиречи ў йаптіцы ты і просіє ў тих, шчо го вилі, шчобі стале коло тої йаптіки. — Йиму позволіли стале. І нитайі сьм того чоловіка: Чо ти такє кричіш? — Ой, каже, ўже два рази ўальє йим тріла і ньчо ми сьм ни стале і инне дурьн, жи то тьшкє тріло. — Він кажи: Мोजи згадає йис за Суса Христа, сина божого, як йис пиє, мोजе де прихристиє? — А він кажи: Аїа. Ну, шчош тобі сьм стале, шчо ти хочиш жити собі відбирати такє висєле, сьвіт! — Ой бож багато винни грóшнй сїлно! — Ну, кажи, чикай, ході во мноє. — І просит тих свóйїх, абі му позволіли показати цудо, шчо йигó видут. Зыйшоє троха з дороги с тим чоловіком, там була дужи виліка хопта рўвна, казає нарвати виліку дужи ўйїску; нарває тот хопти і заўдає му на плєчі. Поньє во двацьїть крокїх, святий Пятро помолїє сьм Бóгу і кажи йиму: Туту хопту кидай на зємльу! — Кїнує на зємльу. Кажи він тому, шчо сьм тройїє наліти туту хопту. Тоті йигó приложоны, шчо го видут, сьмїїут сьм з него, шчо він кажи палїти. Сьвятий Пятро сказає такі: Палї. — Він запалїє, с тої хопти як запалїє, с того попиє, стале срібло, алóто. І кажи святий Пятро: Збирі собі срібло, алóто і кумєс шчо винни, віддай, жити собі ни відбїрай, а нїгди за Гóспода Бóга, Суса Христа, сина бóжого, ни забувай. І той пішоє собі. Ў той час йшли хлóпцы по полудньу до школи. І того сьмого сўтцьє йшоє син до школи с хлóпцьїми, шчо вилі пирід него Пятра судїти, прилїшїє сьм з ваду, змїя надлєтєла, с того хлóпцьє ўхóпила гóлову і полєтєла. Сьвятий Пятро ўздриє туту роботу і сказає свóйїм стражнїком: Затрїмайт сьм, тра шчос с тим зробїти. Тоті стале, він крикнує на змїю: Вирнї сьм, вирнї тут гóлову! — Змїя сьм вирнїла, віддала сьвїтому Пятрови гóлову того хлóпцьє; постаєнїє, він стає живий, як бує: Іді, сїнку божий, до школи. А змїя пўкла на тьм мїсци, далї сьм ни посўнула. — Привилї до того сўтцьє пристаєднїє стражнїки, зачили оповїдати той суд, шчо йндєн хотїє сьм стрóїти, пиє два рази трїло, закїм той прихристиє го, ньц му сьм ни стале. Трєтїй рас прїйшоє сварїти сьм з йаптікар, абі му дає наймоцнїшчого трїла, а йаптікар з ним; святий Пятро заказає йигó сварїти сьм з йаптікарєм і казає му набирати бурїну багато, спалїти і с того попиє стале сї алóто і срібло: казає грóшї віддати, а жити собі ни відбирати, нїгди нїколи за Бóга ни забувати. Йїх хлóпци, пани, йшоє до школи, змїя ўхóпила гóлову, він сьм змїї казає вирнїти і казає змїї гóлову віддати, постаєнїє на того хлóпцьє, пани, кажи: Йди сїнку, до школи, бóжа дїтїно! А ми, кажи, бїльшє винї ни вїдїлїм жадной на нїм. — Тай той судїя пустїє сьвїтого Пятра на дальшїй час, шчобі наўчуває нарїд до вїри Христóвойї.

Зал. в цвітінні 1897 р. в Коропці, Буцацького пов. від Олексі Сеньчука.

Паралелі: В. Гнатюк, Старохристиянські легенди (Вид. Просвіти, 1901). Ст. 19—20. — Народовіщаніє. (1866). Ст. 29—30.

150. Вовк апостол.

Йшоу рас свѣтій Пітро дорогоу, тай здібау воўка. Ти де йдеш?
пятайи воўк Пітра.

— Йа апостол, йду проповідати сло́во бо́жи.

— Йа хотыіу би та́кож бу́ти апосто́лом; возьміи кни́є с собо́у.

— Добра, кажи Пітро, а́ли навнѣта́й, шчо иньса ни вільно тоби
йісти.

Йдут да́лы ра́зон, а свиньї біжіт тай: хру-хру до воўка. Воўк
буў голо́днн, тай лишѣ Пітро відыйшоу трохи напѣрид, а він цап!
і словіу, ровдѣр тай йість. Пітро огльїнуу сьн, а воўк сидїт на сви-
нї: А, то ти та́кий апосто́л?

— А вона́ чо́го на мѣни хру́нькайи?

— Чи хру́нькайи, чи ни хру́нькайи, а́ли йа с тобо́у більши ни хо-
джу! — Тай нагна́у воўка.

Зал. 1897 р. в Пушніках, Буцацького пов. від батька.

Паралелі: Чубинський, Труды. I. Ст. 167.

151. Про Лазаря і його брата.

То був Лазар бідний і мав брата богача. Чимось той Лазар спро-
тивив ся богачевн, то він йго запізвав, Лазара небожика. Прийшли до
сендѣї — то пан та́кий був ци круль там, як то давно було, а той
пан йиму загадку загадав: „Шо йіст найбистрійше в свѣті?“ А бо-
гач каже: „У мене є та́кий лошак, що нема бистрійшого в свѣті“.

— А шо йіст найтлустыйше в свѣті? А (я шануу паничевн го-
нор) — а він каже: „У мене йи та́кий венрок, що нема тлустыйшого
на цїлий свѣт“.

Допіро той пан каже: „Га, небоже, твій брат колись буде богач,
як ти. Свѣта земля найтлустыйша від усього, ясне сонце найбистрій-
ше на цїлий свѣт, жи нина бистрійшого ныц. Ти богачу малогумний,

ти свого брата дарно понижайеш, а він ніц не винен! Бо ти казав, що нина бистрійшого в свѣті як твій лошак, і нема тлусьтійшого як твій вепрік, — тай ти не майеш у мени правди, сам не знайеш, шчо с твого пска летит. Вибрай сѣ до дому! А свого брата не майи шчо напастувати.

Тай так він їм россудив.

Жито і Слово кн. IV, 1895, ст. 100—101.

Паралелі: Про терпимість Лазаря див. пісні: Гнатюк, Лірики. Ст. 50—53. — Головацький, Народнія піснї Гал. и Угор. Руси. Т. III, 1, Ст. 263—271. — Kolberg, Rokucie. Т. II. Ст. 280—283. — Безсоновъ, Калки перехожіе. Т. I. Ст. 43—97.

152. Чоловіче м'ясо.¹⁾

Раз здѣбав вовк Йсуса Христа й захив його просыти й кажѣ: Їа вже кушив м'яесо свиньчѣ, барана, коньѣ, а нини хотѣв би покушати м'яеса чоловіка. Їй — вогорит Йсус Христос — м'яесо чоловіче гиркѣ — недобрї! Най вже буди, кобыи їмо покушив — всьо їдно! Тоды кажьи Йсус Христос: Добри! Їа тобі позволю покушати м'яесо чоловіка, али чоловіка ны старого, ны малойї дитыни, а молодого нарубка. Добри! подькував вовк Йсусови Христови, нышов під лыс, сѣв на стѣшку і чикайѣ. Чикайѣ, чикайѣ — дивит сѣ — їде стѣшков чоловік; вовк вже такїй втышній — вострыт зуби... Чоловік їде, такїй вже старий — ледво лызе. А шчо ты за їден? — питай-сѣ вовк. Та видиш, шом старий вже си парубок! То їды собі з Богом — кажьи вовк — їа ты на кого їенчого чикайу. Надходит нивадовго малий хлопц. А шчо ты за їден? питай-сѣ вовк. Та видиш, шом хлопц ны старий! допыру за два лыта буду нарубок. Їди собі з Богом! кажьи вовк, їа ты на їенчого чикаю.

Аж видит вовк — їде з дѣлка парубок — поли від вітру так файкайут на бѣки. Вовк такїй втышній — вострыт зуби. Зривнає сѣ парубок з вовком, а тоды вовк його питаи: А шчо ты за їден, чоловіче? А видиш, шом парубок ны дитина. А то чикай — кажьи вовк —

¹⁾ Ч. 152—155 не мають у цілости характеру легенд, та деякі мотиви — легендарні. З тої причини я подаю їх тут, але при кінці розділу.

Йа наю позволенє від Йсуса Христа тебе аїсти. Став парубок тай по-тім кажь: Ну, йак тобі казав Йсус Христос мене аїсти — то добри! ажи позволє мнѣ перши піти в ті корчі приготоувати сѣ на смерть. Вовк гардый кажь — добри!

Пшов наш парубок в корчі — нѣби приготоувати сѣ на смерть, а сам вилунав доброго дубчака, сховав від коух і так йде до вовка. Прийшов, а вовк йму кажь: лѣрай! Позволє ме — кажь парубок — най ты ме хоць на останок нецьлууу від фїст... Добри! — кажь гардо вовк і вбернув сѣ до нього фостом. Парубок слилив сѣ до фоста, обнотав фїст собі на руку, виийив спїт коуха палицьу і йак стави спарувати нев вовка куди досьегне, (а вовка йак взьети за фїст, то вже рушити сѣ ны годин) — і так збив, шо вовка ледви живого лишив на стемці. За двї години встав вовчиско і лельом-по-лельом¹⁾ потеленав сѣ в лыс.

За йакїсь час здїбав Йсус Христос того вовка і питає сѣ його, йак смакувало йому людєке мнѣсо? Ай, пане, вжи нѣколи, хоць бни нав в голоду гинути, не кушив бни бльши людєкого мнѣса. Таки правда — воно дужь гирьє!

Зап. від Н. Ляховича, Розділ, пов. Жидатів, Ів. Кресецький.

153. Христос і пупорїзка.

Сус Христос і сьвятий Пауло і Петро пришлї до богачки просити сѣ на ніч. А юна завітала подвіра. Каже: „Господїни, прийміт нас на ніч!“ — Сус Христос каже. А юна каже: „Чо ви ту мнѣ сьмітїте, коли йа си завітāju, жиби мнѣ було чисто?“ — Исус Христос йде до йнчойї. Пішли до бїдної, каже: „Прийміт нас, молодїце, до себе на ніч!“ — „Йа вас прийму, коли не маїу вам ані постелити ані чин прийміти вас...“ — Сус Христос каже: „Нам нѣц ни трѣба, шо маїите, тим сѣ уобїдѣм“. — Мала юна пїить мнѣр полотна, — постелїла йим; і так йак вийшла на двір, фєсо разон стало в нѣї, Бог йї фєсо даў, маїи фєсо. Она сѣ фтїшила, зачьїла печї й варїти, гадала, жи будўт йїлм, — вони нѣц ни хтїли. Каже: „Будѣте нали три госьты тойї нѣчи“ — так Сус Христос каже до тойї кобіти. Ну, польгади вони спати, — приходит під вікно йїдѣн, запўкаў, — то та

¹⁾ Слова „лельом-по-лельом“ — говорять дуже поволн і протяг-лим голосом.

кобіта була кушёрка. Пішла там, даў їй Бог ту́ю дитинку, відібрав тий ка́же: „Най вас ту Бог рату́йи, бо йа йду, бо йа ма́ю до́ма го́сьты“. — І прийшла. — Сус Хри́сто́с ка́же: „Тепе́р, йак будете йши шче до йідно́го, дивіть сьі наперёд в вікно́, ныж підете до ха́ти“. — Она́ дивит сьі в вікно́, — а там стаўлыт шібеницьу ф ха́ти. Ёна прийшла до ха́ти, — нима ныц, но тотá кобіта, шо ма́йи вродіти хлопця́. І вроділа то́го хлопця́ і покида́йи, вже зноў йде, — ка́же: „Най вас ту Бог рату́йи, — ка́же — йа ма́ю до́ма го́сьты“. — Пришла до до́му, — 'но сьіла, приходит трэ́тій, зноў по ньу. Ка́же Сус Хри́сто́с: „Зноў сьі дивіт в вікно́, ныж підете до ха́ти“. — Приходит під вікно́, — там плетут вінкы́, поза сті́ў, сто́йит горі́ўка і вінокплетини (бо сьі ма́йи родіти ды́ўчина). Пришла вона́, пита́йи сьі Го́сподь Бог: „Шо-ж ти там віды́ла?“ — „Віды́ла-м, шо вінкы́ плели“. — „А, то ўона́ вже ни б́уде ма́ла вінка́ (ўже тогди́ ма́ла, йак сьі роды́ла) — Го́сподь Бог ка́же, — а той хло́пец то зноў уроді́ў сьі зло́дый (жи шібеницьу ста́вили)“. — Дочекáли дньи, — ка́же Го́сподь милосе́рний: „Ідзіт 'но, кобіто, там кладут ста́рцьі ўо́гонь, — і набере́ти си, принесети́, поси́плети на сво́йім пля́цьу (на сво́йім подві́ру) той во́гник“. — І вона́ пішла, привнесла і поси́пала на сво́йім подві́ру і тро́шка сьіла, — Го́сподь ка́же: „Піді 'но подиві́ сьі, шо йи там с то́го вогню́“. — Вона́ виходит: — Купа гроши́й вели́ка д́уже! Го́сподь ка́же: „Піді 'но до то́йі богáчки (жи ни хты́ла йіх прийи́ти на́ ніч), най ўона́ ти позы́чит полума́цка, — ска́жеш, жи будеш нья́рила гро́ші“. — Пришла вона́ до то́йі кобі́ти: — „Сла́ва Іс́у́су Хри́сту́! Позы́шти ми полума́цка, бо йа б́уду нья́рила гро́ші“. — А тотá богáчка ка́же: „Айя́, в́уши хибá будеш нья́рила! А де-ш ти ма́йиш гро́ши?“ — Принесла вона́ то́го полума́цка, — Го́сподь ка́же: „Не тра нья́рити, шо ма́йиш, то будеш ма́ла, але йи́ї пока́жи, жи ма́йиш“. — Позапихáла поза обру́чї гро́ші і занесла наза́д йи́ї той полума́цок. Вона́-ш приходит наза́д, — Сус Хри́сто́с ка́же: „Шо ка́зала? — Д́уже сьі зди́увáла, жи вона́ ма́йи гро́ші, і пита́йи сьі: „Кумо, де ви то́го взы́ли?“ — Ёна ка́же: „Мины́ Го́сподь милосе́рний даў. Йа си принесла вогню́ і с то́го вогню́ зробили сьі гро́ші“. — А ўна ка́же: „Пока́жит мины́, кумо, і йа під́у вогню́!“ — Приходит, і вона́ йі показáла: — Дивіт сьі — ка́же, — там йи ста́рцьі, кладут вогонь“. — І вона́ прийшла до них, тотá богáчка. — „Б́утьте ласкави, да́йти мины́ то́го вогню́!“ — Ка́же: „Наберіт си!“ — Набрáла си, принесла до до́му, тілько багáто, шо мо́гла занести́. Принесла до до́му — ма́ла студо́лу нову́ — і ўсы́пала до студо́ли той во́гник, на ќупу в́исипала с подо́бка ф сто́до́лы. І самá пішла до ха́ти. Сьіла вона́ тро́шка, — йак во́гник розгнывáў сьі, у́ко́ла запали́ли сьі

фсьї будинки і вона навіть ни утыкла с хати. Бо она казала Сусови Хрїстови, жи вона хоче, жиби було чисто. — І Сус Хрїстос каже ті бідні шче: „Підьт 'но ви на лонку і дєшчо здіблете, фсьо берїт ф подолок!“ — Шо ино здібала, фсе ф подолок. Принєсла, виспала, поўну запаску її Бог даў того фсього. Майи корови, майи волї і коньї і пси, — шчо йїно там погїнуло, фсьо пришло до йїїї вобїсьцьї. — Господь тўїу наситїў, жи вона сї ни кїдала бїднїи, а ті Сус Хрїстос зробїў чисто. Вже фсьа.

Зап. від 80-лїт. Таньки Лук в Плетенчох, Перемишлянського пов. в серпни 1900 р. О. Роздольський.

154. Дїдова і бабина дївка.

Буў дьїдо і баба і мали по дьїўцї. Али бабина дьїўка дўжи сьа розвивала, а дьїдова звычайно была проста. Прїйдут на вечїрки, дьїдова напрїядє веретєно тєньє, а бабина бїї сьа с хлопцями і напрїядє мало. Ідўт доміў і ўна выдре веретєно ў дьїдової дьїўкы. Дьївїт, нам', шчо йа напрїяла, а шчо дьїдова. — Та ты напрїяла, а дьїдова нич. І на тым сьа сварїят ўсе дьїдо в бабоў. Повїдат дьїдо: Почкаї, дьївойко, йа тобї постаўїўу хышчїну ў льїсьї і там будєш сїдьїти. Дьїдо хышчїну постаўїў, баба йї наўїязала вўльба: на, то слївы; і попєлу: на то мукá; і пїску ў хустїну: на, то крўпы. — А дьїдо не знáйї нич. Али вывїў йї там ў льїс і лшїў, прїуїязаў кобїчку до йалїчки на мотузк на палїятку, йак вїтер дўїи і кобїчка коўтат, а ўна мовїт: То мїї татўньцьо дрывá рубáїут. Далї йї котá за слугў. Али ў вєчер прїходїт Исус Хрїстос їсь сьватым Петром. Йак даўно было: Даї Бóже. — Даї Бóже. — Кобыс нас, дьївойко, переночувáла. — Та ночўїте. Дóбре, жи вас Бож прїнїєс. — Та тьї сьа мóже й бойїш? — Та т бóїу, áле дóбре, жи вы прїйшли, таї. — Посьїдали сї: Цї будєш, дьївойко, топїти? — Та цї йа знáїу? Будў. — Затопїла. Цї будєш шчо варїти? — Та шчо бўду, кой немá шчо. Далї ми такє, жи немá шчо варїти. — Анў ідї сьа дивї, та ўвїдїш. — Тотá вьїйшла, подивїла сьа, йї. Слївы, мукá, крўпы — шчо хочїш, йї ўсьо. Зварїла шчось, попойїли: Но, чөйбы ты нам, дьївойко, плєчї умїла? — Чомў, ўнїўїу. — Налъльáла тєпле, помїла нмї нóгы, плєчї, переночувáли, ўстали рáно і повїдáїут тьї дьїўцї: Дрўгої ночї прїїде панїч тьа свáтати. Обьї ты до ньóго говорїла, йак тьа сьа будє пытáти, цї вїддавала быс сьа: Бўду. Али ннї трєба, бо йа ни знáїу нич до сьльбў. На сáмий пєрїт чепцьá, а нарештї йїднїм слóвом

вона собі веліла носіти усьо, шчо потрібно, по йидно і дось гронні, на остатку конь і брїчку. Йак він там прийїкаў ўже, а когўт: Кукурїку! А він ўтык. Бо то быў злий, шчо йїї свѣтаў. І ўна собі забрала тото ўшитко, шчо її наносїу, на брїчку, кїт сьїу за фірґана і йїдут до дому в лыса. Бабѣ ўвїдѣла: Выведи моўу дыўку там! — А дыдо не хоче. Аїбо вона конечно велїт. Набрала дыўцы мукї, сльїу, круп — вывїу її дыдо ў лыс і лишїу. Прийшли ў вѣчер свѣтїй Петро с Сўсом Хрїстом: Ци приймеш нѣа, дывоўко, на нѣч? — О, та ночўйте. — Ци будеш топїти? — Чом быи не топїла? — Ци будеш шчо варїти? — Чом быи не варїла. — Тотѣ пішла брати варїти, немѣ нѣчо хыбѣ вугля, пїнїу і пїсѣк, так йак баба давала дыдовї дыўцы. Кобї ты нам, дывоўко, моўїат, умїла плѣчі! — Кѣти, варкѣти, бївѣй-тко на воду! Кїт пїшоў, вытыг водї. Кѣти, варкѣти, йди помѣй плѣчі! Кїт пїшоў, пообдрѣпуваў плѣчі, йак мїх, таї воли йдут рано гет і повїдаўт: Ту тѣа, дывоўко, прїйде ў вѣчер панїч свѣтатї. — Та нѣаї йде. Мѣже йѣ сѣа бѣўу? — Аїли ни наказали її, бы по йидно носїу, а тїлько новїли: Быс повїла, шчо ти трѣба. — Тотѣ выповїла, шчо її потрібно, тот прїнаѣс ўсьо, вер сѣрет хѣты, а її хочїу — пїшоў і до днесь її носїт. Пропѣла.

Зап. в лютїм, 1899 р. у Мшанци, Старосамбїрського пов. від Грїця Олїцка Терлецького.

155. Вїдак, Хрїстос і апостоли.

Буў йидѣн бїдний чоловїк, наймит такїй, шчо кавѣльер; де буў, ни мїх сѣи нѣчо доробїти; дослўгуїи року, і ўсьо облѣтыло з него. Такїй му Пан Бїг даў лыс ўже. Прихѣдит він до йидноґо гѣздї, ставѣти на рїк до слўжби, аїли йде до йидноґо хѣтї, дѣвїт сѣи, їи дўжи великий кѣмїнь пїт пороґом. Пїтѣїи сѣи гѣздѣ: ну, шчо ти хоч на рїк? Ни хочу нѣчо, лишѣ абїсти ми той кѣмїнь заплаїли, шчо їи пїт пороґом, за цїлий рїк. Кѣжи: Чоловїчи, ти бїльши вѣрт, йѣ можу такїи кѣмїньї сто постарѣти. Наймит кѣжи: Йѣ хочу тѣкі сѣґо, шчо вїджу свѣїїїи очїма. Най бїди. Погодїли сѣи на тїм, даў му гѣздѣ вїкт фѣїний, ни дўжи го шарпаў до робѣти, ўже жаў на него повѣґу; шчо с того кѣмїньї будѣ, шчо він за него слўжит. Дохѣдїт рїк наймитовї, а той сѣи кѣмїнь росїпаў на пїсѣк. Кѣжи: Ну вїдїти, гѣздо, на сѣи кѣмїньї трїбуваў їи чи будѣ той кѣмїнь цїлийї; вїтко, жи сѣи росїпаў той кѣмїнь, то Пан Бїх ми ни даў шчїсьтѣи. Подїкуваў гѣздѣ за рїк, гѣздѣ йїму, каваў: Бўтьти вдорѣвї, гѣздо, ўже йду ў свѣт. Йде він горѣми, долиїнаїи, хтѣ го сѣи пїтѣїи, де йдеш чоловїчи, йду ў свѣт слўжби пїтѣїи. Йде він далї, там три лупѣїи кѣмїньї. Сказѣв він Слѣ-

ва Ісусу Христу, вітпали йому — На віки Богу слава. Де ти йдеш чоловічи? Йду служби шукати. Тих три льуди кажут: Ну будь в нами, де будиш сьм кігати? — Він думай собі, ну шчо, грэйцари нина, йісти ўже хочи, згодіў сьм на дёнь по 80 грэйцаріў і вікт. Так він лупайи каміньи, так му йде лёхко робёта до вёчера! Прийшли ў вёчир до паланцу, тих три льуде, він читвёртий — дивани позастёлывані, фіранки на вікнах, йи рўжни йндзёньи, рўжни пичёньи, нашій ўсылъакій, думайи собі: Ту йа сьм ў добрі рўки ўпаў. Аш тут йа буду жити. А то сьвятий Паўло, Питро і Пан Біг і він робили тотó, так трафіў, каміньи лупаў. Так Бог даў. Али ў ночі прылытайи ангил тай кажи: Бóжи, тисъичи помёрло, а тисъичи народило сьм; чии йіх Бóжи благословіш? А пан Біг каже: Шчо ту маўу типёр, тии йіх кажи благослоўйў. Кобі буў той найнит сказаў: Бóжи, а чии минé благословіш? А він моўчйў. Рано зноў збирайут сьм до робёти і він йде в нини. Сьвятий Паўло, Питро й Пан Біг і він в нини робит до вёчера, так му лёхко; думайи собі: Аш ту йа файно собі буду жити. — Приходит ў вёчир, ўже нина тих палатйў; ўже лишé хлóнска хата, хлóнски йндзёньи, думайи собі, е! Прилытайи ў ночі ангил, кажи: Бóжи! Тисъичи помёрла, а тисъичи народилась, чии йіх, Бóжи, благословіш? — А Пан Біх кажи: Тотó, шчо маўу оэди, ў сьв хаты, тии йіх благослоўйў! — Ты ўсьв дьита поставали гáздани. Ну, кобі сьм буў обівваў той найнит: Чии минé, Бóжи, благословіш? — то буў би й він гáздóу. Трётій дёнь устали рано. йдут они до робёти, рóбйи до вёчера, так му лёхко! Али думайи собі: Шчо сьм значйт? Тогдй була пánьска, а типёр хлóнска хата? — Приходьи ў вёчир до дому, нина, хата дрантивёнъка, малёнъка, там сухáрик хлыба, там, по скльиничныи воді, бильши нина нычóго. Зьзыли по сухáрику, по скльинцыи воді випили — ну, ўже. Прийшло сьм, прилытайи ў ночі ангил тай кажи: Бóжи! Тисъичи льудйи помёрло, а тисъичи народило сьм; чии йіх, Бóжи, благословіш? — Кажи: Шчо маўу ў ты хатыны, тии йіх благослоўйў! — А він сьм обівваў, той найнит: Бóжи, а минé чии благословіш? — Кажи: Шчо маўу ў ты хаты, тии тьи благослоўйў. — І ўсе буў бідний.

Зап. в цвѣтнѣ, 1897 р. в Коропцѣ, Бучацького пов. від Олексѣя Сеньчука.

Паралелі: Про роздѣлюване щастя, дивн: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 123—124. — Тамже, ст. 295—289. — Рудченко, Народ. Южнорус. сказки. II. Ст. 153. — Ястребовъ, Матеріалы. Ст. 122—124. — Чубинський, Труды. II. Ст. 341—344. — I. Dobsinsky, Proston. slov. povesti. Kn. III. Ст. 65—67. — Етногр. Збѣрник. Т. III. Ст. 104—105. — Караджич, Српске нар. приповѣтке. Ст. 73—81. — Archiv f. slav. Philologie. T. V. Ст. 69. — Гринченко, Етногр. Мат. Т. II. Ст. 187—189.

III.

Легенди про святах.

(Греко-латинські і польсько-руські).

---

156. Васильок.

А. Небожчик дід мій бувало також розказуєть, чому того на Воздвиження васильок з хрестом воздвигає ся. Як цариця Елена хреста шукала, на котрім Ісус Христос умер, то кедьла, ходила, ходила тай не могла знайти. Аж в єднім місци дуже щось запахло, а то був васильок, що зі всього віля найкрасше пахне. Вна там зачала шукати, стали там копати і викопали на тій місци хрест. Тому то тепер васильок з Хрестом воздвигає ся і тому люде потому на відправі розкапуют, бо то добре, як таке сьвячене віле є в хаті.

Зап. в Войнилові, Калуського пов. 1875 р. незвісний записувач.

157. Як вишуквали хрест Ісуса Христа.

Б. То була сьвата Олена, і вона хтіла здібати конче той хрест на котрім розпинали Жиди Суса Христа. От, поїхала вона на те місци, шо був там закопаний той хрест, і сказала, шоби викопували. Копали, копали і викопали три хрести: на ідному нав бути прибитий Христос, а на других збуї, шо забили Христа. І як здібали ті хрести, стала сьвата Олена міркувати і радити сі ксьондзів, котрий то можи бути сами той хрест, на котрім був Сус прибитий? Али нікто ни міг сказати, котрий то сами той хрест. Тоді сьвата Олена кажи: „Принісіть сюди яко слабого чоловіка. — Зарас принесли чоловіка дужи слабого, а нім донесли до того місця, то він вмер, а сьвата Олена кажи: „Ни журі-ці положіть іго тут на траві“. І того вмирлого положили на траві, а тоді сьвата Олена казала класти на него хрести. Положили іден — ніц, положили другий, — ніц! аж положили третій, а вмирлий встав і пішов собі здоровіснький до дому. І потім пізнала сьвата Олена, шо то Сусів хрест, і вона взяла іго зарас до своєї церкви. І як вона вмерла, то

ї ангели взяли до неба і того христа. А на страшнім суді будут колись того христа показувати людям.

Зап. 1900 р. від Насті Коваль в Стриганці, Камінецького пов. А. Веретельник.

158. Константин і Олена.

Буў цар Константин ў Константинополь, де йи тицёр турецка столицьи. Ўзьну собі ў Волоха жінку патрийярха, ўзьну йиго сестру. Він сьи ожиниў з неў, жиў жи там чіриз пáру лѣт добри. Зайшла крульова ў тыготу, цара Константина, і написаў до йиї брата патрийярха до Волоха, йак дати мнѣ йак сьи народит хлопци, а йак дати мнѣ, йак сьи народит дьўчина. Йак, кажи, будѣ хлопци, шчобѣ даў мнѣ Константин, Кость рахувати, а йак будѣ дьўка, абѣ сьи звала Гельїна. Народила сьи дьўка, казаў цар дати — Константин — Гельїна. І так шче собі жиїли до тринацѣти лѣт добри, уцѣиво. Аж нарѣшты маїна Гельїни померла, а цар Константин дужи тужиў за свойоў крульовоў і заўши плакаў. Али Гельїна, йако доч цара, принцѣзна, потышала своґо тата, шчо Бог даў, то ўсьо добри. Она нирас заплакала; була она ўродливоў панноў, мудро ученоў, заўши тата потышувала. Али тато погадаў йиї зду мисеть, шчобѣ йи ўзьну за жінку. Заўши вона тата випраўїила у дорóгу і жигнала подлуг во́лы бóжойї, шчобѣ здорóу поїхаў і здорóу повирнуў. Аж варѣшты повирнуў тато з дорóги, кажи: Гельїно, йа хóчу тибѣ ўзьнѣти за жінку. — Она кажи: Приказаньѣ бóжи ни повальїи, кїшко, тату, грїшїш. — Тогдї ўзьну і кажи: Коли нинѣ крашчойї нат теби, такої ўродливої йак ти. — Она сказала: Сóром, óтчи, споминати то. — Наконѣц ў той час напáли йиї вўйка ниприйãтили і обїїмили йиго край надокóла. Він написаў до Гельїни тата, шчобѣ пришóу на пóмїч, бо го ниприйãтиль обїїшоў надокóла; написаў. Прийдї до мѣни на пóмїч, шчо схоч, то ти ўчиньу. — Йак сьи цар Константин зьїбраў з вóськом, йак сьи кїнуў на нѣго, збиў го, тóго ниприйãтильѣ на мѣц, а рѣшту полапаў, забраў ўсьо пїт сѣбя, весь вóськóвий стáток, таї тогди цар Антóнуш*) кажи так до Гельїниного вўйка патрийярха: Абѣс приїхаў до мѣни, жи ти край вїбавиў. — Він приїхаў до нѣго. Кажи: Ну, знаїш на шчос сьи пїтписаў, патрийярхо? — Він кажи: Знаїу. При сьвїтѣх го лапãи. Шчо схоч, то йа тоби дам. — Він кажи: Так. Ну кажи, йа хóчу свойу доньку ўзьнѣти за жінку, абѣс мнѣ пїтписаў. А йиї вўйко патрийярха, Волох, казаў: Шчо приказаньѣ бóжи ни повальїи. Цар Антóнуш ўльóтиў сьи і кажи так: Йак ти мнѣ то ни позволїш, то так тѣ зьїбїў, шчо лишѣ сьи лїшит камїнь та вода. — Він

*) Оповїдач поплутав тут імена називаючи зразу царя Константина, а опїсля Антонушом.

кажи: Цяру, дай сь нарадѣти, пуслухай моѣи просьби, шчобѣсь ни упаў ў пикельну пашчу; свѣт вилікий, майнш жінѡк подостатку на вилікім свѣты, можш си вѣбрати жонѡ ў свѣты. — Шукайн вин фактораши по свѣты, шчобѣ найшоў такѡ ўродливѡ йак Гильїна, жадна му сь ни ўподобала. А нарѣштѣ подѡуваў собѣ: Шчо то, йа цар! йа можу, шчо хотѣти і тотѡ зробѣти. Но, кажи, до Гильїни цар Антѡнуш: йа пѣду до твѡго вѡйка, шчобѣ повѡлиў, абѣ висѣлькѣ булѡ. — Она ныц с того си ни робѣла, тригала Бѡга ў сѣрци, пожигнала тата ў дорѡгу, шчобѣ шчисливо поїхав ў до вѡйка й вирнуў сь. Вин упѣ дорѡги вирнуў сь, написаў своѡю рукоў лист, шчо вѡйко патриарха повѡлиў в донькоў ўже жинѣти сь. — Она кажи: Тату, нипраўда, ти сам то зробѣў, ти иннѣ написаў, а иннѣ дѡриш, шчобѣ йа ўпала ў пикельну пашчу! — А вин сь ўсѣрднѡ: Ти крульїна Гельїна, жибѣс заўтра булѡ гѡтова до сьльѡбу. Она то ўчула, пѣшла до своѣи станьцѣи, зачѣла плакати, лѡментувати, ўвѣла нич с клѣнка, зачѣла ничѡм фиктувати і мала покоїўку Клярїсу і кажи: Пробѣи минѣ ничѡм абѡ йа тибѣ. — Кажи: Крульїно Гельїно, шчо с тобоў йн? Йа тибѣ лѡбила нат ўсе йак найльпшш і ти хоч ў пикельну пашчу ўпасти. Шчо тобѣ такѣ йн? — Мѣй тато минѣ хочѣ ўвѣти за жѣнку, йа рѣтши шчѡбѣм загѣнула, нѣж мѡлабѣм ў пикельну пашчу ўпасти. — Наконѣц Клярїса зачѣла йн пѣриналѡдживати, своѡю пѣвну: Бѣг с тобоў йн, ни робѣ си ничѡ злѡго, твѡя рѣч виліка йн пѣт твѡїиши руками подостатком грѡшиѣ йн; йак ни хочѣш грѣшити пѣдѣ ў йнчѣи край і будѣш там собѣ побѡжни жѣти, йак ти жѣркуїиш. А нарѣштѣ она так пуслухала, набрала подостатком сѣбѣла, злѡта, поїхала с своѡю покойѡвоў Клярїсоў. Приїшла до мѡрского бѣрига, приїхав шѣфар, кажи: Пѣривѣи минѣ на дрѡгий бѣк до йнчѡго крайѡ. А вин кажи: Пѣвно нѣла ни можу того ўчинѣти, бо иннѣ пѣн круль, твѣй тато, дайн утриманѣи і йа мѡшу йнѡу служѣти. — Она му то сказала Гильїна: Йа дам грѡшиѣ подостатку і будѣш мѣти вѣгки жѣти. І пожигнала сь с Клярїсоў покойѡвоў своѡю і поїхала на дрѡгий бѣк, ў дрѡгий край. Там траѣфила до кльаштора до милосѣрднѣх паньнѣў, ўдрѣли йн цнѡтливѡсть, ўбѣбрѣли йн за найстаршу. Тѣпѣр приїшло сь рано, цар ўстаў Антѡнуш і ўвѣў, пѣслаў своѡго министрѡ, шчобѣ крульїна Гельїна булѡ гѡтова до сьльѡбу. Той погрѣмаў ў дѡверѣ, кажи: Ыже крульїна Гельїна гѡтова до сьльѡбу? — Нѣхтѡ сь ни обзѣвайн. Пѣслаў дрѡгий раз, погѡркаў зноў ў дѡверѣ, зноў сказаў, цѣ крульїна Гельїна гѡтова до сьльѡбу — нѣхтѡ сь ни обзѣвайн. Трѣтай рас сь схѡниў сам цар Антѡнуш, ўвѣў корѡну на гѡлову, грѣмаѣи ў дѡверѣ с погрѡзоў, цѣ крульїна Гельїна гѡтова до сьльѡбу. Аж нарѣштѣ роадѡниў дѡверѣ, Клярїса зачѣла плакати, зачѣла рѡки ломати, шукайн за Гильїноў, ўдайн штуку, жи дѣсь йн нимѡ. Цар Антѡнуш до Кля-

риси йійі некойової: Дай ту мині Гельїну зара, бо ти страчу. — Вона кажи: Цару, пани, pozwolь ми вислухати. Крульїна Гельїна ўчєра зачїла мчєнї у вєчир фїхтувати і казала так: Абб ти мнє пробїї, абб їа тибє прїбїї і самá сьм забїї. Їа її відрáдїла віт того, мчобї мнї стрáтїла сн жїтїя. Панно крульїно Гельїна, їа тибє лубїу нат ўсе, дай сьм нарадїти, мáїнш подостáткєн срїбла, алота, ўтáчїї ў йїнчїй край віт свбго тáта. Онá пуслўхала мнє, набрала срїбла-алота і вїшла, мнї знáїу де. — Круль казáу ў мчїї напалїти, ту покойбєу казáу спалїти на вогнї ў пчї, корбну мнїу на зємлю і сказáу: Довбїт корбну мнї мбєу на гбєву, допбк мнї мáїдїу свбїї крульїнї Гельїнї. Нарєштї збїраїу сьм, поїїхáу мукáти. Довїдáїу сьм, мчч онá за мбрани ў кльáштбрі, напсáїу так: Їак мнї вїдáстє крульїну Гельїну мнїї, то вам завалбїу кльáштор, збїїїу вас, лнш сьм лїшт кáмїнь та водá. — Пучїла крульїна Гельїна, мчч то мнї жєрт, покжгáла сьм с паннáла, вїшла від вїх. Надїїхали куцї мбрани, шїфб, зачїла онá прсбїти, мччобї прїбїли до бєрїга шїфу куцї, абб її ўзємлї ў йїнчїй край. Ну другá шїфа надїїхала збўїї, лалáли тутї шїфу, мчч їїхала с куцїнї, куцїлїу побїли ї потопїли, а Гельїну кáптáн від збўїї ўзємї до сєбї. Вонá ўєдрїла, мчч мнї жєрт, казала: Позвбль мнї трї гбдїнї помолїти сьм, а вїтáк нáї сьм вблїн ббжї стáнї. — Нарєштї їак вонá сьм зачїла трї гбдїнї молїти, кажи: Ну, Ббже, вїнїс їнс мнї с нїкїлїної пáмчї с свбго тáта, вїнїс мнї тнєр с сєїї нїкїлїної пáмчї, мччєн ўнáла мїжнї лубїї збўїї так їак мїжнї лубїї лєвн. — Їак зачїла горáчо молїти сьм, нарáз вїтїр їак сьм звїїáї, їак бухнїї тутї шїфу, шїфа сьм првáла, збўїї сьм потопїли, їїїї трї дббн бїла фїлїн, аж добїла до ангєлєского крайї на однї дбсьцї. Там круль Гєндрїк мблбдїї вїшшб на спáцїр ў свїї бгруд, зобáчїї, мчч вонá там їнї пїїмнртвá на мбсьтї ў лбзах, мнїтáїнї сьм: ўсáкнї дїхáнїїнї хвалїт Ббга. — Вонá кажи: Їа так хвалбї, їакбнї ти. Звїткнї ти їнї? — Мнї пнїтáї сьм вїткнї їа їнї лнш мнї дай кавáлочок хлббá, ббн дїжнї знуждєнá. — Дáї вїн її хлббá, дáї її сьм водї напїти, вївїї її на бєрїг ў свїї бгруд крульїускїї, ўзємї її на пбвїз, завїз її до свбїїх палáцїї. Вїдбїї, мчч на нї дорбгї шáти, заходїї ў ўсїлбáкї бєсьїднї, ўєдрїї, мчч їнї цнотлївá і нєббжнá, подббáїу сн їїїї: С котрбго ти крайї? — Онá їнїїу кажи: Їа мнї знáїу с котрбго, лншє ўтáклá віт свбго тáта, мчч мнї хотїї ўзємїти за жїнку. — Вїн казáу: Гельїно, тн їнї мбїá крульбвá, їа сн тибє ўнбдббáїу, хбчу тнї ўзємїти за жонїу свбїї. — Вонá ўкльїклá прїрїд мнї, кажи: Пнїтáї сббї крульїїу мáгнáтїїу за жонїу, мнї мнє бїднїу брáтї. — Вїн її пїдвнїїїу за рїку в знїлбї і кажи: Двїї сьм, пбкнї вїдмнї, пбтн мбїє, нáс двї душї мáїнї вїткнї жїтї. І сказáї, мччобнї зáповїднї голосїлнї їнїїу ксьвбдїї в нєї, крульї Гєндрїкá. Їак ўчїла, жнї вїн хотнї її ўзємїти за

жому старі крульова, зараз зачина нарікати на нь: Чи мій син здурію чи мій син зваруваю, щобі сь цыліго свѣта мельму за жінку браю? Пришало сь, він кажи: Най буди шче хочи, коли йа йі хочу уеліти за жінку, йа йі си улодебаю. Ти намо йак ни хоч, йа си постаюу йішніи палѣци, ти собі сиди у тих, а йа собі буду сидѣти у своїх. Жили вони собі пѣтора року фѣйне у тих нових палѣцах, аж нарѣнтї приишоу лист від йидного крульи, щобі круль Гѣндрик пішоу до того крульи на поміч с своїи вѣськов до вѣйни. Круль Гѣндрик нау міністра Кльунхѣстра, а йаго, того, міністра сестра звала сь Марѣа Кльунхѣстра, була за домошю коло Гильїни. Ну, круль Гѣндрик уздріу, жи намо йаго рідна на Гильїну важит, на йаго жінку, казау закнѣвати тайно собі злотарѣ, щобі вібу той злотар три прѣтѣнї тайно, щобі йаго маи ни знала і абі нїкому ни сказау і абі ничїтки йиднѣ будѣ на усьї трѣх прѣтѣнох. Міністрѣви сказау, шчо йак ти наишши, і ни сѣй сѣгнет, щобіс ничїтау лист до мѣни ти знаком. І Гильїна сѣмом так — дау йіи нѣрстьїнь Гильїни, кажи, тажи будѣм ничїтати до мѣни ти нѣрстьїньом, бо віт тѣби будѣ тотѣ ничїтѣка самѣ і у міністра і у мѣни. А йа тажи вітти буду вітнѣсувати, ти самїи пѣрѣтани буди вам ничїтати, то так будѣм знати, шчо нїхтѣ нас ни здурит, ни піднѣвїи фальшїво лист. — Аж нарѣнтї маи зчїла дохѣдїти крульи Гѣндрика до Гильїни. Гильїна ускула, она хѣтри слѣсбѣом вїкрала у нѣї той нѣрстьїнь і узвїла до сѣби, наишла злотарѣ йишого, пїтнѣтила му багѣто і казала, щобі вїробу такий самїй нѣрстьїнь йак той, шчо вона маіла Гильїни, абі нїкому й нїчѣ ни казау. Шетайїнго зпоу приишла до Гильїни, ускула нѣрстьїнь назад, Гильїна аж волѣс до кишѣни, нѣрстьїнь на мѣци. Ни задѣуриг час крульова Гильїна породїла два прикраснїх хлѣнцїу. Міністр Кльунхѣстр наисѣу до крульи Гѣндрика лист, шчо твоїѣ крульїуна Гильїна породїла два прикраснїх хлѣнцїу; сѣгнетом заничїтау і дау на помту. Крульова старѣ знала, шчо той нїслау лист — дала вѣрту вїлїку, щобі того нїславнѣи звѣбити до сѣби. Той сь сипрау йти, она сказѣла нусѣт йти, бо то йи мїй син; йа шче тажи йи старѣ крульова, щобі не знала, шчо він там рѣбит, ци жиѣ шче на свѣтї. Ну, думай собі нїславнѣц, нїчѣ ни зрѣбит, бо такої ничїтѣки ни маїи, а урѣштѣ думай собі, тажи йа буду вїдѣти, шчо йишча ничїтѣа і шчѣ ни здурит. Уступїу він до йіи палѣцу, зараз му дѣла горїунг мѣцнѣї, нѣрѣс другїй трѣтїй і йишнїх напѣїу і так заснуу, шчо нїчѣго ни пашїтау. Крульова старѣ, Гѣндрика маи, вїйшла той лист, рѣшнїчїтала, прѣчїтала, шчо там йи напїсано два прикраснїх хлѣнцїу породїла крульїуна Гильїна, шчо міністр описѣу, ци скажиш йїх зараз, крульи Гѣндрику, хрїстїти, ци скажиш най сьм лїши, дѣки ти ни приїдши

в вoйни і вітпiшi ми назад крульу. Крульова фальшiвним спoсoбoм написала такий лист прoтiвi тoгo, пiтписала мiнiстра Кльунхiстра і так : Твoя крульoвнa Гильiна породила два стрiшних псiв, ци скажиш iй зарас побiти, ци скажиш, най сьм лиши, аж дoви ти ни прийдiши; мiй крульу. — І запичитала такоу пичiткoу пазад, шчо сьм вiробила хiтрим спoсoбoм, собi чiтвiрту пичiтку таку. Той пiслiниццi ўстаў, вiспаў сьм, подивiў сьм на пичiтку і пiшoў. Позирiй сьм ў дорoзi, самi така пичiтка. Принiс до крульи Гiндрика той лист, зачiў читати, застрiшнiў сьм, шчо два стрiшних псiв породила iйгo жiнка. Али там буў Гильiни вуйко на пoмoчи тoму крiливи і Гильiнини тiто. Ви зачiў сьм скривати, а вони глiпнули і кажи : Вiтки ти мiйши жiнку Гидьiну ? — Йа ни знайу, кажи, с котрoгo крiйу, лиш казала, шчо ўтыклi вiт свoгo тiта, шчо хотiў ўзбiти iй за свoйу жiнку. — А цар Антoнуш слухай, тай кажи : То мoйi дoнкi. — А вуйко iй кажи : То мoйi сьстрiнницi — ни цураў сьм тoгo, шчо iй писано два стрiшнi пси — зарас пiзнали — се подoбно до жiночoгo писаньи, то вiтко, жи iйакiсь iй фальш на тiм. Вiтпiшi вiтци, крульу, збiтвi мiй, най будiт ци пси, ци шчо хoчи, абi йа iй застаў живи. І написаў лист, даў пiслiницци ў рiку, абi нiс до мiнiстра Кльунхiстра. Старi крульoвнa дала шче лiпшу вiрту вiтци і лапала тoгo пiслiницци : Кажи, тiпiр ходi до мiни ; колiс тогдi буў, тiпiрки мiсiш. — Завила го ў свiй покiй, ўпoйiла го зноў, так самi iйак пiрши, шчо ни знаў, шчо сьм з ним стiло і розпичитала той лист, подiрла, той шчо круль написаў, ўложила зноў iйниши лист, шчо ти дiти спали на oгнi сей час с крульoвoў Гильiнoў. — Запичитала сiгнетoм, шчо мала хiтрий і пiтписала мiнiстру свoгo сiна рiку : спали ў сей час. — Мiнiстр iйак прочитаў той лист, Гильiни нiчo ни кажи, і зачiў аш плакати, кажи до сeби : Вoльi iй сьм ни рoдити, нiм сирoвий сут такий викoнувати нивiннi, шчо то iй ? — Той писаў шчoсь дванаццiть лiстьiв мiнiстр Кльунхiстр, вoнi пiткупила пiслiницци. Ўсi лiсти завиртала і писала : Спали два хлoпци в Гильiнoў. — А крульoвнa старi приходила до Гильiни, там писала такий фальш ў свoйiм палiцци, а до Гильiни палiцу приходила, покiшувала : Ни бi сьм, йа тiбe над ўсe лубiу. — Шчо задрiсть мoжи бiти. Iйак прислала лист пoсьлiдний старi крульoвнa, засмутила Гильiну, жи йа сисe ни знайу. Гильiна зачiла плакати, засмутила сьм кажи : Iйак вiт чoлoвiка, в iйгo причiннi бeз фальшi, то приймайу, али iйак с фальшiвнoгo пoвoду, жаль ми вилiкiй ; знайу, шчо там душi стрiтила сьм, мoйa покoйoвнa, ту два хлoпци мoйiх нивiнних пiдiт мiрни, то грiх буде вилiкiй. А нарiштi мiнiстр закликаў iйднoгo слугу в вoйiннoгo, абi утiти iй рiку, пустити iй ў сьвiт, жиби iй вiтiак пiзнати. Али ту сьм жоўнiри сфорсували : Ми Гильiну лубим над ўсe, ми тoгo ни зрoбим. Мiрiа покoйoвнa, Кльун-

хестра просит свого міністир-Кльунхестру: Їа тибé прошу, ни роби нічогó Гильїни, мій брати, она ніц ни винна, їа піду сама на смерть за Гильїну, а два хлопці віви с сукна, а їа скочу ў огонь той, шчо ти роспалїш і буду кричїти: Дьїти мої, ви нивїни гїнїти і їа з ваїи, най Бог прийїаїи їак уже так! — У ночї міністир ўтьну рўку Гильїни льїву, обмастїу найдорощїи масьтьїи, а рўку дау ў скрїночку малїнькому хлопчкови на шїїку с ти перстїни Гильїниїи і написау ў ти скрїноцьцї, шчо ни маїи нїхтó туту скрїночку рушїти с ти перстїнем, доки ни пїзнаїут сїи свóму татови. І ў ночї пішла до мóра, прибїла шїфа до бєрига, ўпросїла сїи на шїфу, поїїхала на дрўгий бїк мóра. Вїкинули її на мóрскїй бєрїг на пісок, зачїла там плакати Гильїна, кажи: Там душї загїбла, і ту душї загїбла, сїх двóїи малїх дьїтїй погїбнут, шчо їа така калїка, шчо їа бїдна буду робїти. За-чїла плакати. Аж нарештьї твєрдо заснула с тоїї тривóги. І там ў льсьї буу Фєльїкс пустєльник і видїу Гильїну і тих двóїи дьїтїй, їак вони були на мóрскїи бєризи. Приїшоу воук і леу, ўзьїу леу хлопцьи собї однóго, а воук ўзьїу дрўгого. Воук собї дре сїи, шчобї ў льва відобрау і мау два хлопцьи, а леу собї дре сїи, шчобї мау тих два хлопцьи. Відбїгли онї далї, пустєльник відбїу вараз, воўка тóго хлопцьи і за-чїс до свóїї пустєльницьцї, а на льва чикау, доки ни вїйшоу на лоу леу. Їак вїйшоу на лоу далєко, пустєльник сїи пустїу ў їїгó пичїру, намацау тóго хлопцьи ў пичирї — обложїу го ўсьїльакоу шерстїу, мусїт леу гадау, шчо її будє їїсти — ўзьїу тóго хлопцьи дрўгого і занїс до свóїї пустєльницьцї. Думаїи собї, чїи їїх типєр живїти на-лєнькї такї дьїти. Дивїт сїи, ольїнїцьи пїкаїи ольїньїта: вїн піднó-сїт тих два хлопчкї і молїт сїи Бóгу, пїтпїхїїи пїд ольїнїцу і даїи їїи спїти ольїнїцьи. Пїлакала вона їїх чїрис кїлька льїт, аж нарештьї наўчїу їїх пацьєру, по хрїстїїаньскї їїх провадїу тотї хлопцьи, однóго назвау Лїоном, шчо відбїу у льва, а тóго шчо рўчку мау наїицу на шїїї, назвау Рўчка. Вїїшли онї нїзабавом шїснацьїть льїт, зичїли сїи бавїти фїїно, ўсє кажут пустєльникови: тату наш. А вїн кажи: дьїти мої, їа їи ваш тато шчо вас їїи вїховау, алї родїїїї то їа ни їи, бо їа однóго ў льва вас відобрау, шчом назвау Лїоном, а дрўгого ў воўка, шчо маїи рўку на шїїї і назвау їїи Рўчка. Ви їи велїкоїї фамїльїї. — То ви ни їи наш тато, кажут тотї хлопцьи? Пожїгвали сїи с пустєльником, спїлакали, поцьудували пустєльника, пустєльник собї спїлакау над нїи, поблагословїу їїх: Їдїт ў бóжїй час, шчобїсти свóго тата ї маму вїтшукали. Надїїхала шїфа, зачїли кричїти, просїти тотї хлопцьи, пустєльник просїу таки за тих хлопцьиу тих купцьїу, скїнули купцьї убранны на тих двох хлопцьїу, приставїли до дрўгого країу. Тра-фїли онї до тóго кльаштóру, де їїх маїа ходїла кóло хóрих, бо вона їак

спала на тям морскім бэризі, зачала плаката, што няма йііі дытэй, прыййхала с купцьіи шіфоў до тóго кляштору, што дытй графли до нёйі. Там той пан што отримуваў той кляштор, найстаршій, робіў баз вилікй, та сподобаў си тих хлопцьі і ўзыў йіх за локайіў, шчобі ходіли кóло гóстй, потрави занóшували. Йак відали першу потраву кухарі тмй хлопцьом, локайям, оні далі убóгнй і свóйі мáлі давáли. Алй сказáли кухарі пáновй, шчо твóйі локайі першу потраву відали ўбóгнй. Пан склікаў йіх до сёбй, тоті хлопцьі: Йа, кажи, вас ўзыў за локайі, на шчо вы першу потраву відали ўбóгнй? Онй сказáли: Пáны, першй подóбайн сьй Бóгу служітй, а потóму нан самй. — Він сказаў: Ну, йдыт собі, вы на мойі локайі. — Подыкували тóму пáновй і пішлі. Трафлй на біскупá, подóбаў си біскуп, казаў йіх сьй охристітй, бо вы йн брйткй, шче нй хришчёнй. Ўзыў йіх за локайі, аднóго назваў Марцьіш, дрýгого назваў Брициўш. Типеричкй йіди йіх тáго з вóйнй — тілько сьй вóйна кагла — і йіх дьід і йіх мáмй вўйко. Зáрас післаў круль Гендрйк післáньцьй, шчобі вйшла крульóва Гильіна протыў нёго, свóго човóвіка Гёндрикá. Нй вйхóдит нйхтó. Післаў дрýгй раз, нй вйхóдит нйхтó. Післаў трётй раз, вйхóдит мінйстйр протыў нёго. Зáрас занйтаў сьй Гёндрик: Мінйстйр, жййй крульóва Гильіна? — Жййй хвáла Бóгу. А старá крульóва бйжйт, тáй кажи, ньй нй жййё. Кóгóm лубйла над ўсе, а вйн йй стрáтйў. — А мінйстйр кажи: Цьіхо, бо жййё. Ту зáрас пўстйў сьй до нёго круль не шáблаў, а йййй тáто кажи: Дáй спóкнй, будён дохóдйтй, шчос то йй. — Веліка ўтыха крўлывй Гёндрыковй, жй веліка фамільіна тáká, áлй велікйй смўток, жй нымá Гильіны. Йак мінйстйр кажи, шчо йн, шче надьйна крульй трймáйн, шчо шче йн. Ўвййшлй до крульйскóго палáцу крўльй Гёндрикá, вйн показáў ўсё лйстй: Шчо йа маў с тмй зробітй? І йа йй рўку ўтыў і даў ййм с тмй перстынйи на знак, шчобі йй півзнáтй. А свуў сйстрў спалйў намёсьть Гильіны і вйяў двá хлопцьі с сукнá, кывуў на вогóнь; моўна сйстрá крйчйла: Дытй мойй, вы нывйнйи цогбáйвтй — на мнья Гильіны спалйла сьй, áлй Гильіна шче жййё ў свётй. Пйрйчйтáли ўсё лйстй, склікали ўсёх післáньцьй. Йак вонй прйхóдйли, жáднй нй вйзнаў с тих посьльіднйх, лмш той першй ййдён, шчо крульóва старá мйнё ўзыла до свóго палáцу і там мйнё ўпóйла і йа ўснуў, хібá бй онá хитрйй свóсóбом мáла пчйтку тákў та пйдрóбйла ййчйй лйст, то йа нй знаў. Ўзыли зáрас ўсёх до арёшту, старў крульóву, лмш тóго вйцустылй, шчо зьйзнаў, пйршйй раз йак йшóў. Алй цар Антóнуш кажи до свóго зьйтьй: Чыкáй, то сьй покáжи прáўда зáрас. Онá шче нй чўла, шчо мй ўсудйли, онá звáйн дóбрй, шчо йа ўдовец, йа скáжу, жй йа прййшóў жинйтй сьй с тобóў, а вонá мйнй шчось на тотó вйтповёсьть. Пустйў круль Гёндрик цáра Антóнуша до арёшту до свóйй мáмй. Цар Антóнуш кажй: Старá крульйўна сйдйт

ґ арешты, ни знайу прошчо, а йа сьн хочу с тоббѹ жинити. — А она кажи :
 Дббръ, крульу Антоношу, шчо ти тшпѣр прийшоѹ. Кобѣс, кажи, иннѣ вѣку-
 пшѹ с сѣго, а йа свѣго сина згляджу, будѣм мати подостатком сѣго
 крайѹ мѣго і ти найнш свѣй край і будѣм дѹжи файно жити. — І дала му
 дарѹнок старѣ крульѡва ѹ арешты і забѹла сьн і дала той сѣгнет, шчо
 фальшнвнѣ вѣробила собѣ. Цар Антонош ѹвѣйшоѹ до палацу з арешту,
 таѣ кажи : Ўже ми, зьѣту, показѣла сьн праѹда. Адѣ, кажи, шчо зглѣ-
 дило твоѹ жѣнку, а моѹ донькѹ Гильїну ! Осей персьтьнѣ, шчо фаль-
 шнвнѣ спѡсобом вѣробленнѣ. Мѣнѣстѣр, йїѣ тѣто і вѹйко збираѹт сьн
 шукѣти за Гильїноѹ ; а Гильїна бѹла чѣрѣс сьн лѣт ѹ свѣго вѹйка
 ѹбѡгоѹ і вѣпросила сѣ стѣньцьїѹ пѣт схѡдами і вѹйко з неѹ рознаѹїїѹ
 вѣрѣз, ни мѣг її пѣзнѣти по бѣсѣдѣ, кѣдѣѹ знак на нѹ трѡха, ѣли ни
 пѣѹни, шчо бѹла ѹбѡгоѹ. Йак вѣтти вѣбрала сьн і написѣла лѣст, постѣ-
 вила пѣт схѡди пѣт камѣнѣц і написѣла так : Шчо йа ѹ свѣго вѹйка пѣ-
 рѣбувѣла чѣрѣс тих сьн лѣт, цѣра Антоноши донькѣ, а ангѣльського
 крульѣ Гѣндрѣка жѡнѣ. Йак круль Гѣндрѣк йїхаѹ, йїѣ тѣто і вѹйко
 шукѣти, тѣрафѣли на тѡго самѡго бѣскупа, шчо той бѣскуп тотѣ обѣ хлоп-
 цѣ ѹзѣвѹ до слѹжѣби за лѡкаїїѹ. Йак її запросѣѹ до свѡїї сѣлы бѣскуп,
 царѣ Антоношу, крульѣ Гѣндрѣка з йїгѡ мѣнѣстром і йїѣ вѹйко патрѣ-
 йѣрха тѣѣжѣ буѹ з пѣни. Той бѣскуп тѣшнѣ сьн, шчо маѹ вѣлѣкѣ гѡсьтѣ,
 шчо му нѣколи ни прѣйшло й на гѣтку, шчѡбѣ ѹступѣли до йїгѡ па-
 лацу, прѣймаѹ йїх шчѣро, кухарѣм закарѣѹ гѡтѡвити обѣд, згѡтѡвили
 обѣд кухарѣ, лѡваїї, крульѣ Гѣндрѣка сѣнн згѡтѡванѣ занѡсѣти потѣрѣви
 до йїдзѣнѣнѣ. Аж нарѣшты круль Гѣндрѣк поглядѣѣннѣ з мѣнѣстром,
 подѡбѣѣннѣ, шчо пѡтѣратѣ Гильїнѣна ; а дѣвѣт сьн, дрѹгнѣ нѡсѣт на плѣчѣх
 шчѡс там гѣѣ гѹльнѣ вѣдала сьн. Запѣтаѹ йїгѡ, шчо найнш на плѣчѣх ?
 Вѣн скарѣѹ : Сѡром, пѣни крульѹ, карѣти. — Карѣ, най сѣ бѹдѣ шчо хѡчи.
 Ми булѣ ѹ однѡго пустѣльнѣка, шчо нас найшоѹ ; однѡго нас вѣдѡбѣѹ
 ѹ вѡѹка, а сѣго дрѹгѡго мѡго бѣрата вѣкѣх с пѣчѣрѣ лѣвѣѹскоїї йѣми,
 шчо буѹ лѣѹ карѣх собѣ ; а ту йї рѹка с сѣгнетом ѹ скрѣноцьїцѣ ; той
 пустѣльнѣк Фѣльїкс так нам накарѣѹ, шчѡбѣ тутѹ ни стрѣтити рѹку, то
 ни сьн пѣзнѣїннѣ свѡму тѣтовнѣ й нѣмѣ. Покарѣѹ рѹку, подѣвнѣ сьн круль
 Гѣндрѣк на рѹку, Гильїннѣ сѣгнет і ѹкѣшнѣ сьн со вѣлѣкнѣ жѣлѣм і з
 рѣдѡстнѣѹ, шчо свѡїѣ дѣтѣ найшоѹ. — А шчо ѹпѣрѣт тѡїї гѡдѣннѣ йак
 вѡнѣ бѹлѣ лѡкаїїаннѣ, йак гѡтѡвѣлѣ пѣршѹ потѣрѣву кухарѣ, то онѣ пѣршѹ
 потѣрѣву, шчо мѣлѣ дѣти пѣрѣд гѡсьтѣннѣ, а вѡнѣ ѹбѡгнѣ вѣдалѣ пѣршѹ по-
 тѣрѣву і свѡїї мѣмѣ давѣлѣ йѣко ѹбѡгѣ. Мѣтнѣ йак учѣла, шчо йнѣ йїѣ чѡ-
 лѡвѣк і тѣто і ѹтѣклѣ дѣлѣѣ, бо сѣ мѣслѣла, шчо вѡнѣ за неѹ шукѣѹт,
 абѣ йїїї стрѣтити. На той чѣс прѣйїхаѹ зѣа мѡрѣѹ Фѣльїкс і прѣйшоѹ
 сьн спѡвѣдѣти до бѣскупа ; зарѣлѣ там тѣрѣчѣти мѡлоцьїцѣ тѡго старѡго
 пустѣльнѣка, тотѣ хлопцѣ, лѡкаїї, ѹдѣрѣлѣ, зарѣлѣ бѣтѣ тутѹ мѡлѡдѣѣж

каут : Най, то наш тато. — Али кухарі ў той час зашнудували біскупови, што твойі локані піршу потраву відали убогим, шче й Феліксови давали, пустельникови. Закликаў їх біскуп пірид госьты своїй і кан : Локані ! Йа вас узяў до слўжби йако за локані, уцтїві льўди, а ви відали першу потраву ўбогим. — Онї сказаали оба нараз однім слўвом : Перши подобайи Бóгу служіти, на́ни біскупи, а потóму нам самїи. Біскуп сказаў їм на то слово так : Від нїнька подобайи мїньї ўже служіти вам, ни ви мїньї ; а йак пїзнаў ўже тато по тї руцї, ўключїў сьї біскуп і кажи : Ну, дьгї, йа вас маў за слўгї, дарўїти мнїи. Привїлїж шче на свїдѣцтво на сальу пирит тотї крўлї і той досвїтчиў, йак він їх найшоў і йак він їх ховаў, йак він пїт ольїницу пїпихаў ; а їх ма́ни, кан, ни відїў, бо ма́ла поїхати за мóри такі за́ра, а льуб їи подерли тотї звїрї, шчо тих два хлопцы ўзяли, леў і воук ; воук хотїў ма́ти два хлопцы собї, леў хотїў ма́ти собї два хлопцы. Аж нараз да́ла ту знати йидна особа, ла́дна кобіта, али ўбога, подóбна на твар сих хлопцыў, кїлька шчо збїджена і ўже старá і сказа́ла, шчо йа вїтци кїка́ў, бо бади їи мїй тато і мїй чоловік і хотїи мнїе забїти. І ўтыклá да́льши. Ну, за́рас ўты́ха вїлїка крўливи Гѣндрикови і царови Анто́нушови, али й жаль вїлїкий, шчо так ма́рни своїй лы́та пирїбїдували, хлопцы й Гильїна. Йак крўль Гѣндрїк ўадрїў своїй хлопцы, то́го біскупа, даў їм своїй убраванї по сво́їм знаку, обóх і припо́ясаў їи шаблы. Али йидѣн з них хотїў мїньїстру порубати, йак учуў по бѣсыды, шчо їх ма́и вїтьтьїў рўку. І сказаў : шчо ни ма́ни шче ни зна́їши до нїнька, шчос так зробиў. Али росказаў їи тато, тих хлопцыў і їи льїд, шчо ва́ши ба́ба, а ва́шого тата, хлопцы, ма́на хотїла, шчобї їи спалиў сей мїньїстир на огнї, вас обóх і ма́му ва́шу : Писала фальшїи листи, лист за листом, шчо такі знишч їи і тям сьї хлопцы успокоїли крўльи Гѣндрїка синї, йак сьї довідали, шчо то буў за фальш. Ту за́рас ўчу́в, шчо Гильїна була, зачїли за неў шукати і ни могли їи найтї. Али йидѣн слугá сказаў, крўльи Гѣндрїка, шчо відїў, йак йидна жїнка нїсла йидноў рукоў во́ду до йидно́ї хати, али ка́жи шчо ж, звїтси далѣко, пирївести сьї нїна́ ту блїско. І сказаў : Ви йтгїти до до́му, крўльови, а йа їїи найду ўже. — Прїї́хали вони́ до до́му на сво́їи мїсци до Англїїи, той собї кїлька ўзьїў жоньїр йигó слуга, крўльи, і пїшоў шукати за Гильїноў. Йак він тра́фїў на то́то обїстьї, де Гильїна була, Гильїна сьї застра́шила, ўадрїла сво́го чоловіка жоньїри, ка́жи : Сховаїти мнїе до кўфра, бо аш типѣр ўже за мноў йдут і ўже мнїи тўтка ўбїут. — Прїйшли́ онї аж до хати то́їи само́їи, кан : За́рас ту відайти Гильїну мїнї, бо вас за́рас ту понишчу, вогнѣм спалиў. Йак побóжна Гильїна ўчу́ла тї слова, стаў їи жаль вїлїкий, вїлазьїи сама́ с кўфра і ка́жи : Даруйти їи усьо, мнїе ўже ўбїити, колїсти сьї на

мѣни насыли, а вони вѣц не винни. Нарѣз вони сказали: Бох с тобоў, Гшльїно крульївно, за тобоў чоловік шукїи і тато, кобі тѣ хоть шче відѣли на очи, твої дѣти ўже найшли сѣя, оба хлопці, пустельник Фѣльїкс признаў, ѣак він ѣїх найшоў. Зачїли ѣїї тото ўсо указувати, вона зачїла плакати, каи: Най ўже будѣ, шчо хочи, колїм уже свої дѣти відѣла. Їде она до свого крайї с своїмми жоньїрами, страх ѣї абирїи, шчо ѣї такі ўбїют, паде на зѣмльї і плаче: Дарўїти минї, ѣа вѣц не винна. Ти висѣльїзьт ѣи, ѣли і плачут со жильї того, шчо так сѣи зѣйшли, тато плачи з радости, собї підниїи ѣїї, чоловік з радости підниїи ѣїї, шчо ѣїї жиль, дѣти самош так і бїли чїрис цїлий час там ўкїпї; ѣїден пїшоў сїи на дѣдовн мїсца до Константїнополї, а другїи сѣа зостаў на татовїм мїсци. І так жїли собї чїрис цїлий час і конѣц*).

Зап. в цвїтнї 1897 р. в Корощи, Бучацького пов. від Олексї Сеньчука.

Парадєлї: Про те, як батько хотїв женити сѣа з донькою, дивнї шче: Е. Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. III. Ст. 304—307. Ч. 64. — Hahn, Griech. u. albanesische Märcchen. Т. I. Ст. 191—193.

159. Про царївну, шчо з нею батько хотїв женити сѣа.

Б. Був собї цїсар тай нав він жїнку і одну доньку. От жїнка йому вмерла, а він і каже до доньки:

— Буду з тобов женити сѣа.

— Як же то можна! Таж то грїх! — каже донька. А він усе на своїм стоїт: женити сѣа тай женити сѣа.

— Ну, добре, — каже донька. — Але принесїт минї перше таку сорочку як мїсяць, спїдницю як сонце, а фартушок як зоря. Пїшов єї тато шукати того всего, а вона казала собї зробити трунну таку, шоби вода не протїкала, положила сѣа там, казала трунну забити дошками і вкїнути в море. Так усе і зрobili. От пливе вона, пливе, аж заплила в чужий край, до їншого цїсаря. Коли виходить сїи того цїсаря на спацївр, дивит сѣа: така сьлїчна трунна пливе! Уподобав він єї собї, казав слугам принѣсти до палацу і поставити в своїм покою.

*) Їа ѣїї чуў ўже будѣ з двацьцїть рокїў; ѣи такий час, шчо ѣак би ѣа зачїў казати, то варто би бїло послухати: то бувало побирїжники ѣак зачнут плакати, а нан ўсе: ха, ха, ха! адхїїи (Мислоский). — Він сам сплякнуў при кїнцї. Увага оповїдача.

А тому царевичови та носили що вечер вечерю до єго покою. Дивит ся він рано, аж вечеру хтось зів. Він гадав, що то слуги. Питає ся єдного, другого, але всі випирають ся. На другу ніч так само хтось зів вечерю. На третю ніч він і каже:

— Ну, добре, буду я тепер сам пильнувати, хто то в ночі йому вечерю їсть.

Ляг він ніби спати, але не спит. Коли це дивит ся, вітворила ся трумна, а з неї виходат слічна панянка тай до вечері.

— А, так! то ти! — каже до неї царевич. Уподобав він єї собі дуже тай каже мамі, що буде з нею женити ся.

— Та бо ти єї не знаєш, відки вона і хто така, — каже мати. Але він і слухати нічого не хоче. Муєли старі згодити ся. Взяв він з нею шлюб. Живут рік і другий, а далі й хлопчик знайшов ся, такий красний — не натішат ся на него.

А тимчасом той цар, отець єї, приїхав до дому, видит: доньки нема, і пішов єї шукати. Приходит до млина, де шатали душі мелют тай повідає, куди він іде і кого шукає. Дали єму шатани зелізні черевки і зелізну палку і кажут:

— Доки тих черевків не сходиш, доти й доньки своєї не знайдеш.

Ходив він, ходив, але приходит до того цісаря, де єго донька була. А вона власне сиділа на ганку. Він зараз єї пізнав, а вона єго ні. От він приходит, просит, щоби єму що дарувала. Вона дала єму пару крейцарів і ще казала дати хліба. А він тоді і каже:

Прошу ясновельможної пані дати міні ще сочевиці.

Вона сказала слугам дати єму сочевиці, а він узяв ту сочевицю тай ровсипав, тай почав збирати. Жаль її ся зробило старого, що він так ту сочевицю збирає, тай казала слугам ще єму винести. Винесли єму ще, а він і другий раз висипав. Знов кинув ся збирати, а сам дивит ся, аби ніч борше запала. Вже й смеркло ся, а він все збирає, а далі просит ся на ніч. Нема що робити, дали єму вечерю, постелили на ганку. Всі поснули, а вона, єго донька, спала аж у дванадцятім покою. Коли це в ночі старий устає і тою зелізною палкою вітворив усі 12 покоїв і прийшов аж до того, де вона спала і хлопець коло неї. Вона ще не спала і давала тій дитині цицьки. Приходить він до неї тай каже:

— То ти така! Втікла від мене! Чекай же, я тебе заріжу.

Вона тільки скрикнула, а він вихопив ніж і зарівав дитину у неї на руках і всю одєжу на ній захляпав кровю, а сам пішов.

Устають усі на другий день, дивят ся, а дитина зарізана. Питає ся єї, — вона нічого не каже. Тодги єї свекруха каже до сина, а єї чоловіка :

— От видиш, яка то твоя жінка! Ми тобі казали: не бери єї! А тепер видиш, вона тобі дитину зарізала. Виженн єї геть!

Ваяли єї, привязали їй зарізану дитину до рук таї вигнали єї геть. Іде вона сама, аж тут по дорозі доганяє єї отець.

— А видиш, небого, тепер і тобі кінець прийшов!

Бере він єї і веде до того млина, де шатани душі мелют. Привів єї до колеса таї каже :

— Лізь під колесо!

А вона каже: — Я не вмію. Покажіт мні, як то ся лізе.

Він тільки нагнув ся, щоби їй показати, куди лізти, а вона єго трутила під колесо, таї там зараз єго шатани змолоти. А вона забрала свого хлопчика таї пішла. Ішла вона, йшла, аж прийшла в ліс. Зіркі став западати. Сіла вона під явором таї задрімала, а дитина все у неї на руках. Коли чує: прилетіли три голуби (а то були ангели) таї сіли на яворі таї кажут :

— Тут під деревом сидит нещаслива мати... Як би вона знала, що коли набере води з тої кірнички і помаже нею дитинку, то головка зросте ся в тіло, а як візьме водиці з другої кірнички, то воно ожне, а як з третьої, то воно стане говорити...

Вона то чула і все так і зробила. Як тільки розвидніло ся, пішла, знайшла кірнички, зачерла водиці з єдної, помазала дитину — зросла ся головка; за другою — дитина ожила, а за третьою — стала говорити :

— Мамо, де це ми?

Дуже вона зраділа, але щож, їсти хоче ся, а тут нема що їсти ні її, ні дитині. Журит ся вона. Іде далі, іде лісом, а тут уже і ніч наступає. Дивит ся вона, хатка стоїт, огник сьвітит ся. Вступає вона до середини, дивит ся: пан слабій лежить. Втішив ся той пан, мовит :

— Сам Пан Біг прислав тебе сюди. Є в мене тут що їсти і пити, а як я умру, поховаш мене, а собі візьмеш усе добро, що тут єсть поховане.

Зістала вона там. Жий таї жий, уже сін літ минуло, як єї вигнали з цісарського двора. Синок єї вже виріс, ладний такий. А той цар, єї тєсть, поїхав на полюванє, і царевич із ним. Заблудив він аж до того ліса, де вона жила. Іде лісом, уже вечерє, аж видит сьвітло. Зайшов до хатинки і просит ся переночувати. Вона єго зараз пізнала, а він ні. От вона єму дала їсти, ліжко постелила. Ляг він собі, а вона в хаті порядкує, читає, то-що, а далі викликала свого хлопця таї мамовила

ого, щоб він її просив байку говорити. Сіла вона і розповідає ему, як був цар і хотів з власною донькою оженити ся і як вона втікла і далі все за порядком. Оповідає вона, а той ніби спит, а все чує і відразу догадав ся, що то его жінка, а сей хлопець — его син. Тоді він кинув ся до неї, почав її обіймати та цілувати, забрав з собою і вернув з нею до свого царства. Там вони може ще й доси царюют.

Житє і Слово, 1895, I, ст. 375—377.

Паралелі: Се оповіданє — відгомон вельми популярної романтичної поеми, звісної в середніх віках у Франції й Німеччині як оповіданє про Мая і Беафлору, а пізнійше переробленої на прозову людovu книжку на „Про терпливу Елену“. По думці видавця старонімецької поеми основа сего оповіданя перейшла в часі хрестових походів із Греції через Італію до Франції, а відси до Німеччини. (Dichtungen des deutschen Mittelalters, Leipzig 1848, Bd. VII. Mai und Beaflor, eine Erzählung aus dem XIII. Jahrh., стор. VIII). Текст німецької людovої книги перепечатав, Karl Simrock, Die deutschen Volksbücher, Bd. X, ст. 501 547. Дальшу літературу гл. Görres, Die deutschen Volksbücher; A. Elwert. Deutsches Museum 1784, т. 2, стор. 256—276; Hagen und Büsching, Grundriss 201. I. Ф.

160. Царівна Оліяна.

В. Був оден цар. Жінка ему вмерла. Кає свої доньці:

— Я тебе озму за жінку.

Вона каже: — Таточку, де хто годен послухати, щоби тато доньку брав?

Піше він до папи римського, аби папа римський дозволив ему брати доньку. Папа римський каже: — Так Бог не позволяє і я не позволяю, щоби тато брав доньку.

Взяв він раз тай поїхав у дорогу тай написав собі сам лист, шо папа римський уже дозволив, аби він брав доньку. Тай каже ї:

— На, читай, шо папа римський уже дозволив!

А вона так плаче, шо в плачу гине, бо вона того не хоче. В неї була покоївка Мариньця. Вона каже до неї:

— Мариньцю, вітни міні голову, а відтак вітни собі! Най ми обі погинемо, ніж я маю йти за тата.

А Мариньця каже: — Ні, не треба вам голову стияти, лиш наберіть собі грошей та тікайте, куда вас очи несут.

Рано цісар встав, питає си Мариньці, де донька, а вона каже: — Я не знаю. Зараз цар казав Мариньцю вкувати і добре притиснути, тай вона сказала. Каже:

— Вона набрала грошей тай втекла.

Але цар си питає Мариньці:

— А хто ї на це нарадив?

А вона каже: — Я. Вона — каже — казала: Зігни — каже — мені голову, а потому собі, тай обі гиньмо, ніж я маю йти за тата, а я ї казала грошей набрати тай втікати.

Цісар зараз казав Мариньцю на терновім огни спалити, а сам пішов доньки шукати.

А донька так тікає... Приходить до одної води тай каже:

— Перевізники, перевозіт мене, бо мене тато ловит! Нате вам усі ці гроші, лиш мене перевезіт!

Перевезли і перевізники тай тікают разом з нею. Приходить до другої води, каже перевізникам: — Перевезіт мене!

Перевізник каже: — Плати! — А вона не має чим. А перевізники собі так подумали: — Ми тебе будем вести, а серед води вбємо, коли ти не маєш чим платити. — Привезли і серед води, зараз порон сперли. А вона каже:

— Бійте си Бога, не бійте мене, най я зговорю оченаш перед смертев!

Біг так дав, шо як вона прикльикла, зараз си звіяли буйні вітри і човен перевернули, перевізники си потопили, а вона лишила си на одні дощці тай поплила далі. Плила на тій дощці три неділи, аж приплила до берега, їмла си дерева, тай вілізала на беріг. Дивит си, а спідниця на ні чисто зогнила. А там є остров, а по тім острові спацерає цісарський син. Приходить він до неї тай каже:

— Я тебе озму за жінку.

Вона каже: — Будем це вітак говорити, лиш бій си Бога, дай мені їсти, бо я тра неділі ніц не їла ані крішки.

А він пішов до дому, взяв її їсти, взяв її убрание. Зараз приніс, й вона си зараз убрала, наїла си, тай уже ідут обоє до дому. А стара вздріла тай каже:

— Ади, вже веде якусь шельму!

Прийшов він до дому, дав на заповіді, оженив си. Двори собі поклав на боці від своєї мамі, гадував з нею шось рік. Випала війна, іде він на війну, а її лишає дома при надії. Вона каже:

— Найди мені таку покоївку тай такого люкаю, шоби собі були брат тай сестра, а покоївці шоби було ням Мариньска.

Розпитав він, тай зараз си найшло двоє таких тай прийшли в службу до него. Тепер лишає він їх коло неї, а сам іде на війну тай каже:

— Диви си, абис мені відписала, шо си вродит, чи дівчина, чи хлопец.

Поїхав він, а за пару негіль вона зяггла, мала два хлопці з золотими головами. Написала вона лист, заклікала жовніра, дала му грошей на дорогу тай каже:

— Іди там, в тім і в тім місті є цар, тай віддай йому се письмо.

Той жоннер зібрав си, йде, а царова мама виїшла тай кличе йнго. Увішов він до покою, вона дала йому горівки, він си напив, лег спати, вона ввела той лист і переписала инший, шо вона породила два пси. Приходит жоннер до царя, віддав лист. Цар той лист прочитав тай відписує до неї:

— Вже все одно, чи то пси, чи діти, то все моя кров, абис їх обходила й годувала.

Царова мама знов того жоннера заклікала, дала йому горівки, він ліг спати. Вона й той лист увела і переписала, шоби її разом з дітьми спалити на терновім огни.

Приніс жоннер той лист, вона зачала читати тай зачала плакати: — Шо то таке, шо він мене хоче палити? — І написала вона другий лист. А царська мама знов переписала, шо вона пуста жінка. А цар відписав: — Най буде яка є, маєте так і обходити, як доси обходили.

А мама знов переписала, шо мают і спалити зараз сеї ночи о 12 годні, а мама нас си дивити.

Перечитала вона той лист, зачала плакати, руки ломити, так шо ради собі дати не може. А тота Мариська, єї покоївка, каже:

— Ой пані! Ви такі добрі, так міні вас жаль. Ліпше я за вас згорю, а діти зробимо з катранів, то в ночи та стара не буде видіти. А ви з дітьми тікайте в світ!

І так си стало. Мариньцю з тими шматаними дітьми спалили, а стара влізла на поверх тай си дивила. А та з хлопцями тікає. Прийшла в ліс, під дуба тай так захотіла спати. Аж тут прийшов до неї лев тай ведмідь: лев ухопив одного хлопця, а ведмідь другого, а Оліяна (так си називала цісарська донька) і не чула.

А був там у лісі такий чоловік, шо сидів під дубом, було йому ине Черпак і він мав 100 рік. Прибіг ведмідь, кинув дитину межи свої ведмедета, а Черпак прийшов тай відобрав. Також так само від лева. Хлопці дав до мамок, аби плакали, а від мамок до школів, аби си вчили. Як си понаучували, він відобрав їх до себе. Приходит оден пан до

него тай питає: Чи не дав би ти мені на службу ці хлопці? Черпак пристав на то: най ідут.

Стали вони в того пана служити. Але де того пана написали два цісарі: — Ти си рихтуй, бо ми маємо бути в тебе на обіді.

Але вершии си до того цісаря, Оліяниного чоловіка. Як він вернув з війни, то льокай оповів йому, що його сестру спалили, а Оліяна пішла в світ. Тодги він пішов єї шукати. А цар, тато Оліяни, як учув, що вона си віддала, також пішов ї шукати. Так вони си оба здибали.

А до того пана приходит бідна жінка. То була мама тих хлопців, але вони того не знали. Кажут вони до неї:

— Знаєте шо, жінко, будьте тут коло нас, а нам си буде давати, шо то наші мама. Тут — кажут — завтра приходе до цего пана два царі: оден іде шукати жінки Оліяни, а другий доньки, та також Оліяни. А тимчасом, доки вони пообідают, то ми вас сховаємо до пивниці під сходи.

Вона зараз то пізнала, шо то єї тато і єї чоловік за нею шукать, то вже не чекала на них, але пішла до одної вдовиці тай каже:

— Сховайте мене, бо тут мій тато і чоловік ідут мене шукати та хоте мене спечи, аби я згоріла.

Приїхали ті два царі до того пана, сіли обідати, тай зачили си питати того пана, відки він має цих хлопців. Пан розповів усьо, як то було, як їх дістав від діда Черпака і як їх Черпак відобрав від звірів. Зараз той молодший цар догадав си, шо то його сини. А хлопці кажут:

— Тут у нас є якас бабка в пивниці під сходами, шо як почувла о вас, то просила, абиємо ї сховали. Може то буде наша мама?

Пішли шукати під сходи, а ї нема. Тодги вже си здогадали, шо то вона мусіла бути.

А тимчасом тота вдовиця вислала Оліяну по воду. А власме тодги цісарський фірман займив коні до води тай єї видів. А вона набрала води тай так утікає, шо може, аби ї той фірман не пізнав. Але фірман підстеріг добре, до котрої хати вона пішла.

А Оліяна скоро принесла воду, така перепуджена, тай зачила просити тої вдовиці, аби ї де сховала. А одовиця сховала і до скрині. Зараз царі вислали того фірмана і других слугів, шоби ї шукали. Приїшли вони, той фірман зачав шукати, а цісарі стоє на дворі. Приїшов той фірман до скрині, каже розтворити скриню. Розтворили, а вона там у скрині. Каже фірман:

— Геть, вилізаї із скрині!

А вона зачала си в фірмана просити, каже:

— Бій си Бога! Шо тобі з того прийде, як мене зараз спале на терновім огни? А фірман каже: — Цить, дурна! Вони тебе не будут палити. Вони ради би тебе вже ввдріти.

Зараз крикнув на цїсарів, цїсарі прийшли до хати. Втішили си, привитали си, взяли її відти. Пішли до того пана, взяли хлопців.

Приходе до дому, а молодий цар каже до Оліяниного тата:

— Ану, тату, йдїт сватати мою маму, шо вона вам буде казати?

Пішов тато сватати стару, а вона каже:

— Ади — каже — вже мій син привів собі якус другу суку. Але я ще найду на ню спосіб, спалю її на терновім огни, так як першу спалила.

Старий си вернув тай каже:

— Видиш, синку, вона каже, шо спалила Оліяну і ще спалит.

Зараз той молодий цар казав закликати того жоннера, зачев си питати: — Як тобі жінка лист писала, куда ти повертав?

— Нікуди, лиш до вашої мамн. Ваша мама дала мені горівки і я ляг спати.

Тоді цар казав спалити того жоннера і свою рідну маму. А вони собі обоє газдували файно. І тесть старий уже си лишив при них.

Житє і Слово, 1895, I, ст. 377—381.

Паралелі: Се оповіданє, без сумніву в головному — варіант попередного, інтересне тин, шо в деяких епізодах (дїти похпані зьвірями і їх урагованє) являє ся відгомном нїшої старофранцузької поеми „Guillaume d' Angleterre“, приписуваної знаменитому середньовіковому поетови Кретьєнови де Труа. Поему сю видав Fr. Michel, Chroniques anglo-normandes, т. III; німецький прозовий переклад гл. Adalbert von Keller, Altfranzösische Sagen, Heilbronn 1876, стор. 135—191. Про саму поему і про авторство Кретьєна де Труа гл. W. L. Holland, Crestien de Troies, eine litteraturgeschichtliche Untersuchung, Tübingen 1854, а також Romania, recueil trimestriel consacré à l' étude des langues et des littératures romanes, publié par Paul Meyer et Gaston, Paris, III, 507; VI, 27; VIII, 315; XIII, 442. I. Ф.

161. Про сьв. Остафія*).

Остафій йак буў поганином, зваў сьн Плакїда і дужи сїлно во-
буваў на віру християнску, дужи буў той Плакїда войнвѳд, сїлно
нїшчїу віру хрїстѳву. Аж одного разу зьїбраў вѳїїни, пішѳу на польѳ-

*) Деякі мотиви сього оповіданя такі як у ч. 158—160.

вань у великі ліси. Але ўдриў волинь у ліси, а олінь прибівў до него, кажи: Най, ни стрільйй, ни робй нічогó злогó. — Дивит сьм Плакїда, ймў поїавїў сьм мїжи рóгамн хрест. Сказáў ймў той олінь: Йди до тойї й до тойї цэркви, де тобї призначено і абїсь сьм там віхрїстївў і будеш тогдї знáти, шчо то йм дóбри на свѣтї. — Жїньцї сáмн тойї нóчи, йак він маў прїйїхати с польóваньн, тойн сьм снїло сáмш так. Але прїйїхáў Плакїда до дóму, жїнка такá ўтышнá; дївїт сьм по жїнцї, шче ни вїдїў нїкóлї такóїї жїнки ўтышнóї. Вонá хóчи ймў сказáти, а він хóчи йїї сказáти. А вонá лїшє сьм розьзївїлá казáти, шчо мнїнї сьм снїло, шчо сьм поїавїў олінь і мїжи рóгамн хрест, абї сьм ў тї й ў тї цэркви віхрїстїти, абїсь сьм зваў Остáфїй, то будеш знáти шчо дóбри. А він кажи: Говорї собї, жїнко. Тобї сьм снїло, а до мѣни тáкї говорїло. Йа, кажи, ўдриў оліньн ў ліси, ймў сьм поїавїў хрест мїжи рóгамн, а йа хотїў тóго оліньн стрїльїти, а він тогдї сказáў: Дáй нóкн, ни стрїльйй, ни робй нічогó злогó, йди до тойї й до тойї цэркви, Плакїдо, шчо тобї призначено й абїсь сьм там віхрїстївў ў тї цэркви і скáжнш дáти собї ннѣ Остáфїй. То, кажи, тáкї до мѣни, жїнко, дóбри говорїло. Жїнка шче дўшчн сн дóдáлá охóти, бо то сьм цуд бóжїй поїавїў, і рукá бóжá йїх хотїлá знїти с погáнствá і поїїхáли до тойї цэркви, шчобї сьм там віхрїстїти. Ўвїшóў він до тойї цэркви, а там прáвїт ксьонц рўску слўжбу бóжу — бо він буў Рўснн. Зачїлї сьнвáти хрїстїйáни, так сьм ймў ўподóбалó, сэрце йнго охóтá знєслá по бóжї вóлї, ймў сьм вдавáло, шчо самї áнглї спївáли так дўжн крáсно, шчо шче ни чуў такóго глáсу крáсного. Той шп сн гáдáў, шчо він ўже прїйшóў йїх знїщчяти тїх хрїстїйáнїў і тóго попá. Цїлїм сэрцнм Бóгá вїхвáльáли і шчїрнм сэрцнм тутў слўжбу бóжу вїтпрáўльáли. Йак він сьм зажїдáў по сїлї бóжї хрїстїти, ўсї сьм нарáз ўтышїли, йак він собї зажїдáў по сїлї бóжї, йїя шчобї ймў дáти Остáфїй; дўжн булá прїйїмнá тотá вїсєльїсть хрїстїйáнáм, шчо йнго Бóх так надїтнїў, такóго вїлїкóго вóйнвóду, шчо нападáў на вїру хрїстóву. Казáў сьм й жїньцї охрїстїти Остáфїй, казáў й сьвóїї дьїти охрїстїти, нарєштї жоннїрáм казáў зáйтї ў вóду, охрїстїли сьм жоннїрї, шчо рукá бóжá навїрнўлá, помолїли сьм Гóсподу Бóгу і повїрнўли до дóму. Нїзábáўкн стáлá ў тїм крáїў вїлїкá хорóбá, шчо нáрїд, вóськó похорувáло сьм. Остáфїй опхóджуваў тїх хóрїх і йнго жїнка з дьїтнїм опхóджувáли, донóкн ни прїйшлї до сьвóго здорóвнн. Йак вїртáў ў вїру хрїстїйáнску Остáфїй ў тїм крáїў, áлї той цар буў погáвнн, ни прїйїмїў вїру хрїстóву; той цар сказáў до Остáфїя: Йа будў вїшчнм вїт тебн прїстóлом, а тн ўрїткóвуй нóїм крáїбн, йак мїркўйшш по вóлї бóжї, шчобї бухó дóбри ў нóїм крáїў. Бáгáто ў тїм крáїў хрїстїйáнствá сьм росьсїйáло, шчо прїйїмїли вїру

христову і дужи ни за доўгий час той цар умер. Той цар маў сина свого, лишій на своїм місци. Тому сiнові ни сподобаў сьв Остафій, шчо він навиртаў на христіянску віру, а нарас хотыў показати цьікавісьть той цар молодій, шчо він годни рідити ў краіу тагжи дббри. І Остафійа вігнаў і йнго жінку й дьіти с свого краіу, аш пішбу ў йнчій; сьіў на шіфу і йіди мори далы, Остафій. Думаіи ў своїй голові: А, Божі, йа буў виликим паноу ў свого старого царі краіу, а нінька ни маіу подостатком грбшиі, шчобі йа маў йакісь час пирижіти, пирійіхати далы. — Застановіў він сьв на тым і задумаў ў своїй голові і сказаў ў своїй мисли сам до сёби: Га, Божі, ни оден Христіян тьікаў від мени і ўтратіў свій ґрунт так йак йа край, шчом буў міністром вірним, ни оден лишій своіу хату і йа йнго знішчиў, а нивіини. Мбжи Бог даў і мині той знак, шчо то бідá. Прийіхаў він ўже до мёрского бэрига другого, шіфар кричіт: Вилазьій на бэриг! Кажі: плати грбши. — А то й мало йи чим платіти. Остафій вініс оба хлбцы на бэриг мёрский на гурў, шіфар цофнуў ў зат шіфу на мори, а він стаў, рўки заломаў, таі кажи: Ну, ўже нима жінки. Ну, ўзьні шіфар жінку, свазаў сам до сёби. Таі стаў, таі сплакаў. А вітак на тым застановіў сьв, кажи: Га, Божі! Ни одному йа відобраў жінку й дьіти, мбжи й мині Пан Біг даў той знак, абі йа знаў, шчо то бідá. — Йде він далы с тими хлбцьими, обийў сьв слозами, сплакаў, прийшоў до воді мёншой, мбста нима, бристи гльббко, вёсти сьв нима чим, стаў таі думаіи: Бй зноў бідá. Дивит він сьв, над бэригом лижіт одна колода теньга; він своїх хлбцьіу посадиў ў кўпі, дивит сьв, вода тихо йде, виломаў дручок доўгий, до тоіі колоди причіпіў другу колоду, зйизаў ужйўкани, кирўйи тим дручком до дна — е йде дббри, ўже пиривізу сьв. Потрībuваў від бэрига до бэрига, йде дббри; бирэж він йидного хлбцьи, кладё на тутў колоду пиривозіти на другий бік, а тому хлбцьиви кажи: Чикай ти типёр, йа й тибё пирививу, абисмо сьв ни поточили. Поставіў того другого хлбцьи далёко від бэрига на файний пляц, а сам шче йіди по того хлбцьи, шчо лишій на другим ббцьи. Йак він сьв учиніў на сйрид воді, на однім ббцьи ўхбпнў воук одного хлбцьи, а другого на другим; таі повёсли воукі йнго хлбцьи! Той тогди стаў, зафрасуваў сьв, кажи: Га, Божі, ни маіу жінки, та бо ўже ни маіу дьітій. Заломаў рўки, таі йде, таі плачи; а нарешты сказаў: Га, най сьв дьіи ббжа вольа. Пан Біх кару на мени дайі і такі даў, шчо йа буў так йак воўком, шчом ўзьніў йнго жінку і дьіти посабиваў. Га, Божі, най сьв вольа твоія стани. Дарўй гріхи мині. І йде далы. Дивит сьв, там йи йакас шоба на полі, йи файний сат, хутьіу він ўже теньго йісти, прийшоў шче блішчи, йи порідний кавалок засаджённий виноград. Думаіи собі: Га, Божі, кобим хоть попойіу. Ньічо нима, лиш

найняти сьм траба ў сего газді служіти. Віносіт газда Місти з дому, прийміў і йнго, даў пообідати і Остафійови, а Остафій кажи до того газді: Приймі мінэ, газдо, на службу, шчобім стаў на рік. Газда му вітповіў, кажи: Шчош, чоловічи, коліж йа наймітьм майю; йак йа міркўйу по своїй роботы, йак Бох позволит туту роботу обробльу. А тобі би багато, чоловічи, траба, ныбі то рахўйу подлуг мени траба ти заплаціти. А він кажи: Ньм, йа будў за лішку стравн. — Той газда кажи: Га, йак хоч, то будь, бо нм вымагайу на плату. — Буў він там ко́ло худоби і помагаў йак то звикли шчо робити, йак то сьм господарка майн: Ну, шчо робити; стаў ўже тро́ха нм такий сумній йак буў. Али ўсе собі думаїн: Гай, Ё́жи, йаким йа буў виліким паном, таї мінэ слўхали, шчо нм мож було алыціти, а йа нмьнка мўшу слўхати хло́па, шчо мьнм застаўйїи худобу завиртати, ко́ло по́льм обробльати. І сказаў нераз до се́бі: Га, дьїкувати Бо́гу, шчо Господь даў, то ўсе до́бри, тра й да́льї так прийма́ти, шчо Бох дайї, бо йна́кшм нм майн бу́ти. — Нм задоўгий час напáli на той край крульї йїньшї і збїли йнго того царї, шчо він буў комнїдатом войннїм, Остафій, ў не́го, шчо го вігнаў с крайў. Йак го сілно збїли дру́гї коро́льї, він розвїслаў своїй жоўньїри, по йнчїх крайа́х, шчобї йнго назад найшли і шчобї прийшоў на своїй мїсци до службї, шчобї той край вібавнў від нприйа́тильїу. І так той круль даў знак, йак го будэти шука́ти, то йнму йн знак на шїї в за́ду, шчо буў ў войннї пора́ненїй від ша́бльї; дру́гий знак, шчо він буў пога́нскоїї віри ў мени, шче ў жо́го та́та, то сьм зваў Плакїда і так сьм віхрїстнў ў жо́го та́та і зве сьм Остафій. Йа́гжїж го найдети, просьїт го шчїро, шчобї він прийшоў, дьїстанїти вилїку надгоро́ду від мени. — Али дивит сьм Остафій одно́го вочїра, йде три жо́мньїри, йдут са́мн на по́лн до тоїї шопн, де він ў газді служит. Він зара́з йїх пїзнаў, шчо віт того царї, шчо він буў пёршїм мїнїстром, шчо він во́їннм ўсьўднм віграваў. І прийшли там до не́го, сказа́ли: Сла́ва Йсўсу Хрїсту́! — А Остафій вітповїў: На́ вікн сла́ва Бо́гу; гай сказаў йїм: де ви, жо́мньїри, суда́ ходити? Ёї, кажи, шчо ти знайїш, йнден жо́мньїр з нїх. Ти йак би знаў, за кнм нм ходим, шчо то за чоловік, то наш та́то буў, той чоловік! Він де пїшоў, ўсьўда во́їннм вігравў, він сьм зваў Плакїда, шче ф старо́го царї; пото́му сьм віхрїстнў, тнїер зве сьм Остафій. Де він пїшоў, ўсьўда во́їннм вігравў; тнїер наш молодїй цар, сей шчо йн, вітравнў го, али шука́їн за нм; ко́бї го мож найтї. І багато гробнїї обїцьїи, хтó би го найшоўї абї на своїй мїсци стаў. — А він на то́то вітповїў йїм, кажи: Шчо ти йнго так фалїш? Нм майїш шчо фалїти. — А во́нї ста́ли ўсьї три, ка́жут: Говорї до не́го! — А він кажи: Говору, бо знайу. Али йнден по нїм зїрк, зїрк жо́мньїр, гляп по нїм, наў пїсно́, гляпнў на пїсьмо́, йн той самїй знак, шчо цьсар назначїў, де він майн на шїї.

Тай каут: Пáни наш, пáни! тáту наш! Ми за тобоу шука́йши, а ти сь нам ни призна́йши. Ходи́, пáни, б́и сьм Бóга. У́клонили сьм йи́ну, дау́ він йи́м сьм пивáти до́бри. Той гáвдá слухáйи, шчо він ў не́го служу́, кáжи: Пáни ви́ликий, дару́й ми́ни, шчо ти буу́ ў жéни за нáйши́та; йа ни́досто́йний до те́би відозвáти сьм, а ти ми́не слухáу, шчо йа сказау́ роб́ити. Вітпóускай ми́ни тотó, шчо йа тибé застау́йи́ў і шчо́би́сь ми́н ни зп́ишчиу́, ви́ликий пáни, аб́ись ми́н ни поб́иу́, в мо́жоу род́иноу́. А він на то сказау́: Под́б́якуй Бóгу насáмпи́ред, гáздо, шчо жи́йеш на св́иты́, шчо тьм Бог тримáйи на св́иты́, так шчо мáйиш кавáлок св́ий хл́йба і д́якуйу́ то́би, шчэс ми́ни дау́ кавáлок хл́йба, бо б́и буу́ заѓиб, йак б́и буу́ ни трáфиу́ на те́би; ти си, гáздо, гáздуй ў бóжий чис, аб́ис сь шчэ мáйитку дороб́иу́, а йа соб́и йду ў бóжий чис, шчо́би́м на св́иты́ жиу́. І сказау́: Б́утьте здорóви л́юд́и, бо йа ўже йду до свóго. Розы́йшли́ сьм. При́шóу він до цар́и, до тóго, котр́ий го буу́ нагнау́ с свóго кра́йу, дау́ му злóтний цёрсты́нь, свóйи́ руки на йи́гó, ўбрау́ го ў свóйи́ шáтá і сказау́: Вибирáй си зéмльу, аб́ис ту гáздубáу ўже до́бри, нв́и́ц ти ни скáжу, так будéш утр́имувати, йак ў мóгос тáтá утр́имувáт, т́илько йа буду́ пристóлом в́ишчи віт те́би. І сказау́: йди, б́ий сьм Бóга, прóшу ть, ратуй́, йак ти м́ркуйи́ш св́ий кра́й, по бóж́и во́ли і в бóжоу сáмоу́, шчо́би́с кра́й і л́юд́и в́иратувáу. — Йак він п́шóу, йак вóсько з́ибрáу, йак сьм ки́нуло на тóго ни́при́йатили́, йак зач́иу́ б́ити го, áли бо д́ивит сьм, одéн йи́ жон́ьи́р на од́нйи́м криль́и́ таќий, шчо кр́ипко д́иржит во́йну ўрáз в ни́м, а на др́уги́м криль́и́ др́уги́й сáмош таќий, а він трéтий ў сир́иди́ни. Йак зач́или б́ити, відб́или кра́й далéко аж за од́но м́сто дорóгé, зб́или го на нв́и́ц, загорну́ў ў не́го мáйитки во́йни́ньи́; ўв́ийшóу він до тóго м́ста, стау́ він трóха на в́итпоч́ивок, зач́ила б́а́вдá грáти, йи́ну́ тотó м́сто зроб́ило таќий прэ́зент, злóтний в́инéц і дал́и му на пáмн́ьитку. Він той злóтний в́инéц пар́иломау́ на двóйи́, соб́и́ лиш́иу́ полов́ину тóго в́инéцьи́, а др́угу́ полов́ину розломáу і дау́ од́и́ому тóму жон́ьи́рови, шчо на од́нйи́м криль́и́ д́ужи во́йну ўрáз в ни́м провáдиу́ і на др́уги́м криль́и́. Типéр тот́и сьм з́ийшли́ обá жон́ьи́ри до ќупи, ўже нáйи́т ви́лику похвáлу, жи́ д́истáли по ч́итв́ирти́ньи́ в́инéцьи́ тóго, ўже тáких ш́инуй́и́ й сáржи́ і жон́ьи́ри пилну́ють і ш́инуй́ют, шчо йак до́бре скр́ухá. А́ли тот́и обá жон́ьи́ри кáжут одéн до др́угого: Но, ўже типéр тóму р́ик, йак йа й́стиком во́йубáу на пóли кóло пл́угá. А др́уги́й кáжи: Тай йа так. Ну, ч́ий ти йи́ сн́я, кáжи, йакóйи́ фáмíльи́и́, йидéн кáжи. — А др́уги́й кáжи: Эт, шчо ти знáйи́ш, йа йи́ ви́лико́йи́ фáмíльи́и́. М́ий тáто буу́ ви́ликим во́йни́ним ко́мн́идáнтом. А́ли в́иттáк ни знáйу, котр́ий цар нагнау́ мóго тáтá і він й́шоу в нáми ў др́уги́й кра́й, й́хáли́смо ч́ирэ́ мóри — а др́уги́й лиш́é слухáйи — ш́ифар ў́крау́ мáму, в́иттáк тáто сплáкала, тáй кáжи: П́рийшли́смо до вод́и мéншóйи́, малóйи́, хт́ы́ли нас

попиривожувати на колоды на другий бік і піти з нами далы: пиривезли одного хлопця на оден бік, а другого лишій на другім боцы, тай тато йак йіхали по другого, ўчинили сьм сїрид воді, тай воўкі ўзяли мине одного, а на другім боцы другого хлопця ўзяиу воўе, тай мине гаяда відбіў, тай йа вінька ўже шаблюоу вуйўиу. А йа, кажи, йак йис де коли чуў, Остафія син; а він йак буў поганін, то сьм аваў Плакіда. — А другий кажи: Брати, та то йа Остафія син і мине гаяда відбіў від воўка, али ў другім сьли. Брати, кажи, ўжесмо сьм півнали. — Слови йиш ў очах поставали, тай сьм пуцьульували, а мама йиш принєсла — маркитанкоу була — там шижи жоньїри хлып, ци шчо, тай кажи: Дыти мойі, та йа ваша мама. А вона чула ўсю туту сторїю, йак вони балакали, сини. Тоті до неї, жоўньїри йиши, ни допускайт до йиш снїу, бо гадайт сь; жи то така освоїт сьм лишє, абї заробити. Вони скричили на жоньїри: Дайти поки! Збалакали сьм: Ну то ви наша мама. Зараз ў сей час дали Остафіюви знати, Остафій прийшоў йако пан тоїи воїни, збалакаў сьм з неў, шчо то праўда йистинна і зачиў Остафій плакати, вона собі, а дыти собі. Кажи: Но, дькуватиж Бóгу, шчо хоть пан Бїг нас зьїбраў до кўпи навад! — Цьїсар ўчуў тоїи, сказаў йиш зробїти великий баль, банда йиш грала, рўсьнї напоїи були й иидвєнїи, казаў йиш дати файну зємљу, абї ў добрім зїсци мєшкати йиш, і до сєго часу потбїство йиш ни розвїйшло сьм. І так: Хто за Бóга ни забувайи, Бог чоловіка нїгди нїколи ни опускаїи від найбїднїшчого до найбогатыїшого.

Зап. в маю, 1897 р. в Коропци, Бучацького пов. від Олексї Сеньчука Савогого.

Паралелї: Чубинський, Труды. II. Ст. 539—540 і 561—563. — Dr. Bystroń, Historje gzymskie. Ст. 190—201. Ч. 38. — Истorie розм. аз Рымскихъ. Ст. 460—476. Ч. 38. — Oesterley, Gesta Romanorum. Ст. 444—451. Ч. 110 і ст. 730. — Етногр. Збірник. Т. III. Ст. 82—103. Ч. 33—36. Т. IX. Ст. 83—84. — P. Dobšinský, Prostonarodnie slovenské povesti. Kn. IV. Ст. 39—42. — Sadok Baraçz, Bajki... na Rusi. Ст. 12—14. — Krauss, Sagen u. Märchen der Südslaven. Т. II. Ч. 73. — Романовъ, Бѣлорусскїи сборн. Т. III. Ст. 330—334. Т. IV. Ст. 45—46. — Добровольскїй, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 267—269 і 530—532. — Шапкарєвъ, Сборникъ за народ. умов. Т. IX. Ст. 300. — Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. I. Ст. 161—166. — Шейнъ, Mat. для науч. сѣв. зап. края. Т. II. Ст. 159—161. — Archif f. sl. Philologie. Т. XIX. Ст. 254.

162. Як три брати спали пятьсот лїт.

То бїло шче за царя за Грода, жи він пересьлїдуваў дўжи христїян і бїў. Али много людїи і побїў, много утыкало по сьвїтах,

а нбого мўсыло пристава́ти на йнчу віру, на його́, і бошкэм сьа вылььбатым моля́ли. Али бы́ли такі три бра́тья, жи нивашчо ни хоты́ли кланьа́ти сьа бога́м його́, ай утыка́ли гет в мѣста ўсы́ три. Выбі́гли за мѣсто і найшлі́ таку́ дыру́, шчо вы́била вода́ і там поулазы́ли. А йнде́н вы́писаў на та́блицы, на ка́міны — бо знаў́ чита́ти — у котры́й час там поулазы́ли. І ма́ли с собо́ў, йак лы́зли та́мкова, сьвѣчку за гра́йцарь і за штѣ́рв гра́йцарі хлы́биньа́. Йак польга́ли, йак позасны́ли то спя́ли доўго, а́ли ни зна́ли кѣ́лько: ни́и сьа здава́ло, жи́ раз усну́ли. І позбуджа́ли сьа, поўстава́ли, сьвѣчка горѣ́т і шче не згорѣ́ла, за гра́йцарь. І йи́м сьа здаѣ́и: Мы ни доўго спя́ли, кой шче сьвѣчка ни згорѣ́ла. І мо́ўяат два до йидно́го: Іди́ на мѣ́сто, мо́же сьа ўтихоши́рво там; та́й ку́пиш шчо йѣ́сти. Вони́ ма́ли гро́ші с собо́ў. Пішо́ў тот на мѣ́сто, прихо́дят, здаѣ́и му сьа, жи зна́и домы́ і склепы, а́ли ўвѣ́шшо́ў до скле́ну, бе́сыла не тота́ шчо лишѣ́ў. Вы́няў гро́ші за шчо́сь там пла́тити, гро́ші ні́хто не хо́че бра́ти тоты́. А то шчо́ такэ́? І мы неда́ўно пі́шли, шче нема́ бѣ́льше йак йакѣ́х пѣ́ать годѣ́н, шѣ́сть, а ту сьвѣ́т ина́че стоѣ́ит. Да́лы йуш ту йи́ хры́стийа́н бѣ́льши, ни так йак тогды́ заа́ Грода. Поча́ли сьа пы́таѣти, йак то, шчо́, мўсы́ли бы́ти йакѣ́сь розумны́шші льу́ди, учѣ́ны і пі́шли до ксья́ндза, ксья́ндз ўва́ў процѣ́сийі, хрест, вы́йшлв, ўза́лы шче тых дво́х ві́ттам і ксья́нц спѣ́заў на ка́мени, ко́тры́й рік і мо́вит: То, небожа́та, пѣ́ать сот лѣ́т тому́, йак вы пі́шли! Принесли́ йѣ́х до це́рквы, ксья́ндз высповѣ́даў йѣ́х, за́прычастѣ́ў і хы́ба сьа росы́пали на мак.

Зап. в лю́тім, 1899 р. у Мшанди, Старосамбі́рського пов. від Гры́ця Олі́шцава Терле́цького.

163. Чому на тепло́го Никола́я не можна робити?

А. На тепло́го Никола́я (д. 9 мая), то ні́би не врочисте свято, але в полі́ не годить ся робити.

Одна жѣ́нка пі́шла була шчо́сь там копати. Робить, робить, аж так коло полудня надхо́дѣт старѣ́й дѣ́дусь.

— А що́ — каже, — жѣ́ночко, ти нѣ́вѣ́ робѣ́ш?

— Та роблю́.

— А яко́ж ти за се хочеш а́плати?

Вона подѣ́вила ся на него та́й перелякала ся, пі́внала, що́ то сьвя́тѣ́й Никола́й.

— Та що́ — каже — маю́ хотѣ́ти?

— Чи волиш тут на місці каменем стати, чи волиш двоє дітей кормити?

А тота вже ледве жива зо страху, тай каже:

— Та що, вже лише двоє дітей кормити, ніж каменем стати.

— Ну, йди, йди до дому, — каже дідусь, тай щез. А тота жінка тільки що крок поступила, а у неї при грудях дві гадюки. Як зачали її ссати, то вона до доби вмерла.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 207.

164. Сьв. Николай карає жінку, що не шанувала неділі.

Б. Була така жінка захланна, що не шьнувала ніякого сьвита і пішла раз у неділю колопні брати. Бере вна, бере, аж ту задзвонили в церкві на „Достойно“. Вна сі дивит, а до неї йде старенький дід. Прийшов, став тай дивит сі, нічо не каже, тай уна нічо. Далі він усьміхає сі тай каже:

— А що, жіночко, дуже ти пильно з роботом?

А вна каже: — Та що наю дарувати?

А він каже: — Ну, а щож сі тобі за того належит?

А вна нічого не каже. Тогди він до неї:

— Вибирай собі, що волиш: Ци тут зараз каменем стати, ци двоє дїтїй плекати?

А вна каже: — Та вже волю двоє дїтїй плекати.

— Добре, най тобі й так буде!

Тай обернув сі тай пішов. А то був сьвїтїй Николай. Ледво він сі обернув, а тота жінка дивит сі, а їй сі дві гадюки приченили до цицьок, тай ссут, так тьгнут, а фостами так бьют! Заки дійшла до дому, то гет їй із боків кров текла, такі рани фостами набили. І вже і сі не повергли аж до смерти.

В Нагуввчях, Дрогобицького пов. від матери Марії зпн. Ів. Франко.

165. Сьвїтїй Николай і три студенти.

То як ще сьвїтїй Николай ходив по сьвітї, то зайшов був раз на віч до одної коршми. А той шинкар то був такий злодій: хто в нього почував, то він того різав, шьисо пакував у бочки і потім варив та пік для виших гостей. То акурат перед тим ішли три студенти до школи і він їх так порізав. А як сьвїтїй Николай зайшов до тої коршми, то він знав, що сі там дїє, тай каже до виших гостей:

— Ану ходіт, подивимо сі до шинкарової комори!

Пішли там, отварьют, а там усюди кров, людські кости, а ще одна бочка повна людського м'яса. То св'ятий Миколай поблагословив того м'ясо, а з нього зараз сі зробили навад ті три хлопці таї повискакували з тої бочки.

Зап. в Дрогобичі від кравця Івана Гутовича Ів. Франко.

Паралелі: В. Гнатюк, Лірники. Ст. 36—37.

166. СЪВ. МИКОЛАЙ І ВОВК.

Йде раз съв. Миколай, а против него вовк. Я тебе зїм! — каже вовк. — Та як будеш мене їсти? — каже съв. Миколай. От зїдж вонди лисого коня. — Хлоп, що пас коні, підслухав ту бесїду, взяв, теї замастив коневи лисину болотом. Приходить вовк між коні, заглядає — ні, нема лисого коня. Доганяє він съв. Миколая і каже: Я тебе таки зїм, бо лисого коня нема! — То зїдж білокопитного! — каже св'ятий Миколай. — Хлоп знов підслухав ту бесїду, таї погнав коні в болото. Ходит вовк помеже коні, заглядає, котрий кїнь білокопитий, таки не знайшов. Доганяє він знов съв. Миколая та каже, що білокопитого коня нема. То зїдж самого хлопца — відказує съв. Микола. Приходить вовк до хлопца і каже: Я тебе зїм.

— Якже ти будеш мене їсти, коли я ще ні винивав ся, ні жовив ся, — каже хлоп. — То винивай ся та жовив ся, бо я тебе таки зїм, — каже вовк. — Підем хїба в лїс, то росов вмию ся, бачиш що води нема, відказує хлоп. — Приїшли вони в лїс, хлоп муркоче, ніби молит ся, шелестит листем, ніби росов винивав ся, а тимчасом вирїзав доброго бучка. — Ну, вже винивив ся, каже хлоп, ще би чим втерти ся. — Втри ся поїом запаском, каже вовк і обернув ся фостом до хлопца. — Як не закрутит хлоп фоста на руку, як не зачне бити вовка — аж ребра поломає і пустив. Біжить вовк, втікає, аж здїбає він медведя і вепра. Вертайте, каже вовк, бо хлоп ребра положит вам. Не послушали вовка, пішли просто на хлопца. Хлоп тимчасом розложив вогонь і приткав кобасу. Медвїдь і вепер стали недалеко огню і дивлят ся, що хлоп робит, а він все кобасу пришкає.

Зачув медвїдь кобасу, то аж слинка му потекла. От хлоп вкраєє кусник кобаси та кинув медведєви. Медвїдь зїв кобасу, обливав ся і питає хлопца, з чого кобаса робит ся. З вотого, каже хлоп і показав на вепра. Підїйшов медвїдь до вепра, як талапне єго позавуш — від разу

забив. Тепер ходім в ліс по дрова, каже хлоп до медведя. Пішли вони в ліс і надібали дуба, що его кололи рубачі, та не розкололи. — Пхай оту лаби, каже хлоп до медведя, а я буду клинці забивати. — Запхав медвідь лаби в розколеного дуба, а хлоп длубає коло клина. Повибивав хлоп клинці, а медвідь ні рушит ся, так го дуб вхопив. От бачит хлоп, що добре справив ся, взяв тай забив добнею медведя.

Зап. в Заставю, Тернопільського пов. М. Дерлиця.

Паралелі: Аєнасьєвъ, Народ. рус. легенды. Ст. 107—109.

Про те, як вовк не мав віде щастя, диви: Етногр. Збірник. Т. IV. Ст. 167—169. — Шейнъ, Матеріали. Т. II. Ст. 344—348. — Пор. теж ч. 152 сього тому.

167. Сьв. Николай опікун звіврів.

А. Оден чоловік чув, що сьв. о. Николай часом позволяє, а часом не позволяє вовкам людей їсти. Довідавши ся, що сьв. Николай на Стрітене має раду з звірами, пішов він у ліс на полянку і сховав ся на дерево. На тій полянці мала ся відбути рада. „О півночи надходить сьв. Николай з сивов бородов і як свиснув, то всі звірі ся злетіли. Він собі сів на престолі і так каже до медведя: Ти маєш завтра з'їсти Панькового вола; ти, лисе, маєш у Доцьки всі курм поїсти; ти, дику, маєш знищити побережникову кукурудзу; і так дальше, кожному звіреви назначив, що має з'їсти. Вкінци звернув ся до вовка і каже: А ти маєш нині досьвіта з'їсти Процевого лисого коня, він пасе ся на сіножати під лісом. — Проць як то вчув на дереві, аж остовпів. Зліз потихо з дерева, прибіг на пасовиско, тай що робити? Взяв і замастив коневи лисину болотом, а сам виліз на дерево, тай дивит ся, що далі буде. Над ранком надходить вовк, придивляє ся конєм, але не бачучи лисого відходить гет. Проць цікавий, що сьв. Николай буде другого вечера говорити, спішит знов на вчорашнє місце. Виліз на дерево і чекає. О півночи являє ся сьв. Николай і всі звірі здают перед ним справу, що хто весь день робив. Говорив медвідь, лис, дику і т. д., аж приходить і вовк. „Я не з'їв лисого коня — каже він — бо там его не було“. — „То з'їдж самого Проця! — каже сьв. Николай — бо він тебе адурих; він лисину коневи затер болотом і ти не пізнав сьв его“. — Як се наш Проць учув, аж мало не злетів з дерева. Зліз потихенько, прибіг до дому, оповів то своїм синам і вже ніколи нігде самий не виходив; мусіли его сини провадити, бо бояв ся, щоби его вовк не з'їв. Але раз випало весіля у его брата на другім селі. Братови не міг

Проць відмовити, щоби на весілю не бути, а тут боїт ся вовка, щоби го не з'їв. Надумавши ся старий сідає в скриню, сини заткали го в ній віком, посідали на фіру тай їдут. Їдут вони, їдут, аж тут біжит ягась баба тай верещит: „Ей, люде добрі, бійте ся Бога, сховайте мене, бо біжит вовк за мнов, хоче мя з'їсти!“ Вони борзенько відкрили віко від скрині, кинули бабу до старого, забали віко знов тай їдут — а вовка нема. Приїхали на весіле, хочут батька свого виїхати, підіймают віко, а тут вовк скакіць зі скрині! Дивлят ся до скрині, а там із їх тата лише кости, гет вовк із'їв. Так то вовк перекинувши ся за бабу з'їв свого Проця, котрий був ему призначений. Перед призначеннєм нігде не сховаєш ся.

Житє і Слово 1894, кн. VI, ст. 356—357, ч. 6.

Паралелі: Zbiór wiad. T. V, 3. Ст. 177. — Зоря, 1887, ст. 115—116. — Етногр. Збірник. Т. II, 3. Ст. 12. — В иньших оповіданях управляє вовками сьв. Юрий; пор. Грінченко, Изъ усть народа. Ст. 8—10. Паралелі до ріжних мотивів тих оповідань зібрані тамже, ст. 422—424. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. IV. Ст. 91—93.

168. ЯК ВОВК ПОНІС ХЛОПА.

Б. Маў хлоп під лісум вувєс. І йїму так стувкали дужи. І не ніг си раді дати і він пішоў стеречи. І вїліз на дєрево, на такє високє. І він слухайі: Тільку сї звїринї насхудиду! — „Ти майїш там йті, ти майїш там йті“ — всїм руказуваў сьвітій Паўло. А єдному воўкуви казаў йті зїсти єго кувє. Той бурзєньку зліз і пішоў і тогу кувє казаў загнати. Тай він вїліз зноў. Тай другу ніч зноў так. Казаў ну зїсти тому воўкуви — самому курову. Той зліз і зноў там казаў загнати. Прийшло на трєту ніч: Кажє — „Він майї бараня“. Той казаў зноў слухати. Тай потім прийшло, юж всьо хували, воўк такїй гулодний — тай повідайі: „Божє, Божє, я такїй гулодний, трохи не здолну“, — так воўк. „Всьо хувают, замикают, — годї зїсти!“ — А сьвітій Паўло пувідайі: „Вондє той гуслодар на дєреві. Майїш йїго зїсти, кўли не даў тогу“. Той хлоп живєньку зліз і ду дому пішоў. І повідайі ду жінки: „Варї пироги зі самогу сїра. А пу маслї жєби плавали паўкум на місці. Бу менє майї воўк зїсти. І запрайте фурт сїни і хату, бу жєби воўк не влєтїў!“ Він субі сїў на пєцу, — йїсть. Приходит дїд під двєрі дубувайї сї. І він казаў ду дїтїй пустїти тогу дїда. І той дїд ду хати прийшоў і хлопа на плєчі — і пуаїс. Тай ю — скімчїла сї.

Зап. від дівчини Мариськи 1897 р., в Угерцах Нез. Городецького пов. Л. Гнатишак.

Паралелі: Етнограф. Збірник, II, 3, ст. 11. — Чубинський, Труды, I, ст. 51—52.

169. Сьв. Николай і злодії.

Быў ійден льўтер и пачуў, жи Микоўай тákый йи великый пáтрон, и маў дўже грóший и завásiу си йóго обліча там, де маў кáсу, и повiдат му: „Ты пáтрон, жебы-с ми пáтрянi на мóби грóшы, жебы ми зўодыiи не забрáли. Бо йа пiду в далéку сторóну, — бо йак повёрну, а зўодыiи ми грóшы забéрут, то тыя забiу“. — И вiн обышоў далéко, тот пав, и зўодыiи прiшли и забрáли грóшы. И нé маў нич. И повёрнуў сьа, пiде, — грóший нé йи, забрáли зўодыiи. Тогды ўваў кый и быў óбраз сьвaтóго Микоўайа, што аж го подёр. Пóтиж йак зўодыiи одышли в далéку сторóну (быўо йих трiох), йак Микоўай йим сьа покáзаў. Повiдат йим, йак почувáли на трактийáрни, и сьвaтий Микоўай прiшоў i ним и повiдат йим: „Льўде, нáшто сте забрáли тóму льўтерaнови грóшы? Свióте, йак мiя збiу, што аж ми подёр одыньа нá ми! Повернiйте сьа до ньóго, а йа вам дам вéце грóший двá раз“. — И бни посўухáли сьвaтóго Микоўайа и повернули сьа до тóго, што му забрáли грóшы. И прiшли до ньóго зо звiстьоў и повiдáют му: „Чóго-с нам сьвaтóго Микоўайа так побiу? Нá ти грóшы!“ — И оддáли му ўсьи грóшы. Йак му оддáли грóшы, тéпер йим дáў хпiў пiнбáзий. Тоўды пiшли преч од ньóго. А вiн сóби пiшоў и кўпиў сой óбраз иньшый, сьвaтóго Микоўайа, и даў си посьвaтiти и там го поўóжиў, де маў грóшы, зас. И так шанўваў обліча сьвaтóго Микоўайа кáждый ден и хóдiў сьа молiги i ньóму. А тыи, стрiгиў на дорóзы йих сьвaтый Микоўай, што го ўсўухáли, та йим даў грóший и: — „Итте, льўди, дóжоў спокóйно, вéце зўодыiяи нiгда не будéте“. — То йуж дос.

Зап. від Петра Боришóвича в Бóртнiм, 1900 р. О. Ровдольськый.

170. Сьв. Николай і циган.

Була собi одна панi тай умерла. А она, здае ся, мала при собi куцого, бо як умерла, то не могли ёi до церкви внести. Як принесли коло церкви, так i мусiли лшити. А жовiрнi сильнi i вооруженi iшли в ночи до церкви i пантрували ёi там, бо она що ночи iшла до церкви,

але жаден не міг її впантрувати, бо она всіх пороздерала. Аж одного дня приходить до цїсара циган і каже, що він піде ночувати до церкви. А жовняри взяли ся з него сьміяти тай кажут: Коли она тамтих сильних і розумних пороздерала, то шож тебе?

Але циган не противив ся, убрав ся по жовнярски і пішов до церкви. В церкві скинув убрание і убрав в него слуп, а сам бігає по церкві і кричит до сьв. отця Николая: Я батечку, батечку, де я ся подію? — А сьв. о. Николай каже: Іди і сховай ся за двері.

Пішов циган, сховав ся за двері і сидит, аж ту виходит з труми пані — іде просто до слупа пїрвала, пїрвала шмать, когут запїяв, а она до труми.

Потому на другий день знов зібрав ся циган і пішов до церкви, убрав слуп по вояцки, а сам бігає по церкві і знов каже до сьв. отця Николая: Батечку, батечку, де я ся подію? — А сьв. отец Николай каже: Вилїзь в баню! — Вилїз наш циган тай сидит, аж ту знов виходит пані пїрвала, пїрвала того, що було на слупі тай шукає цигана. А мале потирчатко бігає тай каже до тої пані: Ген, ген в бані. Зачала наша пані лїзти в гору, аж ту кугут кукуріку, а пані до труми назад. Тодж циган влїз тай пішов до дому. А там так дивуют ся, що то таке, що єго пані не роздерла.

В вечер зібрав ся знов циган і пішов до церкви, знов убрав слуп, а сам бігає по церкві і кричит: Батечку, батечку, де я ся подію? — А сьв. отец Николай каже: Іди лязь коло труми, а вона як буде іти, то кинь віком і ти під віком будеш лежати. І научив єго отец Николай, як має робити.

Пішов циган, пані кинула віко від труми і пішла до церкви, а циган влїз в трумно і чекає, аж пані вийде. А пані пїрвала убрание зі слупа, пошукала цигана, когут запїяв, а она до труми приходить, а там циган; тай каже до цигана: Пусти мене.

Циган каже: Або я тебе відси виганяв?

Пусти, пусти мене.

Перехристи ся то пушу.

Коли я не вмїю.

То я тебе научу.

Я не хочу, пусти мене.

Перехристи ся то пушу.

Я не умїю христити ся.

Я тебе научу, роби так як я. Робит циган хрест на собі і каже: В імя Отца і Снаа і сьвятого Духа амінь.

Коли я так не могу казати, каже пані.

То говори за мною каже циган і знов христит ся поволеньки.

Панї перехрестила ся, циган вилів з труни тай каже до панї: Ну лїзь! — А вона вже не годна лїзти. Тогди пішли до церкви, помолились тай пішли до дому. На другий день пішли до церкви, взяли сьлюб і вже жили, аж доки не поумирали.

Зап. в Сапогові в 1882 р. Меланї Ляторовська.

Паралелї: Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. II. Ст. 27—32. — Zamarski, Podania i baśni ludu w Mazowszu. Ст. 104—120. — Mały, Báhorky a powěsti nár. T. II. Pohádka o zakleté princeznné.

171. Сьв. Николай і чудесна скрипка.

Ішов раз убогий чоловік через ліс на друге село, тай йде він, тай йде... аж здивав ся в якийсь дідом. Але той дід іде тай грає на скрипочку золоту і з рушнички золотой стріляє пташки. Але той дід, що був его здивав убогий, каже до него: На тобі сесю скрипочку і рушницю! А то був сьв. Николай. Той убогий як ся тим утішив та забіг з тої утіхи аж до міста. Як зачав грати, Жиди як зачали гуляти та вприсюди по терню і бодляках, накололи собі ноги доволі. Як вже перестав грати, повели его Жиди до суду, аж его засудили на смерть.

А ще передо смертев, бо мали го вже вішати, просив, щоби позволили ему заграти на скрипку. Тай ему позволили. Він як заграв, пани і всі вчали гуляти, аж патники погубили. Як вже перестав грати, розповів за що его мають вішати... Як вже они ся довідали, тогди Жидів вивішали, а він пішов до дому.

Зап. в Сапогові, 1883 р. Людмила Ляторовська.

Паралелї: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 339—343. — Grimm, Kinder- u. Hausmärchen. Т. II. Ст. 106—111. Т. III. Ст. 185—187. — Пор. теж аналогічне оповіданє Наумовича в „Науці“ (з 70-их років) п. н. Гриць Шпачок.

172. Сьв. Николай кумом.

Він такий цауком буў білний на селї, маў хату, а нольи ни маў нїц, шо сї називайи, тільки заледво шо знаў до двора с совіроў ходити на роботу. Алеж не маў дїтїй доўго і ти шє гірше сї трїдиў, йак би не знати йакá бідá булá йиму. Нарікаў на своїу жінку і на Бога і казав: „Десь Пáнби лудьом дайи, жи вони сї пожєньят і маїут дїти, тїї дїти вїростут і лєкши тогдї татови й маї, — а йа с тобїоў ўже дєсєть лєт жиўу і дїтїй нинá...“ — Алеж нязадобуо

Панбі даў межи них дитіну. Тимчысом він такій буў міжн лўдзьн, жи йнго лўдн ни лўбїли. Йак сї дитина ўродїла, то выгдє ў свбїн силї кўма до тоїї дїтннн нн знаншў. Але тимчысом зачыў йти на дрўге селб, — идє йакїсь дьїд дорбгў і пнтїнн йнго, шчо такїї сумнїї. А він кїжн; „Панбі нн даў гарїзд, у нашїн силї на мєне ўсї лўдн гнўїні: — тра нн двбїнн кумбўї, а нхїтб нн послўхайн...“ — А тої дьїд кїжн: „Йак бїсь такїї дббрий буў, то йа бн. ў тббн сам за кўма буў...“ — А він сї дївнт на тбгб дьїда тїй рїдб йнго клїче до свбїї хїтн. І ше кумн не нїїн. Але тимчысом вїїшў на двїр во свбїї хїтн, йде йакїсь бїбїа, а він собї гадїїн: „Трєба тўїу бїбу ўвїстн до хїтн, то с тнн лўдом будўт ннїї кумбве...“ — А то не бїбїа, 'но тїлїко рїдїа смєрть ходїла по свїтї. І так поўбїцїїла сї йнїу бїтн за кумў. А тот дьїд, то сїмож не буў дьїд, 'но він буў свїтїїї отєц Ннколїї. І вїбрїў нїх оббїнн і даў йнн тўїу дїтїнїку нєстн до хрєстў. Йак же онї прнїєслн до ксьнїндєа, то звїклї ксьнїндєа нїло де вндїїн, жїбн такї лўдн до хрєстў прнходїлн. І пнтїнн сї: „Звїткн вн, лїдє?“ — А тої дьїд повїдїїн: „Мн сь цїлбгб свїта, прнїшлїсьмо до цїбгб ў гбсьтї. А йа свїтїїї отєц Ннколїї, а тотї бїбїа до йнст рїдїа смєрть, жн нїкбму не вндїбїа, 'но жн так Ббг йї даў, жн ўонї рїз нїєст бїтн на цїлє жнтьї тбму чблбвїкбнн і тї дїтнннн рїзом зб ннбїу за послўгу“. — І тої ксьнїндєа кавїў цєркву ўтврїтн, заклїкаў дьїкї і ўхрєстїлн то бїднїа дїтїїа і кїже: „Йдїт собї ў ббжу дорбгу нїзїзд до тбгб бїднбгб, нбгбсьтїт го тоў дїтїнїкў. Шчо він там нїїн, то прнїїїїтє, бо йа знїїу йнго ннвблў, жн він бїднїї. Мбже йнго Ббг колїсь тоў дїтїнїкў прїратїїн...“ — Прнїєслн му тўїу дїтїну, вїддїлн му ў рїкї: — так сї тої чблбвїк укїшнїў, йак бн нн знїтн чнн. Пбгостїў він йнх дббрн, даў йнн йїстн і пнтї, алєж бб сї дївнт, шб тїїї кумбве не хбчут сї дбўго бївнтн ў нбгб. Пвнлїзїлн за столї і нбдїїкувалн Ббгу свїтбму, тбму бїднбму зарїбннїкбнн-чблбвїкбннн і будўт сї рбсходїтн. Алєж смєрть забрїла сї, пїшлї ббрше, а тої свїтїїї отєц Ннколїї ше трбха затрїнїї сїн, — а тої тогдї бїднїї ўповїдїїн до свїтбгб: „От, вїднтн — кїжн, — кумўнїцў, йак то дббрн ўсїн лўдбм, — а ў нас — кїжн — йн чблбвїк, зїїшў до нашбгб двбрї і згодїў сї ў нашбгб пїна за гбспбдїрн. Тбж — кїже — йнїу так Пїанбїг даў, жн ў нашїн силї жїднн гбспбдїр нн мбже лїшннн стбїїтн вїд нєго...“ — А тої кум вїдзнвїїнн сї, кїже: „Прбсьїт Ббга, то й вїн будє лїшннє“. — Зїбрїў сї тої дьїд і пїшбў собї ўнїїтн ў дорбгу. І нбїтн так мбже за рїк прнхбднт тої дьїд нїзїзд і дївнт сї на тўїу хїту, — а тбгб вжє ннмї гбспбдїрн, шчо буў за кўма йнїу, бб він сї вїтїм вїбрїў і пїшбў до двбрї, там ўжє стїў за гбспбдїрн. Дїлїї тої дьїд єж до тбгб двбрї прнхбднт, до йнго хїтн. — „Дїї Ббжє дббрий

вечір!“ — „Дай Бóже адорóуй! Гóсьты, куме, до нас!“ — „А йак вам ту сы повóдэт?“ — „Бóгу дькувати, мины тепэр дóбре вже сы повóдэт“ — так той кум повідáй бідний — „но — кáже — жінка ми пёрша умёрла, а йа сы ўженіў в другойоў, в ўотойоў сабойоў, шчо ўо-тўт ў хáты йи, бе тотá — кáже — жінка, йині чоловiк буў тутка за гуме́ного, — то той саяй, шчо йа вам казáў, жи йи́ў так бўло дóбре. Ож то вiдети, тепэр ми сы ўбóйи — кáже — поженiли i тотó самé мiсце минé пан поставвў на тóго госпóлари, шчо ўи́н той чоловiк пёр-шнiй буў мóйи жiнки, отóйи, шчо йа тепэр в неў“. — Тогдi сы розви-таў той сьвятiй отéц Никола́й i ўже сы даў распiзнати, шчо вiн не йи дьiдом. I той кум лiвiт сы на ньóго, кáже жiнци, рiзних при-смáкiў донести сьвятóму на вiчэру. Алеж той сьвятiй отéц тож вiн сáмо так, буў ше живiи на сьвiтi с тим тьiлом i шче йи́ў i пи́ў. — „А той, тобi кáжу, жiнко, мiй кум йист дўже дóбрнiй, — а шче кумi йа не вiджу...“ — А той сьвятiй отéц Никола́й тогдi ўповiдáй тóму кўмови, кáже: — „Тóйи кумi ныгди ныхтó не мóже вiдети, бо тотá кумá, то йист бóжа робiтницi, у не́йи тепэр живá: — Нарiд нязгiд-ливо жий на сьвiтi, то ўона йи́ збирайи во сьвiта...“ — I тмчьiсом шáют собі сí роско́лiти. Алеж той сьвятiй угóдник, вiн вiдiт дóбри, шчо ти чоловiк лáкомнiй, шче с тéбе бўде мáло, i притрiмуйи сí ў хáты, ци чо́го той кум бiдний ў ньóго ни бўди жьiдáти. А той кум тогдi розговорiў сы та́й кáже: „Кўми, ўож то — кáже — вiдети, мины, Бóгу дькувати, дóбре ўже тепэр, алеж такóй так ныкóму пемá дóбре йак тóму нáшому пáнову (вiн ўже хóче бўти пáном, той лáйдáка бi-ци́й!..)“ — А сьвятiй Никола́й кáже: „Просьiт Бóга, кумўавьць, то й вам будé лыпше“. — Та́й пiшоў. Але тмчьiсом той пан, — вiн буў при цьсару за муны́стра — i гóрко заслáб i помёр, а тотá пáвы, шо тримáла той скарб, ўже поўдовiла i жьiлуйи дўжи гiрко за ним i кáже: „Деж мины́ другóго мўжа такóго дiстáти на сьвiтi дóброго, йак вiн буў?“ — Тмчьiсом незадоўго умёрла тóму гуме́ному жiнка. Поховаў йи́и, iдé до слўжби до свóйи робóти i вечiр, йак то звiкльi пáнцка чельмiдiна ўса, там гумéний, ўкóман, мўсит iти на дискузiцнiй до пáвы, — а пáвы расповiла тўйу дискузiцнiй i повiдáйи до льóга йа свóго: „Спнiвi тóго гуме́ного, завернi го назад до канцельáри́йи, бо йа йи́ў шось шáйу ўповiсти...“ — Але тмчьiсом гумéний, пáвы го поклi-кала назад до себи i повiдáйи йи́ў, жи: — „Ви ўдовéц, а йа ўдо-ви́цьа, — такóй ви, гумéны, так робiт, жиби ми ўобóйи сьльуб ўзьи-ли...“ — Той гумéний на тóйи ныц не мóжи казáти, бо вiн знáйи, жи вiн буў бiдний, i йакось би то так дóбри бўло, жиби вiн i пáвом буў. I ныц, так с тим слóвом вийшоў с тóйи канцельáри́йи. Пiшоў до свóйи хáты, повечэриў i положиў сы ў лiшко i зачинайи дўмку думáти, шчо би

було добре. Прийшло на рано, — казав сьнідань си зготувати, пішов до своїй роботі. Прийшло на вечір, — ціла ўохота йго піднесит і мислит, жиби так було, а друге собі гадаїт, жи може она з ним жьїртуйт. Прийшоў вечір, пішли зноў на туў дускуайцїю, -- по лїску-зїцїї каже йму сї заставити ў своїй канцельарїї. Паны тотá зноў йму говорят: „Паны гумєний, ци ви ўже собі намьєркували, жиби сї сї женили зо мноўю?“ — А він каже: „Та най так будє“. — Йак то ў павїў грóші сут, гай ксьїндзї борво рóбїт, — і стáло сї вистїльї. А по сьлўбї гумєний мислит: „Шож — кажи — ѡа будў бїдний рóбїў? — до своїй паны — тре ўобрахунки рїзньї рóбїти, а ѡа не ўмїю писати,..“ — А паны йму каже: „Не журї сї, мїй мўжу дорогїй, за моїй грóші то ѡа наўчў й котá писати...“ — Сут (борво?) на трєтїй день спровáдила дирєктори і ўчит свого мўжа читати, писати і так нáлы, — він ўохоту мáїи, пїльно і борво ўчит сї. Паны каже до дирєктори: „А ўже ўмїїи мїй муж хощє „їндєн“ написати?“ — А дирєктор вїдвчáїи до паны. жи: — „Їа йго нїцкá ўже наўчїў від дєсїт аж до сто (уже богáто наўчїў сї без дєнь!). І так — каже — дóбре ўчит сї, жи може бўти дóбрим — каже — голоўїи писаром“. — А паны на тóїи вїтповїла: „Тажи ѡа з ним сьлўбу ни брáла, жиби він ў мєни за писари буў, 'но він ў мєни мўсїт бўти тãїи пáном, ѡак тãтóї пїршїй чоловїк буў...“ — А він собї погадáў, ѡак тотó слóво ўчуў: — „Бóжеж мїй, Бóже! Та тãтóї буў пáном, а шчє — каже — у цїсарї буў за мунїєгра, — тож мнїи — каже — трўдно до тóго дїїти...“ — Алєж тїмчїсєм той дóбрїй дирєктор буў, жи він йго дóбре ўчїў, ўсòбо пїсьмá і цáлоїї прáктики сьвїта, рáзом го ўсòбо ўчїў, то борво булò. Рáзом до рóку, — ѡак то ўповїдáїут; ѡак би вачїў кáмїнь глáдїти, тоби так їдєн до дрўгого зглáдїў, жи знаку ни бўдє (бо сї ўбїдвá вїтрўт), — а Бог на тóїи чоловїка сотворїў, йнїў даў вóльбу і рóзум, і ўсò, шо ў сьвїтї йї, то він мóже знáти, — а так за пáвцї грóші, жиби сї дурнїй Ївáн ни наўчїў писати? — „Тáже бо — каже до жївки до своїй — паны, жи ѡа шє до рóку і мунїєстрóм бўду...“ — А паны вдїхнўла: — „Допоможї Бóже!“ — Залєдво три мїсьїцї мнãїїи, а ўже той гумєнїй велїким пáном востáў, ўже дирєктори вїтпрáвїў, бо він ўже розумнїїи ѡак дирєктор, ўсї пїсьмá знáїи, то дáлы тепєр ўже не хощє сї ўчїти, 'но прóсит своїй паны, жи він ўже ўсò ўмїїи. Тепєр паны каже до нòбого: „Ош то, Бóўу дьїкувати. ти шчє мїй лїпшїй муж, ѡак тãтóї“. — Дирєктори вїтпрáвила, алє сут нольїкуваў дирєктор за слўжбу пáну і за туў науку, шо вїўчїў пáна писати і читати, а 'но тїлькò ни мїг го наўчїти, дє мунїєтєрска печьїтка сї мáїи прїбїти, — і тогдї залєдвї так сї тотó розїшлò, жи той дирєктор за науку ўзãїў фáїнї грóші, бо

Їона йнго годила на десьт лѣт сво́го мужа учи́ти, а він йнго на́учи́ў за три міся́ці. — А тичьѣсом той свѣтїй отѣц Никола́й при́ходит вѣдати, ци си́ добре кума́ви пово́дит. А той кум уже́ тепѣр льдичом, до́брим па́ном, дуже́ того́ кума́ у го́сьты прийма́и і дайи́ йнму́ рѣзне пшты́ і рѣзне йндзѣньи, а ше чика́и того́ кума́, жиби він йнго́ поблагослови́ў шче льпши. Їони́ йидьѣт і пѣут у́оба і па́ны з ними, а дѣти собі́ ўкрѣме, і ўсы́м до́бре, ась си́ мило́ подивѣти на ѣих до́брѣ. Али свѣтїй отѣц Никола́й ўважѣи на то́и до́бре, жи то́й, хто ма́и, то ше ѣ бѣльше схоче́, та́й чека́и на ту́ю га́дку, жиби ѣак розѣйти́ си́ ўже. Аж ту́ разо́м ўже за стола́ повилазиди, а свѣтїй отѣц Никола́й ше ўчику́и, ци ше той пан ни бу́де чо́го бажа́ти. А то́й пан пита́и, ка́же: „До́бре, куму́ньцьу, на свѣты́, ўже льпше не мо́же бу́ти, — а тако́й не так ны́кому не до́бре, ѣак то́му нашо́й па́ни пѣршому́ чоловѣкови́ було́, бо він бу́ў за муны́стра...“ — А то́й свѣтїй отѣц Никола́й віднѣча́и до ньо́го: „Просѣт Бо́га, то ѣ вам бу́де шче льпши“. — Та́й пѣшо́ў собі́, погостѣ́ў си́, з Бо́гом у до́рогу. Тичьѣсом па́ны написа́ла лѣст до цѣсари, шчо ѣи́и чоловѣк ше льпше ўи́и чѣта́ти ѣи́ писѣ́ти, ѣак та́нто́й пѣрши́й. Цѣсар ба́гато не мѣслѣ́ў, — написа́ў лѣст до па́ны нава́д, ка́же: „На́й при́йде — ка. — ѣа го́ вѣслу́хай“. — І та па́ны доста́вила то́го па́на сво́го аж до цѣсари. Цѣсар йнго́ при́ѣа́ў до се́би, погостѣ́ли си́ у́оба і дайи́ йнму́ рѣзны́ числа́. Дайи́ йнму́ чѣта́ти і ка́же му́ писѣ́ти, — а пан ўсе́о ўго́дно ро́бит, ру́ки від пра́цы на ўсе́о нава́кли. Написа́ў пѣсьмо́ і дуже́ ўда́тно пѣтписа́ў сво́ю́ жѣнку, шчо чона́ йнго́ на та́ке до́бро на свѣ́т поста́вила. А цѣсар ка́же: „ѣа́кже то ѣи́ ? Ни мо́жу зна́ти, шо́ то значѣ́т „ў свѣ́т поста́вити?“ — І пита́и йнго́ про ту́ю марѣ́ў рѣч, ѣа́ким він свѣ́том до тако́го до́бра доплѣ́ў, — а він по́вѣда́и, то́й пан, шчо: — „ѣа́ бу́ў хло́п, та́кий бѣднѣ́й на свѣ́ты, гѣршого́ від ме́не не бу́ло. ѣак на́м пѣрши́й раз Па́нбѣ́г да́ў ми дѣти́ну, жи мо́ѣа́ жѣнка ма́ла, то ў на́шим силѣ́ кума́ дльи́ ме́не ни бу́ло...“ — „А хто́ж то́бѣ бу́ў за кума́?“ — Ка́же: „Свѣтї́й уго́дник Никола́ѣй“. — „А кума́?“ — Ка́же: „Прибра́наѣа́ смерть і то — ка́же — сь цѣло́го свѣ́та“. — „А мо́же то — ка́же — бу́ти?“ — „А — ка́же — на́ѣасьньѣ́иши́й, па́не, ўже ѣ тако́й ѣи́“. — „То ѣа́ — ка́же, — та́кий цар, бес тѣ́лько лѣ́т во́йни ўтѣ́рмува́ў, а шем свѣ́то́го отѣ́ца Никола́ѣа́ на сво́ѣи́м ўочи́ не ви́диў! — Но — ка́же — тѣ́лько́м ви́диў по́стать йнго́ нама́льова́ну, то — ка́же — ўже да́ўни́ лѣ́та, ѣак він жи́ў. А шчо́би то за спо́сѣ́б бу́ў на свѣ́ты, жиби свѣтї́й з не́ба зѣ́йшо́ў на зе́мљу бѣднѣ́и льу́дьом кума́ти?“ — А він си́ відзѣ́ва́и, то́й пан: „То — ка́же — так. Та він бу́ў та́ким чоловѣ́ком, ѣак і ѣа́, — але́ж бо — ка́же — побѣ́чиў мо́ю́ бѣду́ і зу́хва́лѣсьте́ тих льу́дѣ́й, то при́шо́ў ми́ньи кума́ти, на чу́до показѣ́ти, шчо мо́ѣа́ дѣти́на крѣ́щѣ́на чере́с тих льу́дѣ́й мусѣ́т

бути...“ — Той сї цїсар відзвїаїи і так собі подумаў, жи свьитому ни тра нїколі нїчогó гóворїти, бо їак Бóга прóсит, то свьитї пóмоч приносѣнт. А 'но тїлько думаїи при тўїу негóдну смьрть. Кáже : „То ўжеж то моглó бути, — а їак смьрть сї вближїла — кáже — до селá до вáшої хáти? Бо смьрть їист — кáже — ў свьїты невидьóма, ўона сї не мóже показáти нїкóму...“ — „То — кáже — той свитїї угóдник тотó ўсьо зробиў, жи ї смьрть приїшла“. — І тичьїсом берé їнго за мунїстра. І вїн їи мунїстром, — але свьитїї угóдник прихóдит до мунїстра. А той мунїстер їнго ўже ўдалекї пїзнаїи, жи то їнго кум їле до ньóго. І по слўжбї до вéчнра пїшли ўóба на цїсарську палáту і дўже сї с тим кўмом рáдуїут. І приїиў їнго зноў дўже дóбре, бо булó чин, і тогдї по росхóды той сї мунїстер шче ускаржьїиїи до свьитогó отцá Николáїа, жи дóсить му с тим добрóm, жи му дóбре, 'но ўповїдаїи, жи такóї нїкóму немá так дóбре ў свьїтї, їак царéви. А свьитїї отéц Николáї повїдаїи : „Просьїт Бóга, кўме, і вáш будé лїпше“. — І пїшоў собї гет вїт тóго мунїстра у путь бóжу. Алеж не задóўгий час той цїсар захоруваў тай умёр; алеж їнго жїнка тўтка на тїм пáнствї, тóго мунїстра, сáмож ўмёрла. І зостáў сї ўдовéц мунїстер, а цїсарóва ўдовицьа. Так же цáла мунїстерїїа жьїлували ўсьи за тим царóm, бо дóбрїи буў і галáїут : „Хтóби мїг бути тенёр за царї?“ — А царїцьї самá приосóджуїи : котрїи мунїстер найстáршїи, то той мўскт заступáти цїсарскїи ўжонд, а потóму такóї парéм мўсит бути. А за найстáршого мунїстра повїше ўсьїх тїх мунїстриў нвїхтó не виступáў, 'но той пан (стáршого не було, 'но той пан). І цїсарóва забажáла тóго пáна найстáршого мунїстра, жи вїн такóї будé мўсьїў а неў сьлўб узвїти і цїсаром бўги. Пóтїм ўже по ўсьóму, ўвьїли ўобóїи сьлўб, царувáли кїлька лїт, — ўже свьитїї Николáї не прихóдиў до цїсари, 'но написаў лїст, жиби той цїсар приїхаў до ньóго на ўобїд. А той лїст привїз слугá свьитогó отцá Николáїа на крáснїи конї і вїдаїи царéви ў рўки. Той цар читáїи той лїст і ўповїдаїи : „Їа не мóжу там дїстáти сьї, бо не звáїу кулá. Дáй мнїи свóго коньї, а ти будéш заду їшоў, а їа будў їїхаў...“ — А той слугá вїтповїдаїи на тóїи : „Шож то ви за цár, лeж ви то видьїли, жиби їа вáш даў свóго коньї? Таже їа мўшу їїхати до свóго ўгóдника свьитогó“. — А вїн кáже, цїсар : „То ти поїдеш, а їа не бўду звáти, кудá до свóго кўма на ўобїд зайїхати...“ — А той слугá ўповїдаїи : „Їа будў помáло їїхаў, а ви за мнóїу. — али рїхтўїти сї своїи вóїско і козакї, і будéм їїхали скóрше“. — Зїбрáў сї цїсар, забирáїи сї і їїде. Приїїхаўши до тóго кўма гадáїи : „Де кум тїлько ўóзьме, жиби їїх ўсьїх посїўкуваў?“ — Але приїїзьлїт блїше, дїўїит сї : — там немá нїц, 'но хáта своїїт, а напрóтиў тóїї хáти дўже гáрнїи сад. Тай той гадáїи

собі: „Шо́ж ту буде мойн во́йско робіло, або шчо той кум, такий убо́гий, винні́ може да́ти?“ — Прийіхали тако́й блясько ца́ўком ўже, йак нараз за́пах уда́риў во салу́ в р́анних оно́ціў і кв́ітіў, аз зайшо́ў за́пах той до цово́зу до само́го цы́сари, йи́ну ў рот, — та бо йи́ну сы так зда́йі, жи він сы ўже найі́ў. Але св́итий о́тец Никола́й в́ийшоўши с х́ати прибра́ний ў доро́гих ша́тах кра́сно золотим х́рестом, і вит́айи сво́го цы́сари ќума. А той зла́внт с пово́за, ўклав́ийи сы йиде́н дру́гому. У́ходьнт ў ту́ю ха́ту, — а ў ті х́аты такі шв́рокі пал́ати зробіли сы, йак би тот́а пала́ йи́го поса́да, де той цы́сар мешка́ў. І йидзе́ньи, пи́це́ньи (!) р́анного, рома́йітого сто́йіт на стол́ах, а о́вни ўо́ба сы вит́айут. Той цы́сари саджа́йи за сті́у, св́итий о́тец Никола́й і припро́шайи йи́го до тих ужы́ткіў сво́йих, шчо там йи, ни так йи́го само́го, але то́го ўсьо́го во́йска йи́го. Тогди́ цы́сар шось не хо́че йі́сти аны́ пи́ти. А то́то во́йско йі́сьть і п́ий і на то́о цы́сари фу́рт уваж́ийи, шо то йи, — а св́итий о́тец Никола́й д́уже не про́сит то́го цы́сари, бо ўже в́идит, шчо ў ным гр́іх паву́йп. Али цы́сар по ўо́біды в́ильвз за то́го стол́а і поды́квуа́ў, так йак би найі́ў сы, і ка́же до то́го св́итого: „Куму́нцьу, ў шчо вас буду́ проси́ти...“ — А св́итий о́тец Никола́й повіда́йи: „У́ шчо?“ — Ка́е: „Подару́йте ми́ны той садок і весь той пала́ц“. — А св́итий о́тец Никола́й ка́же: „А ше ѓля вас ма́ло, ќуме? Та́же ви — ка́же — ту прийде́те, але не за́раа...“ — А він, той кум, цы́сар, тако́й сирово набива́йи сы і ўзьву́ би той пала́ц і той сад, 'но не знати, ци го́ден бу́де. Але св́итий о́тец Никола́й ўже в́идит, жи він ўже злос́ний, шчо буде́ св́итого о́тца́ Никола́йи на сі́лу бра́ти і с то́го св́итого райу́ йи́го викида́ти... Алеж бо то коло то́го райу́ і коло то́бі домов́иини неделё́ко було́ пекло́, така́ рё́тыўка, жи там сто́йала вода́ ў то́ті рё́тыўцы́ (така́ кальўжи), а ў ті воды́ поўно́ жаб, насќўства р́анного. А тогди́ той цы́сар повіда́йи: „А ти ми́ны, ќуме, него́ден відцупу́сти то́го?“ — А той ка́же: „Ньи, аж по сме́рти“. — Тогди́ той цы́сар кр́икнуў на сво́й во́йско, ка́же: „Бері́т то́го ќума, то́го стару́шка, і ќиньте го ў ту́ю рё́тыўку (за то́йи, жи му так до́бре зробіў!) — Але св́итий о́тец Никола́й ше він не в́иловиў то́го, а ўже йи́го слуѓи приступіли по ньо́го са́кого (по то́го цы́сари). А той цы́сар, за́раз цы́сарска одё́жі зь ньо́го н́икла і зробіў сы на то́го ќума стару́шка. А слуѓи припа́ли тай беру́т то́го стару́шка, — вино́сьят за м́істо то́го стару́шка, само́го цы́сари, тай вы́да́йут йи́го за ті́йи ўоро́та ў ту́ю рё́тыўку, аз заклекоты́ло за ним. А цы́сар з рё́тыўки в́ідав́айи сы: „Кум, кум, кум, кум!“ — а св́итий о́тец Никола́й сто́йіт ко́ло рё́тыўки на бо́цы тай ка́же: „Бу́деш ќумаў там до с́уда в́іка ў ті рё́тыўцы́, там де сы жи́йби покря́йі́йнут! Йаж то то́бі ќумом бу́ў і то́бім т́ілько доно́мг с тво́йі б́іді в́ийти, а тиж ми́нб́і св́итому́ мисли́ў, жи ни даш у́ райу́ бу́ти... А йа тебе́ за

тоїм казаў кинути у неколкоу безодню, што ти нарікаў на Бóга, жи ти буў бідний, а вийшоў йис в біді аж на цысари, а ны на ко́го не зважыйши напроцыўко сэби, жи ўже ныхто́ більше сили віт тебе не маїи, бо ти цысар. А Бог найвиший своїм дўхом святїи йак подуў би на твой вóйско, тоби ты рознесло твоёй сїлоу аж пошід ўоблаки. Йаж тоби не даў загінути, а тиж мислуў, жи миньї ни дась на свьїты жыти, ў тїм свьїтїи райу пробува́ти...“ — Ко́нец.

Зап. в Серниках, Бобренького пов. від Василя Серкива 1900 р. О. Родольський.

173. Чому не годить ся в гуцульськї святя робити.

Був оден чоловік бідний тай закликав богача на сорок свьєтих орати. Через се закликав в свьєто орати, бо він не мав свого плуга. Як той гада ворав, то прийшов чоловік тай каже, шо сегоднє є свьєто! — Чоловік відповів, шо: я є бідний, та мушу в свьєтце ворати, бо не маю свого плуга. — То не був чоловік, але свьєток. — Він, той свьєток, видійшов тай прийшов до свого старшого свьєтка, тай каже, шо той бідний чоловік на наше свьєто ворав і посїв гелетку пшениці. А старший свьєток сказав: Я єму дарую гелетку пшениці і так кождий в тих свьєтих дарували тому бідному по гелетці. Бог так дав, шо єму вродило ся 40 гелеток пшениці. І крім тої дарованої пшениці, ще єму Бог уродив в тої, шо посїв. — Сказав Бог єму, шоби справив собі плуг. Минув той рік, дїждав він других 40 свьєтих, тай зачєз знов ворати свои вже плугом на знов 40 свьєтих. На то надїйшов той самий свьєток та каже: Сегоднє свьєто! — А той чоловік відповідає: Хоть би Бог дав, аби так мїні і сего року ся уродило єк тогїд! Так той чоловік відповів. Свьєток видійшов і прийшов до старшого свьєтка, тай каже: Той чоловік на наше свьєто воре! — А старший відповідає: Коли він і сего року на наше свьєто оре, то я єму дарую рік хори (хороби). За тїм старшим свьєтцем всі другї свьєтці дарували єму по рокови хори. Він захорував і хорував 20 років. В 20 років прийшов ангїл божий тай каже до того хорого чоловіка: Ци приймає ся тїх 20 років, котрі відхорував? Ци приймає ся тїх других 20 років на цїи свьїті відбути, ци на тїм свьїті лише годнїу? — Він собі гадає: Лїпше менї відбути на тїм свьїті годнїу, як тутки 20 років. — Ангїл Божий каже: Ходи суда! А він ше не постїх ногов ступити почерез порїг, тай закричав: Ой йой, менї здає ся, шо вже 40 років, так тутки

горьче місце. Тай сказав: Пускіт мене назад на той сьвіт! — Уже пропало, ангіль каже до него. Тобі дарували сьветі, бо ти не мав свого плуга. Коли справивсь за пшениці свій плуг, то було не ворати на других 40 сьветих. За то ти нуку протерпів.

Зап. в Довгополи, Косівського пов. 1901 р. від Дмитра Тимофійчука Матві Нового О. Галевич.

174. Сьвятий Валентий.

То раз був такий дохтор, називав сі Валентий. Такий він був з маленьку ладний і добрий і приємний, що всі люде його любили. А як став дохтором, як зачев людьом помагати, то так до нього парід плив з усього сьвіта, як вода в море. Далі йому сі то сприкрито. — Господи — каже — що ті люде так до мене липнут? Піду я гет від них на пустиню, сховаю сі тай буду сі молити. — Пішов він на пустиню, але де там! Люде за ним і там його найшли. Де він сі повернув, люде все за ним, все до нього липнут. То він тогди зачев сі молити до Бога: Господи, дай міні таку слабість страшну, щоби сі ті люде гет від мене відшибли! — Пан Біг довго не слухав тої молитви, але далі розгнівав сі на нього тай зіслав на нього тату слабість. Як він зачев сі метати, синіти, піну точити, землю під собов бити, то всі люде гет від нього повідбігали. А він за кару жив у тій слабости сто літ. І вже потому просив Бога, щоби му дав перед смертьов хоць адалека увидіти людське лице, але Пан Біг го не вислухав. А як мав умирати, то таку нуку мав при смерти, що на сежень під собою землю вибив і руки собі по кикті скусав. А за то Пан Біг по смерти взев го до неба.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 186, ч. 17.

175. Про Геновефу.

Геновефа була побожноу крульовоу. Дарувала альмужни бідни, бідних заратовувала, цютливо собі жила. Али йїї круль йїгау на войну і лишїу йї мінїстра йїако застємшца на своїм місци, щчоби уважїу праўдїво нат крульовоу. Він ни услїхау круль, хотїу йї на блуднїу дорόгу звїстї. Овї на то ни позволїла. Жїла собі побожно і тужїла за своїм чоловіком, йїак найльїпшїй тїаго нат своїоу найльїшоу дитїноу. Ни могла забўти за него наустїанни і ныч і день і шчо мїнути, щчоби го шче видїла, свого чоловіка, бо ни знїти, шчо сїи з ним стїани

на війні. І заўши просіла Бóга і с плачём го візірала. На тотó нивістэр круль шчо зробіў? Виліку нисправядлівісьць, міжн нїмн до- даў ниспраўду, жи ни по праўды жїла і круль даў віру і го услóхаў і усудїў свою жінку ўласну на смерть нивїннї йак прїйїхаў з войнн. Вїписаў їй вїчний дéкрет на смерть, стáла вона настраїнна : за нивїнн- нїсьць, шчо сисé їй тако́го, шчобї йа пішла мáрни сь сьвіта, шчо ў тьготы хóджу, шчобї йа шче й дргу дóшу стрáтила віт свóго ўласного чоловіка нивїнне. І зачїла плакати. Йїї чоловік віддаў свою жонóу на смерть нивїнне кáтаж, шчобї їй вївилн за мїсто і стрáтили. Вона йшла дорóгоў і молила сьн Бóгу. Йшла чїриз вóду мóстом, кї- нула свїй пéрсьтїнь з рукї ў вóду і сказала так: Цногливом жїла, се йн сьльубнїй пéрсьтїнь, шчобї нїхто йннчїй нн ўзьмў на свою рукв, бо йа йнншого чоловіка нн знáйу, лїше свóго мўжа. І бїгло письн з задó нéї. І круль так приказáў, шчо йак їй забїўт, абї принéсли на знак óчи і сéрци з йнго ўласної жінки. Вїйшли ўже на той пльац, зачїла вона свóїх слóгїў просїти: Подарўїти мнн жїтьн, моїї панї слóги, йа за вас будó Бóга просїти; ўважїйти на тутó дóшу, абї мáрни нн загїнула, шчо ў тьготы йа хóджу с тоў душéу, шчобї їй нн стрá- титн нивїннн, бо й йа нивїннн засуджéна. А тотá душї й тьлькó нн- чóго ннкóму нивїнна. — Сказáў кат крульóвї: Йак тн сьн повéрниш до дóму, нас цар пїбїé, знїшчїт фамїлїю нáшу, ну шчо с тóго будé? Тнпéр казáў принéсти óчи і сéрци, вїтки озмéн? — Вона йнн вїтповїла: Мáїтитн письн, ўбїїтн, принéсетн ну óчи й сéрце на знак, вїн нн будн сьн докóньуватн, чїїн онó йн; бо йа нивїннн засуджéна, а йа пїдó на пўшчу ў льсї, будó за вас Бóга просїти й за сéбн, абїстн мáли лáску бóжу і много льт. І ўзьлїлї їй, пустилї їй. Пішла она на пўшчу ў льс, нн за дóўгїй час мáла ў льсї дїтїну, нн мáла самá сьн чнн занéсти, анї тутó дїтїну, лнш ўклїякла, занéсла сьн молїтвóу від Гóспода Бóга. Пан Бїг їй услóхаў молїтву, прїступїла ольнїцн з льса, с пўшчї і пликáла тутó дїтїну крульóвої чїриз цьлїй час. Учїла пáцьїру тутó дїтїну і тотá ольнїцн нн вїтступáла від нéї раз на заўшн. І так бóла таж чїриз сьн льт. Прїйїхаў круль з войнн, справїў вн- лїкн польóваннн, пїшоў сáмн ў той льс пульвáтн, де вона на пўшчн булá. Стáли лáвоў жоннїрн і ўсї слóги, мїнїстрн і сам круль трафїў на свюю жінку. Загльїнуў ольнїцу, ольнїцн ўтїклá до крульóвої і тиснóла сьн до нéї йак найзвичайннїша йгáїцн. Круль пўствў сьн стрїльїтн, она сказала: Нн стрїльїй. — А вїн казáў: Усьáкн днхáнїїн хвалїт Гóспода. — А вона кáжн: І йа го хвалóу, так йак тн. — Малá дн- тїна кричїла: Мáмо, йа сьн бóйу, бо то днкїй мўж, — та шчо булá вїхо- вана дїтїна з мáмоў свóбоў на пўшчн. — А вїн кáжн: Вїїдн до мéнн. А вона кáжн: Йа йн нáгла, нн мóжу вїїтн. — Той даў їй своїй убрáннї

круль ўзяў іі на по́язд в дитяно́ў і ольницья йшла ўраз в нім, бо Цан Біг даў на цуд божий, шчобі сьм праўда споўніла. Ёак ўвійшла до палацу свόго крульскаго, шчо вона там прубувала йакіс час, зйіхали сьм госьты, рибакі прывісли рібу, то́го дня влапáli, кўхар зачйў порóти рібу тутў, а ў ты рібí той самий сэгнет, шчо крульова кинула ў вóду, йак йшла на страцёньи. Типёр сказала: Ну, мій мўжу, сёй пёрсьтынь, шчо йа брала сьлюб ў ным, выкóму йа ни вінна, лишё свóму мўжови. Йа йаким йшла на страцёньи, то кинула ў вóду, типёр Гóспоть даў, шчо наза́д до мёни прйшоў по праўды. Круль ў той час зачйў плакати, йак ўадрыў на пёрстни пítнис: Геновефа. І ўсьим слўгам потиклі сьлёзи, шчо така нисправидливисеть на нью зробила сьм. Али вона ни могла жадной потрави йисти, тьлькó йидны коринкі і ни задóугий час ўмерла. Ольницья коло не́й сто́яла, ривála, доки йі ни ўзьйли с палацу крульскаго і на гробі цукла ольницья, ныгдэ сьм ны ўступála, бо Бох показáў цуд божий. Дитянаж призвичáйила сьм йисти потрави і прйшла до сэби, на свуйў потраву, йак звикли. І жила дáльший час.

Зап. 1897 р. в Корици, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

Паралелі: Етногр. Збірник. Т. IX. Ст. 58. — Геновефа, найкрасша и найжалóбнэйша повесть изъ старинныхъ вѣковъ. Коломыя, 1894. Ст. 1—123.

176. СЪВ. ПЯТНИЦА.

Пятнонька або Пятница — се така жінка худа та страшна, люта та остра, шчо нічим Ї не умолиш та не перепросиш. Вона ходить по сьвітí, по мiстах та по селах і дивить ся по хатах, чи всí люде сьвяткують її сьвяту великодну пятноньку. Одну жёнцину застала Пятнонька при нецках тай почала питати: А ти шчо робиш у сьвяту пятноньку? — А шож? Чи не видиш? Тiсто вiшу! — Пятнонька не сказала нi словечка, спустила очи в землю, забралась тай вишла. Живочí руки тим часом задеревiли в тiстi. — Другу жёнцину стрiтила Пятнонька при рубанью дров та в неi здерла шкуру і розверла по тину на сьмiх цiлому селу.

Зоря, 1883, ст. 201: Весняні звичаї, обради та вiровани на Русь, Д. Лешкого.

Паралелі: Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 47. — Порів. відповідні уступи в духовних стихах: Чтенія Общ. Ист. и Древностей,

III, ч. 9, ст. 210, 221 і 224. — Терещенко, Быть рус. народа, VI, ст. 56. — Сахаровъ, Сказанія рус. народа, II, ст. 97—101. — Снегиревъ. Простонар. рус. праздники, I, ст. 188—189. — Маякъ, 1843, ст. 7 і 1844. — Вѣстникъ Геогр. Общ. 1853, кн. 3, ст. 5. — Полтав. Губерн. Вѣдомости, 1845, ч. 24. — Абевега русскихъ суевѣрій. Ст. 275. — Чубяньскій, Труды, I, ст. 217, II, ст. 432. — Гринченко, Изъ устъ народа. Ст. 39 і 194—195. — Харьковскій Сборникъ, VIII, ст. 264. — Кіев. Старина, 1885, 11, ст. 186—187; 1887, 11, ст. 415. — Этногр. Обзорѣніе, 1895, XXV, ст. 147. — Рудавський, Твори. Т. II. Ст. 223—225 і 256. — Federowski, Lud białoruski. T. I, Ст. 138—139.

177. Про свв. Варвару.

А єдні дівці ѓт що сї трафіло, — самá повідáла: „Сиджѹ — каже на печі, півно в ночі, нáхта сї свѣтит на кóмнині, я прьидѹ, прьидѹ, — а вже всі спáли. Прьидѹ — каже — і самá не знáю, ци я сь забѹла, ци щó мені сї стáло — каже — що я не пазйгáла. А то булѹ якось у дві неділі по рíздві — не годит сї прьисти, а я сиджѹ, куньію під кужільницев. Аж тѹ мені — каже — в очóх потѣшнѣло, за-вернуло гóлову, — я сї хóчу хрестіти, а мені вам до гѹби щось лїзе — чѹю: волохáте. Тьфу! щевні бѣдо! Хóчу сї — каже — хрестити — ані руки не звѣду. А тотó якесь волохáте до гóрла сї шáє. Ужѣ мені — каже — дѹху не стаѣ. Я так аж вомлїла. Потóму казали люда, що то нічó, лишѣ свѣтá Варвáра свїй палець у гóрло ї встрошїла: ужѣ булá бм задушїла, але якось Господь Бóг сї змїлував. Щó-то? дівчина, та ще дурнá булá.

Етногр. Збїрник. Т. V. Ст. 88.

178. Християнство на Руси.

Йак Исус Хрїстос маѹ дванаѣцет рóкїѹ, пішоѹ Исус Хрїстос і панна Мáриѣа и Осиф на прáзник до Йірусалимскої цѣркви, котрѹ сам Господь Бог уформѹваѹ и постаѣнїѹ, збудуваѹ. На тот прáзник з рѹжних стóрін нарóды прїшли, свáшченнїки и свѣтска старшїна и розмáйтї ланóве. Йак сьа прáзник кінчїѹ, панна Мáриѣа ўзбáла сьа з Осїфом, вїшли с цѣркви, Исус Хрїстос збстаѹ розмáўльáти з духоўноѹ старшїноѹ, так же сьа му ўсї чудувáли розумови йóго, бо шчо óни му задалї, вїн їм отпóвїѹ и натпóвїѹ, а шчо вїн їм зáдаѹ, то óни тóму не мóгли зрозумїти. З грѣцкóго крáїу булo там барв дѹже нарóду, бо Грѣцїѣа блїско, тáй позерáйт на Исѹса Хрїста и ўважáйт йóго розмóву

зо старшиноў, бо Грецький край быў освѣчэньн найльпше нат фшіткы крайі, то были льуде фчэны. Так шбуьлат Грецький народ медже собоў, же то не йист чоловік тото дїтя, йак іншы льуде, бо то малолїтний, не маў коли сьа наўчїти ў школах, а він біўше знїи, йак ўсы старшины : — о, то він буде Спасителюм нашым, бо то йист Бог, не чоловік. Так сой Греци розмаўляли и зараз го увїрїли за Спасителя. И до нього сьа молили. И зачали ружны віры пристава́ти Грецам до йїх вызнанья правослаўного, — и Тўркы пристава́ли г Грецам, до спасительного вызнанья. Так Тўрок йїх барво зачаў забивати (Христїянїю, Грецію), жебы в Исуса Хрїста не вірїли, лем старой віры жебы сьа трїмали. Але жаден Христїян не отступїў од Исуса Хрїста, сто раз біўше набожэньство отпраўляли. Тўрок за нїма (Христїянама) войско посилаў, жебы Христїянїю йїмали, приводїли до турецьких тьашкых мук. Так потїм Греци сьа змовїли : — „Йист ту край сам ф собі медже рїканы вавилоньскыма, там пїдеме, там будеме спокїйны, не будеме належати до жадного монархы, там будеме самы своїї і там будеме Бога хвалїти, чтїти и просїти о благодать його“. — Нїчноў годїноў выбрали сьа Греци зо свого країу до Вавилоньского. Прїшли там меджи рїкы вавилоньскы, своїї орґаны пририхтували до гранья на вёрбах, — бо были три вёрбы разом йак три пальцы. Зачале цёркоў будувати. Тўрок сьа довідаў, де Греци сут, што фтєкли, — пїслаў за нїма войско свойн. Турецке войско на рїкы вавилоньскы прїшло ў но́чи, — што зїймали христїянїю, то забрали до турецькой зємлы, на мўкы. А што фтєкли, то сьа розбїгли Греци на двї частї : йїдна част пїшла до Ханаанїїї (до Ханааньского країу), а дру́га част прїшла до Галїцїїї. До Галїцїїї прїшли два бїскупы, до льса нат ска́ту, де сьа тепер називаїи село Скальник (с Польшан до Мысова, а з Мысова до Кўтію або до Скальнїка, так блїско, мїльа зємлы бїде до Скальнїка). Йїден бїскуп повїдат : „Йа ту зостаю“ — а дру́гий бїскуп повїдат : „Йа пїду далє“. Так йїден зостаў ў льсы нат скалоў, то йист ф Скальнїку, а дру́гий пїшоў до Мольдавы. Там мольдаўскый бїскуп твєрдше грїмаў к православію йак галїцкый, бо мольдаўскый бїскуп так віру установїў, жебы Христїяны Жидами сьа грефнїли, жебы Христїяновн Жид на голу лаўку не сыў, жебы му лаўку не стрєфнїў, Христїяновн, жебы Христїяны г Мольдаві мали дошчєчки такы пїставїти, йак бы Жид хотыў сысти на лаўку ; а ў Галїцїїї зостлў лагїдний и милосєрдний, не нарушаў панїю о-нич. У льсы нат скалоў грецький бїскуп казаў сытьати дўба, з голўза оплєсти тимчасєвне помешканья. Бїскуп казаў христїяном выїти на гору на йяку йалицу, ни даґде не бїде вїдно мїста дакого. Христїян вышоў на йалицу и вїдыў мїсточко, котре сьа зєве Берєзїю, а бїўше нїгде не было мїста

ни́якого г віснадѣтїм рѣдї по рождѣствї Иусу Хрїста. Так пішли усї до того мїстѣчка, — што буде г мїсьты и што їм трѣба, то сої куплят. Пішли до мїста Березѡва, покупили сої, што было г мїсьты, и поверну́ли на́зад до лыса нат ска́лу. Їак идут, блиско стьатѡго дѣба, — на дубѡвїм пня́ку стоїт паны из дитѣатком на рѣках, а за́рїа велика по лысы наўоколо. Бїскуп сьа застанѡвїю зо своїма лѣуднї, а тѡта паны вѡлат до тих лѣудїй, до тих хрїстїанїю: „Не боїте сьа, хрїстїаны, пристѣпте го-мї, ѡа їндем Матер Бѡжа, кѡтра за за́мї ту прибїла“. — Тоўди бїскуп пристѣпїю зо своїм наро́дом и маў набожѣнство перед Маткоў Бѡжоў при тїм пня́ку дубѡвїм. И за́раз стаўля́ли цѣркоў Грѣци, — так стаўля́ли, жебы быў ѡўтарь на тїм пня́ку; а Матка Бѡжа стоїала заўсе на тїм пня́ку, покиль аж ѡўтарь не зрїтува́ли (зробїли). И так їн бїскуп зо своїма хрїстїанамї поста́вїю до ѡўтары (с пня́ка до ѡўтары) и так їнст та са́ма Матка Бѡска, кѡтра от віснатцѣтѡго рѡка по рождѣствї прибїла г бїскупѡви правослаўно́му.

Грѣцкы правослаўны розмножили сьа по цѣлї Галыцїї, — а ту было са́ме поганьство на цѣлу Шльшчу, на цѣлу Галыцїю. За́чали сьа збиткувати нат хрїстїанамї поганьскы варѡды, — так допўстїю Бог на поганїю хорѡбу смертѣу́ну, кѡтра сьа назїват кыха́нѣ, — бо до того часу нїхто на сьвїтї не кыхаў. Де кѡтрый за́чаў поган кыхати, аны кро́ка з мїсьцѣа не зрѡбїю: — там гмѣраў, де за́чаў кыхати. А крїль назїваў сьа Володїмїр и маў ба́бку Олену. Промовїла ба́бка до крїля, сво́го ўну́ка: „Ўну́ку мїй, ѡа чуўю, же хрїстїаны на то́ту хорѡбу не гмѣраїут и не кыхаїут. Выберь ты трїох мѣдрых паниў и пішли їїх до Кракѡва до хрїстїаньско́го бїскупа, жебы він сво́го Бѡга благаў о перемїньнѣ кары смертѣльной“. — Тоты трїїх пїсланы пано́ве (пїсланцы) пішли до Кракѡва, — акурат трафїли до Грѣцкоў цѣркви на слѣжѡу бѡжу, кѡтру отпраўляў сам бїскуп. Оня там были бес слѣжѡу бѡжу, — їм то сьа барз сподѡбало правослаўне набожѣнство. Вїйшоў бїскуп с цѣркви, — пано́ве приступїли г бїскупѡви, оповїли му, о што сут пїсланы от крїля Володїмїря. Крїль Володїмїр отрїмаў прїїмну отпѡвід от бїскупа хрїстїаньско́го: Коли маїи бїскуп прибїти до Лїтвы — бо так бїскуп повїю, — аж мѣст наперед пїсати по хрїстїанам, же зо своїма хрїстїанамї пїде Бѡга блага́ти. Крїль Володїмїр и усїй наро́д поганьскїй перестрашѣнїй карѡу смертѣу́ноў, їакыи мїг, та сьа пхаў, їшоў наперед бїскупа, — але її тоўды, кой їшли напро́тыїю бїскупа, то кыхали и гмѣрали по доро́зї. Зїшли сьа з бїскупом недалѣко Лїтвы. Бїскуп стаў зо своїм наро́дом и бесьїдїи до своїїх хрїстїанїю: „Моїї хрїстїане, ту мї стаўте ѡўтарык, пїд го́лым нѣбом, бо ту бѣду благаў милѡстїво́го моїѡго Бѡга“. — Крїль Володїмїр прѡсит бїскупа, жебы до їѡго мїста пішоў зо своїм Бѡгом, —

біскуп так отповіў: „Крільу, не ймадес годен того, жебы йа прійшоў до твoгo мiста зо своiм Бoгом, бо го не вiриш. Йак го бiдеш вiриў, мoгo Бoга, то вiн сам с тобоў бiде мiшкаў“. — Христiянe поставiли оўтiрник, пан біскуп зачаў отпраўляти набожeньство. Крiль зо своiю фамeльнiю i найвiшнi панoвe и йиднорали и з вoйском опстунiли наўокoло оўтiрe. Йиден йиднорал закiхаў, — біскуп пoчуў, пoздорoўкаў ну: „Бoжe дай здоўoўля!“ — и йиднорал зoстаў здорiў. И бiўшe пoганьскoгo нарoда, што кыхали, а біскуп чуў, йим здорoўкаў, — кaждий зoстаў здорiў. Зiрас сьa бoске чiдо обiавило перед пoганьством от христiяньскoй вiры. Біскуп пiшоў нaзад до Кракoўa, крiль до Лiтвы. Володiмiр крiль мoвит до своiю бaбки: „Бaбкo мoйa, йa бим грeцкo-православiю прiймаў, але сьa мoнaрхiю бoйу...“ — Бaбка бесiдуйи до ўнiка: „Ўвiку мiй, выдай рoскаa комендaнтым йак до вiйны и рoсставiтe вoйска рoстыагнeны наўокoло бiрку, так шчoбы йix не вiдно было. А мoнaрхiю ўшiткых запросiтe до нас на ўчту и при рoзшoвах мoнaрхiчннх одoвеш сьa и ты, жебыс хoтыў стару вiру пoнхaтi, а православiю прiйати. Но, йак ти пoзвoльат одрaзу, то дoбрi, а йак тьa бiдут на своiй вiры намаўляти, покaжеш вытгaгнути фaну на бiрку червeну, — комендaнты бiдут видiти червeну фaну, же на тeбe влe, та бiдут фшiткы вoйска масьiрувати до бiрку“. — Мoнaрхoвe сьa вiхали до Лiтвы до крiльa Володiмiрiя. По гoстiвнi бiла рoзшoва мoнaрхiчна, и крiль Володiмiр промoвиў до фсiх мoнaрхiў: „Мoйi брaтьa (брaткoвe), йa бим хoтыў стару вiру зoстaвити, а йншy прiйати. Йaку бы вы мi кaзали?“ — Жидiўскый царь намаўлят на своiу на сaмый пiред: — „Мoйa йлeт вiра чiста, мiснт бiти ўшiтко чiсте, жебы не бiло нич трeфнe“. — „А што-ж ты ужываш? — звiдуйи сьa Володiмiр. — Ўсьo ужывам, тiлько солонiну (свiньскe мньaсo) нiт“ — жидiўскый крiль так пoвiдат. Крiль пoвiдат: „Шчo ньaйлiпшe мньaсo, тoгo не ужываш, — то йa тaкoй вiры не хoчу“. — Турeцкый крiль намаўлят на своiу вiру: — „Мoйa вiра не трeфна, фшiтко ужывамe“ — Тiрок пoвiдат. — „А што пiйте? — пiтат сьa Володiмiр. Тiрок пoвiдат: „Фшiтко пiймe, фшiткы трiункы, тiлько вiна нiт“. — Володiмiр отповiў: „Штo найлiпший трiунок, то го Тiркы не ужывaйут. То й тaкoй вiры не хoчу“. — Володiмiр кaзaў адитaнтoвнi вытгaгнути червeну фaну на бiрку, — йак видiли йиднорали червeну фaну на бiрку, вiраз масьiрували до бiрку, же на крiльa влe. Тoгты мoнaрхoвe, йак зoбачiли вoйска, йак йде на нi, прoсьят Володiмiрiя: „Брaтe, йaку хoчеш вiру, тaку сoй прiймий, лeм нас жiвнх випусьтe“. — „Так мi бiло пoвiстн одрaзу. Йa прiйму вiру грeцкo-правoславiю-кaфтоличeску“. Таi мoнaрхoвe пiшли кaждый до свогo. Володiмiр запiзвaў православi-

ных свьшченикиѹ, крѣстиѹ сь сам на самыи пѣред сь цѣлоѹ фамѣльиѹ, а потім воѣско, потім фшѣтки лѹди ф цѣлим краѣѹ своѣим.

Иаѣйки были два, х Пѣльшчи и ѹ Галыциѣи, пѣльскый и рѹскый. Рѹскы свьшченикы отпрѣѹбляли по рѹскы, а пѣльскы по пѣльскы. Але кой тѣтом ѣуж забѹѹ, ф котрим рѣку одлучили сь, тѣто бы ф книгах нашоѹ, — ѣак быѹ тот римскый ѣтец Григорѣи. А писала сьа фсѣа вѣра спаситѣльна правослѣѹна до Йирусалиѹ. Была пѣньска рѣда, шлѣхта пѣньска умовѣли сьа и ухвалѣли, ажебы от простѣго нарѣду зо свьшчѣни оддѣлѣти сьа. — „Пѣдѣме до Римѹ, будѣме римскѣго вѣтцѣа просѣти и од Йирусалиѹ сьа одорвѣме, хпшѣме сьа до Римѹ, та римскый ѣтец нас приѣме“. — Пришла шлѣхта до Римѹ до папѣжа Григорѣиѣа, — бо ф тот час тот быѹ римскым вѣтцом, хлоп Сардинѣак Григорѣиѣ, котроѹ сѣама корѹна ф цѣрѣкви за дѣрми на голоѹу сьа. Бо ѣак римскый ѣтец гмер, так сьа кардиналы молили и фѣнфулати, арцѣбисѣпны, кѣждый дѣа сѣбе, жибы на нѣбо корѹна сьа. За три мѣсѣацѣи молили ѣак гѹѣ-дне так и ѣ-ночи, а корѹна на пристѣлы. А хлоп ѣшоѹ з оравѣа коло цѣрѣкви, знаѹ, набожѣньство стѣиѣт ѣиднорѣальны ѣак гѹѣ-дне так и ѣ-ночи, — ѹстѹпиѹ до цѣрѣкви. Сьвѣшченикиѹ было пѣѹно, пѣѹна цѣрѣкоѹ, — вѣ-жаѹ де кльѣкнѹти. Пѣшоѹ за дѣрѣи, за дѣрми кльѣкнѹѹ, поклѣниѹ сьа, — а корѹна с пристѣла хлопѹ на голоѹѹ. Кардиналы и ѣсѣа духоѹна старшина скочѣли за дѣрѣи хлопѣа забѣти. Сѣла бѣоска выдѣрла го з ѣх сѣлы, з ѣх рук, и фтыѣкаѹ с цѣрѣкви Григорѣиѣ х пѣсте пѣле, де были кѣпы сьѣна, жи сьа загрѣбе до сьѣна и там го не найѣдут. А не обѣираѹ од великѣго страѹа та не знаѹ, што ѣист за ним. А за ним корѹна лѣтыла и фсѣа старшина духоѹна. Пришли до кѣпы сьѣна, волаѣют на Григорѣиѣа свьшчѣни словѣми, жебы вышоѹ с кѣпы сьѣна, жебы сьа не бѣѣаѹ. Григорѣиѣ с кѣпы сьѣна вышоѹ, — корѹна лу сьѣла на голоѹѹ. Припроваѣли го кардиналы до цѣрѣкви, посвѣшчѣли на римскѣго вѣтцѣа. — Отже за тѣго римскѣго вѣтцѣа шлѣхта одлучѣла сьа от простѣго нарѣду, а тѣкым спѣсѣбом, — ѣак просѣли пѣанѣве римскѣго вѣтцѣа, жебы ѣѣх оддѣлиѹ от простѣго нарѣду, жебы мали свьшчѣа пѣрше, ѣак простѣый нарѣд, а римскый ѣтец ѣим так отпѣвиѹ, ѣак вѣдѣѹѹ, же блѹдѣат: „ѣак хочѣте сьа оддѣлѣти од простѣго нарѣду зо свьшчѣни, та кѹште же воску на тѣкы дѣи свьѣчки, жебы сьа свьѣтили до рѣка, ѣидной вагы, виск з ѣидной фѣрмы и кнѣты так сѣмо. ѣиднѹ свьѣчку окѣтѣме на ѣирусалиѣкѹ, а дрѹгу на римкѹ. Та, котра сьа скѣре зѣсвѣтит, тѣты бѹдут пѣршы свьшчѣа“. — Бо знаѹ, же сьа рѣзон зѣсвѣтѣат, же не бѹде рѹжѣиѣца х правослѣвѣиѣи. — Так пѣанѣве зробѣли свьѣчки при римскѣм вѣтци, ѣак кѣаѹ римскый ѣтец. Римскый ѣтец свьѣчки окѣстиѹ, занѣсли до оѹтѣре и пѣанѣве зѣднали ѣиднѣго слѹгу, Сардинѣѣа, жебы римску свьѣчку фтѣраѹ кѣждый ден три раз: рѣмо

и х полудне и г вечер. Зосвітила съа ринска на десьат дни перед йирусалинскоу, скоре, — так тоуды панове до ринского вѣтца о право оддылѣнья віры правослаўной. Ринский отец знау, же блудят, але слобо не касувау. — „Га, но, кой-сте так зроби́ти (а бѣи дали слугѣви десьат дукатиу ў злоты, и такім способом- востали оддылѣны за десьат дукатиу, котры дали слугѣви, жебы ринску свѣчку фѣрау), то доставѣте фшѣтко на хпѣу. Ваши свѣшченником не будѣ съа вѣлно жени́ти, ў рѣзах йуж не будут ходѣти, лем ў орнѣтах, на хпѣу будут корѣтшы от правослаўных и кошѣлы и цѣле убранѣа, што до набоженства, будѣ на хпѣу уѣате. Отпраўляти йи не будѣ вѣлно по пѣльскы, бо йуж не будѣте мати своѣи костѣлы, лем латѣнскы, та будѣте по латѣнскы отпраўляти. Ксти́ги вам не будѣ вѣлно тѣлько в воды, — бо свѣатый отец Никѣлай пѣствѣ с себѣ миро на цѣлыи свѣит, але дѣля сѣамоу православіѣи“.

И так воставѣла віра до тѣпер, пѣльска и правослаўна. А тѣпер зае паньска рада православіѣу скасуваѣла, обернуѣла до сѣапы. Але православіѣа йуж йист напастуваѣна четвѣрты раз от паньской рады, а заўсе йиш Бог наверѣтау и потвѣрждау, — и тѣпер наѣе надѣйѣу ў Бѣи, же вѣи своѣу спаситѣльну и бѣску віру правослаўну не даст затратѣти, бо йиш Бог уформи́вау и апостѣліу наўчау, йак йи наѣит визнаваѣти и вахоуваѣти, бо йи сам Бог дорого заплаѣту своѣим бѣством, дау за нѣу, ва правослаўну віру тѣло бѣске и кроу принаѣйдорожну и дѣшу и жѣтѣа на крѣсты спаситѣльном. Так правослаўна віра грѣцко-кафѣтолическаѣа востѣи ў йѣдныи цѣны с принаѣсѣуѣатѣлыиши сакраментом. Так Бог йи старшый йак панове и бѣскый рѣсказ пѣршый йак паньска рада; йак Бог уформи́вау православіѣу, так ѣна мѣсит востѣи аж до остатнѣого дне, страшного оуду. И нехай сѣа бѣжа воѣѣа дѣиши — кѣнец.

Зап. від Илѣ Федака, 74-лѣтнього старушка, в Полянах, Короснянського пов. 1900 р. О. Роздольскый.

179. Коли московський цар став християнином ?

І москѣуський царь такіи даўно Бѣгу не віриу. Йак стау раз до воѣны в йакымось другым, али то ни мѣжу повісти, бо ни знаѣу с котрым, дось так го зѣиу, жи му ни вѣстѣло цаўком бѣльше воѣска, йак за рѣгѣмент. І він стау, йуж ни знаѣи, шчо робѣти. Али вѣйшоу сам царь на двѣр і показау му сѣа на небѣ хрѣст, йуж так Бог дау, инаѣе неѣа. І він ўзау, пришивѣаѣи жѣуѣвѣрѣаи хрѣсты, кѣждому і собѣ. І за-

раз зводиваў. Віт тогды так твёрдо ўвірыў ў Сўса Христа і днесь трі-
нат так твёрдо, жыбы рїбу навіть ни йїў ў понедыльок ани ў пїят-
ницю, а горох перебрят, абы не было даде червака, бо то йи такіі
поране, хоцьбы червачок быў. Він майи твёрду віру і заховуйи піст
твёрдо.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшаниц, Старосамбірського пов. від Грица Олішан
Терлецького.

180. Про київську лавру.

Там в Росї є велики таке місто Київ і там є найвища на цілиі
світ церква і називає-ці Лавра, бо той майстир, що і поставив, назив-
вав сі Лавро. Той майстир мав ше одинанціть братів і всі були такіи
майстрами як він; а він був дужи побожним і як мав ставити ту цер-
кву, то три дни постив і молив сі і просив Бога, шоби поміг їму виста-
вити церкву таку, шо ше нігде нема такої.

І взяли сі всі дванаціть братів ставити церкву і шо за день по-
ставили, то за ніч то увійшло в землю. Молодші брати дивували сі
с того, але найстарший ніц ни казав. Ставили вони так дванаціть
років і шо поставили, то всьо ввійшло в землю. Аж нарешті каже
Лавро: „Доста, братя, треба вже нам завершити“.

Тей взяли і завершили, як мав бути гет, дали копулу, хрест і всьо.
тей скінчили ставити. Тей всі дивували сі, шо то с того буди. Аж ту
зачала церква з землі виходити так, як входила і шо ночі вийшла тротя.
І так за одинанціть ночів вийшла вся, же сі люди здивували; така ви-
сока, шо нех Бог боронит. Тей люди тоді поміркували тей кажут: „Ага
видиш як то Бог зробив, то церква так в землю входила, шоб виста-
вити ї таку високу, бо інакше нігди би такої ни виставив“. А ті май-
стри зараз повмирили, тільки наймолодчий вїстав сі і пішов собі в світ.
А тих поховали всіх в печерах під тею церквою, кожному дали труну
і так повідкриваних поставили разом, бо вони сьвяті вістали. Минуло
шось одинанціть літ, аж той наймолодчий брат почув, шо буди вмирати
уже тей пішов просто до Києва в ті печери, тей став обходити своїх
братів і заглядати до них, аж прийшов до найстаршого Лавра тей кажи:
„Посунь сі, брате, нех ляжу коли тебе“. І той вверлий брат посунув сі,
а той ліг коли него, али ни мав ше де їдної ноги положити то постави
і на другій свої нові так, шо вігнув куліно. І там так воно є всьо і до
нині, всі лижать як живі, звичайно сьвяті люди.

Зап. від Андруха Горобця на Руді, Каменецького пов. 1900 р. А. Веретельняк.

Паралелі: Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 119—122.

181. Про сьвятих козаків.

Колись дужи а дужи давно були такі хлопи козаки, шо сі воювали за нашу віру с поганинами. А ті козаки були в тім краю, де ти пер москаль павує, бо ше тоді москалів ни було, тільки така поганьска порода, Татари чи Турки були і ті козаки вічно з ними були сі за нашу віру. Али поки козаки панятали на Бога, то їм добре йшло, али де вкотре тяжко согрішили і Бог їх покарав, шо їх погань та побила і вони вже ни мали такої сили, то тоді погодили сі с поганими і вже Удєн другого ни зачинав. І заріз ті Татари стали панюшити сі і з них зробили сі ті Москалі, шо нині є, то вони походят с тих Татарів. І вже як вони сі, ті Москалі, добре распанюшили, тоді пішли бити сі с козаками. І побили всіх, тільки шось тристо тікло, бо вони були побожні, те їм Пан-Біг поміг втічи до нашого краю, теї тут де ти пер кузья, був ліс і вони сховали сі в тім лісі, бо як вони з віганти тікали, то на перед них ішов ангил і показував їм дорогу, куди мают іти. Али як вони до нас втікли, то їх ніхто ни видів і ни знав, аж то було за паньщину. В тім лісі був собі коваль з жінкою і мав свою кузьяню. А їдного разу було їму так прийшло, шо ни мав ані раз шо робити і пух в голоду. І їдного дня пішов він лісом, шоб здібати яке силе та шоб роботи дістати. Іде він так лісом, іде, аж здібас ді з старим дідусем. А то був сьвятий Петро, теї кажи до коваля: „А шо ти, ковалю, за роботою йдеш шукати?“ — „Таже так“, — кажи коваль. — „Ну то я тибі дам роботу, ходи зі мною“, — кажи дід, і вони гобидва пішли. — Ішли вони теї ішли, аж прийшли у велику гущавину, теї дід кажи до коваля: „Знаш ти шо, нибоже? Тут у тій гущавині під змилею є козаки, шо тікли від Москаля і вони мают коні і їм ті коні треба підкувати, то будиш їх кувати, бо вони вже будут виходити з змилі, бо пани вже дужи сі збиткуют над хлопями, то ті козаки будут панів бити за хлопів і скасуют панщину. Тільки мусиш мнї присягнути, шо того нікому ни скажиш, шо я тибі казав. — І коваль присягнув теї дід махнув перед ним рукою і він ослїп, теї дід їго повів. Як привів під змилею, то знов махнув рукою перед ковалем і він зобачив, шо є під змилею, а там повно коний стоят при жолобах і їдят сіно, а на кожному коневи сидит і спит козак, а скрізь тихо, хоч бери теї мак сїї. І дід кажи до коваля: „Вириж, нибожи, теї підкувай коні, тільки по тихо, шоб котрий козак ни збудив сі“. — Теї коваль взяв, теї став кувати і як покував всі коні, то ше мав їдного і як того кував, то якось торкнув ліктем їдного козака і той збудив сі, змапав за шаблю теї крикнув: „Вже час?“ — А дід обізвав сі: „Нї ще, спи, спи, я тибі

скажу коли". І ковак знов заснув. Тей як скінчив коваль кувати то дід дав їму доста гроша і зробив їго знов сліпим тей вивів на той сьвіт і коваль собі пішов до дому. А той дід, сьвятий Петро, був гатаманом тих коваків, бо їх гатамана Москалі забили, а за те, що вони були по-божні, то сьвятий Петро став їх гатаманом. Тей як прийшов коваль до дому, дав жіңці гроші, али ни хтів скавати, де їх взяв. А баба має такий довгий язык, що пішла до сила і похвалила сі, що і чоловік заробив десь силу грошей. Тей довідав сі о тім дідич тей прикликав коваля тей кажи: „Скажи, гунцвуги, десь взяв тільки грошей, бо ті на смерть забю, як ни скажиш!“ — А коваль знав, що панови ни велика річ то зробити, взяв тей сказав все, як в них було, на їго гріх. Тей пан, як то почув, поїхав зарас до всіх панів і їм розказав те. Тей пани сі такж того налякали, бо перестали сі збиткувати над хлопами і цотім скасували зі страху паньщину. А по паньщині знов приснив сі тому ковалеві сьвятий Петро і сказав, що ше як би коли пани збитковали сі над хлопами, то таки козаки вийдут і всіх їх позабивають. І ше колись так може бути, бо пани знов зачинають сі збиткувати над хлопами...

Зап. в Сільци Беньковім, 1900 р. від Михайла Білика, Андрії Веретельни.

Паралелі: Федькович, Твори. Т. I. Ст. 440. — Zamarski, Podania i baśni ludu w Mazowszu. Ст. 182—194. — Zbiór wiadomości. T. V, 3, ст. 215. Т. XIII, 3, ст. 35—36, ч. 3, ст. 37, ч. 7.

182. Хостел у Підкаміню.

Той, знайти, чудовний косцьол ф Піткамнїньу, то їго рас дьїтьки хтїли завалїти. І кілька їїх взяло дужи отрїмний камїнь ф не-вїтьи і несло. Аш нараз запївав когут і вони човникали, а камїнь фпав на земљу. Їа сама навіть видїла ф Піткамнїньу той камїнь. Віи їи зарас коло косцьола. На нїм навіть знати пазурї і пальці дьїтьків.

Зап. в Будванові, Теревельського пов. від Кучиравої Гауці О. Деревана.

183. Хрести перемінені на шибениці.

Єдна мама мала трох синів, фїйних, як ляльочей. Росли вони, як на дріжджох, а мама дєкувала Вігови, що буде мала на старість но-тіху і підпору. Що днє давала вона ялмужну дідам і все молила сі за них перед образом Суса Христа; той вобраз стояв на стїні, напроти

дверий. Нараз єдиного дня помёрли всі три сини наглоу смертеу. Бідна мама не знала, що си робіти. Вона так все давала дідам, давала „на бóже“, молила сї перед тим образом, що стоїт на стїні, — а Памбіг так тѣжко покарав сї. І вона в безпáкити вовернула той образ лицем до стїни. Від того чьісу вже нігди не молила сї. Раз якось зайшов до неї дід. Вона нічого му не дала і росповіла, чому дідам нікоби не даєть нічого тай, показала обернений образ. — „Ану, відверни го“, сказав дід. — Она відвернула. і аж стрісла сї: Цїлий образ був чорний, як і перше (бо то був образ млятинський), але вже не було на нїи трох хрестів, лиш три шибеняці. — „Твоїх сьмів, мали до двацїть штарóх рóнів повісмтв“, сказав дід.

Зап. в Сороках, Бучацького пов. О. Назарук.

184. Чудотворний образ.

Був чудовний образ вбраний в злóту сукинку. А йндеи побирж-ник то злóто вобшкрóбав і пішов до дому. І йнїму зарас покрутило руки, а злóта сукинка на вóбразї наново відросла.

Зап. від Сирватки, в Будванові, Теробовельського пов. О. Дереванка.

185. Чудотворна фігура.

В йидних силї була фігура Матки Воскої і на нїи шо року від-ростало волосьї і тикли сльозї. Кажут, жи як хто був слáбий на вочи і помастив собі тими сльозами вочи, то го зарас вочи пристанут болыти. А йидна паньї мала песика, жи йнго такош вочи болыли. Вона рас пішла до тойї фігури і помастила носюи вочи сльозами. Тай пес зарас здох, а сльозї пристали вже тичи і волосьї бильши ни росло. Йнїи то пани дурны, тай шче роблят лудьбож шкеду!

Зап. в Будванові, Теробовельського пов. від Кучиравої Ганусї О. Дереванка.

Паралелї: Zamárski, Podania i baśni ludu w Mazowszu. Ст. 172, ч. 3.

186. Млятинський Христос.

Йндев нан пойхау до Турцьїї, шчоби си купити добірних штіри коны. І ходву по йармарку і до свого подобаньї коней ни найшоу.

І прийшоу ў йиден дым, у турецкнй, шчоби прнрночувати і зобачу пан, шчо за двёрми стоїт дитїна, а тї дитїні зўйїзанї рўки. А той пан то буў бяздытнїй і туту дитїну хтыў куцїти собї. І питаў Тўркіу, звїтки тотá дитїна ўзыла сьн. А Тўрки вїгповїдали, шчо вона з'їавїла сьн. І питаў пан Тўркіу, шчоби за нью хтыли. А Тўрки казали, шчоби клаў на вагу дитїну і грóшї, шчоби трóшї тьлькó заважили, шчо і тотá дитїна. А пан собї помїнуў, шчо вїн тьлькó грóшнїи ни маїи, то нїма шчо і класти. А йак лнх пан спати, то му сьм прнсьїло, шчоби клаў тотї грóшї, шчо кóло сéбн маїи. Йак пан постаўнў грóшї, то шче йїмў сьн багáто й лишїло. І ўзыў дитїну на поїаад і поїхаў до польского країу. Йак прїїхаў до Мїльатїна, йак штїра кóнї стáли, то фїрман ни мїг дáльї і зайїтнї. А той пан сам ни знаў, шчо сьн з ним дьїи. І ўпросїу сьн ў йиднóго гáздї, шчоби прїїнїу гáздá до стодóли ночувати. Йак пан лнх і накрїу сьн плашчём і дитїну постаўнў кóло сéбн, шчоб з ним спáла. Стаў пан ў ночї, а дитїна нат пáном стоїт, а пан постаўнў дитїну, аби зноу спáла. Устаў пан рáно, а дитїна зноу стоїт. І хтыли рáно туту дитїну постаўннї на поїаад, шчоби йїхала с пáном. І туту дитїну ни мїг нїхтó рўшннї з мїсьцьн. І аш тогдї ўздрїли, шчо то йн цуд бóжнї. Стодóлу ровїбрали, а на тьн мїсцн постаўннї кóсьцьол і звалывáли вїўтар, Пáна Бóга Мїльатїнського. Йак рослó волóсьн Сўсовн Хрїстóвн, а лўдї йшлї і потрóха нóжнцьнмн ўстрїгáли, а хто буў тэвннїй, то сьн тнм волóсьнм пїткурываў і провнджїу, проздрїу. А йїднá пáньн мáла пéснка і той пéснк отнннїу, а онá тнм волóсьнм пїткурїла і вїттогдї йак волóсьн затвэрдло, то нїкóму сьн ни дасьтє ўтьїтн і до нннї.

Зап. в цвѣтнн 1897, вїд Тнмнн Грннашннннн в Пудннннх, Бучацькóго пов.

187. Чудо сьв. Івана.

То нїбн чоловїк був Поляк, а жїнка була Руснннка, в Полївцьох здаїи йн сьн. Прнходнт чоловїк з вобїсьцьн до хатн, тей повїдаїи до жїнкн: „Траба нннї вївцьу рїзати. — А вона каже до него: Як жн нннї будеш вївцьу рїзав, колн нннї чесннї главн сїкноглавенїнн. — А вїн сьн влостнв і сказаав до неї зухвалнн: То твоїн сьвнто — нн моїн. Хапнун кóсу с кїлкá, злапав вївцьу ннжн ногн, шарнун вївцьу помїд шнїу, вївцьн внала і вїн впав; з вївцьї кров їде спїт шнїї, а йнну з носá і с пнска. Внбїгаїи жїнка с хатн, чельїтє, наробнлн крнку, гáвату, на той крнк позбїгáли сьн сосьїдн, ратуїут йнго, трїсут йнго, ого — вже нн годнн сьн дочутнн. Поїїхали по дохторá — дохторї ни помоглн нїчó’.

Такої му сьм став вже конец. А тепер в тім силі віт товди*) що літши, чесної главы сьікноглавенійи шануйут йак парит тия, ным сьм шав той цут стати.

Зап. в Будзанові, Теробовельського пов. від мамі О. Дервянка.

188. Звідки взяла ся чайка?

Раз напали Татаре на наше село, попалили все, що тільки було, позабивали хрещеній люд, а що могли, забрали з собою. Забили тоді й чоловіка одної молодої жінки, а голову його закопали в дозах над Дністром. Та не знати лише, де поділи туловище. Тому то молода жінка перевернула ся в чайку і полетіла сіножатами та дугами понад Дністер шукати туловища свого чоловіка. Але й до вишнього дня не може найти своєї страти, літає понад могилу, де закопана голова, та вигиче із тяжкого жалю.

Зоря, 1885, ст. 130: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого.

Паралелі: Чубинський, Труды, I, ст. 62.

189. Звідки взяло ся волове очко?

Маленька та птичка зробила ся з дітнини, що дуже любила свого рідного батька. Давно, дуже давно тому, напали на село Татаре, спалили хату, а людий позабивали. Убили батька дітнини, туловище вергли на вигін, а голову закопали десь під корчі. Тому то волове очко скаче поїд корчі, придивляє ся добре всюди шукаючи голови батька, щоби її там, де туловище, закопати у землю. Але до сегодне якось не може відшукати своєї страти, колись однакож пайде голову батька, похоронить її і стане чоловіком.

Зоря, 1885, ст. 129—130: Людові вірованя про птахи, Д. Лепкого

190. Звідки взяла ся тополя?

Дівчина полюбила козака, волоцюгу, без хати і роду. Ходила до него о півночи, як мати заснула, над ріку, та довго-довго гуторила під

*) Се „в“ що йно чути.

вербю; деколи й заворіло, а дівчина з козаком ще обійшала ся. Та от козак поїхав у похід, лишне дівчину у селі саму з тугою та жалем у серцю. Що дня бігала дівчина на недалекій горбок за село, ставала на него та роздивляла ся навколо, чи не надїздить козак. Але козака як не було, так і нема, а дівчина бігає та видивляє карі очи, проливає сльози, мати-ж воркотить, сварить та парікає, що не бере ся до роботи. Якось раз дівчина під самий вечір знов пішла визирати любого і мати, що вернула з поля змучена і струлжена, не заставши дочки в домі, овлобила ся та закляла словами: щобишь уже і не вернула більше — і дівчина як стояла, виросла на горбі високою тополею.

Зоря, 1895, ст. 33: Земля в людській вірі, Д. Лепкого.

191. Звідки взяв ся барвінок?

Коли Турки і Татари воювали нашу землю, напали вони тогди на одно село та витяли в пень всіх людей. Лише один парібок і дівчина словали ся до ліса. Однак і їх знайшли бісурмаши; парібка зарізали, а дівку задушили. З парібочої крові виріс барвінок у лісі, а губами дівчини попилла чиста вода.

Зоря, 1895, ст. 53: Земля в людській вірі, Д. Лепкого.

192. Пйотровіна, Щепановский і король Болеслав.

За Кракоўом йист село Неполуніцы. Быў там ф тін сьлбі, панышчїну не рбїюў, часом з ласкы паны дашто післаў робїти. Йїден раз того кнєцьа сын пішоў навїз (гнїй) возїти задармо. Храбїна не быў дома, лем храбїна. Панышчары гнїй намітували на возы, — х полудне храбїна сьа выспала, вышла на двір ф ті кошулы, што мала на льїто, така рїдощька, што йї было вїдно медїунїк. А тот кнєцьїу сын призерат сьа, вїдїт — йї, — а єшче быў парїтком, нїєно му было Пєтро — тот Пєтро до панышчари бесїдуйї: „Ой, жебы мї тога паны раз дала, тобым йї тоты коны и кованый вїз даруваў“. — Коны бїли красны, паны храбїна того чула: — „Пєтрусь!“ — „Слухам“. — „Под ле геў!“ — Прышоў Пєтро, вакликала го до покоїу, дала му йїсти и пїти, арбаты: — „Пєтрусь, што йїс там бесїдуйаў до робїтнїкїу?“ — „Еї, нїч...“ — „Але повїдж, нє ганьб сьа, бо йа чула, йак йїс бесїдуйаў“. —

Та кой паньї храбїна чула, та йуж дос“. — „А дам коньї и вїз?“ — „Дам“. — „Но, ид коньї запровад до машталньнї, а вїз до возарньї и сам прид гу мї“. — И храбїна з ним спала раз. Мїй Пётро ни їде доміў, лем сьа забавляат коло паньшьчарї тай сьмїхи робїт, чекат на храбїого, йак храбїа буде йїхаў доміў. Тай йуж г вечїр храбїа сьа везе, а Пётро сьїў сої на лавочьку, кади храбїа буде сьа ўйїз. Послїннїў сої попїд очы и крївїт сьа, же плаче. Храбїа нознаў Пётра, же значного господаря сын, — зьвїдуїи сьа храбїа: „А што-ж тобї, сьїну? же плачеш“. — „Прошу пана храбїого, йа ту вознї гнїїй без ден и три кўпкы-ш не доўїїз на загїн, та мї паньї храбїна заперла коньї и вїз, жем три кўпкы не доўїїз“. — „О, што та паньї зробїла! Што пьавзначнїйшому газдовнї таку ганьбу зробїла“. — „Ой, пане храбїе, йабым вольїў, жебы быў йїи йшче и трї дни вознїў, лем жебы была паньї гнес зó ўноў так не зробїла. То мї барз жаль“. — Храбїа заволаў на слугїў: „Идте му зараз выпровадїтї коньї и вїз и заприамте коньї, пьав їде доміў“. Тот сої сьїў Пётро на вїз, — паньї храбїна вышла г ньому и кусьцьїнькы го по гамбї ўдарїла, йак бы жартом: — „О, ты драбе, йак йїс пьа вырїхтуваў...“ — Пётро повїдат: „А йа добрї вырїхтуваў“.

Тот храбїа шаў стаў а рыбам и при ставї саджаўку, де были самы велїкы рыбы, пїд рахўнком. Мїй Пётро ходїў ў ночї на тóты рыбы. Прїйшоў ў ночї к саджаўцы а мїхом, — велїкый шчупак вышоў на траву, траву пастї, а лїшка прїшла на рыбы. Лїшка шчупак а за йїдну шчєку, шчупак лїшку за дрўгу шчєку, и так сьа обобїи потыгїїт: шчупак тьагне лїшку до воды, лїшка шчупак а од воды. Пётро тóто гўонїаў до мїха, ўсьаў на хырбет и доміў. Дома сої ўсьаў цыпы (што сьа нїма молотїт), шїтлу и решето, так йак на паньске паньшьчарї брале, кой йшли панау молотїтї, и їде до Кракова на замык, бо там крїль мєшкаў, Больїслаў. Прїйшоў на першу варту, — варт сьа зьвїдуїи: „Чьóго їдеш до крїля?“ — „Трєба мї“. — „Но, то ид!“ — Прїйшоў на дрўгу варту, — цўстїў го вартник; прїйшоў на трєту варту, — вартник сьа зьвїдуїи: „Чьóго їдеш до крїля?“ — „Лем так“. — „А йак не повїш, то тьа не пўшчу“. — Пётро с хырбєте мїх зняў, ровїїїазаў и фкаўїи козаковнї, што быў на вартї: — а лїшка ш шчупаком сьа натїгат. — „Но, ид, але напєред прїсьаж передó ўноў, же сьа зó ўноў подарўнком от крїля на хпїў подылїш“. — Пётро прїсьаж, же му хпїў подарўїи, што му крїль даст. Прїйшоў Пётро до крїльовой сальї, — крїль на госьтї. Аш крїль пробесїдуваў до Пётра: „Што-ж ти потрїбуїиш, хлòнку?“ — „А, прошу покóрнїй вїаьсьнїйшого пана крїля, йшоў йїи на паньске молотїтї йшчи до дня коло храбїого ставу, та йїи гнїтаке пашоў на травї й ўсїднїў йїи до мїха, та нїхто

не може знати, йаке то йист". — А кріль бесыдуйи до Пётра : „Та фкаж-ле, йаке-с приньус, йаке то буде". — Пётро тото з мїха высїпау сэред покойу : — тото сьа натыгат, лїшка торгат шчупака, шчупак лїшку, — стала сьа велїка забаўа и крїльови и госьтым. Крїль казаў Пётра адитантови запровадїти до йидного покойу и дати му йїсти дос и пїти и дугану и цигарїу, огня, файкы, ньяй йист, што хоче, ньяй пїи, тыўко хоче. А тото сьа натыгат по покойу. Крїль бесыдуйи до адитанта : „Ид-ле сьа тото Пётра запытай, што він жадат за тóту ўутыху?" — Пїшоў адитант : — „Пётре, найасьныйшїй крїль мєне до тебе пїслаў, абыс мї пóвїу, што будеш жадаў за тóту штўку, што-с так крїльа и гостий утышыў?" — Пётро повїдат адитантови : „Йа нич бїўше не жадам, лем сто палиц". — „Вїй сьа Бóга, што бесыдуйиш?" — „А йа повїдам, же бїўше нич не хóчу, лем сто палиц". — Прїшоў адитант, крїльови тото повїдат, же Пётро нич не хóче, лем сто палиц. А крїль сьа зьвїдуйи адитанта : „А йак уважаш, йакый на рóзум?" — „Так сьа здайи, же майи дóбрїй рóзум". — А ид-ле го заклїч го мї". — Пїшоў адитант : — „Под, Пётре, к крїльови, бо тьа жадат". — Прїшоў Пётро, а крїль Пётра заклїкаў до иншого покойу на сэкрет. — „Мїй коханый, пóвїдж ты мї, дльа чóго ты жадаш сто палиц?" — „Ньяй-йасьныйшїй пане, бо йа майу спїльнїка, што-м му прїсыгаў, же му хпїу подаруўу, бо нья не хóтыў пустїти инакше". — „А пóзнаш ты го?" — „Пóзнам, бо йа сьа дóбрї на ньóго прїзєраў, жебы-м го пóзнаў". — Крїль казаў му пїти там де быў, до покойу и крїль бесыдуйи до свóйїх панїу, жебы го шльахтїчом зробїти, ўкорунувати на шльахтїча. — „Йа ту нам дóбра г Венгльовїцах, та Пётрови подаруўу зóўсым". — Тай панóве пїшли до гербóвой канцельарїї, выпїсати му герб шльахэтный, и идут панóве корунувати Пётра на шльахтїча. Идут ф тых скїрнях (што барз скрїпльбат), Пётро сьа найїу и напїў, пїльа столїка óпер сьа и заспаў, — а панóве йак йшли, скрїпайучи скїрнями, тай сьа збудиў Пётро. И так сьа рўшиў, так пер...ў. Пóкїй быў профєруваний запахами, бздїна сьа змїшала з запахом, та барже чўти смрóду. Панóве повонхали (почўли смрóду) : — „А фе, фе! Не мóжна, не мóжна, жебы быў шльахтїчом такий непорїядный! Йакóго смрóду нарóбїў!" — Панóве сьа с тóго покойу вернїли, идут назад, — а крїль та́кже йшоў, с пананами сьа стрїтїу на корїтари. Зьвїдуйи сьа крїль : „Та без мєне-сте корунували Пётра?" — Панóве повїдайт : „Не мóжна го корунувати на шльахтїча, бо барз непорїядный. Мы там гвóшли, він сьа пїдњаў с крєсла, — так зь ньóго рыкло, велїкым смрóдом, што не мóжна г ньóму прїступїти." — Крїль бесыдуйи до панїу : „О, вернїте сьа, вернїте, ньяй и йа сьа перекóнам". — Прїхóдят и крїль с пананами к Пётрови : — но, чўти йїшче. Крїль повїдат :

„А што-ж йис, Пётре, зробиў, же панове от тва фтыкалі с твоёю корунаціёю? Же-с сироду наробиў!“ — „Ньайасьнййшыи крільу, та панове за то фтыкалі? А йа нусьіў, бо йа до тепер быў хлопом, а видьіў йини, же нья идут корунувати на шляхтича, та йини фстаў и хлонтво и в голóвы пуствў ў долину, бо йуж бóду шляхтичом“. — Тóуды панове руками трісли: — „Браво! браво! мóже быти шляхтичом!“ — Кріль му тóты добра храпскы, што маў кріль, Петро́ви запи́саў и назваў тóго сéло кріль Пйитровіце подлуг йóго имене. Пётро достаў добра храпскы на вчны часы и на своійи потóмство. И Пётро сьа ожённў ф тим палацу, тай нй маў дьгити во жéноў, — а до сповіди ходнў до Крако́ўа, тот Пйитровіна, до цільско́го бискупца. Йак гмёраў Пйитровіна, запи́саў своійи добра бискупови, абы зостало то раз на заўсе бискупшчиноў. И бискуп то отримўваў.

Кріль Больіслаў быў рицьир великий, бо дьаблом нарабляў, — быў великий чужоложник. Видьіў йидну панну малолытнў, дванастолытнў, сподобала му сьа, пёслаў козакиў, жибы йи зьи́мали и йóму привели, — и тóту паннўсу дванастолытнў згваўтуваў. Бискуп Стані́слаў сьа дови́даў, — даў поблика́цию выдрукувати на крільа, и сам бискуп поблика́цию попрлыплваў по наро́жных камені́цах. Кріль йак сьа дови́даў, отпóвв бискупови: „Ты до Петро́виц не маш нич, што ти Петро́вина лишнў. Петро́вице мо́йи“. — Бискуп напи́саў до москйўско́го царя́а. Москйўский царь присўдиў бискупови, йак му Петро́вина лишнў дестаментны. А кріль Больіслаў отпíсаў до москйўского царя́а, же він тóму не вірит, же му Петро́вина, бискупови, запи́саў. — „Тоўды бóду віриў, же му запи́саў, йак при мо́йих óчах бóде му записўваў“, — бискупови Стані́славови. Рўский царь отпíсаў до бискупца Стані́слава, йакый йист спир ў той справі: — же тоўды бóде віриў тым запи́сам, йак при йóго óчах Петро́вина бóде записўваў бискупови. Бискуп Стані́слаў розбслаў ф своійи окрэнгу крако́ўским по хресті́янах, жебы сьа зьишли с процесі́яни, с крижа́ми. Зьишли сьа г бискупови, — бискуп во своійи лўдши пішоў с процесі́ёю до Пйитровіц, на гріб Пйитровіны, што йуж сьи́м ро́киў, йак быў похованный. Там маў набожёнство бискуп на йóго грóби и запу́каў пальцём бискуп до труны: — „Пётре, Пётре, фстан нй на сьвйде́цтво, бо збро́цнъарь отбёрат нй твоі́и добра, же не видьіў, йак йис нй записўваў“. — Пётро з грóбу ўстаў, казаў си выне́сти крёсло, сто́лик, па́пир, атра́мент, пёро, — бискуп му то даў ўшн́тко. И піше Петро́вина пйльа крільа, — бо и кріль там — и даў бискупови до рук; а другый запис г москйўско́го царя́а, бо там право йшло. И бискуп заўсе вы́граў Петро́вице.

Тоўды кріль розгнываў сьа на бискупца, бесьидўий до лйитнанта: „Во́зний сой деўйат войа́киў озброййных и ид гльа́дай бискупца по ко-

стéлах, — де го найдеш, там жебы-с го з́араз шаблєю порубаю!“ — Лейтнант пішоу в войсакани до замку. Приїшоу лейтнант до першого костéла під замк, кóтрый сѣ называт „на Скаўци“. Бискуп стау до слўжбы бóжой, — лейтнант вытыг шаблєю, выгнау шаблєю рубати бискупа при оўтарі. Тай рўка востала ў гóру, рўкою лейтнант не рўшиу. Лейтнант Бóга благау, жебы му Бог дарувау, а бискупа не бóде ображау. Рўку му Пáнбиг спўстиу; лейтнант пішоу с костéла на замк до крыля и повідат: „Йист при оўтарі, слўжат слўжбу бóжу. Вытыг йи шаблєю, хóтыіу йи рубати, — рўкою йи не рўшиу. Прóсиу йи Бóга, жебы ні Бог у рўцы дау рух, та бискупа не бóду ображау, — так ні Бог рўку пўстиу и йа тах пришоу“. — Крыль зóбрау сѣ, ўсау палаш, пішоу до костéла на Скаўку, прилётіу і бискупова і оўтарова в вытыгнуеноу шаблєю, з́ачау рубати бискупа. Што óттыау в бискупа, то назад пришло и прирósло, — а бискуп отпраўдыт. Мóгим крыль крикуу на войско: „Йáкый кавалец одóтиу, тáкый бóрте и с костéла выитўйте!“ — Крыль рубау на кавальцы, а войаци кавальцы в бискупина роносили нова косьпьюу. Ф тим рази злетѣли сѣ нежакыйны птахи великы, — тóты птахи кáждый брау до дзѣуба кавалец кїла в бискупа и нѣс перед оўтарь и приложіу, óткіль было. Фшигко сѣ зросла, и бискуп слўжбу бóжу дослўжиу и з́араз гнєр при оўтарі.

Тоўды крыль Большислау з’уважау, же с’ватóго порубау, — так пішоу с Кракóуа крыль Большислау, што никто не знау, де сѣ крыль нóдыіу, — а він пішоу до москїускóго царѣа. Гвошоу до цесарскэй кўхнѣ, учїнїу сѣ нїлїны и там за три рокы ф цесарскї кўхнї выслугўвау, начиня нїу, вóду носїу, замїтау; а до сповїдї хóдиу до йиднóго ксьїндза до католицкóго (пільскóго). А тот час трїи крїльóве выдалї войну москїускóму царїови: татарскїй крїль, черкїскїй и швэцкїй. Москїускїй царь барз сѣ затурбўвау, бо знау, же го звоїуїут. А Большислау нїлїны ўшїтко розумїу; та пішоу Большислау до тóго ксьїндза, што сѣ до нбóго хóдиу сповїдати. — „Ксьїнже пробóршчу, прóшу ознаїнїтї царїови, жебы сѣа нич не бóйау, лєн жебы ні дау до мóйой мóци ўшїтку коменду, бо йа йїдеи Большислау, пільскїй крїль, йїздеи рїцїр“. — Ксьїндз нїшоу до царѣа, нóвїу царїови. Царь ўсау бедїтрїу (тых, што в нїи мáют йїдну рáду) и слўгїу и рїцїрскїй ўбóр, и до кўхнї і Большиславои. З́араз го ф кўхнї крїль дау убрати по йиднорáлеку йако рїцїрѣа. Тамтóты трїи крїльóве приїшли до вїнї на Росїїана, — Большислау йак з́ачау воїувати, выграу, з’воїувау ўсїтрїох крїли. Москїускїй царь свóїи прáва затьáгнуу по тих крїах, йуж йист чїстїй спóкїй. Йак москїускїй царь и Большислау, пільскїй крїль, обїдали, росїйскїй царь мóвт до Большислава: „Брáтку, ты лєне так оцáлїу, — они бїли нѣа з’воїувáли, а ты йїх з’воїувау. Тєнер ты

сой ви́бер с тых трѣох кра́йіу, ко́трый ти съя сподоба́т, и бу́деш кри́льом, а йак то́бі тре́ба бу́де на по́мич, то йа то́бі піду, а йак ні тре́ба, то ты ні піде́ш". — Кри́ль Больіслаў гва́рит до ца́рйа: „Йа нич от тебе не жа́дам, лем жебыс ні голо́уу стья́у, — бо йа съва́того пору́бау ме́чом, тай йа од ме́ча нам гыну́ти". — Москѣ́ўскый ца́рь бесы́дуи до Больісла́ва: „О, бра́те, за та́ке до́бро жебы йа то́бі голо́уу сті́наў?" — Больіслаў гва́рит: „А йак ты ні не зотне́ш, то йа то́бі зотну́". — Фстаў Больіслаў на но́гы, вы́тяг ша́бљу на ца́рйа, — та рад-не-рад москѣ́ўскый ца́рь вы́тягнуў сво́ю ша́бљу и Больісла́вови голо́уу стья́у. — Так съя пі́льскый кри́ль оста́тній скі́ньчу́.

Зап. від 74 літнього старушка Илі Федака в Полянах, Короснянського пов. 1900 р. О. Роздольський.

193. Сьвятий Щепановский.

Йак сьвітого біскупа Щепановского забивали, то він прокляв польски войско і воно сховало сы до йіднойі гори зі сьвітти Ва́цлавом. Допіро йак то войско выйди с тойі гори, фтоди наново пофстани Польшча.

Зап. в Буську, пов. Камінка Струм. О. Деревинка.

IV.

Легенди про ведовірків і чарівників.

---

194. Про вічного Жида.

А. То як ішов Сус Христос на распяте і як ніс христа на собі, теї як був змучив сї, і став сїбі під хатою ідного Жида спочивати. А той Жид вийшов з теї хати теї сказав до Суса: „Йди, йди, ни стій під мею хатою“. А Сус Христос подивив сї на него теї кажи: „Від нинішного дня ти, Жида, будиш вічно ходив до страшного суду“. І зараз вийшла с хати Жидівка того Жида теї кажи до Суса: „Ні, чого ти став „Йди далі бук“.

А Сус Христос до неї также сказав: „І ти також будиш вічно ходити по тїм сьвітї“ і пішов сїбі далі. І від тоді то стали заклинати сї „далі-бук“, а то грїх так казати. Теї зараз по воскресеню Суса Христа як пішов той Жид і Жидівка сьвітами, то ходят до нині по сьвітї і ни мают ніде жадного пристановиска. Шо приїде до села, то муси йти до другого. Али вони разом гобидвоє ни ходят. Жид осібно, а Жидівка осібно. Тілько раз на сто літ здібаю-ці і поговорет трохи теї знов мусят розсходити сї.

Зап. в Тереміно. Камінецького пов. від М. Шмуля А. Веретельник.

Паралелі: Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ч. 1145.

195. Вічний Жид.

Б. Як Жида Ісуса Христа мучили і вже вели го на хрест розпнати, то він ішов попри єдну жидівську хату і хотів там відпочити. А Жид вибіг із хати тай тругив Ісуса тай каже: Іди, іди, чого стоїш під коїлов хатов. — А Ісус каже ему на то: Будеш же ти від тепер також ходити та блудити до віку! — Той Жид зараз пішов на грїб своєї

доньки Ести, а вона встала з гробу тай каже: Ти невірний тату! Невірний єсь Богу, невірний і міні, не варт єсь плакати на моїм гробі! — А він плакав на єї гробі, жалував, що єму Бог забрав доньку таку молоденьку. То від тогди він вічно ходит. Як місяць у остатній квадрі, то він свіє і робит ся старий-старий, а як місяць новий настає, то він знов молодий, здоровий, білявий, підтяє волосє. Кажут, що кілька літ тому був і в наших крає.

Житє і Слово, 1894, II, ст. 180.

Паралелі: Жидь вѣчный родомъ изъ Іерусалима. Второй накладъ. Коломня, 1894. Черенками и накладомъ М. Бѣлоуса. Ст. 1—20.

196. Невмирущий Жид.

В. То такий Жид був: Як Христа мучили і вели вже розпинати, а Христос надійшов з хрестом і хотів троха оперти ся о єго хату, спочити, а він крикнув: „Іди геть! Іди геть!“ А Христос обернув ся тай сказав йому: „Я піду, але й ти йди і ходи по сьвітї аж до страшного суду“. То він і доси ходить. Дєсь недавно — говорять люде — видїли його в наших сторонах. Але його тяжко пізнати, бо він на старім вісьці старий-старий, а на новім місяці знов відмолоджуєт ся.

Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 211.

197. Цар Олександр, що вимазав сьвяте слово з церковних книг.

Раз прийшов цар Олександр до церкви і почув як сьвещенники сьпівали, що з вісшого буде нисший, а з нисшого буде вісший. Цар Олександр на се каже: То не може бути, шоби від мене був хто вісший, а я аби був нисший! — Сьвещенники кажут; шо то так є уписано в книгах. Цар Олександр прийшов і вимазав се з книг, а ангіль прийшов тай написав знов се золотими буквами, шо так має бути. По службі божїй пішли до дому. З дому загадав йти до купелю і сказав слугам запрячі коні і поїхали до купелю. І прийшли і розбирав одїж із себе і поклав коло води і як цар Олександр купав ся, ангіль прийшов і єго одїж узєв на себе, сїв на поїздь, фірман обїзрів си і гадав, шо се цар Олександр сидит на фірі, тай пішли до палаців і сїв за цара Олекса-

дра на трон. Той з купеля виходит, а одежі нема; а він запросив в жінки, бідної одовиці сорочки. Жінка дала сорочку, а він пішов до дому і від дому пішов до палаців. А там не пустили, сказали: Шо ти за олен? — Я є цар Олександр. — Наш цар Олександр на троні. І ввели і нагнали. Він пішов селами і так бідував три роки, а за то, що він винавав з книг церковних слово боже. Він назад вернув си до свого палацу, тай питає си, ци то він тут був царем Олександрем? — Стій ти тут, а ми йдемо питати си. — Увійшли в палату і кажут, шо тут є такий і признає си, шо був царем Олександрем. Коли він є тут, обийте его і оберіт у файну одіж, і дайте ему злотний перстїнь і ведїт суда. — Уни увели, а ангіль, шо зібрав его одіж, сказав его поставити коло себе з лївого боку, сказав увести его жону, і сказав: Пізнавай свого чоловіка! — А вона дивит си тай не може пізнати. — Ангіль каже: Его Бог покарав тай помилував за того, шо він винавав слово боже з книг церковних. Той ангіль каже ему: Паметаї, абес бїльше не согрішав! — І пішов, а він зїстав си назад так царем Олександрем, єк був.

Зап. в Довгополі, Косївського пов. 1901 р., від Дмитра Тимофійчука Матвіювого О. Галевич.

Паралелї: Гнатюк, Легенди з Хітарського збірника. Ст. 20—27. — Oesterley, Gesta Romanorum. Ст. 360—366 і 722. Ч. 59. — Рудченко, Народ. южнор. сказки. Т. II. Ч. 36. — Сборникъ матеріаловъ д. описан. Кавк. Т. XVIII. 3. Ст. 194. — Чубинський, Труды. Т. II. Ст. 628 і 637. — Ровинскій, Рус. народ. сказки. Т. IV. Ч. 45. — Ciszewski, Krakowiacy. Т. I. Ч. 98. — Kolberg, Lud. Т. XIV. Ч. 70 і 71. — Chelchowski, Powieści i opowiadania ludowe z okolic Przasnysza. Т. I. Ст. 254. — Kolberg, Krakowskie. Т. IV. Ст. 102—103. — Národopisný Sborník. Т. III. Ст. 103. — Archif f. slav. Philologie. Т. XVII. Ст. 572.

198. Про Твардовського*).

Йеден пан захтїў грóшеї, а не маў їх де дыстáти. І загадаў дўжку, шчобї сьї пітписáти чортяковї. І вїйшоў коло опїўночи на двір і свїснуў ў мїзїльнїй палец, а злий приходит і питаїе йего: Чо ти хочеш? — Дай ми котел грóшеї то ти сьї пітпішу. — І прыняє

*) Твардóскїй — Повітович, бо ў повітьу. Прим. оповідача.

панови котёл грошей, а пан підписаў сьм, а не зробіў контра́ту, коли го ма́йце ўзя́ти. Ходіў злий дух че́рез йакийсь час, а йак му сьм наўкіміло, то прийшоў по записану д́шу. А Пові́тович ві́повідайце́: Зробі ми тих три річи, то йа тобі ска́жу, то мнѣ вóзьмеш, а йак не зробіш, то мнѣ не вóзьмеш. Йעדнў річ: Че́реверні тутў висóку горў, шчо на ны́ йе на шчоўбі постаўле́ний хрест; де тотá висóка горá, абі́ буў рішнїй пляц. А дру́ге: На тым пляцў посьїй мак, а с то́го ма́ку абі за йедён рік виріс велі́кий лѣс; а третє́: Абі́с сьм скупáў ў мѣсьцьї воді́. — І нальї́й ў мѣску воді́, а́ле сьвичено́й, а злий дух йак ско́чнў ў туту во́ду та́й сьм попа́рнў і с то́йї злóсти йак йего́ ўхо́пнў і вы́с го ў пові́тьу аш під небеса́; а звітти хты́ў йего́ кннўти аж ў пекле́. А йак го піднѣ́с, а він зачнў сьпівáти порáнну утрє́нью. Зы́йшла Ма́тка Бо́жа і притисну́ла до се́бе йего́ і Пові́товича і злóго д́ха шче гі́рше поце́кла, шчо злий дух ві́тє́чнў. І Ма́тка Бо́жа віды́йшла, а йего́ лнї́ли ў пові́тьу, абі́ вы́сьї і б́де вы́сьї до кннцьї сьві́та.

Зап. в цвѣтїи 1897 р. від Тямка, Гринишиного в Пужняках, Буцацького повіта.

Паралелі: Kolberg, Poznańskie. T. VII. Ст. 166 - 167. — Zbiór wiad. T. V, 3. Ст. 190—197.

199. Дяк-музика.

Був собі їден дяк грішник, бо він ходив до чужих молодїць. Ал Бог їму ни міг того стирпїти і таки покарав їго. А він був ше музика, вмів на скрипці добре грати. От їдного разу в ночи сидит він в їдної молодїці те́й грає її на скрипку, аж тут входи до хати якийсь пан те́й просї їго, шоб ішов грати до него на балъ. Те́й мїй дяк вїйшов, сїв з паном до карїти те́й поїхали. Аж прїїхали до лїса, а там велїкий палац; і пішли до палацу, а там повно панів і панїв і всї в чорно новобранї. Те́й як зобачили їго, стали просїти, шоб він їм заграв. Дали їму фест наїсти сї і напїти сї, а потїм він сїв за стїл і став їм грати, а вони стали танцювати. А то були чорти і вони хтіли взяти собі їго д́шу. Те́й дєсь як вже мала надходити півнїч, вони перестали танцювати, те́й дали дякови стрїльбу, те́й кажут, шоби він стрїляв до вікна. А як дали їму в руки стрїльбу, то люфою обїрнули до него, а ложе до вікна. Але то ше добре, шо він мав такий звичай хрестити сї, те́й взяв і перехрестив сї і став цїлювати до вікна. Те́й шо но приложив стрїльбу, аж види, а в вікні стоїт хрест, а на ньому Сус Христос і з

ран йому тече кров; той дяк як то зобачив, впав на землю був паняти, і прибудив сі аж на другий день рано. Той він дивив-ці, а він сидит на купині в очиреті, а коло него те, що він вчора їв, сикливі і кінске лайно, а замість грошей чиринки. І від тоді більше вже ни ходив дяк по чужих молодичях.

Зап. в Сільци Б. від М. Шмуля 1900 р. А. Веретельник.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 52—54. Ч. 19—20. — Чубинський, Труды. I. Ст. 186 і 190. — Рудченко, Народн. южнор. сказки. I. Ст. 74—77. — Гринченко, Етногр. Матеріали. Т. II. Ст. 57—58. — Federowski, Lud białoruski. T. I. Ст. 18—19. — Чернягов. губ. Вѣдомости, 1854, ч. 17. — Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 38—41.

200. Записав чортови душу і не пішов до пекла.

Буў ў одним силы бідний чоловік і маў кількоро дьбітій, а жінку лідашчо. Ў жадин спосіб ни міг собі нийякої ради дати. Ни доўго намисльоваў сь, вибирайи сь ў дорóгу шукати шчасья. І прихóдит чирив оден гостинец, чирив роздорóжи і вдібайи сь з одним панóком. Наздоровіў йи му і питайи сь той панóк, чо́го він потрібуйи. А він оповідайи йи му ўсю свою біду. Той кажи: Йа тобі пора́джу, али мүсиш записати мнйи свою дүшу. Він кажи: Даи, али ни так бóрзо, хібá на доўший час мүсит вітклякати. І відали собі термін на пйидисьять лят; по пйидисьятьох лятáх майи прйити по дүшу. Пүкнуў о земљу панóк той і витягайи досить золота, срібла — там йи му сь витворило — і дайи тому бідному. І кажи йи му так: Майиш на твій дорóбок, а за пйидисьять лят йа прййду і буду тибé питати дёўйать слі; йак мнйи вітповіш, то душа твоя зыста́ни при тобі, а йак ны, то возьму йи с собою. Вирнуў бідний той до до́му і зачинайи повóленьки розмножувати своій господарство так, жи досить зыстаў вилыкии богачём. І ни робит ныц инчо́го, лиш мо́лит сь Бо́гу, дайи йалмүжну, слóвом стаў сь побóжним чоловіком. Минайи пйидисьять лят, прихóдит панóк по дүшу. То́йї но́чи, наколі він маў прйити, прихóдит пйрит тим оден подорóжний і прóсит сь ў него на-ныч. Али той госпóдар вповідайи подорóжному шчлыг, кажи, шчо з найбільшою охóтою йа би вас пирночуваў, али йа се́йї но́чи майи ма́ти нисподыванйи гóсьты. Али той подорóжний буў ўпёртий чоловік і ни хотыў сь ўсту-

пити. Кажі: Їа ва́шнї гóсьтьом нї будú нїц на першкóды, тьлькó собі кóло ва́шнїх двірїй будú сидьгї цьлú ньч. І гóспóдар му на тóїн зьївóлю. Накóлі подорóжнїй засьú на свóїй станóвнїчї, прїхóднт і гїсьть (по лúшу). Пúкаїн до двірїй і пїтáїн сьм: Чн спїш гáздо? — А той подорóжнїй, котрїй сидьú кóло двірїй, вїтпóвїдáїн: Нь, їа нн спїу. — А вїн кáжн тої панóк: Ну будéм гóворїгн дéўїтáть пїтáнь. — А подорóжнїй кáжн: Мóжнш зáчннáтн. — І пїтáїн сьм тої, кáжн: Шчó їн їндéн? — Той вїтпóвїдáїн, кáжн: Ындéн так їак ньц. — А вїн пїтáїн сьм: А шчó їн двá? — Той кáжн: Двá хлóпцьї то їн дóбрá кóмпáньїа (з гáздá спїт, ньц нн знáїн). — Пїтáїн сьм дáлы: Шчó їн трї? — А вїн кáжн: Трї хлóпцьї дóбрн бїн. — Пїтáїн їгó: Шчó їн штїрн? — А вїн кáжн: Штїрн кóлесьї, дóбрвї вїз. — Пїтáїн їгó: Шчó їн пїть? — Той кáжн: Пїть дьвóк, то їн свóїй вчáрнїцьї. — Пїтáїн їгó: Шчó їн шїсьть? — А вїн кáжн: Шїсьть вольцú їн свїй плуг. — Пїтáїн їгó: Шчó їн сьм? — Кáжн, жн сьм хлóпцьú, то їн свóя вїнá. — Пїтáїц їгó: Шчó їн вїсьм? — А вїн кáжн, шчó вїсьм обóрóгїу, то їн свїй хльїб. — Пїтáїн їгó: Шчó їн дéўїтáть? — А вїн кáжн: Ыа дьўїтнїй áнгел вїт Бóгá, з тн, чóртн, шчвáї гет. — Накóлі гóспóдар úстáу, ньї подорóжнóгó, ньї гóсьтьом — і душá їгó.

Зап. від Ник. Данковича, в вересні 1896 р. в Пужаниах, Бучацького пов.

Паралелї: Рудченко, Народнїя южнорусскїя сказкн. Т. II. 11: Убогїй чоловїк н чорт. — Драгомановъ, Малорусскїя народнїя преданїя н разсказы. Ст. 56. Избавленїе запроданнаго чорту. — Грїнченко, Этногр. Матерїалы. Т. II. Ст. 65—66. Там укáзанї також паралелї до рїжнїх мотївїв про продаж душї чортовн. — Романовъ, Бѣлорус. Сборникъ. Т. IV. Ст. 52. Ч. 40. Ст. 82—84. Ч. 46. Ст. 212—213. — Манжура, Сказкн. Ст. 128.

201. Про шевця, що записав ся злому духови.

Буў їден швец бїднїй, і вїн пїшóу до льїса і вїрубаў сїбї берéзу. Несé тўу берéзу, але злїй дух вїхóднт з льїса. Сьú на берéзу тáй кáже: „Шó тн несéш сúху берéзу, нашó тн її зрубáу?“ — А вїн сьї нерекїнуў льїснїчнн. — І швец так їгó тьáгне бїдáчїськó дорóгоу і кáже: „Шáвнн, дóсьть нннї тьїшкó нестн, але ше ї пан сьїлн на берéзу, жнбн їа ше ї тьгнóу...“ Той злїй дúх кáже до нéго: „Пїтпншї

минні сї, то йа тибі подару́ю то́го. Дам ти гро́ші мно́го і ни будиш
 біди́у, на ці́лий рік“. А він, булі де́уґатеро душ, і ўсі де́уґатеро душ
 записа́у. І тоді ка́же: „Йа за рік при́йду по те́бе, — жиби́сь сї ни
 відпира́у, жи ни піди́ш!“ — Але той с то́ї тї́хи вели́кої, жи йи́у
 лы́сничі́й да́у гро́ші, (він сибі́ дума́у, жи то лы́сничі́й) при́шо́у до жи́н-
 ки й ка́же: „Шо йа зроби́у, — йа сї пі́писа́у лы́сничо́му, жи йа йи́го
 буду́ ўже“. А вона́ ка́же: „Ну, та най там! Коли́сь до́бри гро́ші ўвнї́у,
 то ми пі́дем та й буде́м робі́ли“. Але ка́же: „Ми не будемо́ ў лы́сничо́-
 чо́го нї́ робі́ли, нї́ вы́ц. ’по та́к буде́м“. — Ма́у дьі́учинну, ма́ла сьї́м
 лы́г і дў́же ма́ла чита́ти фа́йно, побо́жно, Бо́гу сї́ моли́ла. І Ісус Хри́-
 сто́с при́шо́у до не́ї і сьві́тїй Никола́й і ка́же (так Ісус Хри́сто́с ка-
 за́у): „Йак він при́йди по вас, то йак та́то буде́ робі́у чо́боти, то аби
 ни ўстава́у ві́ сті́льці́, поки йа ни ска́жу“. Допі́ру зьи́у швец, робі́т
 чо́боти з ве́чера дў́же до́уго, — при́ходит зли́й дў́х по не́го і ка́же: „Но,
 збира́й сї́, — а він сї́ назива́у Гаўри́ло — бо ми ў́же буде́м йшли́“. —
 „Ой, йа ма́ю — ка́же — чо́боти дороби́ти, бо йа з бі́дних рук
 жи́у, то не мо́жу так жи́во поки́нути, — бо лы́ти ма́лі, жи́нка — ка́е
 слаба́, том не го́ден поки́нути, бо тре́ба зароби́ти на дору́у...“ — „Але
 йа тибі́ — ка́е — дам фо́ршпан, ми по́йдем, ни тре́ба ти гро́ші“ —
 так зли́й дў́х пові́у. — А сьві́тїй Никола́й ка́е до дьі́учини: „Йак він
 ўста́не, то най то́й зли́й дў́х сьї́да́йи, — то він йи́го закли́пе“. І ка́же
 то́й швец, — то́й швец до́уго робі́у чо́боти, то́му сї́ ўкў́чило сто́йґи;
 йак швец ста́у збира́ти сї́ ў́же йти, а зли́й дў́х на сто́лец, на йи́го міс-
 це. І ка́же швец: „Ну, та ўстава́ймо ў́же, ходьі́ш!“ — „Але минні́ сї́
 — ка́е — зда́йи, шо йа ў́же ка́мїньом, шо ў́же не го́ден ўста́ти... Ты́шко
 ми сидьі́ти і ты́шко ў́ста́ти“. — А Ісус Хри́сто́с сто́я́у в бо́ку, а
 зли́й дў́х ни зна́у. — А ў́же й ку́рн пі́дут, а він сї́ ква́пнт: — „Пу-
 сти́ нї́, — ка́же — Гаўри́ло, бо йа ў́же йду...“ А Гаўри́ло ка́же: „Йа
 по́ти не пў́шчу, по́ки йи́гомосьць не при́йдут. Бў́деш зна́у, шо робі́тники
 кошту́йут“ — жи він тї́лько робі́тникі́у бра́у. Але ста́рші́й брат нисе́
 дві́но́к ў пе́ред і хрест, та́й задавони́у коло поро́га. Зли́й дў́х ’бісьцьа́у
 скрї́нку тў́йу, жи ши́уці́ трима́йут, ў́же дума́у, шо то йи́гомосьць шли,
 — але ка́е: „У те́бе, ше́ўче, за́кля́те місце́ йи́. Повері́й минні́ гро́ші
 ті́ї, жи йа тибі́ да́у, йа тибе́ ни хо́чу зва́ти...“ Али швец ка́же: „Ти
 минні́ ше дай гро́ші, бо йа десьі́тьма́ па́льци́ма зароби́йу, йа дў́же
 бі́дний, дьі́ти ма́ю, та́же мене́ — ка́е — шї́ла кошту́йут ба́гато, жиби
 йа йи́х да́рмо лиші́у, — сплаті́ минні́“ — ка́е. „Йа тибі́ — ка́е —
 сплачу́, але ше на рік пі́тнїши́ сї́“ — ше хтї́у на рік при́бува́ти, шо
 він з ним зроби́т. „І на ти ку́пу гро́ші, ’но нї́ пусти́!“ Ка́е: „Дава́й
 минні́ найбі́льше гро́ші, то йа ты́ пў́шчу“. То́й зли́й дў́х насї́пау́ йи́му
 гро́ші мно́го —: „Ото — ка́же — ма́йш ў́же на ці́лий рік, ’но нї́

пусті". А дьўчина пішла до ксьондза, да́ти зна́ти, жиби йігомосьць йшли живо с кропілом. Ксьондз с кропілом, — швец просит злийдуха́. — „Да́й ми ше -- ка́е, — ше бiльше гро́ші, то за́ра підеш“. — Насипаў гро́ші багáто, але сьї дiвiт: ўже йдут ксьондз с кропілом. А вiн сьї просит, ка́е: „Пусті ны. Ай, — ка́е — пусті ны, бо йа ўже на короткiй гилі вiшу, бо йа сьї тут ростобилу...“ Але сьвiтiй Никола́й дьўчиннi сказаў: „Йди, кажи, най си ўже йде, — дiбри, жи гро́ші даў, то ни бiднiти бiдiли“. Йігомосьць до хáти, а злий дiх с хáти ўтык. Тiй ка́жи дьўчина: „Вiднiти, шо то Бог допомага́йи“.

Але ўже рiк вiйшоў, — приходит злий дiх зноў по не́го. Ни йде до хáти, 'но стаў пiд вiкнiм, бо — ка́е — зi двiру то вiн живо ўтыкне. Швец рiбiт чiбiти, сидiт на стiльцi, рiбiт чiбiти, — а злий дiх приходит пiд вiкнi i кличе йiго: „Гаўрило, збира́й сьї!“ — „Гаўрило ни Гаўрило, йа сьї ни бiду збираў, бо йа старiй, ни гiднiм 'ти ўже“. — „Тос гро́ші — ка́е — гiднi буў брáти, а йтис ни гiднi!“ — „Стiй, стiй — ка́е — пiд вiкнiм, йа сьї буду збираў“. Та й йак стаў ў вiкнi, так стоiт, закаменiў. Та й ка́е до не́о: „Но, i ни пiднiш?“ — Швец ка́е до не́о: „Стiй, стiй трiхи ше, бо ма́йу рiбiтi“. Тимчасiм дiти сьї збираўт, ану, ўзвiў швец збiрати сьї, а дьўчина пішла до ксьондза. Але дьўчина пішла до йігомосьця, жиби йшли с кропілом, покropи́ти мiсце тiйи. — „Ой, йакiй ти, — ка́е — шiўче дiўнiй, — йа сам буду тьикаў, 'но мнi — ка́е — пусті!“ — „Насип ми — ка́е — гро́ші, то пiдеш“, — „Йакже йа — ка́е — тибi гро́ші дам, коли ти гада́йиш цiркоў будова́ти... Та бо йа тибi купiў — ка́е — за коньi!“ — „О, то ти — ка́е — хочиш мнiў йiхати? Тiго ни дочека́йиш!“ — А злий дiх засумоваў сьї с тiго, жи ўже зноў ни ўо́зми. Йдут ксьондз с кропілом — : „Йа ты ка́жу, ўтыка́й йак найбiрше, 'но ми ше да́й гро́ші, бо ўже ксьондз йдут...“ Злий дiх тiйи учуў, та й ў нiгi, полiтiў з вiтра́ни. Тодi приходит ксьондз до хáти — : „Ну, шож ти, — ка́е — Гаўрило зрiбiў?“ — „Та бо йа, прiшу йігомосьця, — ка́е -- йа сьї пiтписаў злийдухови ше на рiк. Да́й гро́ші, то трiба ўзвiти. Мiже Гiсподь Бог — ка́е — мнiнi допомiже, буду цiркоў будоваў, то йа с тiго вiйду“.

Швец рiк вiбуў, — приходит по не́го злий дiх. Тiй дьўчина ка́е: „Тáту, ўже тiпiр пiдемо, — семолiтна дьўчина — коли тiй лiснiчiй сьї так ўпелiсиў, то мiснiм iти...“ Приходит злий дiх до хáти — : „Но, збира́й сьї, Гаўрило!“ Гаўрило кiнуў чiбiти, йде ў сiвн, ўсi дiўяць, дiўяць душ. Вiйшли ў сад, — там дiже слиўкi йи. Швец важбiлуваў за слиўкáми та й ўзвiў трiстi, але такоiй швец сiли ни ма́йи, жиби слиўку потрiс, — потелiпаў, та й ни ўпáла ни йiднá. — „Бо то — ка́е — йак найбiрше трiстi сливiк, жиби йа йшоў“. Йде

злий дѹх до слиўки, алапаў таі трисѐ. Чіпіў сѣ слиўки, потрисѐ, — аж лісты облѣтыло. — „Ош то, шѣўче, тобі будѣ ў мѣни дѡбри: ѡа будѣ — моцнѣйш — будѣ робіў, а ти 'но будѣш сибі спаціруваў і на ўмерлі будіш чѡботи робіў...“ Але ѡак злий дѹх ўчпіў сѣ слиўки, таі ўже сѣ ни гѡдин вічпіўти. Таі каже: „Гаўріло, пусти нѣ віт слиўки, нѣ ти грѡші і тііі твоїі квіти, — аш три квіти ўже маў — бо то нѣхтѡ с тобоў не вѣйшоў на лад і не вѣйде“. — Ўзьіў Гаўріло тііі квіти, зачинаїи дѣрти ѡіх —: „Кинь, Гаўріло, квіти на зѣмљу“ — а те стоїаў коло слиўки, сьватїі Николѡї го так закамнѣваў —: „Ци ў тѣбе, Гаўріло, такѣ місци, жи ѡа сѣ не гѡден поступи́ти авні крок? Нѣ ти грѡші і пусти нѣ, жиби ѡа летыў ў свїй край“. Гаўріло подѣр квіти, кинуў на зѣмљу, а дѣўчѣі семолы́тне каѣ: „Тїлькѡ, тѡту, маїите грѡші, а тѡх квітіў ни запалітѣ!“ — ўже жьїлуваў тѡто сьїрнїк ўзьїти запалїти квіти. — „Возьмі́т за креї́цар сьїрнїк таі запалїт“. Ўзьїў швец квіти, запалїў —: „А то, — каѣ — шѣўче, ти ше мудрїйшїй понад уўсѣ, — так злий дѹх повїў — дѡсїть ѡа мўдрий, але ти мудрїйшїй“. Дївїть сѣ злий дѹх: ўже ксьондз ідўт до шѣўцїі по чѡботи. — „Жиби ѡа буў знаў, шо ксьондз с шѣўцѡма компанїїи, то ѡа бим буў тебѣ до берѣаї припнїў ў лысы. Колїс квіти подѣр, то хоць менѣ пусти ўже“. — „Але ти — каѣ — мнѣ ни будіш нїгди зачинаў?“ Зачинаїи грїміти. — „А, — каже — грїміт, а ше ѡ — каже — ксьондз іде, — пускаї нѣ — каѣ — ѡак найбѡрше!“ — „Бо то — каѣ — ѡа камїнь маїу возїти, чекїі, ше тобоў буду камїнь возїў...“ А дѣўчїна каѣ: „Тѡту, пусьтїт, най си летїт, жиби ми го — каже — нїгди ни вїдѣли ўже, бо вїн дўже врадлївїй. Мѡже грїм ўдарити ў нѡшу слиўку і ѡїгѡ забїти, то паскўдне місци...“ Але сьватїі Николѡї каѣ: „Їди по шїло, дѡбре го сколі, жиби хрешчѣного сѣ нїгди не чїпаў. Бо то — каѣ — ѡа тїлькѡ людїї маїу пїт своў рукѡў, ѡа нїми нѣц ни рѡбљу, 'но камїнь вѡжу, але шїлами ни шпїгаїу...“ Вїйшоў швец, ѡак го шпїгнў шїлом, аж му з нѡго мѡзи натекло тїлькѡ, жи ни мѡжна було перейтї тамтудѡ. — „Вїпусти тамтї дўші, жи маїиш, — так швец — тамтї лўди, то ти ўсьѡ подарўїу“. А злий дѹх каѣ: „Де ѡа мѡжу тамтї лўди вїпустити, коли ѡа квіти ни маїу!“ — „Напїшї — каѣ — на памнѣть“. — „Пустї ми іїднў рўку, то ѡа ти напїшу, аж не змѡжеш ѡїх гѡдува́ти“. Ўзьїў швец, пустиў му іїднў рўку: аш тїлькѡ напїсаў квітіў, жи на подвїри ни могло сѣ ўлы́сти душ. Ыак пустиў сѣ злий дѹх ўтыка́ти, аж не могло ўочнїі ўздрїти, кудѡ вїн летїт. Полетыў злий дѹх, повипускаў, де шо бўло, де ше ѡакї бўли. — „Ото — каѣ — швец мўдрий, тїлькїі маїїток ѡа маў, і швец ў мѣни вїдѡбраў, а ѡа тепѣр бїдака. Гѣї, — то каѣ тогдї — шо ѡа тепѣр — каѣ — будѣ

робію? — Уже си радит тих своїх, компаньїстнх. — „А то — кѣе — тос си тепер зробію, — мусиш сам каміньи возїти“. Йїдѣ злїй дїх по каміньи, — зачинїїи грїнїти. Грїм ударїю, злїйдухї забїю, і каміньи ни привїа. — „Ото — кѣе — їа шчїсьтьа ни маїю нїц, нї дїгї моїї ни маїют чнї працювїаї і бїдут бїдїтя, поки свїта стїанѣ“. — Ёже ўса.

Зап. від Кароля Мазурчнх в Плетенїчох, Перемишлянського пов. 1897 р. О. Роздольський.

Паралелї: Аванасьевъ, Народ. рус. легенды. Ст. 53—71 (три варїантї). — Етнограф. Збїрник. Т. 1. 2. Ст. 90—92. — Драгомановъ, Малор. преданїя. Ст. 120—123.

202. Як пїяк висвободив грїшнї душі.

Записїу сїа йїдѣн пав до Фармазїнїю. І йїш приїшоў тот час, жи маїют го братї. Али быў йїдѣн пїяк. Напїю сїа, а тот пав увїїшоў тїкїй до коршнї, сїю і дїмат. А вїн сїа пытат: А ты чо тїкїй сумнїй? — Еї, шчо ты менї ў тїм порїдїш! Заўтра маїю до пїкїа йти. — Дїй ми на горїўку, їа за тїа пїду. — Тот дїю му грїшнї шчось, кунїю горїўкы і приїшоў тот час, дрїгїй день, їак пав маї йти: Ну, ходї, їа си найїу за сѣбе. І ўказїу тїго пїякї і ўнї ўзїали го. Завелї го там і повїдїаїут: Нич не маїш робїти, хыбї пїт тїми пїятїма кїтїама клїсти огѣнь, жебї не ўгас нїколи, їак нїч так день. — Ѓа, горїўкы ми постарїти. — Ёнї принїсли му бїчку горїўкы. Вїн пїю, нїю і вїшнїю ўсїу. А ўнї дѣсь сїа поросходїли по свїтїах тотї злї, горїўкы немїа, дїмат си: Шчо їа будї ту пїлїти, кої не звїаїу, шчо ту йї? Ѓа сїа подїїю. — А ўно бїли дїшї. Вїн пороскрївїю, ўсїо полѣтыло, бо мїже так Бог даю. Тотї приїшлї: А шчо ты зробїю? — А шчо жбым зробїю? Нич! Ни стїло ми горїўкы, тої ўсїо хотїю потерѣти! — Гадаїут вони собї: Шчо з снї робїти? Хобї бы шче сїа шчо призбїрїало їакїх душ, вїн шчѣ бы вїпустию. Ёзїали, вївели го і шхит чѣрес порїг: Рїшай вїтти!

Зап. в лїутїм, 1899 р. у Мшанци, Старосамбїрського пов. від Грїца Олїцїа Терлецького.

Паралелї: Манжура, Сказки. Ст. 55—57.

203. Як стрілець убив чорта.

А. Быў індэн такій, жи хотыў абы быў добрым стрільцём, али ни міг нич ўбїти. Хтось йому поворожїў: Обесь сьа сповїдаў і бес сховаў си тотó причастїя у рот під язык, бес вїйшоў ў лыс; там йи на бұцы вїрїзаный образ: Прїсвїтá Дьїва, вїрїзали пастухы на бұцы. Там тотó завертїш і ў тотó стрїлиш. Шчо хоч, то забїиш пóтым. Йак стрїлиў ў тотó, йак зайшла кроў течї, ледво утык; і настрашиў сьа с того і ўже му не дуже добри йи. Ідє і йуж му сьа перед вóчи пхáйи ўсьака звїрївá: І лисы і воўцы і медведьї і зайацы і шчо йи, йакá птїцца на свїты така дїка. Али вїн прїйшоў до йиднóго пáна і стаў за стрїльця. Йинó вїйде на обóру, йуж йї шчо довокола ньóго бїти. Ўвїдїў пан: Йа тако́го стрїльця не хочó, йдї ты собї, ты не йи пёу-ный. Йидным слóвом йидєв го так пан вїтправїў і дрўгый і трётый сáмо. Вїн сьа твєрдо покáйяў, жаль йому, йакє зробїў і хочє сьа ітї сповїдати вась. Вїйшоў до спóвїди, почáў повїдати, йак то йи, йак зробїў; не хочи му ксьїндз дати розгрїшєнья. Вїн пїшоў до дрўгого, тáкий не хочє. Пїшоў до бїскупа, тáкий не хочє. Ідє дорóгоу, тáкой му сьа вáльат звїрївá попїд ноги, али вїн не хочє бїти. Прїйшоў до ковальá і сьїў. А коваль йому повїдат: Чó ты такїй сумнїй? — Так і так йи зробїў, росновїў, цїлє ўсьо йак было с кїнцьá. — Коваль мовят: Йа тобї заўдám покўту. Ўсьаў обрўч жельзный, шчо маў цаль заўгрупшкї і сковаў му на шїї: Ідї, йак сьа тот обрўч урвє і ты сьа спокутў-йиш. І вїн ходїў, ходїў — доўго, али вїйшоў ў лыс, сьїў си на пенькá і сьїдїт; а грїмїг такє, захмáрило сьа, жи свїта не вїдно. А бїлá — пек йї — с скалы ўсє вїбїгне, вїшне г....у — выбы на грїн — і схóват сьа, жи не бойт сьа грóму. А вїн тотó дївїт сьа, таї си дўмат ў голові: Тьфу, пек ти, публїко, та шче й ты си з мєвє сьвїх чїнїш, та выпїнаш г....у? Зньаў фўзыйу с плечá вїмїриў си ў ньóго, воно інó пїдньалó хвїст, йак вїйшло с скалы, а тот пїттьáх кўрок, праск! а воно сьа розвїлььáло на мазь. Обрўч сьа урваў с шїї і Пан Бїг йому вїтпустїў грїхы, длятого жи грїн ни мїг забїти, а вїн забїў.

Зап. в лютїм, 1899 р. у Мшанцї, Старосамбїрського пов. від Грїца Оáтцака Терецького.

204. Про грїшника стрїльця.

Б. Одєн пан мав стрїльця. Нїякий пан не мав тако́го, жадєн пан так цїльно не влучав. Бувало на польованю дичини і зазирцєм не вїдко,

а стрілець той вистрілить і диви ся, пійшов кілька кроків і підносить то заяця, то лиса, то куропатву, то знову що иншого... Як котрий пан видавав охоту, то запрошував того папа, в котрого той стрілець служив. А на охоті от диви ся десь якийсь стрілить і то не влучить, не вділить, десь котрий чекає, чекає, аж надбіжить звірипа, стрілить то лучить ся, що часом забє. А той стрілець ледви стане — ого нічо не видно — зложив ся, вицілів, пішла луна і диви ся — є! І знову так, і знову так уложив ся і влучить — і не хибне — хоч дичини і звірцем на очи не видить — а він знай стрілить і забє! Диво дивное! За стрільця того папови давали і села зі всім добром і з людьми, а пан не приставав на заміну! Бож на що єму того. Коли він за свого стрільця день в день баль має. — Дичини повна комора, і роздаровує знакомим, своякам і всім і продавав. — Але постарів ся той стрілець, пан взяв другого підданого на стрільця. Молодий — бистре око — і день в день лучав до ціли; та що з того? Бувало ходить по ціли днях, тай в нічим вертав до двора. Тож то набрав прочуханів від пана, та що винен він: звірини нема, як би ніколи на світі й не було. Чорна година та світ був молодому стрільцеві! — От гадає, думає — аж нарешті каже до себе: „Піду до старого стрільця, най мя навчит, як має бути!“ Приходить. Старий стрілець каже: „Та навчу тя. — Іди, висповідай ся, а як дадуть тобі причастє, абись не поживав, но заховав під язиком. — Пійшов до сповіди, приступає до причастя; взяв причастє, но не споживає, під язиком заховав і приносить до старого стрільця. Той взяв платину, розстелив і каже; „Виложи ту з під язика“. Виложив причастє на платину, старий стрілець завинув і повідає: „Вери причастє, стрільбу набиту бери і ходи. — Ідуть вони, зайшли в ліс. Там взяв старий стрільбу, привязав до дерева і каже: Зложи ся і ціляй. — Той зложив ся, але дивить ся, на дереві де платина, яєність велика бє і сам Спаситель з розложеними руками. Не вистрілив, но упав на землю і кричить: „Не буду стріляти до Христа...“ — „То не будеш дичини влучати“ — повідає старий стрілець. — Не стрілив і не мав такого щастя. Коли повстав з землі, зобачив на дереві висмалений хрест.

Зап. в Сапогові, пов. 1883 р. І. Ляторовський.

Паралелі: Чубинський, Труды. І. Ст. 19—20. — Грінченко, Изъ усть народа. Ст. 108. — Драгомановъ, Малор. преданія. Ч. 1. — Основа, 1862, кн. V, ст. 80. — Харьков. Сборникъ. Т. II. Ст. 87; т. VII. Ст. 441. — Житє і Слово. Т. II. Ст. 180. Т. III. Ст. 218 і 372. — Добровольскій, Смол. этногр. сборникъ. Т. I. Ст. 226, ч. 2, 3, 5. — Етногр. Збірник. Т. IV. Ст. 147. — Садовниковъ, Сказки и пред. Самар. края. Ст. 380—381.

205. Убийник власного батька.

В. Оден отець мав сина і прігнав его гет маленьким, що ни мав ще 6 років. І пішов він у далекий край і нааяв ся у попа і пас він коні. І приніс йому ангел таке пицало, жи коні підут далеко, він засвище, коні прийдут. Раз, як вже вислужив ся, пішов він далеко і був довгі літа там і прийшов до свого сила і припросив ся на ніч і так нич ни було в дома, лиш одна жінка. І ліг він до постелі з нею і розчав він з нею согршити. Приходить ангел: Нё, каже, то ест твоя рідна мати. — І він тогди зо страху устав і ни домочував, пішов в ночи. На другу ніч у вичері вишов до коршин, розчали казати люде (а він був і стрілець), оден каже: В мене їсть медвідь овес, коль ти такий стрілець, я тобі заплачу, ти коби его вбив, кілько хоч гроший, тільки ти дам. — І пішов він ід вівсу почувати, чує, в вівсі шелестит, він острах ся, що сам є і стрілив раз. Засьвіттив собі сьвічку, дивит ся, же то ест чоловік і тягне в лім его (аби его вверг і аби нікто ни знав). І ангел приходить: То ест твій рідний отець; кажи, ни будеш мати гріху, щось його забив. — І пішов він дале. Учинив ся день, збирают ся великі бурі і дужи гримит. — Він дивит ся — а чорт (хованиць) казує Богу, І каже сам до себе: Господи, помігись ми забити свого вітця, поможи ми забити щи тобó (чорта). І сів собі за корч і що загримит і лусне грім в нього, а він (чорт) в воду. Лиш раз прирстало гриміти, доказує він Богу. Стрілив стрілець і забив його. І він сплив на воді. І Господь Бог сам ід ньому зліз і кажи: Колись ти того забив, ни будут ни бурі великі — ходи зо мнов. Пішов він із Господом Богом і війшли ангели і його взяли до пѣба. І там він був, де сам захотів. Що хотів їсти, то йому було. І так ішло з ним дале.

Зап. в Хітари, Стрийського пов від Івана Хомінця.

206. За гроші — душі.

Ў йеднїм замку, шчо стойаў при місьтьї, буў високїй мур, шчо за даўних чисьїў побудували Турки. І ў тих мурах було много склепў, а ў тих склепах стойали бочкани гроші. І зїбрали сьї раз мішчане і пішли до того замку і здїбали чортяка і просїли йего, шчо би йїм даў тотї ўсї гроші з бочкани. А він йїм казаў: Йдїт до косьцьола і жебїстє забрала, шчо тилько йє ў косьцьоли, абїстє ныц не забўли то дыстанетє гроші. А онї ўсьо забрала і приходьї до склепу, а він йїх питаїє: Ўсьо стє забрала є косьцьола?

Гет ұсыо.

А він винóсит шчйпщы, шчо сын гнóти шчйпщуѣ і ѳим показуѣ, шчóстѣ йѣдну рйч тákи забўли. А вони йѣго за грóшй тákи просили; а він пйшóу до зáмку і выныс стару мйглу, таку драпáчку, шчо ўже до половйны сын змѣла; тйлькó тотá чысьтѣ шче сын ў руках трываѣ. А то бўла мйгла, шчо йак звлóчки молотйли, тáй змйтáли неў дáерно. А він кáжѣ до нйх: Йак мы запйшнтѣ тйлькó душ, шчо тотá мйгла дáерна змѣла, то вам дам тотй ўсы грóшй. А вони не записáли, бо залѣдво абы ў цйльйм свѣты тйлькó душ бўло, шчо тотá мйгла змѣла. І вернуўли до дóму бѣз грóшѣй. Дорогóйй плáти злий хтыў ў грóмáдй, абй йим выдáу грóшй.

Зап. в цвѣтнй, 1897 р. вйд Тймкá Гривнйшыного в Пужняках, Буцацького пов.

207. Дйдѣчы грóшй.

Ў Бучйчм пйло тры пййакй і багáто завинйли дáти грóшѣй; два мáло чым заплáтити, а трѣтйй не маў. І пинькар йѣго завирѣштуваў. А він пйшóу по свóййх знякóвнйх, шчобй де пожйчити грóшѣй. І обййшоў ўсы свóйй прййáтѣлы і Жидй і не пожйчйў выгдѣ. А він пйшóу до зáмку, де стоѳá старй мўрнй, жѣ шче Тўрки полишйли і запўкаў до дверѣй і с тйх склѣпйў выхóдит чортáк і пйтáйѣ йѣго: Чо ты хóчѣш, чоловічѣ?

А він вйтповйдáйѣ: Йа хóчу грóшѣй, абйс мѣный пожйчйў.

Йа ты пожйчу, а колй мы вйдáш?

А йа ты вйдáм вйт тѣпѣр за рйк.

Накáзуваў йѣго злий, шчо абйс прынйс, бо йак не прынѣсѣш, то прййду аж до хáти. А ным рйк мйнўў, то мйшчáн грóшй ўстарáў і прынйс до зáмку і там дóвго пўкаў до дверѣй, а чомусь нйхтó не выхóдйў. Алѣ він пўкаў і пўкаў, аш сын злoму наўкйшылo і вйхóдит з зáмку. А йак вййшоў і йѣго пйтáйѣ: Чо ты хóчѣш, чоловічѣ?

Прынйс йѣм ты грóшй, шчом ў тѣбѣ пожйчйў.

Йдй гет до дóму, йа тобй грóшѣй не жйчйў.

І пйшóу мйшчáн в грйшнйи до дóму. І двывáў сын мйшчáн, шчо злий ў нѣго грóшѣй не ўзыў. А він томў не ўзыў, бо він йѣму не жйчйў, а тóго не бўло, шчо мйшчáновй пожйчйў грóшй, бо го грйм зáбнў. А то буў йѣго брат застўпнйком ў зáмку і він нйчó не зняў o тйх грóшѣх.

Зап. в цвѣтнй 1897, вйд Тймкá Гривнйшыного в Пужняках, Буцацького пов.

208. Пан — всезнайко.

То такий пан був, шо він йів гадини. І він розумів, шо все збіль вогорит — віт чого воно йи. Али йидного разу злагодив собі йісти і казав фірманови: „Абис того ни рухав“. Али пан десь пішов, а фірман взяв теі покушив, теі трошка собі зів того. І так все розумів, шо збіль вогорит, йак той пан. Али йидного разу йідут, теі все збіль сьй кланьило тому панови і признавало сьй, котре збіль віт чого помічне. Все сьй збіль кланьило, а лупух кажи: А я віт килі! — А фірман дужи зариготав сьй с того, а пан кажи до него: А ти чо сьй так сьмійнш? — Фірман кажи: Він кажи, жи йа віт кили. — Пан кажи: Ану вітвори псोक. — Фірман йак вітворив псок, пан му плюнув в псок, теі фірман вже нічо ни знав.

Зап. в Будзанові, Тербовельського пов. від Кривого Казя О. Дервянка.

209. Розмова зьвірів на щедрий вечер.

Чоловік нав пару волів. І він чув, жи льуди собі приповідуйут — худоба вогорит на щидрий вечер, йак господар коло неї ходит. Господар дав бикам йісти, а сам сьй стовав і слухайн. Слухайн, а бики кажут йиден до другого: „Нам добри в нашого господара, але ми йнго взавтра повезимо на цвинтар“. А йнго так Памбіх покарав за тойн, жи він слухав. І зарас на другий день тай вмер.

Зап. в Будзанові, Тербовельського пов. 1901 р. від Ганусі Кучиравої О. Дервянка.

RECEIVED

JAN 22 1914

REABODY MUSEUM

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

— * — Т. XI. * —

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ З МЕЛЬОДИЯМИ

зібрав у селі Ходовичах

ДР. ІВАН КОЛЕССА.

У ЛЬВОВІ. 1901.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під зарядой К. Боднарського.

В КНИГАРН НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові (ул. Чарнецького ч. 26, у власнім домі)

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Верхратський Іван, Знадоби для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	к.
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношик в народній поезії	0-50	„
„ „ Руськи Пряшівської епархії і їх говора	0-70	„
„ „ Hungaro-Ruthenica	0-20	„
„ „ Хітарські легенди	0-35	„
„ „ Словаки чи Руськи	0-80	„
„ „ Угороруські духовні вірші	2-50	„
М. Грушевський, Розвідки й матеріали до історії України-Руси т. II. містять між иньшим пісні з поч. XVIII в.	2-00	„
Етнографічний Збірник, т. I. Містять:		
М. Крамаренко, Рідвяні свята на Чорномор'ї.		
О. Роздольський, Галицькі народні казки в Берліні пов. Бродського.		
О. Шимченко, Українські людські вигадки.		
Програма до збирання відомостей про українсько-руську край і наріч, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	„
Етнографічний Збірник, т. II. Містять:		
В. Гнатюк, Лірики, ліричні пісні, молитви, слова і т. п. з пов. Бучацького.		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Русі.		
Митрофан Дикар'їв, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	к.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містять:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали з Угорської Русі (Легенди, Новелі, Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти) том по	3-00	„
Етнографічний Збірник, т. V. Містять:		
М. Дикар'їв, Народня гутірка з поводу коронації. — М. Бидик, Із народної пам'яті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних записувачів). — Ф. Колесса, Людові вірування на Підгір'ю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові вірування на Підгір'ю (доповнене до попередньої статі). — Р. Кайндль, Фольклорні матеріали і иньші дрібніші статі	4-00	„
Етнографічний Збірник, т. VI. Містять:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	„
Етнографічний Збірник, т. VII. Містять: О. Роздольський, Галицькі народні казки	2-00	„
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містять: О. Роздольський, Галицькі народні новелі	2-00	„
Етнографічний Збірник, т. IX. Містять: В. Гнатюк, Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Т. III. (I. Матеріали записані в ком. Землян, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачці)	3-00	„
Етнографічний Збірник, т. X. Містять: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і поєднав др. Ів. Франко. Вып. I. (А—Відати)	3-00	„
Етнографічний Збірник, т. XII. Містять: В. Гнатюк, Галицько-руські народні легенди	3-00	„

Етнологічні матеріали, (з ілюстраціями) т. I. Містять:		
Хв. Вовк, Передісторичні знахідки на Кирилівській улиці в Києві — Хв. Вовк, Українське рибальство в Добружі. — М. Могильченко, Гончарство в с. Олешні у Чернігівщині. — В. Гнатюк, Кушнірство у Галичині. — М. Могильченко, Будівля в Чернігівщині. — В. Гнатюк, Народня пошпівія і спосіб її приправи у Галичині. — О. Гриша, Весілля у Гадиському повіті у Полтавщині. — М. О. Максимович, Сороміцькі весільні пісні. — М. Бордуба, Писанки на Галицькій Волині. — Хв. Вовк, Палеолітичні знахідки на Кирилівській улиці у Києві. — Звістки і програми до науково етнографічних розвідок		800 к.
Етнологічні матеріали, т. II. Містять:		
Волод. Шухевич, Гуцульщина, ч. I. (з ілюстраціями)		400 "
Етнологічні матеріали, т. III. Містять:		
Хв. Вовк, Знахідки у могилах між Веремем і Стретівкою і біля Трипіля. — В. Гнатюк, Ткацтво у східній Галичині. — А. Веретельник, Рубаня і виготовлюване дерева. — М. Зубрицький, Народній календар. — В. Жиге на віру у сибірських селян. — П. Лявчипова-Бартош, Весільні обряди і звичаї в Чернігівщині. — Хв. Вовк, Звістки і листи. — М. Дикарів, Програма до збирання відомостей про громади і збірки сільської молоді		400 к.
Етнологічні матеріали, т. IV. Містять:		
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. II (з ілюстраціями)		600 "
Етнологічні матеріали, т. V. Містять:		
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. III (з ілюстраціями)		600 "
Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 600 к VIII, IX, X і XI по	(містять між иньшими етнографічні праці Д. Лепкого).	1000 "
Житє і Слово, вистяк літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом	Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опришків зібрано також значне число народніх переказів і оповідань про опришків.	2000 "
Збірник історично-філософської секції, т. I—IV. — М. Грушевського	Історія України-Руси (містить етнографічний огляд української-русської людности в найдавніші часи)	360 "
Збірник фізйологічної секції, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I. Містять: Україна в її словесности. — Про доконечність досліду народньої словесности в прикарпатській Русі. — Про науковий дослід русько-українських народніх пословиць. — Промова про М. А. Максимовича. — М. А. Максимович. Бго літературне і суспільне значіння. — Відгук лицарської поезії в руських народніх піснях. — До шитаня про сліди великоруського багатирського епосу на Україні (Лист до Ор. Ф. Мільєра). — Замітки про систематичне виданє творів української народньої словесности. Учена — експедиция в західньо-русську країну. — Матеріали й уваги про українську народню словесність (I. Піснї про здобутє Азова. II. Стецька Разиц — козак Гавриил III. До сирави про вертепу комедію на Україні. IV. Песиноловці в українській народній словесности). — Корделія-Замурза. Літературно-критичний уривок. — Дві українські інтермедії початку XVII ст. — Найстарші руські драматичні сцени. — Турецькі анекдоти в українській народній словесности	1300 "	
Збірник фізйологічної секції, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. II Містять: Байка Богдана Хмельницького. — Українські піснї про волю селян. — Два українські „фябльо“ та їх жерела. Нарис із історії загальної порівняної літератури. — Шолудивий Буняка в українських народніх оповіданях. — До оповідань про Шолудивого Буняка. — Українські народні оповіданя у французькій мові. — Іще про українські шродні оповіданя у французькій мові. — Фатальна вдова (Карно-психологічна тема в українській народній піснї). — Псованє українських народніх пісень. — Показчик до тт. I і II. Друкарські похибки в тт. I і II.	300 "	
Зубрицький М. Тісні роки	Про реяручину	030 "
Клоустон, Народні казки і вигадки		018 "
		100 "

Левинський Нечуй І. Світогляд українського народу. (Написано на основі книги Аеванасва „Поетическія воззрѣнія Славянъ на природу“)	0-60
Миколайсвич Я. Опис Камецеького повіту	2-00
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Життяписи і характеристики українсько-руських етнографів)	2-00
Олехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	0-70
Охримович В. Останки комунізму у Бойків	0-20
Руданський С. Твори (т. I—IV). Містять в собі багату збірку народніх оповідань і анекдотів, перевіршованих талановитим поетом	4-00
Студинський К. Лірники, студія. (Містить словар лірницького жаріону)	0-40
Франко Ів. Жіноча неволя в народних піснях	0-70
„ „ Коли ще звірі говорили (байки для молодіжи)	0-80
„ „ Абу Каземові кашці, арабська казка (віршом)	0-40
„ „ Коваль Бассім, арабська казка (віршом)	1-80
„ „ Вацлаам і Йосаф, старохрист. роман	4-00
„ „ Лис Микита (віршом)	1-00
„ „ Наші коляди	0-40
„ „ Луцян Кобилиця	0-40

RECEIVED

JAN 22 1914

LIBRARY OF

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

— * — Т. XII. * —

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ЛЕГЕНДИ.

Зібрав

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

В КНИГАРН НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові (ул. Чарнецького ч. 26, у власнім домі)

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії :

- Верхратський Іван**, Знадоби для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по 200 к.
- Гнатюк Володимир**, (Словацький опришок Яношкі в народній поезії . . . 050 „
- „ „ Руськи Пряшівської епархії і їх говори . . . 070 „
- „ „ Hungaro-Ruthenica . . . 020 „
- „ „ Хітарські легенди . . . 035 „
- „ „ Словаки чи Русини . . . 080 „
- Етнографічний Збірник, т. I.** Містить :
- М. Крамаренко, Різдяні святики на Чорноморії.
- О. Роздольський, Галицькі народні казки в Берліні пов. Бродського.
- О. Шимченко, Українські людські вигадки.
- Програма до збрана відомостей про українсько-руський край і нарід,
уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка . . . 300 „
- Етнографічний Збірник, т. II.** Містить :
- В. Гнатюк, Лірники, лірницькі пісні, молитви, словці т. н. з пов. Бучацького.
- Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Руси.
- Митрофан Дикарів, Чорноморські народні казки й анекдоти 300 к
- Етнографічний Збірник, т. III і IV.** Містить :
- В. Гнатюк, Етнограф. матеріали з Угорської Руси (Легенди, Новелі,
Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти) том по 300 „
- Етнографічний Збірник, т. V.** Містить :
- М. Дикарів, Народна гутірка в поводу коронації. — М. Бндік, Із народньої
пам'яті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних записувачів). — Ф. Колесса,
Людові вірування на Підгір'ю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко,
Людові вірування на Підгір'ю (доповнене до попередньої статі). — Р. Кайндль,
Фольклорні матеріали і інші дрібніші статі . . . 400 „
- Етнографічний Збірник, т. VI.** Містить :
- В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти . . . 400 „
- Етнографічний Збірник, т. VII.** Містить: О. Роздольський, Галицькі
народні казки . . . 200 „
- Етнографічний Збірник, т. VIII.** Містить: О. Роздольський, Галицькі на-
родні новелі . . . 200 „
- Етнографічний Збірник, т. IX.** Містить: В. Гнатюк, Етнографічні ма-
теріали з Угорської Руси. Т. III. (I. Матеріали записані в ком.
Земляв, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачії) . . . 300 „
- Етнографічний Збірник, т. X.** Містить: Галицько-руські народні припо-
відки. Зібрав, уюрядкував і пояснив др. Ів Франко. Вип. I. (А—Відати) 300 „
- Етнологічні матеріали, (з ілюстраціями) т. I.** Містить :
- Хв. Вовк, Передісторичні знахідки на Кирилівській улиці в Києві — Хв
Вовк, Українське рибальство в Добружі. — М. Могиляченко, Гончарство
в с. Олешні у Чернігівщині. — В. Гнатюк, Кушнірство у Галичині. — М.
Могиляченко, Будівля на Чернігівщині. — В. Гнатюк, Народна кожна
ва і спосіб її приправи у Галичині. — О. Гриша, Весілля у Гадацькому
повіті у-Полтавщині. — М. О. Максимович, Сороміцькі весільні пісні. —
М. Кордуба, Писанки на Галицькій Волині. — Хв. Вовк, Палеолітичні зна-
хідки на Кирилівській улиці у Києві. — Звістки і програми до науково-етно-
графічних розвідок . . . 800 к.
- Етнологічні матеріали, т. II.** Містить :
- Волод. Шухевич, Гуцульщина, ч. I. (з ілюстраціями) . . . 400 „
- Етнологічні матеріали, т. III.** Містить :
- Хв. Вовк, Знахідки у могилах між Веремем і Стретівкою і біля
Трипіля. — В. Гнатюк, Твацтво у східній Галичині. — А. Вере-
тельник, Рубане і виготовлюване дерева. — М. Зубрицький,

Народній календар. — В. Жите на віру у сибірських селян. — П. Литвинова-Бартош, Весільні обряди і звичаї в Чернігівщині. — Хв. Вовк, Звістки і листи. — М. Дикарєв, Програма до збирання відомостей про громади і збірки сільської молоді	4:00 "
Етнольоґічні матеріяли т. IV. Містять: В. Шухевич, Гуцульщина, ч II (з ілюстраціями)	6:00 "
Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 6:00 я VIII, IX, X і XI по (містить між иньшими етноґрафічні праці Д. Лепкого)	10:00 "
Жите і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом	20:00 "
Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опришків вібрано також значне число народніх переказів і оповідань про опришків.	3:60 "
Збірник історично-філософської секції, т. I—IV. — М. Грушевського Історія України-Руси (містить етноґрафічний огляд українсько-руської людности в нащдавнійші часи)	13:00 "
Збірник фільольоґічної секції, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I. Містить: Україна в її словесности. — Про доконечність досліду народньої словесности в прикарпатській Русі. — Про науковий досад русько-українських народніх пословиць. — Промова про М. А. Максимовича. — М. А. Максимович. Бґо літературне і суспільне значінє. — Відгук лицарської поезії в руських народніх піснях. — До питань про сліди великоруського богатирського епосу на Україні (Лист до Ор. Ф. Мільєра). — Замітки про систематичне виданє творів української народньої словесности. Учена — експедиція в західно-руську країну. — Матеріяли й уваги про українську народню словесність (I. Пісня про здобутє Азова. II. Степєк Раїн — козак Гарасим III. До справ про вертепу комедію на Україні. IV. Песиголовиц в українській народній словесности). — Корделія-Замурза Літературно-критичний уривок. — Дві українські інтермедії початку XVII ст. — Найстарші руські драматичні сцени. — Турецькі анекдоти в українській народній словесности	3:00 "
Збірник фільольоґічної секції, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. II. Містять: Байка Богдана Хмельницького. — Українські пісні про волю селян. — Два українські „фабльо“ та їх жерела. Нрис із історії загальної порівняної літератури. — Шолудивий Буняк в українських народніх оповіданях. — До оповідань про Шолудивого Буняка. — Українські народні оповіданя у французькій мові. — Ще про українські народні оповіданя у французькій мові. — Фатальна вдова (Крно-психольоґічна тема в українській народній пісні). — Поеманє українських народніх пісень. — Показчик до тт. I і II. Друкарські помилки в тт. I і II.	3:00 "
Зубрицький М. Пісні роки	0:30 "
„ „ Про рекрутчину	0:18 "
Клоустон, Народні казки і вигадки	1:00 "
Левицький Нечуй І. Світотгляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасєва „Поетическія воззрєнія Славянъ на природу“)	0:60 "
Миколаєвич Я. Опис Каменецького повіту	2:00 "
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етноґрафів)	2:00 "
Охримович В. Останія комуїнізму у Войків	0:20 "
Руданський С. Твори (т. I—IV). Містять в собі багату збірку народніх оповідань і анекдотів, перевіршованих талановитим поетом	4:00 "
Студинський К. Лірика студія. (Містить словар ліричного жартону)	0:40 "
Франко Ів. Жіноча неволя в народних піснях	0:70 "
„ „ Коли ще звірі говорили (байки для молодіжи)	0:80 "
„ „ Абу Касємові казці, арабська казка (віршом)	0:40 "
„ „ Коваль Васосі, арабська казка (віршом)	1:80 "
„ „ Валаам і Йоасаф, старохрист. роман	4:00 "
„ „ Лис Микита (віршом)	1:00 "
„ „ Наші коляди	0:40 "

Aus dem Lagerkataloge

der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg,

Czarnecki-Gasse 26.

Mittheilungen der Ševčenko Gesellschaft der Wissenschaften, redigirt von Prof. Michael Hruševskij, bis jetzt erschienen Bde 1—XIV (Geschichte, Archäologie, Ethnographie, Sprache und Litteraturgeschichte, besonders der Ukraine). Preis: Bde 1—XX kosten 48 Kronen, jeder weitere Bd. (auch separat käuflich) 3 Kr., Bd. XXIII—XXIV (Doppelband) 5 Kr., Bd. XXXI—II u. XXXV—VI (Doppelbände) à 6 Kr.

Publicationen der Sectionen und Commissionen der Ševčenko-Gesellschaft:

A. Die historisch-philosophische Section publizierte bis jetzt:

1. Vier Bände ihrer Beiträge (Zbirnyk istorično-filozofičnoj sekcyi) enth. eine Geschichte der Ukraine von Prof. M. Hruševskij (I. Theil bis Anfang des XI Jahrh., II — bis Mitte des XII Jahrh., III—IV bis zum J. 1340). Preis I u. II B. à 4 Kr., III u IV B. 5 Kr.
2. Juridische Zeitschrift, bis jetzt XII Bde, à 2 Kr.
3. Juridische Bibliothek, bis jetzt II B. à 2 Kr.
4. Historische Bibliothek, bis jetzt erschienen B. I—XXI.

B. Die philologische Section publizierte bis jetzt 4 Bde ihrer Beiträge (Zbirnyk filologičnoj sekcyi), enthaltend: Bd. I. eine Biographie des ukrainischen Dichters Taras Ševčenko, von A. Koniskij (erster Theil), Preis 3 Kr. Bd. II. u. III. Abhandlungen aus dem Gebiete der ukrainischen Volkskunde und Litteratur, von Michael Dragomanow (erster Theil). Preis à 4 Kr.; Bd. IV Biographie d. T. Ševčenko, von Koniskij, (zweit. Theil), 3 Kr.

C. Die mathematisch-naturwissenschaftlich-medicinische Section publizierte bis jetzt 7 Bände ihrer Beiträge (Zbirnyk). Die beiden ersten Bände kosten à 3 Kr., Bd. III—VII erschienen jeder in zwei Abtheilungen, jede unter einer besonderen Redaction; die mathematisch-naturwissenschaftliche red. von Iv. Verchratskij und Vlad. Levickij, die medizinische red. von Dr. E. Ozarkevč. Preis jeder Abtheilung 2 Kr.

D. Die Archaeographische Commission publizierte bis jetzt folgende Werke:

1. Quellen zur Geschichte der Ukraine, Bd. I (Lustrationen der königlichen Domänen in den Bezirken Halyč und Peremyšl vom J. 1565—66); Bd. II (Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Peremyšl und Sanok im J. 1565); Bd. III (Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Cholm, Belz und Lemberg im J. 1564—5); Bd. IV. (Galizische Akten aus den J. 1648—1659). Jeder Bd. kostet 4 Kronen, III Bd. 5 Kr.
2. Denkmäler der ukrainischen Sprache und Litteratur. Bd. I. Alttestamentliche Apokryphen; Bd. II. Neutestamentliche Apokryphen A. Evangelienkreis. Bd. I, Preis 4 Kr., Bd. II, 5 Kronen.
3. Kotljarevskij, Die travestirte Aeneis, Abdruck der ersten Ausgabe vom J. 1798, Preis 60 Heller.

E. Die Ethnographische Commission publizierte:

1. Das Ethnographische Sammelwerk (Etnografičnyj Zbirnyk); bis jetzt erschienen 10 Bände. Preis Bd. 1—IV u. VII—X à 3 Kronen, Bd. V u. VI à 4 Kr. (Aus dem Inhalt: Weihnachtsfest am Kuban; Galizische Volksmärchen; Galizische Leiermänner, ihre Lieder, ihr Jargon; Beiträge zur Ethnographie der ungarischen Ruthenen; Legenden, Märchen, Fabeln, Novellen und Sagen der ungarischen Ruthenen; Volksüberlieferungen über die Czarenkrönung; Der Volksglaube in Ostgalizien; Sammlung der Volksanekdoten; Sammlung der Volks-ovellen); Galizische Sprichwörter.

2. Beiträge zur ukrainischen Ethnologie. Bd. I, Preis 8 Kr. (Enthält Abhandlungen über neueste archäologische Funde, über die Lebens- und Arbeitsweise der ukr. Fischer in der Dobruža, der galizischen Kürschner usw., sowie auch eine Abhandlung über die farbigen Ostereier, ihre Herstellung und Ornamentik, mit 13 chromolithographischen Tafeln und zahlreichen Illustrationen im Text). Bd. II, 4 Kr. Die Huzulen, Land, Leute, Lebensweise, Industrie, Sitte und Brauch, religiöse Vorstellungen usw., mit über 300 Illustrationen. Bd. III, 4 Kr. (Neue archäologische Funde, Volkskalender, aus der galiz. Volksindustrie, Hochzeitslieder und Gebräuche a. d. Gouv. Černyhiv, Die Corporationen der Dorfjugend in der Ukraine, Bd. IV, 4 Kr. Die Huzulen (zweit. Theil.

Chronik der Gesellschaft, enthält die Berichte über die Thätigkeit der Gesellschaft, Sectionen und Commissionen derselben, erscheint 4 Mal im Jahre. Bis jetzt erschien N. 1—9 ukrainisch und deutsch.